પ્રસિદ્ધ કરનારનો ઉદ્દેષ.

આ પુસ્તક વેરાવળ નિવાસી દાનવીર ગૃહસ્થ શેઠ સાહેબ મદનજી ખેમચંદ ભાઈએ પોતાના મર્હુમ યુવક સુપુત્રો (જેચંદભાઈ તથા હરખચંદભાઈ) નો સમર્પિત પુન્યાનુપુન્ય ઉપજાવીને ઉભયની શાન્તી માટે ભવ્ય જીવોના શ્રેયની ખાતર વાંચન મનન અને સદાચારની સત્ય પ્રવૃતિ ઈચ્છા અને તેનો લાભ સમાજને આપવા, પ્રસ્તાવનામાં જણાવ્યા મુજબ વિદ્વાન બિન્દુ મંડળ સાહેબના એક મુનિશ્રીના સદુપદેશથી જીજ્ઞાસુઓને ભેટ આપેલ છે.

જે ઉચ્ચ આશયથી આ પુસ્તક મુમુક્ષુ ભાઈઓ અગર બહેનોને આપવામાં આવે છે તેઓએ સામાન્ય પુસ્તકની માફક દુરૂપયોગ નહીં કરતા નીચે પ્રમાણેના નિયમો સ્મરણમાં રાખવા ચુકવું નહીં.

૧. "જેવા ભાવથી પુસ્તક હાથમાં લેવાય તેવુંજ ફળ મળે" એ કહેવત પ્રમાણે આ પુસ્તક પ્રતિ માન, ઉચ્ચ ભાવ અને વિવેક રાખવો.

પ્રસ્તાવના.

આ પુસ્તક આખું પ્રસ્તાવના રૂપેજ છે, જેથી જુદી પ્રસ્તાવનાની જરૂર નથી, તેમ છતાં તે લખવાનો અને પ્રસંગ મળ્યો તે બાબતે કેટલાક સહાયકોના ઉપકારમાં હું દબાયેલો છું તે ઉપકાર માનવાનો અહીં પ્રસંગ લઉં છું.

૧ મારામાં જે લખાણ લખવાની લેશ માત્ર પણ શક્તિ આવી તે પ્રાયે ઉપકાર પરમ શુદ્ધ આચાર મિષ્ટ મધુર મહાત્મા શ્રી ગુલાબચંદજી મહારાજનો છે કેમકે તેમનું આધાન મન લઈ અને આ પ્રકારનો અભ્યાસ કરાવેલ છે.

૨ એ અભ્યાસ મારા માનસમાંજ રહેત, અને તેથી મારી પાસે જે હાલ છે તેના લાભ પરિપક્વતા આદી કાર્યો દ્વારા હું પોતે તથા પ્રકાર ન લઈ શકત અને શક્તિનો વિકાસ ન થાત, પણ શ્રી જૈન સમાચાર ઓફીસે આ પામર લેખકને વખતો વખત બહાર પડવાનો અવકાશ આપ્યો, અને તેને પરિણામેજ મારી કાંઈક પ્રસિદ્ધિ થઈ, આવા જાહેર થવા

બજાવવાનો મને પ્રસંગ મળ્યો માટે તેનો પણ અહીં ઉપકાર માનું છું.

૩ પુસ્તક છપાવવાની પ્રેરણા કચ્છ મોટી પક્ષના મુનિ શ્રી નાગચંદ્રજી સ્વામી અને "વિજ્ઞાન ભિક્ષુ" મંડળ તરફથી થયેલ છે, તો તે પુસ્તકથી જૈન સમુહને જે કાંઈ લાભ થાય તે માટે તેમનો અસાધારણ ઉપકાર છે.

૪ સંખ્યા ઉપકારીનો જુદે જુદે ક્રમે ઉપકાર માનવામાં આવેલ છે, પરંતુ [illegible]ની [illegible] શેઠ સાહેબ [illegible] દેશાવરમાં [illegible] બનાવી છે [illegible] અને તેને [illegible] પ્રશ્નનું [illegible] માની [illegible]

૫ [illegible] પુસ્તકની [illegible] [illegible] દોશાભાઈનો પણ [illegible] ઉપકાર માનું છું.

૬ છેવટ મેં, પુસ્તક વાંચી તે ઉપર મનન કરનારાનો પણ ઉપકાર માનું છું કેમકે—

ભોંયુ થઈ મરનાર પણ, આશુભારીનું આણ,
હું તો આ ભાવું લખી, પંડિત કરે પ્રમાણ.

આ પુસ્તકની અંદર જે કાંઈ ભુલચુક જણાવવામાં આવ્યા હો, તે દરેક સજ્જની માન્ય કરી લેવા, એવો મારો લેશ માત્ર પણ આગ્રહ નથી કેમકે હું તો એક ભુલથી ભરેલો છદમસ્ત પ્રાણી છું, પણ જે સુજ્ઞ હું પણ કહું તે ઉપર પૂર્ણ વિચાર કરવો જોઈએ, તો સારો ફાયદો છે, ત્યાર બાદ જે વાત વાજબી લાગે તે કેવળ નિષ્પક્ષપાત બુદ્ધિથી ગ્રહણ કરવી, અને બાકી જે ભુલ જણાય તે ઉપર નિષ્પક્ષીપણાથી પ્રકાશ પાડનારને અંતઃ જ્ઞાનના દાતાર તરીકે આ ઉપકારી ગણીશ

કચ્છ મોટી પક્ષના એક મુનિએ (જેમણે પરમ સેવા અર્થે પોતાનું નામ બહાર પાડવાં મને મનાઈ કરેલ છે) આ પુસ્તક પુરૂ વાંચી તેમાં કેટલીક નોટ કરવા તસ્દી લીધી છે, આ પુસ્તકની અંદર [ ] આ પ્રમાણે કૌંસની અંદર જેટલું તમામ લખાણ તે મુનિશ્રીનું છે.

લી. પરમ ગુરૂભક્તધારી તમામ સંતોનો
ચરણરજ દાસાનુદાસ સેવક,
કરસનજી નંદલાલ શાહ.

प्रमाण वचनो.

आवश्यक

१ समणेण सावएणय, अवस्स कायव्वं हवइ जम्हा,
अंतो अहो निसस्सय, तम्हा "आवस्सयं" नाम.

२ स्वस्थानात् परस्थानम्, प्रमादस्य वशाद्गतः,
तत्रैव क्रमणः भूयः "प्रतिक्रमण" मुच्यते. १

सामायिक × × × × ×

३ सावज्ज जोग परिवज्जओ, समयस्स दरिद्धियस्स "सामाइयं"

४ जो समो सव्वभूएसु. तसेसु थावरेसु य;
तस्स "सामाइयं" होइ. इइ केवलि भासियं.

૫ દ્રવ્ય ભાવ વિધી સદ્ગુણ, લિયે પ્રતિજ્ઞા—દેહ,
તજી મમતા સમતા ધરે, અન્તર શુદ્ધ એહ.
જે અરિ મિત્ર સમાન ચિત્ત હૈ. આરત રૌદ્ર ધ્યાન નિવારે,
સંજમ વંછિત ભાવના ભાવે, સો સામાયિક શુદ્ધ કહાવે.

કૃષ્ણભારતી

१२ सामाइएणं भंते जीवे किं जणइ !
सामाइएण सावद्ययोग विरइ जणयइ,

१३ चउवीस उएण भंते किं जणयइ !
चउवीसथ्थएण दंसण विसोहि जणयइ,

१४ वंदणेण भंते किं जणयइ !
वंदणाएणं नियागोयं कम्मं खवेइ, उच्चागोयं कम्मं. निबंधइ, सोहंगंचणं अप्पडिहय आणाफलंनिवत्तेइ, दाहिण भावंचणंजणयइ.

१५ पडिक्कमणेणं भंते ! जीवे किंजणयइ !
पडिक्कमणेणं वयछिदाइं पिहेइ, पिहियवयछिदे पुणजीवे, निसद्धासवे असबल चरित्ते, अट्ठसुपवयण मायासु उवउत्ते अपुहत्ते, सुपाणिहिए विहरइ.

१६ काउसग्गेणं भंते ! जीवे किं जणयइ !
काउस्सग्गेणं तीयपडुप्पन्नं पायच्छित्तं विसोहेइ, विसुद्ध पायच्छित्तेय, जीवे निव्वुयहियए, ओहरीय भरव्व भारवहे, पसत्यज्झाणोवगए सुहं सुहेणं विहरइ.

જવાબ—પાપ કરતી વખતે ચેતતા રહેવું એ વાત ખરી છે, તો પણ ગમે તેટલા ચેતેલા માણસને પણ પ્રતિક્રમણ કરવું જ પડશે, કેમકે તાળું દઈ રાખેલું મકાન કેટલેક દિવસે ખોલતાં તેમાં કચરો માલુમ પડે છે, જો કે ખુલ્લા મકાન જેટલો નહિં; તેમ પાપની સર્વથા પ્રકારે બાધીવાળા પુરૂષોને પણ પાપ લાગી જાય છે, મિથ્યાત્વ અવ્રત, પ્રમાદ, કષાય, અશુભયોગનું સેવન છે, ત્યાંજ પાપનું સ્થાન છે.

પ્રતિક્રમણના સંબંધમાં બીજા પક્ષની ભૂલ.

કોઈ કોઈ એવું પણ કહે છે કે જેને પ્રતિક્રમણ આવડયું તે ગમે તેટલાં પાપ કરે તો પણ વાંધો નહિ, કેમકે તેને પાપ ધોવાની કળા આવડે છે એટલે મિચ્છામી દુક્કડં બોલતાં આવડે છે આ પણ એક મોટી ભૂલ છે, ઘરમાં ગમે તેટલો સાબુ હોય અને કપડું ગમે એવું ધોતાં આવડતું હોય, તેથી કરીને કાંઈ જાણી જોઈને કપડું મેલું કરાય નહિં. વળી ઉપરાંત જો ઘરના પછી દોષ

એટલે પખવાડીઆ દરમિયાન લાગેલા પાપની માફી.

૪. ચોમાસી—ચાર માસ દરમિયાન લાગેલા પાપની માફી

૫. સંવત્સરી—વર્ષ દરમિયાન લાગેલા પાપની માફી.

પ્રતિક્રમણના બીજી રીતે ભાગ.

જેમ નિશાળની અંદર ભણનાર ચોપડી ગણી, ઇતિહાસ વાંચે, ભૂમિતિ વાંચે, વગેરે ગમે તે વિષય વાંચે કે પાઠ વાંચે, તે બધું ક્રમ મુજબ છે એટલે ચોપડીમાં આવેલ તે પણ પાઠ કહેવાય, અને ભણવામાં આવતા બધા વિષયને ક્રમસર પણ પાઠ કહે છે. તેમ છ આવશ્યક છે તેને બધાંને પણ પ્રતિક્રમણ કહે છે અને છ બાકીના ક્રિયાને પણ પ્રતિક્રમણ કહેવાય એ પણ એમનના ઉદાહરણ પ્રમાણે બનેલ હોય છે, તે તે છ આવશ્યકમાં આવેલા પાપ તો આમ ધ્યાનમાં લઈ ત્યારે થઈ શકે, પણ ચોથું આવશ્યક જ નામ પ્રતિક્રમણ છે તે આવશ્યક સિવાય છ એ આવશ્યક કયા કહેવાય છે અને પ્રતિક્રમણ શા છે, તે છ આવશ્યક કયા કયા?

असबलचारित्ते अट्ठसु पवयणमायासु उवउत्ते अपुहत्ते सुप्पणिहिए विहरइ.

હે કૃપાળુ ગુરૂદેવ! પ્રતિક્રમણ કરવાથી જીવાત્મા શું ફલ ઉપજે?

હે શિષ્ય! અતિચારાદિ છિદ્રો ઢાંકે અર્થાત્ છિદ્ર રહીત થાય તેથી આ જીવ હિંસાદીક આશ્રવનું આવાગમન રોકે, નિર્મળ ચરિત્ર પાળી શકે, આઠ પ્રવચનને વિષે સાવધાન રહી શકે, સંયમ પાળવામાં આળસ રહિત રહે એટલે સન્માર્ગને વિષે ઇંદ્રિયોને સ્થાપિત કરીને સંયમ જીવન નિર્વહે.]

ઉત્તરાધ્યયન ૨૯ પ્રશ્ન ૧૧ મું.

કેટલાકો જેને પ્રતિક્રમણ આવડતું હોય નહિ તેવા અથવા અર્થ કે સમજણ વગર ફક્ત પાઠો આવડતા હોય તેવા લોકો તો શુદ્ધ નહોતા પ્રતિક્રમણ કર્યા જાય છે, પણ અર્થ અને ભાષાંતર વાંચી કોઈ કોઈ જીજ્ઞાસુને એમ શંકા થાય છે કે આ જુના પાઠોમાં જે નીયમો બોલવામાં આવે છે, તેવા વ્રત જેણે લીધેલ ન હોય તેને તો પછી ફક્ત ઉચ્ચારણ કરવું તે તો ફારસ જેવું મનાય, માટે જેણે વ્રત આદર્યું હોય તેજ પ્રતિક્રમણ કરે બીજાને જરૂર નથી.

જવાબઃ—૧ પ્રતિક્રમણ કોણ કરે અને કોણ કરે તે વિચારવાનું મન પ્રતિક્રમણ સાંભળનારને થાય કે ન સાંભળનારને થાય? [દસવિકાલીક સુત્રમાં ફરમાન છે કેઃ-

सुच्चा जाणइ कल्याणं, सुच्चा जाणइ पावगं
नुभयंति जाणइ सोच्चा, जं सेयंतं समायरे.

ભાવાર્થઃ—શ્રેય અને અશ્રેયનો રસ્તો સાંભળવાથી અગર ઉચ્ચ જીવન અને પશુ જીવન સેવવાનું સાંભળવાથી ખ્યાલ આવે છે. બે રસ્તામાં શ્રેય અને ઉચ્ચ જીવનનો રસ્તો આદરવો.]

૨. જે વૃતો આળવીયે છીએ તે કેવાં સ્વરૂપનાં છે ને તે આપણે નથી ધરાવતા તેથી પ્રતિક્રમણ કરવાની પુરી લાયકાત મેળવવાનો પ્રયત્ન કરવાની ઇચ્છા પ્રતિક્રમણ કરનારને થાય કે ન કરનારને થાય ?

૩. આળવવું શબ્દના બે અર્થ થાય છે, આળવવું એટલે પસતાવો કરવો એમ પણ થાય છે અને, કહી જવું, વિચારવું પસ્તાવું પણ થાય છે. તો તે બીજા અર્થ પ્રમાણે પ્રતિક્રમણ આવશ્યક સૂત્ર છે તેથી તે બોલવાથી કે સાંભળવાથી સઝાય પણ થાય છે.

૪. નીચે બતાવેલી ત્રણ પ્રકારની દવાઓ થાય છે. તેમાં પ્રતિક્રમણની ૩ જા પ્રકારની દવા છે.

૧ એક એવા પ્રકારની દવા છે કે રોગી ખાય તો રોગ જાય પણ નિરોગી ખાય તો ઉલટી વીપરીત પડે.

૨ બીજી એવી જાતની દવા છે કે રોગી ખાય તો રોગ જાય પણ નિરોગી ખાય તો નહો નુકશાન નહીં ફકત દવાનું ખર્ચ વ્યર્થ જાય.

૩ ત્રીજી એવા પ્રકારની દવા છે કે તે રોગી ખાય તો રોગ જાય પણ નિરોગીને તે દવા ખાવાથી રોગ થતો અટકે.

આ પ્રમાણે પ્રતિક્રમણ સાંભળવાથીજ વ્રત વિગેરે આદરવાનો પ્રસંગ આવે છે, એટલે પ્રતિક્રમણ ત્રીજા પ્રકારની દવા બરાબર છે. હવે એક સવાલ એ આવે છે કે વ્રતના પાઠ બોલવા, કેમકે વખતે આદરવાનો પ્રસંગ આવે, પણ સંથારાનો પ્રસંગ તો છેવટ અવસાન વખતેજ આવે છે તે પાઠ બોલવાની શી જરૂર છે?

જવાબઃ—દરેક માણસને મરવું તે વાત ચોક્કસ છે એટલે સંથારાનો પ્રસંગ આવવાનોજ, એમાં લેશ માત્ર શંકા નથી. પણ દરેક લશ્કરને કાંઇ લડવા જવુંજ

આદી છ પર્યાપ્તી જેટલી બાંધેલી હોય તેટલી પુરી કરે તે આયુષ્ય કર્મ.

આત્માનું શુધ્ધ સ્વરૂપ નારકી, તીર્યંચ, એકેંદ્રિ આદી ગતિ રૂપે ઓળખાય તે નામ કર્મ.

ઉંચો, નીચો, વિગેરે સંજ્ઞા અગર વિશેષણથી ઓળખાય તે ગોત્ર કર્મ.

જેને કોઇપણ ધારેલા કામમાં અડચણ આવેથી લબ્ધી, શક્તિનો સ્વતંત્ર ઉપયોગ ન કરી શકાય તે અંતરાય કર્મ.

આ આઠેય કર્મને બાંધનાર તથા છોડનાર જીવ પોતેજ છે, અને જ્યારે સુખ દુઃખનો આધાર પોતાનાં કરમ ઉપરજ છે એટલે સુખ દુઃખનો ઉત્પાદક પણ સહુ સહુને આત્મા છે. આવી સમજણ જેના અંગમાં ઉંડી ઉતરેલી હોય છે તે જીવ કદી કોઇનો વાંક દેખતોજ નથી. તે આઠ કર્મ માંહેલા જ્ઞાનાવરણી, દર્શનાવરણી, મોહની, અંતરાય એ ચાર કર્મ અરિહંત દેવે ખપાવેલા છે અને બાકીનાં ચાર રહ્યાં તે શેકેલા દાણા સમાન નીર્બીજ છે, અથવા બળેલ સીંદરીનો જુઠો કરતાં વાર લાગે તેમ નથી, તેમજ બાકી રહેલા ચાર એટલીવારમાં ખપાવી અરિહંત દેવ સિદ્ધિ વરનાર છે.

ભાષામાં બોધ કરે, તે દરેક જીવ પોતે પોતાની ભાષામાં સમજે તેનો દ્રષ્ટ દાખલો:—

પાંચ બાઈઓ હતી તેમાંથી દરેક બાઈઓએ એક મુસાફરને જુદો જુદો પ્રશ્ન પુછયો, પેહેલી બાઈએ કહ્યું કે, હે મુસાફર! ઘણી જાતના ખેડુત થાય છે તેમાં ઉત્તમ કયો ખેડુત? બીજી બાઈએ પુછયું, ઘોડો સરસ કયો? ત્રીજીએ પુછયું? સુવાનો ખાટલો શોભીતો કયો? ચોથીએ પુછયું, નીશાળીઓ શોભીતો કયો? અને પાંચમીએ પુછયું, લશ્કરનો સરદાર સરસ કયો? એવી રીતે દરેકે પુછી લીધું ત્યારે મુસાફરે એક દુહામાં જવાબ આપ્યો કે—

ખેડુત, ઘોડો, ખાટલો, નિશાળીઓ, સીરદાર;
શોભે સઘળાં હોય જે, પટે પાટીદાર.

એ સાંભળી પહેલી બાઈ સમજી ગઈ કે પાટીદાર ખેડુત સરસ, બીજી એમ સમજી કે પાટીદાર ઘોડો એટલે પાટી લેઈ દોડનાર સરસ, ત્રીજી એમ સમજી કે પાટીવાળો ખાટલો સરસ, ચોથી એમ સમજી કે નિશાળીઓ પાટીદાર એટલે જેના હાથમાં સ્લેટ હોય તે સરસ, પાંચમી બાઈ એમ સમજી કે સરદાર પાટીવાળો સરસ.

તેવા ગુરૂની ઓળખાણ કરાવનારા અરિહંત છે, તેથી પેહેલા તે વંદનીક છે, કેમકે :—

દુહા.

ગુરૂ ગોવીંદ દોનું ખડે, કીનકુ લાગું પાય;
પ્રથમ નમું ગુરૂરાજકું, જીનને ગોવીંદ દીયા બતાય.

આવું આગમતીમાં પણ ફરમાન છે, ત્યારે પછી વિનય જૈન સાસણો મૂળો જૈન માર્ગ જેનું મુળ વિનયજ છે તેમાં પુછવુંજ શું ? માટે દરેક બાબતમાં પ્રથમ ઉપકાર તો રસ્તો બતાવનારનો છે, નહિ કે વધારે ઉંચા પદવાળાનો. આ ઉપરથી વળી એવો એક અર્થ છે કે જેમ સિદ્ધ ભગવાન મોક્ષ પધાર્યા છે, પણ તેની ઓળખાણ કરાવનાર તો અરિહંત દેવ છે તથા તે તિર્થના સ્થાપનાર—પ્રવર્તાવનાર અરિહંત, તેમ અરિહંતદેવ તો મહા વિદેહ ક્ષેત્રમાં બીરાજે છે ને અહીં તેની પણ ઓળખાણ કરાવનાર તો સામાન્ય સાધુ છે. તો ઉપરના ખુલાસાને અનુસરી પ્રથમ નમસ્કાર અહીં બીરાજતા સામાન્ય સાધુઓને કરવા જોઇએ, છતાં નવકાર મંત્રમાં અરિહંતને વંદન પ્રથમ કેમ છે ? જો રસ્તો બતાવનારને પ્રથમ નમસ્કાર કરે તો સામાન્ય સાધુને પ્રથમ નમસ્કાર જોઇએ, અને

અરેથી વતી કર્મ સમુહને ઉદીરણ આદી કરી બાહેર લાવવા એટલે તપ સન્મુખ મુકવા એ કામ ક્રિયાનુંજ છે, ત્યારે તપ કે ક્રિયા તો કર્મ ખપાવવા માટેજ છે.

સિદ્ધ ભગવાનની સંખ્યા વધારે કે અરિહંતની છે?

અરિહંતની સંખ્ય વધારે કેમ થાય! કારણ કે જેમ નવા અરિહંત થયા તેમ જુના અરિહંત મોક્ષે જાય એટલે સિદ્ધ થાય. માટે જેટલા સિદ્ધ થાય તેટલા ઘટે, એટલે કાંઈક સંખ્યા ઘટે ને કાંઈક વધે, પણ સિદ્ધ નવા થાય ખરા પણ જુનાને પણ ક્યાંય જવાનું નથી, એટલે તે સંખ્યા તો વધતી જાય પણ તે જગ્યા રોકે નહિ જ્યોતમાં જ્યોત સમાઇ જાય, જેમકે સમુદ્રમાં પ્રતિમળે સંખ્યાની નદીઓનું ક્યાં ક્યાંથી વહન થઈ બેસુમાર પાણી આવે છે, ચાતુર્માસમાં તો પાણીનો જથ્થો એટલો હોય છે કે નદીઓમાં પણ સમાવાની ભ્રાંતી ઉપજે છે, પણ તે નદીઓનું પાણી સમુદ્રના કયા ખુણામાં સમાય છે તેની ગમ પડતી નથી, તેમ આટલી

જવાબ—[આચાર્ય પ્રભુ આઠ સંપદાએ સંપન્ન
...વાથી પાંચ મહાવ્રતો વગેરેની સંપદા-સંયમ તેજ
...ટેલ છે, જેની પ્રભા, આતાપ, આત્મિક બળ વધારે
...ર્મળ હોવાથી આદર્શ પુરૂષ જાણવા, અને સંપદાને
...ટલે અંશે પરિણમાવી ન શક્યા હોય ત્યાંસુધી મુની મહા-
...જ જાણવા. અર્થાત્ તે તે ગુણવાળો, દ્રષ્ટિ, ક્રિયા,
...વ્યવહાર, વાણી ગુણ પરિણમવાથી થાય છે]

नमो उवज्झायाणं=ઉપાધ્યાયજીને નમસ્કાર હોજો.

ઉપાધ્યાયજી અગીયાર અંગ, બાર ઉપાંગ ભણે અને
...ભણાવે તેને કહેવાય છે. તે ઉપાધ્યાયજી ૨૫ ગુણે કરી
...સહીત છે.

नमो लोए सव्वसाहुणं=આ લોકને વીષે સર્વ સાધુ
સાધ્વીને નમસ્કાર.

અહા ! કેવી મોટું મન રાખવાની ચાવી ! ગુરૂ ગોસાણી
ઉપર ધર્મ પ્રેમી થવાને બદલે, ધર્મ ઘેલા બની રાગ
દ્વેષ વધારનારા મનુષ્યો, આ છેલા શબ્દો ઉપર જરા
શાંતિ વિચાર કરેતો સ્પષ્ટ સમજાય છે, એમાં તે સંઘાડાને
નમસ્કાર છે કે લોકમાં સર્વ સાધુ સાધ્વીને !

અરે કોઇ પણ સંઘાડા બાદ કરેલ છે ખરો ! તો

બધા ભવનાં બધાં કર્મોની નિર્જરા થઈ જાય છે. ઘણા ખરા જુવાન અવસ્થાવાળાને ચોવીસ કલાકમાં એકજ કલાક નીવૃત્તિ મળવા છતાં તે કલાકમાં પણ કેટલાક માણસો માળા ફેરવી દીએ છે. માળામાં કાંઈ ખોટું નથી તે પણ તીર્થંકરને યાદ કરવાનું એક સાધન છે, ને કર્મ ખપાવવાનો એક રસ્તો છે. પણ જે માણસો અવસ્થાને લઈને બીજો વધારે અભ્યાસ કરવાને લાયક ન રહ્યા હોય, તે સામાયકનો કલાક આળસમાં કાઢવાને બદલે માળામાં કાઢે તો તો સારૂં, પણ જેનામાં અભ્યાસ કરવાની શક્તિ છે, તેવાને કેવળ માળામાં રાખી દેવા તેનો ન્યાયાધીશને ઝાડુ કાઢવાનું કામ સોંપવા જેવું પરાક્રમ છે. જ્ઞાન તે સઘળી ક્રિયાનું મૂળ છે. ધર્મનું મૂળ દયા છે. पढमं नाणं तओ दया પ્રથમ જ્ઞાન ને પછી દયા એવું શ્રી દસવૈકાલીક સૂત્રનું ફરમાન છે, માટે સામાયકનો કલાક તો જ્ઞાન મેળવવામાં કાઢવો જોઈએ.

અંજલી કરવી, મસ્તક નમાવવું, પંચાંગ નમાવી વાંદવું, પુજ્યભાવના વિવેક સાથ બતાવવો. આ બધા વંદનના પ્રકાર છે.]

દરેક કામ કરવાની વીધી જાણવી જોઈએ, અને વિધી પૂર્વક જે કામ ન કરવામાં આવે તે કામ સારૂં થતું નથી. માટે વંદન કરવાની વિધીના પાઠને વિખુત્તો કહે છે. ત્રણ પ્રકારની વંદણા થાય છે. તેમાં પ્રથમ પ્રકાર તે તિખુતોનો પાઠ, બીજો ઇચ્છામીખમાસમણો અને ત્રીજો નમોત્થુણં.

तिखुत्तो	ત્રણ વખત-વંદન ત્રણ વખત કરવું.
आयाहिणं पयाहिणं	આદાને કરી જમણા કાનથી તે ડાબા કાન સુધી પ્રદક્ષિણા કરીને વંદન કરવું.
वंदामी	વંદુ છું.

નોટઃ—[वंदइ नमोक्कारो मणसावी मम पसारय ।
મનની શાન્તિવડે ઉલ્લાસ લાવીને મધ્યપદલોપ
ગુણોનું ઉત્કીર્તન-સ્તવન કરવું તે નમસ્કાર]

नमंसामि	નમસ્કાર કરું છું.
सक्कारेमि	સત્કાર આપું છું. (સારાં વસ્ત્ર વગેરે).

નથી. પાપથી ડરે તે પંડીત. ૩૨ સિદ્ધાંત કડકડ મુખપાઠ કરે તે નહિ. (પંડીતનો આ ઠેકાણે અર્થ કેટલાક મૂર્તિ કરે છે, તે સંભવિત નથી.)

પજુશાસ્ત્રામિ—હે મહારાજ તમારી સેવા અંગિકરૂં છું.

પંડીત તથા મંડુકાની ચીઠીનો પાઠ પુરો થયો. હવે પ્રતિક્રમણનો પહેલો આઉઠ્ઠાણ સામાયક તેનો પાઠ આવે છે.

પ્રશ્ન—સામાયકમાં અને પ્રતિક્રમણમાં ફેર શું?

જવાબ—પ્રતિક્રમણ એટલે પાપની માફી. હવે આપણું ધારો કોઇના મકાનમાં કચરો વેરાઇ ગયો હોય, અને તે કાર્યને માટે માફી માગવી હોય તો, પ્રથમ કચરો વેરવાનું કામ બંધ કરવું જોઇએ, ત્યાર બાદ માફી મંગાય, પણ કચરો વેરતાં વેરતાં માફી મગાય નહીં. તેમ જો પાપની માફી માગવી હોય તો પ્રથમ પાપ બંધ કરવું જોઇએ. આ પ્રમાણે પાપ બંધ કરવું તેનું નામ સામાયક પ્રતિક્રમણ એટલે પાપની બંધી તથા માફી. અને સામાયક એટલે ફક્ત પાપની બંધી, માટે પ્રથમ પાઠ સામાયકનો બોલાય છે.

અવૃતી ન બેસવું માટે પ્રથમથી સામાયક બાંધી લીએ છે, પણ જો તેમ ન કરે તોપણ પડીક્રમણાના પહેલા પાદમાં સામાયકનું બંધન આવી જાય છે, અને ગમે તે વેષમાં પાપની બંધી થઈ શકે છે. પણ જેમ માંડવા વગેરે અવસર સાચવ્યા વગરનો વિવાહ નિઃરસ લાગે છે, તેમ આ પચ્ચખાણનું થાય, ને સામાન્ય વેષવાળાને માણસો વૃતમાં છે એમ જાણે નહી, તેથી સાંસારીક કામમાંથી વિરક્ત રહેવાનું કામ વખતે વિવેકની ખામી વાળું ગણે. તોપણ જતના રાખવાનું સાધન તો જોઇએ, અને સચેત ચીજ પાસે ન જોઇએ, સામાયક એટલે પાપની બંધી, અને દિક્ષા એટલે પણ પાપની બંધી, અને સંવર એટલે પણ પ.પની બધી. પણ દિક્ષામાં પાપની નવકોટીથી જાવજીવ બધી. સામાયકમાં આઠ કોટીથી કે છકોટીથી એ.છ.માં ઓછી બે ઘડીની બંધી, અને સંવર એટલે પ.પની ગમે તેટલા વખત માટે બંધી.

કચ્છના રંગ બેરંગી કશીદાવાળા ગુચ્છા, મારવાડ-દક્ષિણમાં જરીવાળી મુખપત્રિકા અને સોના, મોતી, ચાંદીની માળાઓ છે, તે પ્રમાણે કોઇપણ જાતનો મોહ ઉપજે એવો વેષ સામાયકમાં જોઇએજ નહી. પોતાનું મન ગમે તેટલી વિરક્ત દશાને પ્રાપ્ત થયું હોય, પણ મોહ દશા ઉત્પન્ન થવી તે કેવળ પોતાનાજ મન ઉપર આધાર નથી. પણ બીજા સંખ્યાબંધ જોનારાના મન ઉપર આધાર છે. કોઈ કીમતિ ઉપધી સાથે હોય તો જીવ તેમાં વળગી રહે છે. ચોરી કરનારાઓને પ્રસંગ મળે, તે ચીજ જાય તો નુકશાન થાય, મન પ્રણામ મેલાં પડે ને ધર્મની હાની થાય. માટે સામાયકમાં નીચે મુજબ ચીજથી વધારે કોઈ ચીજ રાખવી નહી.

(૧) પહેરેલ કપડું, (૨) ઓઢેલ કપડું, (૩) મુહપત્તિ, (૪) પાથરણું, (૫) ગુચ્છો, (૬) રજોહરણ, (૭) વાંચવાનાં પુસ્તક, નાકયો, નોટ વીગેરે, (૮) કાંઈ પાપ ન લાગે તેવું લખવું હોય તો પાપ ન લાગે તેવાં લખવાનાં સાધન, (૯) ચશ્માની જરૂર હોય તો તે. (૧૦) ઘડી કે ઘડીઆળ. (આ દશનું ન રખાય તો ઉત્તમ).

(સ્ત્રી જાતીનાં વસ્ત્રો રંગ બેરંગી ધોયેલા અને મોહક હોવા છતાં તેઓ કમીયાં તેવાંજ વસ્ત્રો પહેરે છે,

એક વર્ષ અને જાવજ્જીવ સુધીની છે. તેમ તે ચોકડીઓ અનુક્રમે કેવળજ્ઞાની, સર્વવૃત્તિપણું, દેશવૃત્તિપણું અને સમકિતને પ્રગટ થવા ન દે.] .

લી. શિષ્ય.

पडिक्कमीउं ठाएमि પાપનો પસ્તાવો કરૂં છું અનેરાને કરાવું છું.

देवसि દિવસ સંબંધી.

ज्ञान જ્ઞાન.

दरसण દર્શણ.

चारित्र ચારિત્ર.

तप તપને વિષે.

अतिचार चिंतवनार्थ करेमि काउसग्गं જે દોષ લાગ્યો હોય તેનું ચિંતવન કરવા માટે કાઉસગ્ગ કરૂં છું.

જેમ દ્રવ્ય, કમાણીનું સરવૈયું કાઢવા માટે પોતાની સર્વ પ્રકારની મિલકત ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે, તેમ આત્મ કમાણીમાં મુદ્દી ૪ પ્રકારે છે. તેમાં પ્રથમ જ્ઞાન–જ્ઞાનની ૮ જાત છે. તેમાં ૩ જાતનાં જ્ઞાન આત્માની કમાણીમાં ઉપયોગી નથી. અને જે જ્ઞાન સમકિત એટલે શુદ્ધ સમજણ સહિત છે, તે આત્મકમાણીનું સાધન છે

ન બને તે તપ વગર રહે છે, માટે તપનું સ્વરૂપ જેમ વધારે ઓળખાય તેમ તપ કરવાની વધારે સમજ આવે છે. તપના મુખ્ય ભેદ બે છે. (૧) બાહ્યતપ. (૨) અભ્યંતર તપ.

બાહ્યતપ—

એટલે જે ઉપરથી દેખાય પણ શરીરને કષ્ટ વધારે અને લાભ ઓછો, ત્રાંબા નાણાની માફક, જેને સાચવવામાં ભાર ઘણો ને મુલ્ય નહીં તે બાહ્યતપના છ પ્રકાર—

૧ અણુસણ—અહારનો ત્યાગ, ઓછામાં ઓછો ગમે તેટલી મુદતને માટે અને વધુમાં વધુ જાવજીવ એટલે સંથારાને પણ અણુસણ કહે છે. અપવાસ, પોષો, એકટાણું, તમામ તપ ઠેઠ સંથારા સુધી આમાં સમાઇ જાય છે. બાર પ્રકારના તપમાં કોઇ સ્થળે અપવાસ કે ચોવિહાર એવું નામ છે નહિ, તો શું પછે તે તપ નહિ? તે તપ ખરોજ. પણ અણુસણમાં તેનો સમાવેશ છે.

૨ ઉણોદરી—આહારનું ત્યાગ ન બન્યું અને તપ કરવો હોય તો પેટ ઉણું રાખવું. જેટલું ખાઈ શકાય તેથી ઓછું ખાવું એટલે શરીર નીરોગી ને ખર્ચ પણ ઓછું થાય. લોભી માણસની માફક ઘર બચાવવા માટે ઉણું રહેવું એ ઉણોદરી તપ નથી, પણ દાનના અવસરે દાન આપી તે વસ્તુ મેળવવા ફરીથી ઉઠી તરખડમાં ન ઉતરવું; ઉપકરણ અને આહાર કમી કરવાથી આ તપ નીપજે છે.

૩ વૃતિસંક્ષેપ—કોઇ પણ જાતની અશુભ વૃતી થાય તેને દબાવવી. સહનશીલતા, સમાનભાવ, અને ઇંદ્રીનીગ્રહ, આ તપથી કરી શકાય છે.

૪ રસપરિત્યાગ—જુદી જુદી જાતના રસમાંથી અને તેટલી રીતે માનસિક વૃતી, અને રસનાઇંદ્રીને તેમાં લીન થવા ન દે.

૫ કાય ક્લેશ—ચીત્તનો ઉત્સાહ (વીર્યઉલ્હાસ) અને ઉપયોગ—સાવધાનતા—તન્મયપણાથી જુદા જુદા આસન વીગેરે કરીને મળશુદ્ધિ, વીકાર શુદ્ધિ કરી દેહની નસાઓમાં રહેલા પ્રમાદાદી દુર્ગુણોની જડતાને ટાળે.

આવે. શાસ્ત્ર ક્રમ વિશેષ વધે. તે વાંચવાથી પુછવાથી, સંભાળવાથી, સમજવા-સમજાવવાથી થાય છે.

૫ ધ્યાન—કોઈપણ વસ્તુની વિચારણા અંતઃકરણમાં કરવી, તે ધ્યાન. આ શુભને અશુભ બે પ્રકારે છે. તેમાં શુભ વસ્તુમાં સ્વરૂપનું યથાર્થ નિરીક્ષણ કરી અંતઃકરણમાં વિચારણા કરવી, ને ધર્મ ધ્યાન અને નીર્મળ આત્મસુખ સ્વરૂપનું પ્રગટ સાક્ષાત્કાર કરવું, તેનું નામ શુક્લ ધ્યાન.

૬ કાઉસગ્ગ—કાયાને વોસરાવી તે ઉપરથી મુર્છા ઉતારી સ્થીર રહી અમુક સ્મરણ કરવું. એકાગ્રભાવે.

નોટ—જ્ઞાન, દર્શન, ચારીત્ર, તપ, વીર્ય અને ઉપયોગની શુદ્ધિ કરવા, કર્મ આવરણ છેદન કરવા જે તપનો ઉપયોગ લેવા-કરવામાં આવે તે અભ્યંતર તપ છે. મન ઇંદ્રિયો, યોગવૃત્તિનો અન્યસ્થાને થતો જેર ઉપયોગ તેને કબજામાં લાવવા માટે જે સાધન—તપનો ઉપયોગ કરવામાં આવે તે બાહ્યતપ.

લાભહેતુઃ—વિનય તપ કરવાથી બુદ્ધિ નિર્મળ થાય, નિર્મળ

करेमि	करूं छुं.
भंते	हे पूज्य !

सामाइयं सावज्जोगं पच्चखामि–सावद्यजोग १८ पापनां पच्चखाण करूं छुं.

जावनियम–नियम छे त्यां सुधी, ओछामां ओछी घडी वधुमा वधु जाव जीव.

पज्जुवासामि	सेवा करूं छुं.
दुविहं	बे करण.
तिविहेणं	त्रण जोग.
नकरेमि	हुं पोते करूं नही.
नकारवेमि	अनेरा पासे करावुं नही ते बे करण.

मणसा, वयसा, कायसा मन, वचन ने कायाथी ते त्रण जोग.

तस्सभंते	ते प्रमादथी हे पूज्य.
पडिकमामि	पडी कमुं छुं.
निंदामी	निंदु छुं.

नोट:–[निन्दणयाएणं भंते जीवे किं जणयइ ।
निन्दणयाएणं पच्छाणुतावं जणयइ ॥

पच्छाणुतावेणं विरज्जमाणे, करणगुणसेढिं पडिवज्जइ। करणगुण सेढी पडिवन्ने य णं, अणगारे मोहणिज्जं कम्मं उग्घाएइ ॥

શિષ્ય પ્રશ્ન—હે પૂજ્યપાદ ભગવાન? કરવાની અનીચ્છા તથાપિ થયેલા દોષો નિંદાય અને વખોડાય તો જીવ શું ફળ પ્રાપ્ત કરે?

ગુરૂ ઉત્તર—હે પ્રશ્ન કર્તા આયુષ્યમાન્? થયેલા (કરેલા નહીં, કારણ જે દોષો કરેલા હોય તો નિંદા ન બની શકે, પણ પ્રાયશ્ચિત એજ મનોશુદ્ધિ માટે ઉપાય છે) દોષોને વખોડવાથી, અનુચિત જણવાથી, તિરસ્કારની લાગણી ઉપજવાથી અને હૃદયમાં કંપ થવાથી પશ્ચાત્તાપ (જેમ આવેશવશાત્ દોષો સેવાઇ ગયા હોય તે જેમ, આવેશ, ધીમે પડતાં) આદિ પેદા થાય છે; આથીથી વૈરાગ્ય ઉપજે છે, વૈરાગ્ય રંગ આવવાથી અપૂર્વ કરણ ગુણશ્રેણી અંગીકાર કરે; જેથી અપૂર્વ ગુણશ્રેણી વર્તન અનુસાર દર્શન-મોહનીયાદિ આઠ કર્મનો નાશ કરે છે]

गरहापि ગરહું છું.

દરેક જાતનાં પચ્ચખાણમાં દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ ને ભાવ ઓળખવાંજ જોઇએ અને કરી બોલે નહી તો ચરપાતો જોઇએ. તે પ્રમાણે સામાયકના દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ ને ભાવ બતાવું છું.

દ્રવ્યથી-૧૮ પાપના પચ્ચખાણ. (સાધુને પણ તેમ).
ક્ષેત્રથી-લોકમાં કોઇપણ સ્થળે પાપ થઈ શકે નહી.
કાળથી-બપે તેટલો વખત. (સાધુને જાવ જીવ).
ભાવથી-આઠ કોટી કે છ કોટી. (સાધુને નવ કોટી).

અઢાર પાપનાં નામ જાણવાની અહીં જરૂર છે. પાપનાં નામ જાણ્યા વગર સંવર થઇ શકે નહીં. કેમકે સુખડીની બાંધી જેને પાળવી હોય તેને જો સુખડીની પુરી ઓળખાણ ન હોય તો તે બાંધી તુટવાનીજ. વળી કોઇ કહે ગળી તે સુખડી. આવાં ઉપલક જાણપણાંથી તો પીપરમેંટ, દ્રાક્ષ, રેવડી, ઘેવર વીગેરે ખાનારને પણ આ માણસ દોષિત ગણે. માટે તે અઢારનાં નામ જાણ્યાં પાછીજ સામાયક થઇ શકે. માટે પહેલું પગથીઉં ધાર્મીક અભ્યાસનું ૧૮ પાપ શીખવાનું છે.

[illegible]

[illegible]—[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(૧) પૃથ્વિ, (૨) પાણી, (૩) અગ્નિ, (૪) વાયુ, (૫) વનસ્પતિ અને (૬) ત્રસ એટલે દરેક પ્રકારનો હાલતો ચાલતો જીવ તે ઉપરાંત દેવતા અને નારકી. આ માંહેલા કોઈ પણ જીવની હીંસા ન થાય, ત્યારે તો હજુ એક પાપ દૂર થયું. રાગ એટલે પ્રીતી. એર કરતાં રાગથી વધારે કર્મ બંધાય છે. બીજાં બધાં પાપ લાગી જાય છે તે આલોયણ, સંવર તપથી માફ થઈ શકે, પણ કોઈ માથે આળ ચડાવેલ હોય તે તો પોતા ઉપર એવાં આળ આવે તોજ છુટે. માટે હસતા હસતાં પણ કોઈપણ જીવ ઉપર આળ ચડાવતાં બહુ બીક રાખવાની છે. અઢારનું પાપ જ્યાંસુધી છે ત્યાંસુધી શ્રાવકપણુંજ નથી.

અઢારે પાપ તો સંવરમાં હોય ત્યારેજ તજાય, પણ છેલું તો સદાય તજવુંજ જોઇએ. નહીંતર શ્રાવકપણું છેજ નહીં.

જેમ કોઇને કપડું લેવું હોય તો ફક્ત લંબાઈ બોલવાથી પુરૂં સમજાય નહિં, પણ પનો, પોત ને ભાત પણ કહેવાં જોઇએ. તેમ દરેક પચ્ચખાણને દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ ને ભાવ તે ચાર આસન જોઇએ. અને તે ચાર આસન સહુએ સહુની શક્તિ અનુસારે ભરવાનાં છે, સહુને માટે સામાન્ય હોઈ શકેજ નહિં.

મૂળ ભેદના ક્રિયાપદ વાપરીને કરાવી, એવું કોઇ બતાવશે? મેં હજુ બધાં શાસ્ત્રો જોયાં નથી તો આ બાબતમાં શાસ્ત્ર વિરૂધ્ધ કાંઇ બોલી જવાય તેથી નિશ્ચય તો લખતાં અટકું છું. પણ એટલું તો ચોક્કસ છે કે શાસ્ત્રમાં અપાયેલ પચ્ચખાણ જો સાધુએ આપેલ હોત તો તે ક્રિયાપદો પહેલા પુરૂષ એક વચનમાં ને મૂળ ભેદમાં હોયજ નહીં, અને પેહેલા પુરૂષ એક વચન મૂળભેદમાં ક્રિયાપદ વગર પચ્ચખાણ શાસ્ત્રમાં નજ હોય, તો તે સાધુના મોઢાના હોય નહિં, પણ પોત પોતાની મેળેજ કરેલાં હોય.

દાખલા તરીકે સામાયક પોતપોતાની મેળેજ આપે છે, કેટલાક કહે છે કે પોતાની મેળે પચ્ચખાણ લેવાં, તે અવિનય ગણાય. સિધ્ધાંતમાં પચ્ચખાણ આપવાનું શી રીતે છે, તે જાણ્યા પહેલાં આ બાબતમાં મત આપી શકાય નહી. જો સિધ્ધાંતમાં સહુએ મેળે લીધેલાં ઠરે તો પછી અવિનયનો કાંઇ વહેમ રહેતો નથી. અને જો સિધ્ધાંતમાં પહેલા પુરૂષ એક વચનના પ્રેરક ભેદના ક્રિયાપદ નિકળે; અથવા પોતે લીધેલ બંધન અને સામાએ આપેલ બંધનના પાઠમાં કાંઇ ફારફેર નિકળે તોપણ વિનય પુરેપુરો જાળવવોજ જોઇએ. પણ વિનય જાળવવા

ખોટું નથી. પણ ઠેકાણે ન આવડવા માટેજ મોટા પચ્ચખાણે, દિવસે સેંકડો માણસોને વ્યાખ્યાન સાંભળતાં હરકત આવે તે કરતાં (અવિનય ગણાતો ન હોય તો), પચ્ચખાણ મોટે અક્ષરે લખી સહુ વાંચી શકે તેમ ચોડવા (કાગળ ઉપર) તે શું ખોટું ? હવે જ્યારે માણસો કેટેક બાબતમાં શબ્દોના અર્થ સમજવા લાગ્યા, તેમાં ખાસ કરીને પચ્ચખાણના પાઠનો અર્થ સમજ્યા વગર હવે ચાલશે કે ? અને જે સાધુ પોતે બંધાવતા અસણં, પાણં વીગેરે નકારથી, નકારવેલી બોલે, તેનાથી ઘણી આહાર પાણી થાય છે ? આ કંઈ કાંઈ એકજ જગોએ નથી, પણ ઘણી જગોએ આવું ચાલે છે, તો હવે સિવાયને એ અવિનય થાય છે, એમ લાગતું હોય તો પુર્ણ ભેદ કરવાની જરૂર છે

(૨) કરણીથી ન બોલવાનું બીજું કારણ એ છે કે કોઈ પણ બાબતના ઉંડાણના વિચાર વગર પરંપરાએ એમ ચાલતું તેમ ચલાવ્યા કરવું એવો રીવાજ છે, પૂર્વે કોઈ વખતે ચોરને લીધે, કોઈ ઠંડુ ચાલતું માટે ચાલવે પણ ઠંડુ ચાલતું છે.

આ ઉપર એક હસવા લાયક દૃષ્ટાંત કહ્યા છે. એક વખત કેટલાક ખીલંબાઈ નીજાજ પણ એમ થયું.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

* * *

છાપાથી બંધી એટલે શું?

[illegible]

કોટી કર્યાં જાય છે? પાંચમા, સાતમા વ્રતમાં છ કોટી કર્યાં જાય છે? સંથારામાં કેમ સર્વે નવ કોટી બોલે છે? કોટી એટલે કરણ અને યોગનો ગુણાકાર, કોટી એટલે ,પચ્ચખાણનું રક્ષણ કોટ = કીલ્લો જેથી રક્ષણ થાય. તેજ કરણકોટીથી મનુષ્યો અંધશ્રધ્ધાના શાસનમાં કર્મ બંધન કરે. એ પંચમ આરાના ચમત્કારની વાત નહી તો બીજું શું? જોગ ત્રણ છે. મન, વચન અને કાયા.

નોટ:—[૧ કાયિક પાપો—અસ્તેય, દેવગુરૂને વંદિ, હિંસા, ચોરી, પરપીડા, અબ્રહ્મચર્ય વિગેરે.

૨ વાચિક પાપો—નિંદા, મિથ્યા ભાષણ, અપ્રિય-હૃદયભેદક તપાવનારી ક્રૂર અને કઠોર વાણી, વિગેરે.

૩ માનસિક પાપો—દુર્વાસના, દુર્વિકાર, વિતર્ક તૃષ્ણા, અસૂયા—ક્રોધ આદિ ક્રૂર—હૃદપરિણામી ભાવો.]

કરણ પણ ત્રણ છે. કરવું, કરાવવું, અને રૂડું જાણવું. આ પ્રમાણે વધારેમાં વધારે નવ કોટી થાય. એટલે પહેરવાની માળા એક સરવાળી પણ હોય, અને નવ સરવાળી પણ હોય. જેમ વધારે સેરવાળી માળા પહેરે તેમ સારૂં, પણ પોતાને

, આ ૯ ભાંગામાં એકજ કરણ અને એકજ જોગ
ાંગ્યો એટલે ૧ × ૧ = એક કોટી કહેવાય અને એક
ાટી નવ જુદી રીતે થાય.

(૧૦) કરૂં નહીં મનથી, વચનથી. (૧૧) કરૂં નહીં વચનથી,
ાયાથી. (૧૨) કરૂં નહીં મનથી, કાયાથી. (૧૩) કરાવું
ાહીં મનથી, વચનથી. (૧૪) કરાવું નહીં મનથી કાયાથી.
૧૫) કરાવું નહીં વચનથી, કાયાથી. (૧૬) રૂડું જાણું નહીં
મનથી, વચનથી. (૧૭) રૂડું જાણું નહીં વચનથી કાયાથી.
૧૮) રૂડું જાણું નહીં મનથી, કાયાથી.

આ ભાંગામાં એક કરણ ને બે જોગ છે. એટલે ૧×૨=૨ કોટી
કહેવાય. બે કોટી પણ જુદી જુદી રીતે થાય. વળી બે કરણ ને
એક જોગ તે પણ ૨ × ૧ = ૨ કોટી કહેવાય તે ૯ રીતે
થાય એટલે બે કોટી ૧૮ રીતે થય, તેમાં ૯ થી ૧૮
સુધી રીત કહી, અને બીજી ૯ રીત ૨૨થી ૩૦ સુધી
આગળ કહેવાશે.

(૧૯) કરૂં નહીં મન, વચન, કાયાથી. (૨૦) ક-
રાવું નહીં મન, વચન, કાયાથી. (૨૧) રૂડું જાણું નહીં
મન, વચન, કાયાથી.

આમાં એક કરણ ને ત્રણ જોગ છે. એટલે
૧ × ૩ = ૩ કોટી કહેવાય. તેની ત્રણ રીત ૧૮

નહી વચનથી, કાયાથી. (૩૬) કરું નહી—રૂડું જાણું નહી મનથી, કાયાથી. (૩૭) કરાવું નહી—રૂડું જાણું નહી મનથી, વચનથી. (૩૮) કરાવું નહી રૂડું જાણું નહિ વચનથી, કાયાથી. (૩૯) કરાવું નહી—રૂડું જાણું નહી મનથી, કાયાથી,

આમાં બે કરણ ને બે જોગ થયા. એટલે ૨×૨=૪ કોટી કહેવાય. ચાર કોટીના ૩૧ થી ૩૯ એટલે નવ ભાંગા થયા.

(૪૦) કરૂં નહી-કરાવું નહી મન, વચન, કાયાથી. (૪૧) કરૂં નહી-રૂડું જાણું નહી મન, વચન, કાયાથી. (૪૨) કરાવું નહી-રૂડું જાણું નહિ મન, વચન, કાયાથી. આમાં બે કરણને ત્રણ જોગ એટલે ૨ × ૩ = ૬

કોટી કહેવાય. ૬ કોટીની ૩ રીત, ૪૦ થી ૪૨ તથા બીજી રીત પણ છ કોટીની ૩ કરણને બે જોગથી થાય છે. ૪૧ થી ૪૮ સુધી આગળ કહેવાશે, એટલે કુલ ૬ કોટીની ૬ રીત થઈ.

(૪૩) કરૂં નહી-કરાવું નહી-રૂડું જાણું નહી મનથી. (૪૪) કરૂં નહી-કરાવું નહી-રૂડું જાણું નહી વચનથી. (૪૫) કરૂં નહી-કરાવું નહી-રૂડું જાણું નહિ કાયાથી.

૧૮:—૧. [કાયયોગ—વીર્યાન્તર કર્મનો ક્ષયોપશમ થતાં ઔદારિક આદિ સાત પ્રકારની કાયવર્ગણામાંથી અન્યતમવર્ગણાની અપેક્ષા કરી, આત્મ પ્રદેશની સાથે સંયોગ થતાં કંપવું તે કાયયોગ.

૨. વચનયોગ—એ કરતાં વિશેષ વિર્યાન્તરાય અથવા મતિશ્રુત જ્ઞાનનાં આવરણોનો ક્ષયોપશમ પ્રાપ્ત કરી વચન લબ્ધીને સમીપ થયે છતે આત્માના પ્રદેશ જે વચનરૂપ પરિણામને સન્મુખ જોડાય તે વચનયોગ.

૩. મનોયોગ—અત્યંત આભ્યાંતર વિર્યાન્તરાય અને નોઇન્દ્રિય આવરણના ક્ષયોપશમરૂપ મનોલબ્ધિની સમીપ થવાથી, અથવા પુરોક્ત બાહ્ય નિમિત્તનું અવલંબન હોવાથી મનઃપરિણામની સન્મુખ આત્માના પ્રદેશોનું જોડાવું તે મનોયોગ]

૪૯મી રીતમાં જરા પણ ખામી આવે તો કરાર તુટયો. પણ તે લેવા પહેલાં પુરેપુરૂં સમજવું જોઇએ. ઘરબોળનું આવરૂવનું સાટું છે. મેરૂ ઓળગવો સહેલ, મીણને દાંતે લોહાના ચણા ચાવવા સહેલ, તેથી પણ ૪૯ મી રીત પાળવી મુશ્કેલ છે. એવી મુશ્કેલી વગર જન્મ મરણ ટળે કે? અને એવું પરાક્રમ કેટલા માટે શ્રાવક-ભાઇઓમાં હોય કે? આ બાંગા ઉપરથી સમજાશે કે દરેક માણસની શક્તિ અનુસારે કરણ કોટી જુદી

કહેવા બરોબર છે. આ પ્રમાણે દરેક પચ્ચખાણમાં ક્ષેત્ર ન ધારે તો હજુ ચલાવી પણ લેવાય, કેમકે વખાખરામાં ક્ષેત્ર સરખાં હોય છે ને કાળ ને દ્રવ્ય તો સહુ ધારેજ છે, પણ જે કરણ કોટી સહુને માટે સ્થિતી અનુસાર જુદી જુદી હોયછે તે તો ધારવીજ જોઇએ. કેટલે કરણે બંધનમાં છીએ, તે વાત કરણ કોટી સમજ્યા પછી ખ્યાલમાં આવે. કઇક કઇક સાધુઓ (અરે એ સાધુઓ શેના દ્રવ્ય લીંગીઓ !) પણ એવા નજરે જોવામાં આવે છે કે જેને નવ કોટી શું તેનું ભાન નથી, છતાં તરણ તારણનો દાવો ધરાવે છે, તે ચારિત્ર ચોખ્ખું શી રીતે પાળતા હશે ? ક્ષયોપશમ છતાં નીરૂધમી રહી ચારિત્રની વિશુદ્ધિ બીલકુલ ન વિચારતાં પ્રજ્ઞા ચક્ષુએ રહિત સાધુ જીવન ગાળવામાં આવે તો મહાન દોષોના આકર ગણાય. આવાઓને ગુરૂ તરીકે માનવા પહેલાં નીચેનું સુત્ર સારી રીતે ધારી રાખજો. " તિન્નાણં તારિયાણં " બુડશે તે નહિ તારશે, તારશે તારણહાર. નવ કોટી શું તે ખબર ન હોય એટલે પાળી શકે નહિ, તેમ તેનાજ જવાબ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે, છતાં છ કોટી, આઠ કોટી ને એક બીજાને ખોટા કહી લઢવવાંમાં તત્પર રહે છે. તેવા સાધુને સાધુ તરીકે માનવાં તે સમકીતનું લક્ષણ નથી.

ઈચ્છામિ ઠામીનો પાઠ.

इच्छामि	ઇચ્છુછું. (પહેલો પુરૂષ એક વચન)કરવાને
ठामि काउसग्गो जो. मे. देवसिओ अइयारो कओ	કાયાને હલાવવી નહિ.તે, જે, મેં, દિવસ સંબંધી (જ્યાં જ્યાં દેવસી શબ્દ આવે ત્યાં સર્વ જગોએ રાયસી, પખ્ખી, ચોમાસી સંવત્સરી દરેક જોઈતા શબ્દો બદલવા.
काइउ	કાયાએ કરી.
वाइउ	વચને કરી.
माणसिउ	મને કરી.
उस्सुत्तो	સુત્રથી ઉલટુ સુત્ર.
उमग्गो	જૈન માર્ગથી ઉલટું.
अकप्पो	કલ્પે નહીં.
अकरणीज्जो	કરવા. જોગ નહિ તે. કર્યું કામ નહિ કરવા જોગ, તે વિવેક પુર્વક વિચાર કરવા જરૂર પડે, પ્રથમ તો જે કામ આપણો બીજાને બીકરીએ તે કામ ન કરવા જોગ કહેવાય.

दुज्झाइ — માઠું ધ્યાન ધર્યું હોય, રોવું, કકળવું, અદેખાઈ વીગેરે માઠું ધ્યાન કહેવાય.

दुव्विचिंतिओ — માઠી ચીંતવના કરી હોય.

अणायारो — અણ આચરવા જોગ.

अणिच्छियव्वो — અણ વાંછવા જોગ આચરવું એટલે કરવું એને વાંછવું એટલે તો ઇચ્છા કરવી. પ્રથમ ઇચ્છા અને ત્યારબાદ આચરણ હોય.

असावगपाउग्गो — શ્રાવકને લાયક નહિ. પ્રથમ તો શ્રાવકને શું લાયક છે, તે જાણવું. પછી શ્રાવક થવાની તે વાત ધીમે ધીમે સમજાશે.

नाणेतहदंसणे — જ્ઞાન તેમજ દર્શનને વિષે

चरित्ता-चरित्ते — કાંઈક ચારિત્ર કે અને કાંઈક ચારિત્ર નહીં [illegible] કહેવાય આ [illegible] અર્થ [illegible] સમજવાનું છે કેટલાક જુદી રીત અર્થ કરે છે. [illegible] તો અમોને લાગ્યું છે પણ સમજવામાં ફેર છે. કેમ? એમ કહે છે કે શ્રાવક કેવું [illegible] [illegible] હોય [illegible] ચારિત્ર [illegible] ચારિત્રમાં [illegible]

ગુપ્તિ નામનું લોઢાનું હથીયાર લાકડીમાં છુપાવેલું હોય છે, અને તેથી કોઇ ત્રાસ પામતું નથી, જેમ ચુલાનો અગ્નિ રાખમાં દાબેલો હોય છે તેમ મન, વચન, કાયા દબાવેલાં હોય છે. યાદ રાખવું કે ગુપ્તિ લાકડીમાં સંતાડી યોગ્ય વખતે સંહાર કરવા બહાર કાઢવી તે તો દગો છે. તેમ કરવું નહીં. તે તો મહા પાપ છે, પણ મન, વચન, કાયા સંવરમાં હોઇએ ત્યાં સુધી ગોપવી રાખવાં. આ કામ મહા મુશ્કેલ છે, તે કેવું મુશ્કેલ છે તે દબાવી જોનારને સમજાય, અને જ્યારે બે ઘડી પણ દબાવી રાખવું આકરૂં પડે છે, ત્યારે જાવ જીવ દબાવી રાખનારને (નહીં કે ફક્ત દબાવવાનું વૃત લેનારને) કેટલો ધન્યવાદ છે તે બરોબર સમજાશે, અને સાધુ સાધ્વીને અંગ નમાવવાનું કારણ પણ આ પ્રકારે ગોપવાની તેઓની બહાદુરીઓજ છે.

चउक्कसायाणं ચાર કષાય–ક્રોધ, માન, માયા, લોભ. માન એટલે અહંકાર. માયા એટલે કપટ.

જાણે, અત્યન્તાભાવે ત્યાગ કરવાને અર્થે, [illegible]
કરી દેહને મેલું ભાવના રેકિની નિર્ગુણ મન, પરંતુ
કે ફિર કરવાની ટેવ ન પડે કે તે રીતાન ક્રિયાનો હું કહે
ત્યાગ કરીને મિત્રે મનોરથમાત્રમાં રહીને, હું આશા
મારાથી ક્રિયાની નિર્મળતા કરતાં (આશા તે જો દે'
પણ હોય તેને કરી કરી કાયમખાનું છું અને તમા
અજ્ઞો ભવે, મિચ્છામિદુક્કડં મારે છે]

બહુ ભાર ભરેલા કોઠામાં અપચાદ હેડકીથી
ઉલટ આવે છે, ને કોઠાના શિખરનીગુડાઈ પણ આવે
છે. કેમકે બહુ ભારવાળું હોય તે ભાર અપચાદ હે.
કિથી ઉલટ આવે ત્યાં પચઆવધુ આવી જાય છે. માટે
હું હ કરંડો મિ.લખ્યા તે બાત ધ્યાનમાં રાખવાની છે.
એમકે અપચાદ હેડકીથી તે બહી કરવા બારોબર છે.
માટે દીમાં સારી રીતે બાત ધ્યાનમાં રાખી હોય તેજ
પ્રમાણે બતાય, અને જે પાડને ઉંડે ખીજાથી
કુલ આવે તે પાડમાં બેડાયેલા પુત્રો કર્યા હોય તે
બહુ ભાગવાનું છે. માટે પ્રથમનો તેના ફરીથી કરવો
નહીં તે બાત પૂરી ધ્યાનમાં રાખી લીધ. છતાં રાખી ભાર
હોય તો તેની માફી માંગવી

-૦-

લાગે નહીં કેમકે પ્રથમથીજ છુટ રાખેલ છે. હુજ્જમે હોજ્જે મારો. ૧ काउसग्गो–કાયાને હલાવવી નહી તે. ૨ जाव अरिहंताणं–અરિહંતનું નામ લઉં ત્યાં સુધી. ૩ भगवंताणं– ભગવંતનું નામ લઉં ત્યાં સુધી. ૪ नमोक्कारेणं–નવકાર બોલું ત્યાં સુધી. ૫ नपारेमि પાંણું નહી એટલે પુરો કરૂં નહી. ताव–ત્યાં સુધી. कायं–કાયાને. ठाणेणं–એક સ્થાનકે. मोणेणं–મૌનપણે झाणेणं–એક ધ્યાને. अप्पाणंवोसिरामी–પાપકારી કાયા ભાવને તજું છું.

હરેક વખતે કાઉસગ્ગ કરવા માંડયા પહેલાં આ પાઠ બોલવોજ જોઇએ જો ન બોલે તો પચ્ચખાણ પણ ન આવે અને આગાર પણ ન આવે.

નોટ:—[કષાયનું જ્યારે સેવન થાય ત્યારે જૈન દ્રષ્ટી તેને કષાય ઉપાધીવાળો હોવાથી કષાય આત્મા છે, એમ તે વખતે સ્વીકારે છે. કષાયથી આત્માને અલગ રાખવા માટે તે કષાય ભાવને તજવાની આ ઠેકાણે ધારણા કરાય છે]

અહીં ૯૯ અતિચારનો કાઉસગ્ગ થાય છે, તે હરેક વ્રતને છેડે છેડે આવશે. કાઉસગ્ગ જેનો કરવો હોય તે પાઠ મનમાં ચિંતવવો પણ જરાપણ જીભ હલાવાય નહીં. કાઉસગ્ગ એ પણ એક અભ્યંતર તપ છે.

શ્રી અંસંનાથ સ્વામી. वासपुज्जं-વાસુપુજ્ય સ્વામી. च-વળી. विमल-વિમળનાથ સ્વામી. मणंत – અનંતનાથ સ્વામી. च-વળી. जीणं રાગ દ્વેષના જીતણહાર. धम्मं-ધર્મનાથ સ્વામી. संति-શાંતીનાથ સ્વામી. च-વળી. वंदामी-વાંદું છું. कुंथुं-કુંથુનાથ સ્વામી. अरं-અરનાથ સ્વામી. च-વળી. मल्लियं-મલ્લીનાથ સ્વામી. वंदे-વાંદું છું. मुणीसुव्वियं–મુનીસુવ્રત સ્વામી. नमी–નેમીનાથ સ્વામી. जीणं–રાગ દ્વેષના જીતણહાર. च–વળી. वंदामि–વાંદુંછું. रिष्टनेमि–અરિષ્ટ નેમી સ્વામી. पासं–પાર્શ્વનાથ સ્વામી. तहं–તેમજ. वद्दमाणं–વિર વર્ધમાન મહાવીર સ્વામી. च–વળી. एवं–એવી પ્રકારે. मये–મેં. अभिथुया–વર્ણન કર્યું. विहुय–ખપાવ્યા. रयमला–કર્મરૂપ રજ અને મેલ. पहिण–ખપાવ્યા. जरमरणा–જન્મ ને મરણ. चउविसंपि–ચોવીસ અને બીજા સામાન્ય. जीनवरा–જીનવર દેવ. तिथ्थयरा–તીર્થંકર દેવ. मेपसीयंतु–મને પ્રસન્ન થાઓ. कितीय–કીર્તી કર્યું. वंदीय–વંદનીય છો. महीया–પુજાએલા છો. जेपलोगस्स–જે લોકને વિષે. उत्तमा–ઉત્તમ. सिद्धं–સિદ્ધ. आरुग्ग–રોગ

કાયાને. काय संफासं-મારી કાયાને કરશું છું. खम-
णिज्जो-ખમજો. भे-હે પુજ્ય ! किलामो-કાંઇ કીલામ-
ના ઉત્પન થાય છે. अपकिलंताणं- આપની કીલામના
ગઇ છે. बहुसुभेणं-ઘણા શુભ યોગે કરી (દર્શન બહુ
શુભ છે). भे-આપનો. दिवसो वइक्कंतो-આજનો દિ-
વસ વહી ગયો. जत्ताभे-હે ભાગ્યરૂપ મહારાજ ખરી
જાત્રા સાધુ મુનીરાજનીજ છે. जवणि जं च-ઇંદ્રિને એ-
ટલે ઇંદ્રિના વિષયને જીત્યા છે. भे-હે પુજ્ય ? खामेमि-
ખમાવું છું. खमासमणो-ક્ષમાવંત હે પુજ્ય. देवसियं-
દિવસ સંબંધી. वइक्कमं-અવિનય થયો હોય, અપરાધ
થયો હોય. आवसियाए-આવશ્યક કરણીને વિષે. पडी-
क्कमामि-પડીક્રમણું કરતાં. खमासमणाणं-ખમાવું છું.
देवसियाए-દિવસ સંબંધી. आसायणाए-૩૩ પ્રકારની
આશાતના થઇ હોય. तितिसंनयराए-તેત્રીસ તથા બીજે
પ્રકારે. जं किं ची मिच्छाए-કીંચીત માત્ર ખોટું કર્યું હોય.
मणदुक्कडाए-મને કરી માઠું ચીંતવ્યું હોય. वय-
दुक्कडाए-વચને કરી માઠું ચીંતવ્યું હોય. काय-
दुक्कडाए— કાયાએ કરી માઠું ચીંતવ્યું હોય.
कोहाए-ક્રોધ કર્યો હોય. माणाए-માન કર્યું હોય.

છે. તે સ્થીતિમાં સઝાય ન કરાય છતાં કરી હોય, सझाइए न सझायं—સઝાય વખતે સઝાય ન કરી હોય, तस्समिच्छामिदुक्कडं—તે સર્વે મિથ્યા હો. તે બત્રીસને કોઈ ચોત્રીસ અસઝાય કહે છે તે નીચે મુજબ:— ૧. નજીકમાં હાડકાં પડયાં હોય, ૨. માંસ પડયું હોય, ૩. લોહી પડયું હોય, ૪. વિષ્ટા પડી હોય, ૫. સ્મશાન હોય, ૬. ચંદ્રગ્રહણ હોય, ૭. સુર્યગ્રહણ હોય, ૮. મોટું પ્રખ્યાત માણસ ગુજરી ગયું હોય, ૯. રાજ્યમાં વિઘ્ન હોય, ૧૦. નજીકમાં પંચેંદ્રી જીવનું કલેવર હોય, ૧૧. તારા ખર્યા હોય, ૧૨. દસે દિશા રાતી થઈ ગઈ હોય, ૧૩. અકાળે ગાજવીજ થાય, ૧૪. અકાળે વીજળી થાય, ૧૫. અકાળે કડાકા થાય, ૧૬. બીજના ચંદ્રમાની ચાર ઘડી, ૧૭. આકાશમાં નવીન ચીન્હ થાય, ૧૮. ધુમસ પડતી હોય, ૧૯. ઠાર તથા ઝાકળ પડે, ૨૦. ઘણો તોફાની પવન હોય, ૨૧. અશાડ શુદી ૧૫. ૨૨. અશાડ વદ ૧, ૨૩. ભાદરવા શુદ ૧૫, ૨૪ ભાદરવા વદી ૧, ૨૫. કાર્તક શુદ ૧૫, ૨૬. કાર્તક વદી ૧, ૨૭. ચૈત્ર શુદ ૧૫, ૨૮. ચૈત્ર વદ ૧, ૨૯ પ્રભાતે, ૩૦. મધ્યાને, ૩૧. સાંજરે, ૩૨. મધ્ય રાત્રે બે ઘડી સુધી એટલે બત્રીસ થયા. અને કોઈ આસુ શુદ ૧૫ ને આસુ વદ ૧ એમ બે ગણી કુલ ચોત્રીસ ગણે છે. તે સમયે સઝાય

થાય આટલી બધી મહત્વતાનો છે, તો તે પણ ગુરૂકેથી વગેરે પ્રાપ્ત ન જ થાય. તે કાંઈ પતાસાં નથી કે કોઈનાં દેવાથી ખાઈ જવાય? સમકીતના સ્વરૂપનાં લક્ષણને માટે તો મોટા મોટા ગ્રંથો લખાય તેમ છે. હાલ અહીં તેવો અવકાશ નથી. કેટલાક સંઘાડામાં ઘણુંખરા સાધુઓ શ્રાવકના ભોળા છોકરાઓને પોતાનું સમકીત લેવાનું કહે છે. ૧. આ ક્રિયાનો જો કાંઈ અર્થ થતો હોય તો એટલોજ છે કે, જેમ એક માણસ પાસે ઘી ભરેલું ઠામ હોય તે બીજે માણસ ખુંચી લેવા માટે ને ઘી ઢોળાઈ જાય, એટલે ઘી વાળો તે વગરનો થયો પણ તેથી કરીને સામાં માણસને કાંઈ ઘી મળી ન જાય; તેમ તે સમકીત દેનાર સાધુ મમત્વ ભાવને ઉતરચીડીની જાળ પ્રતાપે સમકીત વગરનો થાય. એટલે સામા માણસે તેનું સમકીત લઈ લીધું કહેવાય. પણ તેથી સામા માણસને કાંઈ સમકીત આવે નહીં. તે સમકીત આપનારનો હેતુ એટલો છે કે મારા ઉપર મોહ રાખજે બીજા ઉપર સખીયામાં અને મને હમેશાં મદદમાં રહેજે વિગેરે વિગેરે.

મિત્ર ભાવ શીખાવે ને સમકીત કહેવાય કે મીથ્યાત્વ કહેવાય? સમકીત તે આત્માનો ગુણ છે તે ભાવવાચક નામ છે, તે કોઈનાથી દેવાય શી રીતે? અરૂપી ચીજ

કરવા જેટલી હીંમત પણ ધરાવતા હોય. પણ કોઈ એવા મુનીરાજ (સમકીત દેનારા) કોઇને નજરે કરી શકેલ છે કે જેણે કોઈપણ સમકીત લેવા આવનાર જીવની લાયકાતની ખાત્રી બનાવી ? અભવ્ય જીવે કદી સમકીત થનાર નથી, તો પછી સમકીત દેનાર તરીકે કહેવરાવનાર ઉમેદવાર ભવ્ય છે કે અભવ્ય છે તેટલું તો જાણવાની શક્તિ હોવીજ જોઇએ. પણ જ્યાં પોતેજ ભવ્ય કે અભવ્ય છે એટલું પણ જાણવાની શક્તિ નથી ત્યાં સમકિતના દાતાર બનવાનો દાવો કરનાર શામાટે મિથ્યાત્વથી મુકાયેલા ગણવા નથી એમ ન માનવું ?

સમકિત મળવામાં કેટલી કસોટીમાં હોશીઆર થવાની જરૂર છે. તે આગળ સમજાવવામાં આવશે.

જેમ અજવાળું સમજાવવા માટે અંધારૂં શું તે સમજવાની જરૂર છે. તેમ મિથ્યાત્વનું સ્વરૂપ સમજ્યા પછીજ સમકિતનું સ્વરૂપ સમજાય છે તે નિયમ મુજબ મિથ્યાત્વ એટલે શું ? તે અઢારમું પાપસ્થાનક છે. જેમ અંધારૂં હોય ત્યાં અજવાળું હોયજ નહીં તેમ મિથ્યાત્વ હોય ત્યાંસુધી સમકિત હોયજ નહીં તો પછી સમકિત બનાર દાતા, કહેવું કે [illegible] કરવી હોય. અથવા [illegible] ન જ હોય.

સહુ એમ માનશે તો પછી સાધુપણાનાં અને કુસાધુપણાનાં લક્ષણ કયાંથી જાણવામાં આવશે? અને તે જાણવામાં નહીં આવે તો ૧૬મા અને ૧૭મા મિથ્યાત્વથી કેમ છુટાશે? અને તે નહિ છુટાય તો સમકીતની પ્રાપ્તી કેયાં થઇ? અને સમકિત વગર જ્ઞાન, ચારિત્ર કે તપ હોઇ શકે નહી. આ ખુલાસો ૧૮ થી ૨૧ મા મિથ્યાત્વને લાગુ પડે છે. ૧૮. જીવને અજીવ સરધે તો. ૧૯. અજીવને જીવ સરધે તો. એટલે સમકીતમાં ખપવા ઇચ્છનારને જીવ અજીવનું જાણપણું અવશ્ય જોઈએ. ૨૦. આઠ કર્મથી મુકાણા તેને નથી મુકાણા કહે. ૨૧. આઠ કર્મથી નથી મુકાણા તેને મુકાણા કહે તો. ટુંકામાં જે વાત જેવી છે તેવી ન સરધતાં ન હોય તેવી સરધે તો મિથ્યાત્વ. ૨૨. અવિનય. ૨૩. આશાતના, ૨૪. અજ્ઞાનતા. ૨૫. અક્રિયા એટલે કાંઇ ક્રિયા કરવાની જરૂર નથી એમ માને. ટુંકામાં સમકિતની વિશેષ સમજણ તો ગુણ સ્થાનકમાં છે. પણ ઉપલક સમજણ એટલી કે દેવ તે અરિહંત બીજા કોઇ નહીં. ગુરૂ ગમે તે સંઘાડાના પંચ મહાવ્રત પાળનાર, બીજો કોઇ નહિ. ધર્મ તે કેવળીનો બતાવેલો કેવળ અહિંસામય. એ ત્રણ તત્વની મજબુત શ્રદ્ધા શુદ્ધ તેનું નામ સમકીત.

ગુનો નહિ, પણ અતિચાર લાગે. તેમાંથી વખતે તે, માણસ અટકે પણ ખરો ? એમ બેદરકારીથી અતિચાર વારંવાર સેવ્યાજ કરે તો તેમાંથી વ્રત ભાંગે એટલે અણાચાર થાય. પાંચ સમકીતના અતિચાર જાણવા, પણ આદરવા નહી. સંકા–જૈન માર્ગની અંદર શંકા રાખે: બે ભાઈ પાસે એકેકુ ઇંડું હતું, જેને શ્રદ્ધા હતી તેનામાંથી જાનવર થયું અને જેને શક હતો તે ખખડાવ્યા કરતો જેથી ફુટી જવાથી કાંઈ ન નીકળ્યું. કંખા—પારકા પંથની ઇચ્છા કરવી તે. વિતીગીચ્છા—કરણીનાં ફળનો સંદેહ. પરપાસંડ પરસંસા–પાખંડી મતની પ્રસંશા. એટલે એનો અર્થ એમ નહિ કે કોઈ પંથને ધીક્કારવો. જેનામાં અમુક સારાં લક્ષણ હોય તો તે પ્રમાણે પોતાનામાં તે લક્ષણ દાખલ કરવા પ્રયાસ કરવો. પરપાસંડસંથવો– પારકા પંથમાં અતિશય જવું આવવું. પોતાના માર્ગમાં પુરું જાણપણું કર્યા પછી પારકા પંથમાં જાય આવે તો ને કુતેહ કરે, પણ પોતાના માર્ગના જાણપણા વગર અન્ય માર્ગમાં ફસાઈ જવાનું જોખમ; એમ સમકિતરૂપ રત્નમાં મિથ્યાત રૂપ રજ મેલ લાગ્યો હોય તો મિચ્છામી દુક્કડં.

જુઓ સમકિતને રત્ન સમાન કહ્યું માટે તે બહુ

સદોષ ન જ કરે. સિદ્ધાંતમાં જે કાર્ય કરવાનો પ્રબોધ હોય તથાપિ તેવું કાર્ય ન કરવું એમ ફુગમબીઓ કહે છે. આ વાત ધૃષ્ટતા, મોહ ભક્તિ કે સિદ્ધાંતની અનાજ્ઞામાં રહેતા, હોય તેને માટે તો બ્યાજબી છે. પણ સકારણે ખાસ અપવાદ વખતે નદી ઓળંગવાનું મુનીને દશાશ્રુતસ્કંધમાં કહ્યું છે, તો નવે કોટીએ તેમ કરતાં પચ્ચખાણ રહે કે નહ? કેટલાક આવી આજ્ઞા માટે પણ આ શંકાની નજર રાખે છે. વિધિમાર્ગ બહુ વિચારણીય છે]

(અપૂર્ણ.

આગાર ધર્મ એટલે જે ધર્મમાં કાંઇક કાંઇક આગાર એટલે છુટ રાખેલ છે, અને અણગાર ધર્મ એટલે જે ધર્મમાં બીલકુલ આગાર એટલે છુટ નહી. બેમાં સારો ધર્મ કયો—આગાર વગરનો ધર્મ સારો તેમાં શક શું? પણ તે પાળવો મુશ્કેલ છે. તો બીલકુલ આગાર ન રાખીને દોષમાં આવવું, તે કરતાં જેટલી વાત ન પળાય તેનો પ્રથમથીજ આગાર રાખવો તે બીજો આગાર ધર્મ.

અણગાર ધર્મ—એટલે સાધુ મુની રાજનું ચારિત્ર.

આગાર ધર્મ—શ્રાવકનું ચારિત્ર. શ્રાવકને બાર વૃત પાળવાનાં છે.

કાળથી-જાવ જીવ જીવે ત્યાં સુધી.	કાળથી—જીવે ત્યાં સુધી. પણ પ્રથમ મહાવરો પાળવા ગમે તેટલો વખત.
ભાવથી-નવ કોટી. મનથી, વચનથી,કાયાથી હીંસા કરવી નહી, કરાવવી નહિં, કરતા રૂડુ જાણવું નહિં.	ભાવથી—મનથી, વચનથી, કાયાથી, હીંસા કરૂં નહી. હીંસા કરાવું નહીં, રૂડું જાણવાની બંધી નહી.

ઉપરની હકીકતમાં સાધુ કરતા શ્રાવકને કેટલાક આગાર આવ્યા, હજુ પણ વિશેષ આગાર છે તે આગળ આવશે. હીંસા કરતા રૂડું જાણવાની બંધી કેમ નહી ?. તે એક સવાલ થાય છે. રૂડું જાણવામાં પાપ નથી? રૂડું જાણવામાં પાપ તો છે, પણ હીંસાથી બનતા કૃત્યોનો લાભ લેવા આપણે તત્પર થઈએ, એટલે રૂડું જાણવાની બંધી બહુ આકરી છે. રૂડું જાણવાની બંધી કરનારામાં પણ કેટલા તે બંધી પાળી શકતા હશે! તે કેવળી ભગવાન જાણે.

કેટ તે એકાસી એટલે ભૂત, ભવિષ્ય, વર્તમાન એ ત્રણે કાળમાં ફિરતા થાય છે, માટે ત્રણ કાળથી ગુણતાં ૪૭૦ ત્રણ લાખ ચોર્યાસીહજાર થાય છે.

જ્યારે પેતાલીસ ભેદની ઠવ ... આવે ત્યારે અદિસાહૂત સમુચ્ચ ...

જ્યારે ... સભ્યાદિ વિચ- રેલી ... પ્રત્યાખ્યાન પદેલાં પાણી ... માટેજ આ ગમા ...)

पहिलं-પેહું. अणुहूत-ઓળુ धूलाइं - મોટકા. पाणाइवायाउ-પ્રાણી જીવ માત્ર (એટલે એકેંદ્રીય સિવાય બાધ. જીવ.) ની હિંસાને वेरमणं-તજું છું. અથી કહ્યું. अमार्गीव હાલતા ચાલતા જીવ. बेइंद्रीय-બેઈં- દ્રિવાળા(કાયા અને મુખ). तेइंद्री ત્રણ ઇંદ્રિવાળા(કાય, મુખ નાક) चोरेंद्रीय-ચાર ઇંદ્રીવાળા (કાયા, મુખ, નાક, આંખ.) पंचेंद्रीय-પાંચ ઇંદ્રીવાળા. (કાયા મુખ. નાક, આંખ, કાન.) આમાં દેવતા એટલે દેવ લોકમાં રહેનારા દેવ, મનુષ્ય, લોકમાં રહેનારા મનુષ્ય, નરકમાં રહેનારા નારકી તથા પાંચ ઇંદ્રીવાળા જનાવરનો સમાવેશ થાય એવા जीव- જીવ. जाणी-ઓળખી मीठी- નજરે દેખી હણવાની બુદ્ધીથી એટલે ઇરાદાથી હણવાનાં પચ્ચખાણ. (અને

[illegible] આધુની [illegible] આવી છે, [illegible] [illegible] [illegible] ન કરીએ અને ન [illegible] ન [illegible] એમ કહીએ અને [illegible] કરીએ તેનું નામ કર્મની [illegible] નહી [illegible] છું ?

[illegible]— [illegible] [illegible] આવે છે :—

ક્ષીણા સૂક્ષ્મા સ્થૂલા, [illegible] [illegible] ॥
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ॥૧૬॥

ભાવાર્થ :- [illegible] સૂક્ષ્મ અને સ્થૂલ. [illegible] [illegible] નથી તેથી [illegible] છે, તેનો [illegible] છે. જેથી [illegible] રહે છે. [illegible] (ન [illegible]) [illegible] નિરંતરનો [illegible] |

બીડેલ હોય. આ બધી સ્થિતિમાં પેહેલી સ્થિતિમાં સરભામાન થઈ જનારનો ઓછો દોષ, તેથી બીજી સ્થિતિમાં વધારે દોષ, અને ત્રીજી સ્થિતિમાં સહુથી વધારે દોષ. પણ સલામતિ ત્રીજી સ્થિતિવાળાની સહુથી વધારે, બીજી સ્થિતિવાળાની તેથી ઓછી, અને પહેલી સ્થિતિવાળાની સહુથી ઓછી. આ પ્રમાણે પચ્ચખાણ તે તાળાં બરોબર છે.

દાખલો બીજો:—એક માણસે વીસ વરસ સુધી કદી રાત્રી ભોજન કરેલ નથી પણ તેને રાત્રી ભોજનની બાધી નથી, ત્યારે કોઇએ રાત્રી ભોજનની બાધી કરવાનું કહ્યું, ત્યારે તે માણસે જવાબ આપ્યો કે અમારે તો જમવાનો વખત સાંજનોજ છે. આજ વીસ વરસ થયાં કદી રાત્રી ભોજન કરેલ નથી તો હવે બાધી કરવાની શું જરૂર ? ત્યાર બાદ તેને કોઈ એક નિકટના સગાને ત્યાં જવાનો પ્રસંગ આવ્યો, ત્યાં રાત્રે પહોંચ્યો ત્યારે સગાએ રાત્રે વાળુ કરવાનું કહ્યું આ માણસે ચોખી ના પાડી. સામા માણસે બહુ આગ્રહ કર્યો, પોતે કહે કે આજ વીસ વરસ થયા રાત્રી ભોજન મેં કરેલ નથી, માટે આજે રાત્રે વાળુ ન કરું. પેલા સગાએ પુછ્યું કે, તમારે બાધી છે ? ભોજનનું કરો. એટલે ના કહી. પેલા સગાએ એના એ ઠીકાના ભોજન આણ્યા,

[illegible] નથી કે [illegible] [illegible] નથી. [illegible] [illegible] ૧૦ [illegible] ૧૦ [illegible] [illegible]

[illegible]—[illegible]

સ્થાને થયેલ છે, પણ ઢાંઢીઆ અથવા કોઈ આંધળાં
આગળ વ્યવહાર માટે જાય, કામ વિષયી તે ત્યાગીવાળામાં
આવે નહિ. તેમાં દૂર પ્રકાશ જાણે અજવાળું (કોઈ
કામ.) એમજ ઉપરાંત જાય આવેલા નહિ. એવામાં
અધિક રૂપ ખોદી શકે નહિ. તેને માટે દરેક પણ
પુરુષાર્થ કરવું છે. પ્રત્યાખ્યાન (ઉચ્ચરેલ) આગળ
પાછળની અવસ્થાના પ્રકારથી. કોઈ તેવાક આપણા અજાણ્યા
થી તેને યાદ કરી શકે કે ફેર પડી જાય, એ કામ
કરી આવે હવે, તે કામ પછીથી જાણે ન આમ એમ
કોઈને જણાવો ઉપર તો તો કરી બહુ થાય. નહિ,
પણ તેવું કાંઈ ન હોય ને કોઈને બાબતે આવો તુરત
કે તે વખતે ફરીથી કામ કરેલ પણ. ત્યારબાદ ઘણું દિવસ
કોઈ ગુણપ્રમાણ આવે ને કે જાણ્યાથી પ્રત્યાખ્યાની
આગળ જાણવા આવ્યો. તેને કહીને કહે કે હવે હૃદયમાં
ફેરફારનું આવું મરણ થયું ઉપર જાણવું. કેમ ભાઈ છે?
કોઈ વિચાર છે કે નહિ? એટલે જાણવા બાબતે આપણા
કહે કે હું તો પ્રત્યાખ્યાનને પર બતાવવા બેઠો છું એમ કહી
પાછો વળે આ મહા કર્મ બાંધ્યું છે. એવું દેખાડા-
પણું કરવું નહિ. ઋષભદેવ મહારાજ જેવા ભગવાન આ
યુગને પણ કેટલાક પહોર માટે પચ્ચખાણ આગ પાણીની

ભોગ લાગે તે શી રીતે કારવી ? હીંસામાં જો ધર્મ થાય તો પછી પાપ શી રીતે થાય ?

એક રમુજી ખરો બનેલો દાખલો—આ લેખકે એક મંદીરમાં હાંડીમાં તેલ પુરેલો ગ્લાસ દીઠો. તે વખતે આસેનુ માસ હતો. વરસાદનો વખત હતો, તેથી ગ્લાસમાં તેહની સપાટી ઉપર જીવાત એટલી પથરાઈ હતી કે નીચે કેવા રંગનું અને શેનું તેલ છે, તે વરતાતું પણ નહોતું અને તે સર્વ જીવાત નાશ પામી હતી. તેનો પુજારી એક બ્રાહ્મણ હતો અને મારે તેની સાથે બોલ-વાની છુટ હતી. તેથી મેં તે બ્રાહ્મણને કહ્યું, એવું મહારાજ ! આ કેવો જુલમ કરતી હીંસા ? તે મહારાજે તર્ક-વિરોધ જવાબ આપ્યો કે જે જીવ આ પવિત્ર ધામમાં મરે છે તેનો ઉદ્ધાર થાય છે. ત્યારે મેં તે બ્રાહ્મણને કહ્યું કે મહારાજ તમને તમારા જીવનો ઉદ્ધાર કરવાની વધારે ઉતાવળ છે કે, આવા દીવામાં બળી મરતા બીજા જીવનો ઉદ્ધાર કરવાની ? મહારાજ કાંઈ જવાબ આપી શક્યા નહીં. પર આખરે દીવા પ્રસન્ન હોય અને મને તેટલા દીવા કરે, તેથી જેમ તેટલી હીંસા થાય તો એમ ધર્મનું સમાધાન થાય કે પોતે દયાને વશ થઈને દીવા માટે આ હીંસા થાય છે. પણ હીંસામાં ધર્મ માનવો, તે કુલ કુમાર્ગનું છે. કેટલીવાર કપડું કોઈથી સાફ કરવાના

ચિંદેર સ્હેર્નાર, મુરબ્બું વિગેરે કેટલીક મુદ્દત સુધી સંતેલું રહે છે, તેથી પણ ખાત્રી થાય છે કે તેમાં જીવની સંખ્યા વધારે છે. આવું છતાં નાજુક ફુલ દેવને ચડાવનારા દેવનું કેટલી રીતે અપમાન કરે છે? જે દેવ હીંસાથી દુર રહેવાનું ફરમાવે છે, તે દેવનું ફરમાન દેવનુંજ બાનું આપીનેજ તોડે છે. દેવને તો ફુલના જીવ પણ બાલ બચ્ચાં સમાન છે, તો પોતાનાજ બાલ બચ્ચાંની હિંસાથી રાજી રહેનાર તરીકે દેવને માનવો, તે દેવ માથે કેવી નિર્દયતાનું કલંકનું તહોમત! શું મનુષ્ય જેટલી પણ દેવને દયા નહી? સુગંધીથી જે ખુશ થાય તેને ઇંદ્રીના અંકુશમાંથી છુટયો કેમ કહેવાય? વળી નીર્જીવ પદાર્થનો મોટો ન થાય ને વનસ્પતિ તો વધે છે. કલમો કલમ ખારો ખડી વિગેરે વપરાય છે છતાં ખુટતાં નથી તો પછી ઉત્પતી નવી થાય છે: તે ચોક્કસ થયું તો ઉત્પતી નિર્જીવ ચીજની થાય નહિં; પાણીનું પણ તે પ્રમાણે થાય છે.

અગ્ની પણ ખોરાક (બાળતું) ન મળે તો ઠરી જાય છે, નિર્જીવ ચીજનો નાસ થાય નહિં.

જે જ્ઞાની પુરૂષો આ છ જાતના જીવ વર્ણવી ગયા, તેને ખોટું કહેવાનું કાંઇ પ્રયોજન નહોતું.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] ન બને, કેમકે તે તે [illegible] પણ [illegible] કાંઈ [illegible] હતી શકાય ?

આ [illegible] — [illegible] નથી ? [illegible]

એવા અસત્યનો એક રમુજી દાખલો — એક વ્રતધારી તરીકે ગણાવવાનો દાવો કરનાર શ્રાવક પાસે એક ભેંસ હતી, તે ભેંસ બીલકુલ દુધ દેતી ન હતી તેથી આ શ્રાવકજીને વ્રતમાં ખામી ન આવે, અને તે ભેંસ કોઈને ત્યાં જાય, એવું કરવું હતું. પણ—

પરનારીસેં પ્રીત, ઔર પરમેશ્વરકુ ભજના;
દો કામ ના બને, લોટ ખાના ઔર ભસના.

આ ભાઈની ગામમાં બહુ પ્રતિત હતી, આથી અંદર રહેલી દાનત કોઈ જાણતું નહી, પણ કેવળીથી કાંઈ અજાણ્યું નથી, તે વાત તે ભાઈ તે વખતે કોણ જાણે કેમ વીસરી ગયા હશે. ભેંસનું એક ઘરાક શેઠ પાસે આવ્યું. અને શેઠને પુછયું કે શેઠ સાહેબ આ ભેંસનું દુધ કેટલું? શેઠ તો પોતાને વ્રતધારી ગણતા હતા, તેથી મોઢેથી કાંઈ બોલ્યા નહી, અને છીપર સામી આંગળી કરી એટલે તે ઘરાક એમ સમજ્યો કે આ છીપર જેટલું તોલમાં દુધ છે, આ ઉપરથી તેણે ભેંસ ખરીદી. ઘેર ગયા પછી દુધ લેશ માત્ર દીઠું નહી, એટલે પેહેલા ગૃહસ્થને કહ્યું કે શેઠ તમને વ્રતધારી જાણી તમારાં ઉપર પ્રતિત રાખી અમે ભેંસ ખરીદી, તો આવો દગો કરવો તે આપને લાજમ છે કે? મહેરબાન સાહેબ

એક સુતારે પોતાના ધંધાની નિર્દોષ કમાણીથી સંતોષ નહિ માનતાં, એક ચોરની પુષ્કળ કમાણી જોઈ ચોર સાથે સંબંધ કર્યો ને ખાતર પાડવા જાવા માંડ્યું. એક વખતે એવું બન્યું કે એક ગૃહસ્થને ત્યાં ખાતર પાડવા જતાં પ્રથમ એક પત્થરની દીવાલ આવી તે આ ચોરે તોડી, એટલે આડી બીજી એક લાકડાના પાટીઆંની દીવાલ આવી એટલે સુતારને કહ્યું કે ચાલ હવે તારૂં કામ આવ્યું, સુતારે તે દીવાલ તોડવા માંડી પણ તોડતાં તોડતાં વિચાર કર્યો કે ફક્ત કાણું પાડવું તેમાં શું? તે તો દરકોઈ પાડી શકે પણ મારે તો એવી કમળ કોતરણી કરવી કે જોનારા કોતરનારની કળા ઉપર તાજુબ થઈ જાય: એમ કરી ફુલ, સુરજ કાંગરા વિગેરે વિગેરે એવી એવી કોતરણી કરીને કાણું પાડ્યું. ત્યાર બાદ પહેલા ચોરે કહ્યું કે હું ઘણી વખત અંદર દાખલ થઉં છું, તો તું પણ અંદર જતાં શીખ. તે સુતારે અંદર પગ ઘાલ્યા અને હજું દાખલ થયો નથી તેટલામાં અંદર એકાએક ખડખડાટ થવાથી તે ઘરધણી જાગી ગયો. અને સુતારના પગ દેખી પગ ઝાલીને ખેંચવા મંડ્યો. પેલો ચોર સુતાર પકડાઈ ન જાય માટે માથું ખેંચવા મંડ્યો. આ પ્રમાણે એક બાજુએથી પગ ખેંચાય, ને એક બાજુથી માથું ખેંચાય. તેમાં જો આ સુતારે ફક્તકાણુંજ પાડ્યું

થી જાય, તે તમામ પ્રકારની સુસ્તીઅત્નું માઠું પરિણામ તેમાં રહેનારાઓને વંશપરંપરા ભોગવવું પડે છે. પછી મકાનમાં અંધારૂં દેખી, કોઈ તેમાં રહેનારને પુછે કે તમે આમાં સદાય માંદા કેમ રહોછો? ત્યારે તે બીચારો કહે કે ભાઈ શું કરીયે. ઘરમાં અજવાળું આવી શકતું નથી; તેથી ભીનાશ સુકાતી નથી પણ ઘરનાં ઘર મુકી ક્યાં જઈએ? ત્યારે પુછનારે સવાલ કર્યો કે ઘર બાંધતી વખતે જુદી રીતે બાંધવાનું ધ્યાનમાં કેમ ન રાખ્યું? ત્યારે જવાબ મળ્યો કે ભાઈ પાડોશનું નવેરૂં અમારૂં હતું તેથી જાગી મુકવાનો અમારો હક હતો, માટે આ પ્રકારના ઘર બાંધ્યાં, નહિતર બીજી રીતિ બાંધત. પણ ફુલાણા ડોસાએ લાંચ ખાઈને નવેરામાં હક નથી એવી સાક્ષી આપી અને તેની વૃદ્ધ અવસ્થા જાણું જોઈ તેના ઉપર પ્રતિત આવી અને મરૂં આપું ઠગી ગયું. આ વંશપરંપરાનાં આંસુડાં કહેવાય. તે આ પ્રકારનું અસત્યનું પરિણામ.

થાપણમોસો—કોઈએ વિશ્વાસ રાખી સાચવવા માટે કંઈ થાપણ સોંપી અને પછી ઈનકાર જવું તે મહા વિશ્વાસઘાતનું કામ છે. કહેવત છે કે "વિશ્વાસઘાતી મહાપાપી" સંસારની રીતરીત એવી છે કે આવી બાબતમાં ચોરની આ કોટીમાં મેં મારીને રૂવે એવું

(ફક્ત વ્યવહાર અર્થે અને જમતા નહિં બેસનારની મતલબથી બીજો કોઈ કારણે નહિ) ગપ મારી કે હું જમીને આવ્યો છું. ને બીજે માણસે તે વાત મજબુત કરી, તો આ પણ કુડી શાખ દેવાય. પણ મોટકી નહિં; પરંતુ તેમ બોલવાથી પણ કોઈને મહા નુકશાન થાય તેમ હોય તો પછી તેટલા શબ્દો પણ મોટકી કુડી શાખમાંજ ગણાય. ઉપરના પાંચ નમુના આપ્યા એટલે કોઈ એ પાંચ પ્રકારનું અસત્ય એજ આવ્રતમાં તજવાનું છે એમજ સમજવાનું નથી. જેમ માલનું ગાડું ભર્યું હોય તેમાંથી નમુના તરીકે ફક્ત એક મુઠીજ બતાવાય, તેમ આ પાંચ તો મોટા જુઠાનાં નમુના બતાવ્યા પણ એવા એવા અનર્થ જે જે વાણીથી ઉત્પન્ન થાય તે સર્વ પ્રકારની વાણી બોલવાથી તે વ્રતનો ભંગ થાય. એટલા માટે આ વ્રતના પાઠમાં ઇત્યાદી મોટકું જુઠું બોલવાનાં પચ્ચખાણ શબ્દ વાપરેલ છે.

जावजीवाए—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. दुविहं—બે કરણે કરી. तिविहेणं—ત્રણ જોગે કરી. नकरेमि—એ કરૂં નહીં. (જુઠું બોલવું નહીં.) नकारवेमि—એ કરાવું નહીં. (બીજા પાસે જુઠું બોલાવવું નહીં.) मणसा—મને કરીને. वयसा—વચને કરીને. कायसा—કાયાએ

આકાંને આડું કહે, વસંમાં લાગે વેણ,
ધીમે ધીમે પુછીએ, કેમ ગયાં તમ નેણ.

સંસારમાં સારૂં માઠું તો બન્યાજ કરે છે, અને એમે તેવા અકરે કાળના ખબર હોય તે પણ આપ્યા વગર છુટકો નહી. પણ તે વિગતથી રીતસર ખબર આપ્યા હોય તો ઓછું વસમું લાગે. તે વિષે એક વાત.

એક સારી સ્થીતિનો ગરાસીયો જરા નબળી સ્થીતિમાં આવી ગયો, તેથી બહાર દેશ કમાવવા ગયો. કેટલાંક વર્ષ વિત્યા બાદ તે ગરાસીયાનાં ઘરનાં બધાં માણસ મૃત્યુ પામ્યાં એટલુંજ નહીં પણ મિલ્કત બધી નાસ પામી, ફક્ત એક નોકર રહ્યો. ને નોકર પોતાના શેઠને શોધવા નીકળ્યો, કેટલેક વખતે શેઠ મળ્યા, હવે શેઠને જો એકદમ બધા પાયમાલીના ખબર આપે તો શેઠના ત્યાંજ બાર વાગી જાય, માટે નોકરે કેવી યુક્તિ કરી તે સાંભળો.

શેઠે પુછ્યું કે—ભાઈ ઘર આગળ સહુ છે તો સારી પેઠે ને.

નોકરે જવાબ આપ્યો—સહુ છે તો સારી પેઠે એમ કુશલ પણ...એમ કહીને જરા અટક્યો.

[illegible]—ત્યારે તમે શું કહ્યું ?

[illegible] [illegible] તો [illegible]

[illegible]—[illegible] શું [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ?

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!

આ પ્રસંગે, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]?

[illegible] [illegible] [illegible] સુધી [illegible] નહિ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], તે [illegible] તે [illegible] સુધી નહિ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તે [illegible] [illegible] [illegible] છે. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે. તે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]—[illegible] [illegible] [illegible] સુધી [illegible] નહિ. આ [illegible] [illegible] "[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તે [illegible] [illegible]

બજાવનારને પકડ્યો, અને સજા કરવા માંડી, ત્યારે તે બજાવનારાએ કહ્યું મને શા માટે મારો છો? હું કહી તમાશા સામે હથીયાર ઉંચકતો નથી. ત્યારે તેને કહેવામાં આવ્યું કે તું હથીયાર ઉંચકતો નથી તે ખરૂં, પણ તું રણશીંગડું બજાવીને લડવાની ઉશ્કેરણી કરે છે તે કાંઇ જેવો તેવો ગુન્હો નથી.

कूटलेहकरणे–કુડા (ખોટા) લેખ કર્યા હોય. આ અતિચારમાં પણ બહુ ખૂબી છે.

અતિચાર તે કાંઇક અલ્પ દોષ છે તે અગાઉ કહેવાઇ ગયું છે. ઉપલક વિચારથી અજાયબી થયા વગર રહેશે નહિ કે ખોટા લેખ કરનારને અહીંના વ્યવહારી કાયદા કરતાં ધાર્મિક કાયદા બહુ આકરા હોય છતાં આ કૃત્યને ફક્ત અતિચારમાં કેમ ગણેલ હશે?

ધાર્મીક કાયદા વધારે આકરા હોય તેનો ખુલાસો.

અહીંનો ગુન્હો કર્યો હોય છતાં પૂરાવો ન હોય કે બચાવ કરતાં આવડે તો બચી જવાય, પણ ત્યાં કાંઇ પુરાવાની જરૂર પડે નહીં. વળી કોઇ એક બકરીને મારે, તે બકરીનો ધણી ફરીયાદ કરે તોજ ગુન્હો મ-

પેદ - મિયો લેખ ઉપયોગમાં લીધો તે તો પૈ દઈ બાયમાં અન્યાય મિટાડે તે અન્યાયાચરણ અન્યાય, પણ લેખ લખ્યો, (હવે એ કે તે રજુ કરવાની મતલબથી ઇ છે.) છતાં અમને કોઇ મિત્ર રોનાર મળી આવે તો તેને રજુ કરવાનું માંડીવાળવું મન થાય કે નહિ ? અને પ્રમાણે તે લેખ રજુ કરવાનું માંડીવાળે તો વ્યવહારીક રીતે તેને ખોટકુટ દોષમાં ગણે નહીં, ત્યારે શું ધાર્મિક રીતે તેને ખોટકુટ દોષમાં ગણે નહીં ? ના, એમજ જો એવું કરે તો પછી ધાર્મિક કાયદાની ખાસીયત શું ? ત્યારે જે કૃત્ય ખરેખર કર્યું નથી પણ જે કૃત્ય કરવાની તાલીમ થઇ છે, તેવી સ્થિતિમાં ગુન્હો કર્યાનું ઠેરાવવું ? આવી પોલ પણ કાંઇ વિતરાગી કાયદામાં હોય કે ? નહીંજ. માટે ખોટો લેખ જો કે ભલે રજુ ન કરે પણ કર્યો ત્યારથી અતિચાર તો થઇ ચુક્યો, અને જો તેનો ઉપયોગ કરત તો અતિચાર નહીં પણ અનાચારજ કહેવાત.

સાચું બોલવું સહેલું કે જુઠું બોલવું સહેલું ?

દેખીતી રીતે જુઠું બોલવું સહેલું લાગે છે, પણ જરા ઊંડો વિચાર કરતાં માલુમ પડે છે કે જુઠું બોલવામાં કેટલીક રચના કરવી પડે છે, એક જુઠ માટે ઘણાં જુઠ ગોઠવવાં પડે છે, અને સત્ય બોલવામાં લેશ માત્ર ગોઠવણ કરવી

હોવી તેથીજ ત્રીજાનો ભંગ થાય છે. જે વ્યક્તિ વાની મના તો ફક્ત વર્ગને થાય, પણ ઉદય તેઃ ફરી તેવી કરવી તેજ લાંછન છે. ઘોડા, અડિરાશ્વના ઉપર ગાડીથી કરે, પણ કાંઇ કોઇ મોરીથર કરે ? તેમ શ્રાવકો તો સુખેકના અમલ માટે તેમને તો વગર આજ્ઞાએ કોઇ ચીજ મનાએ છે.

ત્યાગીને	સંસારીને
દ્રવ્યથી–અણુ દીધેલી ચીજ લેવી નહિં.	દ્રવ્યથી—મહત્વતા ચીજ અણુ દી નહિ.
ક્ષેત્રથી–આખા લોકમાં.	ક્ષેત્રથી–આખા લો
કાળથી–જાવ જીવ જીવે ત્યાં સુધી.	કાળથી—જીવે ત્ય પણ પ્રથમ ત પાડવા ગમે વખત.
ભાવથી–નવ કોટી. મનથી, વચનથી, કાયાથી ચોરી કરવી નહી, ચોરી કરાવવી નહિં, ચોરી કરતાં રૂડું જાણવું નહિં.	ભાવથી—છ કોટી વચનથી, કાયા કરવી નહિ કરાવવી નહિ

૨. ચક્ષુરિંદ્રિના—કાળો, લીલો, રાતો, પીળો, ધોળો, એ પાંચ તેને સચેત, અચેત, ને મિશ્ર એ ત્રણે ગુણતાં પંદર તથા રાગ, દ્વેષ એ બેથી ગુણતા ત્રીસ તે શુભમાં ને અશુભમાં એ રીતે (૬૦)

૩. ઘ્રાણેંદ્રિના—સુરભિ ને દુરભિ એ બંનેને સચેત, અચેત ને મિશ્રથી ગુણતા છ તથા તેને રાગ, દ્વેષ બંનેથી ગુણતાં બાર તે શુભમાં ને અશુભમાં એ રીતે (૨૪)

૪. રસેંદ્રિના—તીખો, કડવો, કસાયેલો, ખાટો, મીઠો, એ પાંચ તેને સચેત અચેત, મિશ્ર એ ત્રણથી ગુણતા પંદર તથા તેને રાગ-દ્વેષ એ બેથી ગુણતા ત્રીસ તે શુભમાં ને અશુભમાં એ રીતે (૬૦)

૫. સ્પર્શેંદ્રિના સુંવાળો, ખરખરો, ભારે, હલકો, લુખો, ચોપડ્યો, ઉનો, ટાઢો એ આઠ તેને સચેત, અચેત ને મિશ્રથી ગુણતાં ચોવીશ તથા તેને રાગ-દ્વેષ બંનેથી ગુણતાં અડતાળીસ તે શુભમાં અને અશુભમાં એ રીતે (૯૬)

ઉપર પ્રમાણે કર્ણેંદ્રિના ૧૨, ચક્ષુરિંદ્રિના ૬૦, ઘ્રાણેંદ્રિના ૨૪, રસેંદ્રિના ૬૦ સ્પર્શેંદ્રિના ૯૬ એ પ્રમાણે કુલ વિષયના ૨૫૨ ભેદ થાય છે.

કોઈ કે પુરુષ તો જણાઈ-આવતું નથી, પણ કર્તવ્ય [illegible] અંતર જેવું કરી, પોતાની મુરાદ પાર પાડે છે.

પ્રતિભાવંતોની સંખ્યા બહુ થોડી જોવામાં આવે છે, તેમાં કારણભૂત સ્ત્રીઓ છે કે પુરુષો? આ બાબતનો કેટલાંક દૃષ્ટાંત અને [illegible] અંગત અભિપ્રાય.

જ્યારે ચીતરવાની કળા ચીતારાના હાથમાં હોય ત્યારે [illegible] ચીતરીને તાબે કરેલ છે, એવું [illegible] ચિત્ર ચીતરાય તેમાં નવાઇ શું? પણ જો તે [illegible] સિંહના હાથમાં હોય તો પછી તે ચિત્ર બીજેજ રૂપે ચીતરાય, પરંતુ સિંહ અને ચિતારો બન્ને પક્ષકાર છે, તે પ્રમાણે જો હું [illegible] વતી અભિપ્રાય આપું તો કદાચ [illegible] કહેવી પડે, પણ જ્યારે [illegible] હાથમાં લીધી છે, ત્યારે [illegible] વતી [illegible] પડે અને તે વખતે પોતાનો પક્ષ [illegible] જો [illegible] કહેવી [illegible] ઉલ [illegible] વખતે [illegible] પુરુષ છે, છતાં પણ એને [illegible] વિચાર કરી [illegible] નથી કર્યું હોય કે અમે પુરુષ તે [illegible]

ફની માફક ગમે ત્યાં ઉંડા ઉતરી સુગંધ લેવ
છીએ; ત્યાં મારી દલીલ ચાલે નહિ, કારણ
વાળાઓ પાસે મૌન્ય ધર્યા વગર હું...

" જ્ઞાનીનો ગુરૂ છું, અજ્ઞાનીનો દાસ
પેલે ઉપાડયો પોકશો, તો મેં જોડયા

બીજો રસ્તોજ નથી" પણ વીસ, પચીસ વરસો થયાં પ
કરનારાઓ અને કરાવનારાઓ ચોથા મનમાં "સદાપ
થીએ" શબ્દ બોલે છતાં એમ બોલે કે સર્વથા મુકયા નિ
વૃત્ત કહેવાય નહીં, એવી હઠ કરે તેને શું કહેવું
પડીકમણું ન આવડતું હોય તેને પાઠ દેખાડી
કરાવીએ. આમ ઉંઘેલાને જગાડાય, પણ જાગતા
રીતે જગાડાય ?

એક સ્ત્રી પુરૂષનો રમુજી સંવાદ—હરીગ

પુરૂષ—અબળા ઠરી અતિ આદમીના કાળજાં તેં
સ્ત્રી—ઉલટા અતિસે આદમી ભોળી ત્રિયાને છેત
પુરૂષ—કુણાં મરદનાં કાળજા આ કાળકાઓ ખા
સ્ત્રી—ગરજે બિચારા બાપડા ખવરાવવાને જાય
પુરૂષ—હું કામની ને કુતરી એ બેઉને સરખા ગ
સ્ત્રી—રખડયા કરે મહીં જુઓ તો શ્વાનની પેઠે

પુરૂષ—મેં દુઃખ દીઠું બહુ બહુ, નથી સાર કોઈ આ વાદમાં,
સ્ત્રી—સિવવી ઘણી બાકી હજુ, મીંદને પડયા હીસાદમાં. ૨.

ઉપર જેમ ચીત્રકાર પુરૂષ બનાવવામાં આવેલ છે, તેમ બાધા જ્ઞાનનો વધારે દાવો કરનાર પુરૂષે બાધા જ્ઞાન બતાવવા કહ્યું કે ઓએ પોતાનું નામ અબળા એટલે બળ વગરનું કરાવેલ છે; એમ છતાં શામાટે એવો કરે છે કે ઘણાં આદમીની બીજી કોઈ પણ ચીજને રંજાડ નહિ, પીચાડતાં ફકત તેનાં કાળજાંજ ચીતરે છે, આમ પહેલી લીટી બોલી જ્યાં બીજી લીટી બોલવા જાય છે; ત્યાં સ્ત્રીએ નિચે મુજબ જવાબ આપ્યો, કે ચોર કોટવાળને દંડે તે કયાંની રીત?

ઉલટા ઘણા ઘણા આદમી અમારી બૈરાંની ભોળી જાતને છેતરે છે. પરણતી વખતે શું કોલ કરાર કર્યા છે તે કેટલા પુરૂષો યાદ રાખી તે પ્રમાણે વર્તે છે? સ્ત્રીઓ તેવી અનાચાર સેવતી હશે તોપણ પકડાય ત્યારે ભોળી ફોસીને નિર્દોષ હોવાની દલીલ નહિંજ કરે, અને પુરૂષ ઘણાખરા કરી રોગ વીગેરે બીકથી અનાચાર નહિં સેવતા હોય, તોપણ પોતાનો કરેલો કોલ કરાર યાદ નહીં રાખતાં પોતાને ગમે તેમ ભટકવાને અને કરેલ કોલ કરાર તોડવાની સનંદ મળી એમ માને છે. એટલે છેતરે છે કોણ-તેનો ખ્યાલ કરે?

કોઈને એમ ... ઓ રી કરી, કેદમ જતી નથી. સમાંસાઈ ખીવા સંબંધી વિગેરેને લઈને પુરૂષો જાય છે, અને તે જોઈને આનંદ માને છે. વળી ભોગ ભોગવવામાં પુરૂષોની પાયમાલી થાય છે, તેમાં પણ તેવી દુરાચારી સ્ત્રીઓ તો એક સ્થાનક રાખે છે, ફેરીના ધંધા પૂર્વક રખડતા રખડુ લોકો ગોતતા જાય, ફાંસામાં ભરાય તે કોનો વાંક? સ્ત્રીની દલીલ એવી સજડ થઈ કે પુરૂષ કાંઈ બોલી શક્યો નહીં; અને મનમાં વિચાર કર્યો કે આની સામે આપણું ભાષણ ન ચલાવ્યું હત તો ઠીક હતું. જે કહ્યું તેથી અધીક સાંભળ્યું (જો કે 1 શરૂ કરનાર પોતે હતો) તેથી બોલ્યો કે હું સ્ત્રી ને કુતરી બનેને સરખા ગણું છું. જેમ કુતરી વડકું ભરે તેમ મેં તને જરા કહ્યું તેટલામાં તેં વડચકું ભર્યું. સ્ત્રીએ જવાબ આપ્યો કે તમો પુરૂષ વર્ગ એવો છો (તમારૂં મુખતીઆર નથી એટલે તમે જેમ કહો તેમ પાસરૂં. દીને રાત કહો તોપણ તમારે પાલવે; તે પ્રમાણે તમે બીને કુતરી કહોછો, પણ જરા નજર તો કરો? કુતરીને ઘરઘરનો રોટલો પડાવે, ઘણાં ઘર ભાટકે ત્યારેજ તૃપ્તિ કરે, અને જ્યાંથી લાકડી લાગે ત્યાં પણ પાછો જાય, તેવો કયો વર્ગ? અને બધે વિષય વાસના જમે તેવી પ્રબળ હોય તો પણ પોતાનો ઉંબરો ઝાલીને બેસી રહેનાર

મરદના ઝપાટા જોયા ? હવે આમાં પુરૂષની બાબતમાં લાજ રહી ક્યાં ? એટલે પુરૂષ વર્ગે પોતાની લાજની કીમત ધુળની ચપટી જેટલી પણ રાખી નથી. નહીંતર આબરૂનો જવાબ માગવાની ચાનક ચડવાને બદલે ફકટો ખુશી થાય કે ?

પુરૂષો દોપીત વધારે છે તેનો બીજો દાખલો.

સ્ત્રીઓ લાજ કાડે છે તેનો શું અર્થ છે ? પોતાનું મુખ પુરૂષોથી સંતાડવા માગે છે; હવે વિચાર કરવો કે જે ચીજ છુપાવી જવાનો જેની તરફથી ભય હોય તેનાથી તે ચીજ છુપાવાય છે. માટે સ્ત્રીઓ પુરૂષોને એટલા શકદાર ગણે છે કે તેઓને પોતાનું મુખ અદ્રશ્ય રાખવું પડે છે. પોતે તો લાજ કાઢવા છતાં પુરૂષોનું મુખ જોઇ શકે છે, એટલે તે જાત શકદાર સંભવતી નથી, લાજ તો કેવળ મર્યાદા માટે કઢાય છે એમ કોઇ દલીલ કરે તો વિચારો કે—પિતા, માતા વિગેરે પીયર પક્ષના વડીલો શું મુરબ્બી નથી ? છતાં તેમની લાજ કેમ કઢાતી નથી, તેનું કારણ એજ કે તેઓ તો પુત્રીભાવથી જુવે છે. આ પ્રમાણે પુત્રી ભાવથી જોવાને અંગે અથવા બીજા કોઈ કારણે જ્યાં પવીત્રતા સાચવવાની ખાત્રી છે ત્યાં લાજ કાઢવી પડતી નથી. અને જો તે પ્રમાણે

પુરૂષ વર્ગની પવીત્રતાની પૂર્ણ ખાત્રી હોત. તે
કાઢવાનો રીવાજ હોતજ નહીં, આથી મારી
લાંજ ન કાઢવી એમ નથી. હવે તો વ્યવહારર્મ
કાઢવી પડે છે, ને તે બહુ લાભકારક છે; પ
ઉત્પતિ પુરૂષ વર્ગને શકદાર ગણવાને એક આ
માની શકાય તેવી છે.

વળી રેલ્વે ટ્રેનમાં પણ ગમે તેવી સ્રી પુરૂ
ડબામાં બેસે છે તેથી વધારે સાંકડ થાય છે
સ્રી વર્ગ સાથે પુરૂષને બેસવા દેવામાં આ
એટલે તારૂં મારૂ સેવારૂં અને મારૂં મારા બા
પ્રમાણે વર્તવામાં સ્ત્રાઓ ફાવે છે, કેમકે કો
વાંધો લેતા નથી; પણ કેટલાક તો એવા નીકળ
તે વર્ગ હોય તેવા ડબામાં સાંકડ ભોગવતાં છ
બેસીને પુશ થાય છે. પુરૂષ વર્ગ એટલો બધો
છે કે તેને સ્ત્રીઓના ડબામાં પણ દાખલ થવ
નથી.

મારી આ બધી દલીલોમાં કોઈ એમ ક
સ્ત્રી જાતિ વધારે કામી હોય છે, પણ તેથી ક
દોષવાન ગણાય તેમ નથી. અનીતિ કરવી તે તે
ઉપર આધાર રાખે છે. ગમે તેવો શ્રીમં

ભટકવાની સ્થીતીમાં તેમણે મુકી કે નહિ? આ જગતમાં દરેક માણસને દરેક ચીજ પોતાની આવગી રાખવાની બહુ ઇચ્છા હોય છે; સર્વની એમ ઇચ્છા હોય છે કે મારી લાકડીને મારી છત્રીને વિગેરે વિગેરે ચીજને કોઈ ન અડે, અને હુંજ વાપરૂં તો સારૂં પણ જેમ સ્થિતી વધારે સારી તેમ આવગી ચીજો વધારે રહે છે. ગરીબને દરેક ચીજ માણસ દીઠ રાખવી પાલવતી નથી. રાજા બાદશાહો તો સહુન આવગાં રાખે છે, શિક્ષકો આવગા રાખે છે, ડાકટરો આવગા રાખે છે, અને ટ્રેન પણ આવગી રાખે છે; તે વધારે જલદી પહોંચાડવા માટે નહિં; આવગી ટ્રેન માટે પણ બંદોબસ્ત કરતાં એટલો વખત જાય છે કે તે પહેલાં પણ સાધારણ ટ્રેન મળે છે. ફક્ત આવગીમાં જવાનું પોતે પોતાનું પોઝીશન માને છે. આવી રીતે ચીજ આવગી રાખવાની પ્રબળ ઇચ્છા સર્વ જીવને પાલવતી નથી, પણ સહુને સ્ત્રી તો જ્ઞાતી બંધનથી આવગી નીમી આપેલ છે છતાં સદીયારામાં પડી પારકી એંઠમાં પડતી વખતે આવગી રાખવાનું અભિમાન ક્યાં જતું હશે?

મીઓ,-ઘણી વખતે ધાર્મિક પદો વેચીને કાને પાડવા સદ્ગ઼ારી જોતા સાંભળ્યા છે. આ વિગેરે વ્યભિચારી પુરૂષોના આચાર છે. કેમ ઓળખ્યા તો કે આ ચારે! આવા લોકો ધર્મ ઉપાશ્રયે, દેવમંદીરમાં ખાસ ભટકતા જોવામાં આવે છે. તેની નજર ઉપરથીજ તેવા લોકો ઓળખાય છે.]

ભિક્ષુ.

લંપટ માણસોનો ભરોસો નહિ.

કોઇ કરાર થયો હોય તે તુટવાનો સંભવ હોય તો તેવો કરાર કરતી વખતે બહુ સારા આબરૂદાર માણસોને પાસે રાખવામાં આવે છે અને જેમ તેવા વધારે માણસોની હાજરીથી કરાર થયા તેમ વધારે બંધનકારક હોય છે. એટલાજ માટે સગપણ અને લગ્નનો કરાર સ્ટેમ્પના કાગળ ઉપર નહિ એટલુંજ નહિ પણ કોઇપણ જાતના કાગળ વગર થયેલ હોય કરાર કોરટને પણ માન્ય રાખવો પડે છે. લગ્નની ક્રિયા વખતે સ્ત્રીએ પુરૂષને અને પુરૂષે સ્ત્રીને શું વચન આપ્યાં છે તે તો જુઓ "અમે આજથી એક બીજાના જીવન પર્યંત કોઇ પણ જાતની ન્યુનતા અંતરમાં પણ નહીં લાવતા એકત્ર થઇને રહીશું કોઇ પણ પ્રકારે જુદાઇ રાખીશું નહી." છતાં એવી જાહેર કબુલીયાત જે તોડે તે બીજો શું કરાર

સેવું નહિ અને બીજા પાસે સેવરાવવું નહિ. એ
મણસા, વયસા, કાયસા—મન, વચન, કાયાએ,
એ ત્રણ જોગ.

(બે કરણ અને ત્રણ જોગ એટલે) દેવતા સંબંધી
કોટીએ પચ્ચખાણ.

કોઈપણ દેવતા કે દેવી સાથે મન, વચન, કાયાથી
ન સેવવા સેવરાવવાની બંધી. વિષય સુખ સેવતાં
કે વખત દેવતા દેવીનાં વિષય સુખ કેવા પ્રકારનાં
શે એમ અનુમોદના થઇ જવા સંભવ છે માટે અનુ-
મોદનની બંધી નહીં. અને ત્યાગીને તો સેવવું પણ
નહીં એટલે અનુમોદનાનો પ્રસંગ પણ રહ્યો નહિ, એટલે
તેને અનુમોદનાની પણ બંધી છે.

મનુષ્ય तिर्यच संबंधी एगविहं एगविहेणं नकरेमि
કાયસા—મનુષ્યમાં માત્ર એક કોટી. મનુષ્યમાં માત્ર
કાયાની કોટીએ બંધી. ત્યારે શું મન વચનમાં
બંધી નથી? એક કોટી બીજે કોઈ સ્થળે નથી અને
અહીં એક કોટી કેમ? પાળવાનો પ્રયત્ન તો ત્રણ
કોટીનો કરવો પણ પચ્ચખાણ એક કોટીના છે, થોડું
લેવું અને ઝાઝું પાળવું.

અને શ્રીપેર પણ કરાવવાં પડે તો તે છુટાવવાનો સંભવ છે. માટે ત્યાગીથી સર્વ પ્રકારે નવ કોટી બની શકે છતાં પણ તે કોટી જાળવવા માટે શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના અધ્યયન ૧૬મામાં નવ વાર કહી છે. તે જો ત્યાગી ન લોપે તો તેની પણ નવ કોટી ગઈ. એવી નવ વાડ રક્ષા રાખે છે તે જાણવા માટે આ વૃત પુરૂં થયા પછી નવ વાડ અત્રે આપવામાં આવશે.

ત્રિજંચ સંબંધી એક કોટી.

ઘર આગળ ઢોર હોય તેને દવરાવવાં પડે અને જેમ તેને ચારા વાછડા, પાડા આવે તેમ સારૂં મનાય, માટે છેલી છ કોટી જેને ઢોર રાખવા પડે તેનાથી બને નહીં; પણ મજ રાખવા હોય એવો નિશ્ચય હોય તો વીચાર કરીને પોતાને પાલવે એટલી કોટીએ ત્રીજંચનાં પચ્ચખાણ કરે.

પશુ આગલી બે કોટી તિર્યંચમાં મોકળી શા માટે ?

જો ત્રીજંચ ઉપર ગુસ્સો થતી વખતે પણ તિર્યંચને મળ ન દેવી એટલી વાત ધ્યાનમાં રાખે તો તેનાથી ત્રીજંચ માટે પહેલી મન કોટી બંધ થઈ શકે. ત્યારે તિર્યંચની એકજ કોટી કેમ કહી ?

એક વિશેષ ખુબી.

કેટલાક બાપુ તરીકે ખાવા [illegible] ઘણી સારી વાટે મોટે વાતો કર્યા કરે છતાં તેને પાકે નહિ, અને તેમ કર્યે જાય છે અને કહે છે કે [illegible] ક્યા સે પુરણ પણો [illegible] એમ છે? કેવા [illegible] [illegible], માટે [illegible] તેની [illegible] કેમ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] કેમ [illegible] છે? ન [illegible] તો [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] કરો. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] દોડવાં, સુવા, બેસવાં [illegible] [illegible] [illegible] નહિ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે— કેવી રીતે [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ન [illegible] ? તો કહે [illegible]

શું [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] કોઈ નહી? [illegible] [illegible] [illegible] ને [illegible] [illegible] [illegible] ન કરે તો [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] કરો તો [illegible] ન [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] માટે [illegible] [illegible] છે? — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

વિરાધીક નહીં, અને લેશ માત્ર કોરૂં પડતું હો
આહાર પાણી મારે જતાં વિરાધીક. એમ જેટલો
શકે તેટલો માલ કાઢવાનું ન હોય તો પછી
મનુષ્ય તિર્યચનું એક કોટીથીજ બની શકે છે,
આખું વ્રત એક કોટી રાખત; પણ જેટલું છ
બન્યું તેટલું છ કોટી રાખ્યું, તે બતાવી આપે
જેટલો બચાવ થાય તેટલો કરવાનો પ્રયાસ છે.

આ વ્રત બોલવામાં થતી ભુલ.

આ વ્રત સમજવામાં થતી ભુલ વિષે કહેવાર
છે, હવે બોલાતી ભુલ એ છે કે ?

૧. સ્ત્રીયો પણ સદારા સંતોષીએ બોલે છે.
૨. વિધુરો અથવા વિધાવાઓ અથવા સર્વથ
પચખાણવાળાં સ્ત્રી પુરૂષો પણ એકજ
બોલે છે.

આ એક એવું ફારસ છે કે એથી સાફ જણ
કે બોલનારને લેશ માત્ર પણ જે બોલાય છે તેનું
રય સમજવા દરકાર નથી તે પ્રતિક્રમણ કેવી
ફળીભુત થશે ? આટલાં આટલાં સાધુજી
વિચરે છે તે પૈકી થોડાંજ આવી
કરે છે, નહીંતર તે વાત [illegible] સુધર

શ્રીએ એ સભર્તાર સંતોષીય કહેલું.
વિધુરે કે વિધવાએ સર્વથા સંતોષીય કહેલું.

આગાર.

માણુસમાં ખપવા ઇચ્છનારે આમાં કાંઇ આગાર બાધજ નહી. જરૂરીઆત જેટલી છુટ કરવુ ક્રીયામાંજ રાખી ગયેલ છે.

આ વૃત તો મોતી સમાન છે, સોનાની કંઠી અમે તૈયાર કરાય પણ મોતીની એક જરીપણ કણી ખરી કે એક પાઇની કીંમત નહીં. ચડતા ઓછા પાણીનું હોય પણ કાંઇ ન હોય, તેમ પોતને માટે કોઇને થોડા દીવસની છુટ હોય, કોઇને ત્રણ ચાર દીવસની છુટ હોય, પણ પરનો આગાર હોય નહી. એ વાત લખતાં પણ મને શરમ આવે છે, છતાં પણ કોઇની અજાણતાની સમજણ દુર થાય માટે મારે લાચારી સાથ લખવું પડે છે પરદા ચોથા પુન-એવા પાપ. થોડા. મેહુણં-મેથુન સેવવા થકી. વેરમણંવ્રતના- નિવર્તવાના રુચના. પંચ-અઇયારા-પાંચ અતીચાર જાણીયવ્વા-જાણવા. નસમાય-રિઅવ્વા-(પણ) આદરવા નહિં. તંજહા તે આલોઉં-તે જેમ છે તેમ તે કહું છું.

તેની ઉમર તો ઘણાક ભાગે પણ અરધ ઉપર જ હોય. બુધ્ધે
નિત્ય અર્થ આપીએ ત્યાં વળી બેઉ વખતની વાત આવે જ
ભોગાર્થી અને એ આવે જ ત્યાં રહેવાના આવે તો બીજો
શૈલી અર્થ શું કરે ? ઓછો માટે તો કંઈ આવી ચુક નથી
કહેવી શકે ને ? વળી કદાચ વિષયલંપટ પુરુષો અમર
પણાનો દાવો કરશે. માટે એ અર્થ કોઈ રીતે સમજતો
નથી. અને એવો અર્થ કરનાર અધમ કાંઈ વિચાર કર્યો
જૈન-માનનારને શું કહેવું તે શબ્દો જ મળતા નથી.
બીજો અર્થ એ છે કે પોતાની સ્ત્રી પણ ઉમર લાયક ન
હોય તો ભોગવવાથી અતિચાર લાગે. તે પણ હોય તો
તેને પૂરા ગુજર્યું, પણ પોતાની છે, ફક્ત ઉમરનો બાધ
છે, માટે અતિચાર દોષ ગણાય અને અહીં તે સ્વીકારીને
માટે વ્યવહારીક કાયદામાં પણ સખત છે. ઉપલા ખોટા
અર્થ પ્રમાણે પોતાની સ્ત્રીની ઉમરનો જો બાધ ન રહે
ને જે કૃત્ય વ્યવહારીક કાયદામાં ગુન્હો ગણાય, તે કૃત્ય
ધાર્મિક કાયદામાં ગુન્હામાં કેમ ન આવે ? જરાક વિચાર
કરનારને ધાખું સમજાય તેવું છે, બાકી આ શુદ્ધ
આવશ્યક સૂત્ર જોવાથી પણ સુધરે તેમ નથી; કેમકે
આવશ્યકમાં તો " ઇત્તરીય " એટલે થોડા કાળ એ-
ટલુંજ આપેલું છે તે કયા લાગુ પાડવું તેજ જોવાનું છે.
સોનાની છરી કેડમાં સારી લાગે પણ પેટમાં ન ઘોસાય,

એ અત્યાચાર નહિ પણ પુરેપુરો રીતે નથી માટે દોષથી મુક્ત પણ નહિ, અને જો ખોટા અર્થ જોઈએ તો પછી ફક્ત સગાઈ કરેલ ભોગવવાથી માત્ર ગુન્હો થતો નથી; માટે પાછળથી કરેલો અર્થ લાગુ પડે છે. આ બને અર્થનું નિરાકરણ આવશ્યકસુત્ર જોવાથી પણ થવા સંભવ નથી, કેમકે અર્થ બને મતના ખરા છે, ફક્ત લાગુ પાડવાની માં ફેરફાર છે.

સાચી વાત ગમે તેમ હોય તો પણ સંભવિત બાબત ઉપર નિરાકરણ થાય તે ઉપર એક

દાખલો.

એક વેપારી જારની ખાંણ નાખતો હતો. ત્યાંથી એક મીયાંભાઈ નીકળ્યા, આસપાસ જારના દાણા ઘણા વેરાએલા હતા તેમાં મીયાંએ એક દાણો ઉપાડીને એની ફાડ કરીને વેપારીને કહ્યું કે આ ખાણમાં અર્ધી જાર મારી નાખ. વાણીઆએ કહ્યું કે ફક્ત અર્ધી જારમાં શું વળે? એમ કહી ના કહેવા લાગ્યો. એટલે મીયાંભાઈએ કહ્યું કે તેમાં તમને શું હરકત છે? અમારે મીયાંભાઈને વીઆજ હરામ છે તમારી ખાણ જોતા ત્યારે ફક્ત જેટલી નાંખી છે તેટલી જાર પાછી આપજો.

[illegible] રી આપું ? વાણીઆએ લખાવી લીધું કે “ આ [illegible] ઢરે મીયાભાઈકા ” કેટલેક વરસે મીયાંભાઈએ [illegible] રૂપિયે આપ્યા બોલી ત્યારે વાણીની આરમાંથી [illegible] અન્ય વેપારી પગે માગી વેપારીએ ફક્ત અર્ધ [illegible] માડે ત્યારે મીયાંભાઈએ લખતને આધારે કોરટમાં દાવો કર્યો.

હવે જો કે વાત વેપારીની ખરી હતી તોપણ અરધી દહાડે [illegible] ખાતુમાં નાખેલ નહીં એ આધારે અરધી અરધ બાર [illegible] આપવા કોરટે હુકમ કર્યો ને વાણીયા ઘરે બહુ દંડાતું [illegible] આવ્યું તે જુદું. આ પ્રમાણે શબ્દો લાગુ પાડવામાં ધ્યાન આપ[illegible]

એક બીજો દાખલો.

अनंगक्रीडा—અનેરે અંગે ક્રિડા કરી હોય, આ [illegible] પરને માટે છે.

ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે અતિચાર તે પણ હોય [illegible], તે કૃત્ય પણ વર્જવા લાયક [illegible] કરે તો અતિચાર લાગે, અને તે અતિચાર [illegible] કરે તો અનાચાર થઇ જાય, પરંતુ [illegible] ગુરુમુખથી [illegible] જાણે પણ ફક્ત [illegible] (ચુંબન લીંગાદિ) કરવાથી વ્રત ભાંગે નહિ [illegible] લાગે માટે તે પણ ન કરવું કેમકે તે [illegible] કરવાપણામાં પેસવા જેવું છે, અને આ બેઉ [illegible] ઉપર પણ લાગુ પડે છે. [illegible] છે કે જ્યારે પોતાની [illegible] ન ભાંગે તો ચુંબન [illegible] પણ તે શબ્દોનો અર્થ અતિ [illegible] છે.

परविवाहकरणे—પારકા [illegible] એવા કામ કરવા તે પણ વ્રત ભાંગનો દૂષણ છે

काम भोगेसुतिव्राभिलाषा—કામ ભોગની તિવ્ર અભિલાષા.

[illegible] અનંગક્રીડા—અંગને [illegible] ક્રીડા કરી હોય. આ [illegible] પરને માટે છે.

[illegible] ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે [illegible] હોય છે, તે [illegible] પણ [illegible] અને તે [illegible] મુજબની [illegible] થાય. [illegible] પણ [illegible] માટે [illegible] ન [illegible] અને [illegible] પણ [illegible] છે. [illegible] છે. [illegible] આવે [illegible] છે.

[illegible]—[illegible] પણ [illegible] છે

[illegible]—[illegible] [illegible]...

કામ ભોગ ભોગવવાથી તો ભોગવાય એટલીજ વખત કરમ બંધાય છે, પણ તેની અભિલાષામાં ઘણા વખત સુધી તેના રસની ગાંઠ બંધાય છે. જેને સર્વથી એકદમ જીતવું હોય તેનું નથી, અને દેશથી જીતવું હોય તેણે દેશથી, નવ વાડ પાળવી એ જેણે દેશથી કે સર્વથી ભાંગવા ન દેવી. કેમકે શીયળ એ રત્ન છે, તે લુંટાઈ જાય માટે આવી વાડ કોઈએ તે વાડ નીચે મુજબ ધ્યાનમાં લેવી.

(૧) સ્ત્રી સાથે એકાંત જગ્યામાં રહેવું નહિ. (૨) સ્ત્રી સાથે એકાન્તમાં વાત કરવી નહિ. (૩) જે સ્થળે સ્ત્રી બેઠેલ હોય તે સ્થળે બે ઘડી અગાઉ બેસવું નહિ. (૪) કામ ઉત્પન્ન કરે એવા પદાર્થોનો, સ્પર્શ કોઇ પણ ઇંદ્રિથી કરવો નહિ, એટલે કાનથી તેવી વાત ન સાંભળવી, હાથથી તેવી ચીજોને અડકવું નહિ નાકથી સુગંધ લેવી નહિ. અને આંખથી સ્ત્રીઓના અંગ ઉપાંગ તો શું પણ એવું ચીત્ર પણ જોવું નહીં. (૫) સ્ત્રી રહેતી હોય ત્યાં ભીંતને આંતરે રહેવું નહિ. (૬) પુર્વના કામભોગ સંભારવા નહિ. (૭) દરરોજ પુષ્ટીકારક આહાર કરવો નહિ. (૮) સાદો આહાર પણ અતિ માપ ખાવો નહિ. (૯) શરીરની અને કપડા વિગેરેની

ઘણુંખરૂં કરવી નહિ. [illegible]
કેમકે વગેરે [illegible]

કેટલાક સુધારા [illegible] આગેવાનો [illegible] છે કે આવી રીત [illegible] ચાલે [illegible] જરૂરનું શું ? [illegible] કરીએ [illegible] ? આવી [illegible] પણ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] સુધારા [illegible] [illegible] [illegible] જોવાની [illegible] મના છે ? કે [illegible] સુધી કહે-વાય છે ? વિલાયતોની ને શેઠીઆઓની એવીજ વાત ચલાવે છે પણ શું ઉદય ને બીજી બાબત કહી શકે છે ? દારૂ ને દેવના સાથે રહેવા દેવા [illegible] લેખમની મનાય છે ? કહી કોઈ જગાએ દારૂના રહેલા દેવતા અંનાયાએ સુધારો થયો હોય અને દારૂ ખાનારાએ સદા-ચાર વધ્યા હોય તેવી કરીને કદ વખત એમ બનેલો

પંક્તી ક્રમને વિશુદ્ધ પુરૂષોના [illegible] અતિશય-
મર્યાદા ઉલ્લંઘી જવાથી A કથાનુયોગનો કોઇ
વિશેષ હેતુ કથાકારે [illegible] વ્યવહારમાં
અશુદ્ધ પગ [illegible] ન હોઇને
અનાદાર કરવા [illegible] પ્રાપ્ત
થાય છે.

એટલું તો [illegible] કથાનુયોગમાં
કથાકારોએ [illegible] અ-
લંકાર વિશેષણનો [illegible] પરા-
કાષ્ટાએ પહોંચાડ્યા [illegible] કેટલાક દ્રષ્ટાંતો
તેના સમાવેશ છે. [illegible] કથાનું
યોગનો [illegible] કામ
[illegible] વગોવે છે
આ [illegible] વિચારવાનું
વાંચકને [illegible]

સંશોધક.

કેટલાએક ત્યાગીમાં ખપનારાઓ [illegible] રાખે
છે, અને મુછ ફટાકીઆ જેવા થઇને ફરે છે; તેઓનું
બ્રહ્મચર્ય ચોખ્ખું શી રીતે હોઇ શકે? કોઇ કહેશે કે
કામની કોઠીએ તો ચોખ્ખું છે ને? પણ એટલો વિચાર
કરવો જોઇએ કે તેઓ પોતાને નવ વાડ સહિત નવ-
કોટીથી બ્રહ્મચર્ય પાળવાવાળા જણાવે છે, તો આમાં
વાડ ક્યાં રહી?

ઘણા ધૂળમાં જે કાંઈ દોષ લાગ્યો હોય તે તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં.

પાંચમું વ્રત.

નોટ—[મૂર્છા પરિગ્રહ.

કોઈપણ સચેત, અચેત, મિશ્ર, વસ્તુ ઉપર મોહનો, અમુક જાતના આસક્તિનું રૂપ થાય તે રૂપે પરીણમે અભાવ અથવા ન પુરી કરે-એવા જાતના આવેશને મુર્છા કહેવાય છે અને ' દશવૈકાલિક ' સૂત્રકાર मुच्छा परिग्गहो वुत्तो —મૂર્છાને જ પરિગ્રહ કહે છે

આવી મુર્છા જે જે ઠેકાણે જે પ્રકારનો ભાવ બતાવે તે પરિગ્રહ કહેવાય છે; આ સૂક્ષ્મ પરિગ્રહનો ત્યાગ વીરલા જ કરે છે પણ આ વ્રતમાં જણાવ્યા પ્રમાણે મોટું પરિગ્રહ પરિમાણ કરવા ધારે તેથી થઇ શકે.]

पांचमु अणुव्रत थुलाउ परिग्गहाउ वेरमणं— પાંચમું મહાવ્રતની અપેક્ષાએ ઓછું. મોટકા (જગતના બીજા લોકો સાથે સરખાવતાં મોટું) પરિગ્રહ થકી (ધન દોલત વીગેરેની તૃષ્ણા) તજવાનું. (આગળ કહ્યે પછી કહ્યા પ્રમાણે).

જ આપને તે આપવાની છે. હવે એ આ ચાંથલી હડીવાળાને ચાંચમેથી વધારે વાપરવાની બંધી ન હોય તે તરત સાદો એમ કહે, કેટલે એની લાકડીની ભુખ દી કે કઇ ? અને એક માણસ પાસે બે કે વધુ લાકડીઓ હોય છતા વધારે મેળવવાના પચ્ચખાણ હોય અને પછી એમ તેવી સરસ લાકડી દેખે તો પણ "ન જોઇએ" એમ કહે તો પછી એમા લાકડી ને આશરે સાહુકાર કેણુ ? માટે ખરી સાહુકારી તો જ્યારે "નહી જોઈએ" એવા ઉદગાર ઉત્પન થાય ત્યારે આવી કહેવાય. અને તે ઉદગાર પચ્ચખાણ વગર આવે નહીં; એ ઉપર પચ્ચખાણ ન તો ખરેખર શ્રીમંત થવાની ચાવી છે–અને તે વગર આમ. જગતની સમૃદ્ધી હાથ કરવા છતા ભિખારી અવસ્થાજ રહે છે. જ્યાં સુધી તે જીવે પચ્ચખાણ નથી કર્યાં ત્યાં સુધી તેને કોઇ કહે કે આખા જગતનુ દ્રવ્ય આપને સોપ્યું, પરતુ એક જણોએ એક પાઈ રહી ગઈ છે તે લાવી આપું ? તો પછી આ માણસ હા કહે ત્યા સુધી ભુખ મટી ગણાયજ નહીં.

ભાંથી વગર તૃષ્ણા મટે નહી—ગણિત શાસ્ત્રમાં સંખ્યાનો અત છેજ નહી. એકસો ચોરાશું આંક સુધી તો સખ્યાના નામ જૈનશાસ્ત્રમાં છે પણ એટલેથી શું કંઈ બસ થાય છે ? તેના ઉપર પણ જેટલાં પીંડ

મરજી તે ઉપરની બધી કરે ને જો નભાવે તો કિંમત પણ જો ન નભે તો લાભ કરતા હાની થાય. તેજ પ્રમાણે અમે તેટલી મોટી રકમ મોકળી રાખે તો પણ કાંઇ ખોટું નથી, અને તેવડી મોટી રકમ કોઈ કાળે મળવા સંભવ ન હોય તોપણ બધી છે, તે મેળવવાની ઇચ્છાની છે, ને પુરૂષના નશીબ આડું પાંદડું છે તે પાંદડાં ઘણાનાં એકાએક કોઇ સુરતી મળવાથી કે પારસો મળવાથી ખસી જઇ ભીખારીના શ્રીમંત થતાં નજરે જોવામાં આવ્યા છે, માટે હદ મોટી હોય તો કાંઇ વાંધો નહીં. એથી વધે તો ન રાખે. પણ તે હદ એવડી હોય છે કે પોતાની આદતકા મુશ્કેલી આવી જાય છે એટલે વાંધો આવે નહીં.

આવી હદ પુરી થઇ રહ્યા પછી ધર્માદા કરવાને ઇરાદે દ્રવ્ય મેળવાય કે ?

ધર્માદા એ પણ એક પ્રકારનો ભોગવટો છે, તેમાં શુભ કર્મનો બંધ છે. લોકમાંથી કિર્તી પ્રાપ્ત થાય છે. ધર્માદા આપવું આપણા ભોગવવા માટે જે રકમ કમાતા હોઇએ તેમાંથી થાય, પણ ધર્માદા માટે કાંઈ કમાવા બેસાય નહી; કેમકે પાપ વગર કમાવાનું નથી અને હાણવા, મારવા પાપ કરાય તે વાત જુદી પણ

આરંભ તે ઉપરની મર્યાદા કે જે તેને જાણે તો કુટુંબ પણ તેને ન જાણે તો લાભ કરવા દેતી થાય. એ પ્રમાણે નામે જેટલી મિલ્કત રકમ કેટલી રાખવી તે નું કાંઈ ધોરણ નથી. બંધે તેની કેટલી રકમ કોઈ ને જણાવા સબબ ન હોય તોપણ ભરી લે, તે તેના પાની ઇચ્છાની છે, ને મુદ્દતના બદલીમ આદ પડતું તે મોટાં ધણાના બેફામ ફરતાં સુધી ભાગવાથી કે પ્રવેશો આગવાથી ખાલી વધુ બીમારીના દીવાન બના વખતે જોવામાં આવ્યા છે, માટે હદ બાંધી હોય તો, કોઈ બાંધે નહીં. જેથી વધે તો ન ફાવે પણ તે હદ એવી હોય છે કે પોતાની આજીવિકા સુખેથી થાય ત્યાં છે એટલે બાંધી આવે નહીં

આવી હદ પુરી થઈ રહ્યા પછી ધર્માદા કરવાને ઇરાદે દ્રવ્ય મેળવાય કે ?

ધર્માદા એ પણ એક પ્રકારનો સોદાગરો છે, તેમાં શુભ કર્મનો બંધ છે. લોકમાંથી કિર્તી પ્રાપ્ત થાય છે. ધર્માદા આપવું આપણા જોગવાઈ માટે જે રકમ કમાતા હોઈએ તેમાંથી થાય, પણ ધર્માદા માટે કાંઈ કમાવા બેસાય નહીં; કેમકે પાપ વગર કમાવાનું નથી અને જાણતાં, આજુબાજુ પાપ કરાય તે વાત જુદી પણ

ા (યથાશક્તિ) કરી છે. કુવિયનું યથા પરિમાણ-
ારીની. ઘરમાં રાખવા જોગ રાચ રચીલું વિગેરેની
ી મર્યાદા (યથાશક્તિ) કરી છે.

પાંચમા વ્રતની વીધી.

સાધુનું	શ્રાવકનું
્યથી-કોઇ પણ જાતની મમતાની બંધી.	દ્રવ્યથી-ઉપર બતાવેલા બાહ્ય પરિગ્રહની હદ બાંધવી તે.
્ત્રથી-આખા લોક પ્રમાણે	ક્ષેત્રથી-આખા લોક પ્રમાણે
ાળથી-જાવજીવ	કાળથી--જાવજીવ અથવા મહાવરા માટે અમુક વખત.
ભાવથી-નવકોટી	ભાવથી-મન, વચન અને કાયાથી હદ ઉપર માત્ર મેળવવાની બંધી પણ મેળ-વવાની નહીં.

ए यथा परिमाण कीधुं छे ते उपरांत पोतानो
परिग्रह करी राखवाना पच्चखाण-जे प्रमाणे (उपर

કહ્યા મુજબ) યથાશક્તિ જેવી જેવી મર્યાદા કરી છે તે ઉપરાંત (ઉપર કહ્યા પ્રમાણે) હદ કરતાં વધાર કરવાની બંધી. जावज्जीवाए—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી (ત્રણ કોટીએ). एगविहं—એક કરણે કરી. नकरेमि—કરૂં નહિ (મર્યાદા ઉપરાંત) કરણ. तिविहं—ત્રણ જોગે કરી. मणसा, वयसा, कायसा—મને, વચને, કાયાએ. એમ ત્રણ જોગ અને એક કરણ એટલે ત્રણ કોટીએ.

આ વ્રત ત્રણ કોટી શા માટે?

અગાઉ કહેવાઈ ગયું છે કે જેટલી કોટી પચ્ચખે તેટલી પાળવી, કાંઇ વધારે લેવાથી વધારે લાભ નથી. જો છ કોટી કરે ને પોતાની હદ જેટલું પોતા પાસે થઈ જાય તો પછી છોકરાઓને કાંઇ કામ ન શીખવી શકે ? કેમકે કમાણીનું કામ શીખવવું તે પણ પરિગ્રહ મેળવાવ્યો કહેવાય, માટે વ્રત ધારીનાં છોકરાં ભુખે ન મરે તે વાત પણ જાળવવામાં આવી છે.

एवा पांचमा थुल—એવા પાંચમા મોટા. परिग्रह—દોલત વગેરે. परिमाण—પ્રમાણ. वेरमणं व्रतना—તજવાના વ્રતના. ... અતિચાર. जाणीयवा

અસુવ. नसमायरिवा—(પણ) આચરવા નહિ. तहातंआलोउं—તે જેમ છે તેમ કહુંછું.

અતિચાર—૧ खेतवथ्थु पमाणाइक्कमे-ઉઘાડી જમીની ઢાંકી જમીનની બાંધેલી મર્યાદા તોડી હોય. ૨ हिरण सोवन पमाणाइक्कमे—રૂપાની, સોનાની બાંધેલી મર્યાદા ઓળંગી હોય. ૩ धन धान पमाणाइक्कमे-રોકડ નાણું દાણા ધાનની મર્યાદા ઓળંગી હોય. ૪ दुपद चउपद पमाणा इक्कमे- બેપગાં, ચોપગાંની મર્યાદા ઓળંગી હોય. ૫ कुविय पमाणा इक्कमे-ઘર વખરાની મર્યાદા ઓળંગી હોય.તે નવે બાબત હદથી વધારે રાખે તો તે વ્રત ભાંગે ને અણાચાર થાય, પણ હદ ઉપરાંત થઇ ગયેલ હોય તો તે વાત ધ્યાનમાં ન હોય તોપણ અતિચાર તો લાગેજ. પણ તે ધ્યાનમાં આવે કે તરત હદમાં લાવી મુકે તોજ અતિચાર, નહીં તો અણાચાર—અમુક વખત સુધી તે ધ્યાન ન રહેવા સંભવ છે, કેમકે સરવેયું કોઇ હરરોજે કહાડતું નથી.

…વાપિ નહિ. આ તો પાણી નવોઢીમાં પણ (વર્તું તે પણ માફકનું નહિ) તે માટેથી ખિચીફણુ થતા પાસે સહેજે મને પંઢાંગ્યો, શાબ્દિક શું મહારાજ હાર્ં દ્રવ્ય રાખો. કે ? સાધુએ જણાવ્યો અમારે ત્યાગીને દ્રવ્ય રાખવું ન કલ્પે પણ … ખિચ થાય કે તે … છે. વાણીએ કહ્યું મહા… ત્યારે હું અને તમે બને વાણા, હું પણ દ્રવ્ય … આવતો નથી અણુ … ત્યાગ આડતો નથી. … અવનથી … છે … ની … પાસે દ્રવ્ય … આ વાતો જેવા છે, … વાત જેવા … બને ત્યારે … ખુલાં થાય

કેટલાક ઠીક સાધુ સાધ્વી તરફથી થતી દલીલ-

…સૂત્રમાં બતાવવામાં આવ્યું છે તેવું … પણાય કે શું કેવળ આ ભવમાં થા માટે ન થાય? આ … કેવળ નથી, તેથીજ એમ ખાત્રી થાય છે કે … આવે છે, તેમજ થાળવા દેવું. આગે વીતરાગી … કે સરાગી … તે. વિચારી જુઓ? … પ્રમાદ. કહેનારને જવાબ — … થાય નહીં અને સરાગી … છે તો … પણ કેવળ … થતું નથી તેનો … — … ઉત્તમ ત્યાગીને …

છે, તે વાત ખરી પણ તે ઝમકે કે તુરત દબાવવાં એ. ઈએ. જેમ ચુલામાં અગ્ની બારેલો હોય તેથી ધુમાડો કાંઈ લાગે નહિ પણ તે ચુલામાં અંદર અગ્ની છે, તેથી તેમાં નોટું છુપાવાય નહી, તેમ આત્મામાં કેવલ કરે નહિ પણ એકે કષાયનો ઉપયોગ થાયજ નહિ.

સાધુને પાંચ મહાવ્રત હોય અને શ્રાવકને બાર વ્રત હોય તો કલ્યાણ કરવાની ઉતાવળ સાધુને હોય છતાં શ્રાવકને ઓછાં વ્રત અને સાધુને ઝાઝાં વ્રત શાં માટે ?

સાધુને કલ્યાણ કરવામાં વધારે ક્રિયાની જરૂર ખરી, પણ જેમ ડબલ પનાનું કપડું અરધું જોઈએ તેમ સાધુનાં વ્રત તદન આગાર વગરનાં અને નવ કોટીનાં છે, માટે તે પાંચમાં બધું આવી જાય છે, અને શ્રાવકના વ્રત ઉણાં એટલે ઓછા પનાના કપડાં જેવાં છે, તેથી બરાબર હોય તો પણ સાધુના વ્રતને પહોંચે નહિ.

એમ પાંચમા વ્રતને વિષે જે કાંઇ દોષ લાગ્યો હોય તો તે तस्समिच्छामीदुक्कडं.

એટલે છ કોટીએ પચ્ચખાણ. છઠું ગુણ વ્રત શા માટે ? પહેલા પંચ વ્રતમાં જે આગાર રાખવા પડ્યા છે પણ તે કાંઈ આત્મા હોંસથી રાખવાની જરૂર નથી. અમુક ક્ષેત્રમાંજ તે આગાર રખે, અને તે ઉપરાંતના ક્ષેત્રમાં સર્વ પ્રકારે ત્યાગ કરે તો કાંઈ વહેવાર અટકે નહિ, અને ઉપર પાંચેય વ્રતમાં આગાર મુકાઈ જવાથી શુદ્ધ થાય. માટે તે ગુણવ્રત કહેવાય છે. પણ એવો આગાર હોયજ નહિ ત્યાં ગુણવ્રત શું ગુણ કરે ? અવગુણ હોય તો ગુણ કરશે ક્યાંને ? જેમ બાળકો છોકરાનાં ચોટલા કરીને તેને મહેતાજી સમજે તેમ શિક્ષા આપવાને અશક્ત હોય તે "ફૂલ નહિ તો ફુલની પાંખડી" તે પ્રમાણે છઠું વ્રત પાળે તે પણ અમુક હદ પ્રકાર સાધુપણાના નમુના રૂપ છે. ત્યાગીને અઢારે પાપનાં જાવજીવના પચ્ચખાણ છે પણ સંસારીને તેમ નથી, માટે ઉત્તર, દક્ષિણ, પુર્વ અને પશ્ચિમ ઉર્ધ્વ અને નીચે છયે દિશામાં બાંધેલી હદ ઉપર જઈને જાવજીવ સુધી અઢારેય પાપ મન, વચન, કાયાએ કરૂં નહિ. કરાવું નહિ, આવું છઠું વ્રત છે તેમાં હદ ઉપર જવું નહિ એમ ન બોલવું. જવું નહિ અને પાપ કરવું નહિ તેમાં શું ફેર ? જેમ સમે તે જાતના ભાંગીયા હોય પણ આજુ વ્યવહાર આગારે કોઈમાં ફેર ગણાતોજ નથી, પણ સમજણ

રે દીશા સંબંધી કરેલી મર્યાદા ઓળંગી હોય. ખવૃદ્ધી-ક્ષેત્રવદ્ધી એટલે એક દિશા ઘટાડીને બીજી ેશા વધારી હોય. સઇઅંતરધાए-સંદેહ પડયા છતાં રેલી હદ કરતાં) આગળ ચાલ્યા જવાયું હોય.

એહવા છઠા વૃતને વિષે કાંઇ દોષ લાગ્યો હોય તે સ્સમિચ્છામિદુક્કડં.

સાતમું ગુણવ્રત.

જે દિશા સંબંધી કહેલી મર્યાદા વિસારેલી હોય. तिरियं-તીરછી એટલે બીજી દિશા વગેરેને વીષે મર્યાદા વધારી હોય. सइअंतरद्धाए-સરહદ પરઠવા છતાં (કેટલી હદ કરતાં) આગળ આઘા જવાયું હોય.

એહવા છઠ્ઠા વ્રતને વિષે કાંઈ દોષ લાગ્યો હોય તે तस्समिच्छामिदुक्कडं.

સાતમું ગુણવ્રત.

सातमं व्रत—સાતમું વ્રત. અમુક ગાઉની હદમાં જ્યાં પણ એટલા બધા ગાઉ જવાનો તો કોઈક દીવસ જ પડે માટે ઘણું સંક્ષેપ છે, પણ તેની અંદરના રૂપ સરસામાનનો દરરોજ ભોગવટો કરવો પડતો હતો, માટે હમેશ તે પદાર્થોની ગણત્રીની અંદર પણ મર્યાદા કરે, એટલે ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે બીજાં બધાં વ્રતને ગુણ કર્યો, માટે તે પણ ગુણ વ્રત કહેવાય અને સાધુને પાપની બાધી એટલે તે વ્રતની જરૂર નહિ. उवभोग—એક વાર ભોગવવાની ચીજ તે ખાવાની ચીજ. ખવાઈ ગયું એટલે થઈ રહ્યું. परिभोगविहं—

૯ कुसुमविहं—ફુલ સુંઘવા તથા ભોગવવાની મર્યાદા.

૧૦ आभरणविहं—ઘરેણાંની મર્યાદા.

૧૧ धूपविहं—અગરબત્તી વીગેરે ધુપ કરવાની વસ્તુની મર્યાદા.

૧૨ पेज्जविहं—પીવાની વસ્તુ ખાસક રાબ વગેરેની મર્યાદા.

૧૩ भक्खणविहं—સુખડી પકવાન વીગેરે ખાવાની વસ્તુની મર્યાદા.

૧૪ उदनविहं—રાંધ્યું ધાન ઘઉં બાજરો વગેરે તથા કાચું પાકુ ધાન ખાવાની મર્યાદા.

૧૫ सूपविहं—ચણા વિગેરે કઠોળ કે જેની દાળ થાય તે કાચું પાકું ખાવાની મર્યાદા.

૧૬ विगयविहं—ઘી, તેલ, દુધ, દહીં, ગોળ, ખાંડ, સાકર એ સાત સામાન્ય વિગય છે તેની મર્યાદા. તમાખુ, મધ, માંસ, દારૂ એ ચાર મહાવિગય છે, અને માંસ અને દારૂ એ બે તો અભક્ષ્ય છે, મહાવિગયનો તો શ્રાવક શ્રાવિકાએ સર્વથા ત્યાગ કરવો જોઇએ.

૧૭ शाकविहं—લીલોતરી શાકની મર્યાદા.

૮ **महुरविहं**--દ્રાક્ષ, બદામ વિગેરેની મર્યાદા.

૯ **जमणविहं**—જમવાની મર્યાદ. (એટલે અમુક વખતે આટલી વસ્તુ આટલા વજન સુધી ખાવી).

૦ **पाणीविहं**—પાણી પીવા માટે પાણીની મર્યાદા. (તોલ તથા વખત)

૧ **मुखवासविहं**--સોપારી, લવીંગ, એલચી, તજ વગેરે મુખવાસની મર્યાદા

૨ **वाहनविहं**--ગાડી, ઘોડા, રથ, વહાણ વગેરે ફરતાં, તરતા. અને ચરતા વાહન વાપરવાની મર્યાદા.

૩ **वाहनिविहं**--પગરખા, મોજા વીગેરે પહેરવા તથા વાપરવાની મર્યાદા.

૪ **सयणविहं**-શય્યા પલંગ વીગેરે સુવા બેસવાના આસન વાપરવાની મર્યાદા

૬ **सचितविहं**—સચેત (જીવ સહીત) વાપરવા તથા ખાવાની મર્યાદા

૬ **दव्वविहं**—લુણ, હીંગ, ગુદ વીગેરે સચેત અચેત વસ્તુ ખાવાની મર્યાદા.

કહેવત છે કે " કરકસર ને વહાણની સફર " એટલે વહાણની સફર કરવાથી જે કમાઈ થાય તેટલી કમાઈ કરકસર કર્યાથી થાય છે. વળી કહેવત છે કે " કરકસર તે બીજો ભાઈ છે. " એટલે જેમ ભાઈ કમાવવામાં મદદ કરે તેમ કરકસરની ટેવ પણ ઉમેરો કરે. કરકસર ન શીખે તેને અનીતી કરવીજ પડે, કેમકે હદ વગરની મોજ શોખને માટે આખી દુનીઆનો પૈસો એક જણ પાસે હોય તો પણ થોડો છે. જે જે ખાતાંઓ બહુ સારી રીતે ચલાવવા હોય તે દરેક ખાતામા બજેટ જોઇએ. તેમ સાતમું વ્રત તે ખરેખરૂં બજેટ છે. ઇંગ્લિશમા કહેવત છે કે જો અનીતિમાં ન રહેવું હોય તો " Let not your wants exceed " તો તારી ખપ પર્યંત ચીજો હદમા રાખજે તે સાતમું વ્રતજ છે. કાંઇ પણ વસ્તુનો વિચાર કર્યા વગર જે ચીજ હાથમાં આવે તે ટપ લઇને મોઢામા મુકવી એટલે મોઢાને કાંઇ તાળું નથી, પણ વિપ્રીત ગુણ દોષની ચીજો શરીરમાં દાખલ થઈ અપ્રમાદ કરે છે. માટે મન ઉપર કાબુ રાખતાં તો શીખવુંજ જોઇએ. મન ઉપર કાબુવાન માણસ તે સોંપેલું કામ પાર પાડે છે, અને બીજાને તો ગમે તેવો બેપરવાઇ હોય તોપણ ટોળીઆના માર્યા નીચું જોવું પડે છે.

પુણ્ય ઉપાર્જનક છે. તો પછી જો તે બધા બોલની છ કોટી બંધી કરે તો પુણ્ય ન કરવું તેવું બંધન આવ્યું મનાતો આડું કામ કરવાની હોય ? તેમ છતાં પાપ સ્થાનકનો ત્યાગ હોય ત્યારે છ કોટી બંધી કરવાને હરકત નથી, કેમકે જે પુન્ય કરવામાં જરાપણ પાપ આવે તે પાપ, પાપના પચ્ચખાણવાળાથી સેવી શકાય નહિ. મોટા પત્થી કમાણીના વેપાર પાસે પરચુરણ વટાવની દરકાર રહેવી નથી. આ ઉપરથી એમ સાબીત થાય છે કે જે વખતે ગૃહસ્થને પાપનાં પચ્ચખાણ ન હોય તેને ખાવા પીવાની બંધી ૩ કોટીનીજ પાલવે. અહાહા ! મતના કેવા બાંધા છે ? જેમાં પરોપ્રાગ્રતને લેશ પણ વાંધો આવતો નથી.

पहवा सातमा-એવા સાતમા વ્રતમાં. उपयोग-એકવાર ભોગવાય તેવી વસ્તુ. परिभोग-વારંવાર ભોગવાય તેવી વસ્તુ. दुविहे-એ પ્રકારે. पन्नत्ते-કહી છે. तंजहा-તે જેમ છે તેમ. भोयणाउय-ભોજન સંબંધી. कम्मउय-વેપાર સંબંધી. भोयणाउय-ભોજનના. समणोवासएणं-શ્રાવકને. पंचअइयारा-પાંચ અતિચાર. जाणियवा-જાણવા. नसमायरिवा-(પણ) આદરવા નહિ. तंजहा ते आलोउं તે જેમ છે તેમ કહી દેખાડું છું. सचित्ताहारे-સચેતનો આહાર કરે તે અતિચાર. આ બાબતમાં વિચાર કર-

વાનો છે, સચેતનો આહાર તો ઠેઠ છઠી પડીમા સુધી કરાય છે. ત્યારે આનો અર્થ શું ? વળી ૨૬ બોલમાં સંચિતવિહં એટલે સચેત આહારની મર્યાદા છે. એટલે કાંઇપણ સચેત આહાર ખપે છે ખરો ; ત્યારે અતિચારનો અર્થ એમ સંભવે છે કે જે લીલોતરી ખપે છે તે પણ કાચી નહીં. આમાં ઉપલક દ્રષ્ટીથી કોઇ હાંસી કરે કે, આ ઠીક વાત. મુળા કાચા ન ખાવા, પકવીને જીવ રહિત ખાવામાં વાંધો નથી. વાહ ! વાહ !! દયા તો ભારે ગોતી કાઢી, તેનો જવાબ એ છે કે ભાઇ જે લીલોતરીઓ બીજા માણસો રાંધેલ તેમજ કાચી ખાય છે તે બંને ત્યાગે તેને ધન્ય છે, મારાથી તેમ નબન્યું; ધીક છે મને. એવો વખત કયારે આવશે કે બંને ત્યાગું. માટે અત્યારે તો એક કાચીજ ફકત ત્યાગુ છું.

सचिन्तपडिवद्धाहारे–સચેત સાથે ચોટેલી વસ્તુ. ઝાડનો ગુંદ વીગેરે ઝાડની સઘટે છે તે ઉખેડીને ખાય. આ ચીજ કાંઇ પેટ ભરવા ની ચીજ નથી, આવુ ખાવાની ટેવ આવાનું ગરથીપણુંજ સુચવે છે. અને જે માણસ આટલે દરજ્જે જીભને વશ થઇ ગયો છે તેને ભરોસે સોંપાયલું સંસારનું કામકાજ પણ પાર પાડે એમ ધારી શકાતું નથી. શ્રાવકે તો મનમાં સજડ રાખવુ જોઇએ કે, આપણે ખાવા માટે જીવતા નથી પણ જીવવા માટે

ખાઈએ છીએ. ત્યારે ટેબલ ઉપર દાબ બેસશે. ઉદ્યમ ગમે તેવી પણ એક સેવા બજાવનાર સેવક છે. ઘરધણીથી તેનાથી દબાઇ જવું પાલવે નહિ અને એમ જો ઘરધણી દબાણો તો પછી નોકર ઘરને ચુથી મારશે.

अपोलीयोसहि भखणयाए-જેમાં જીવના પ્રદેશ રહી ગયા છે તેવી ચીજ ખાવી તે અનિચાર. બનતાં સુધી પાણી સિવાય કોઇ સચેત ચીજ મોઢામાં નાખવીજ નહી.

दुपोलीयोसही भखणयाए-માઠી રીતે નીપજાવેલો આહાર. જે આહારમાં ઘણા ત્રસજીવની વિરાધના થઇ હોય તે અહાર કરવાનો શ્રાવક વિચાર સરખો પણ ન કરવો. ઓળા, પોંક વીગેરેમાં ઘણા ત્રસજીવની હીંસા થાય છે.

"જીવવા સારૂ ખાવું" આટલુજ સુત્ર જો અંતરમાં કોતરાઇ જાય તો પછી આવા આહારનો અવકાશ ક્યાં રહ્યો ? હીલોતરીનાં અસંખ્યાતા જીવ એટલે તે આહારનો તીર્થીઓમાં ત્યાગ થાય છે. પણ આ અહારતો અમૃતનું ઢાંકણ અને વિષના વાસણ બરોબર છે. એટલે બોકો બહુ છેતરાય છે. ફેણીતા અચેત પણ ઘણા ત્રસની હીંસાથી બનેલા છે.

તુચ્છોસહિભખણયાए-જે અહાર જેટલો ખવાય છે તે કરતાં વધારે નાંખી દેવું પડે અને તેમાં ઘણા ત્રસજીવની અને સમુર્છિમ મનુષ્ય સહિતની હિંસા થાય છે, તે અહારનું પણ તેવુંજ છે. દેખીતો અસંખ્યાતા જીવ ન દેખાય પણ પરિણામે બહુ પાપબંધનનાં કારણ છે. શેરડી આંખ વગરની હોય તો અચેતજ છે, તેમાં એક પણ જીવ નથી પણ તે ખાવી તે તો બાળકનું કામ છે.

જીવ અજીવનું જાણપણું કર્યું, પ્રતિક્રમણના અર્થ શીખવા જેટલી બુદ્ધિ આવી તો પણ બાળમતી હજી ગઈ નહી તે કયારે જશે? એમ કરતાં કદી જીવ જીભને વશ થઈજ ગયો હોય તો પછી વિવેક સહીત ખાવી. આખો દહાડો છોતા કચરાયા કરે અને અસંખ્યાત કીડીઓ કચરાય તો પછી દયા ભાવ કયાં રહ્યો? જેને જીભ ઉપર દાબ નથી તેને શિયળ સાચવવું પણ લગભગ અસંભવિત છે. લેશ માત્ર પણ ભુખ સહન કર્યા વગર અતિ ઉત્તમ તપ પ્રાપ્ત કરાવનારૂં સાતમું વ્રત છે. લગભગ ઘણા રોગનું મૂળ જીભના છુટાપણામાંજ હોય છે.

એક શાસ્રકારે કહ્યું છે કે—હે જીવ્હા! બે વાતની મર્યાદા કર. પાચન શક્તિને ધકો લગાડે તેવું, પ્રકુતીને

...ખુબ સરોષ, વૃતીને ઉત્તેજક અહારને માટે; બીજી ...દીઠા અતિચારે, અસમયે, અસત્ય બોલવા માટે ...વેલી છે.

જીભને છુટી મુકવાથી રોગની ઉત્પત્તી થાય છે, અને પછી જીભને દબાવવાની ટેવ મુળથી ન હોય જેથી પરહેજ પળાતી નથી એટલે ભયંકર રોગમાં દવા લાગુ પડતી નથી, નહીતર પરહેજ તો જબર જબર રોગ દબાવી દીએ છે.

જે લોકો ઇશ્વરને કર્તા માને છે તેને મિતાહારપણું શીખવવાનો એક રસ્તો.

પ્રભુએ આંખો બે આપી, કાન બે આપ્યા, ખભા બે આપ્યા, નસકોરાં બે, હાથ બે, પગ બે એ પ્રમાણે ઘણાંખરાં અવયવો બે આપ્યા છતાં બે વચ્ચે કામ તો એકેકું જોવાનું, સાંભળવાનું, સુંઘવાનું, ચાલવાનું વીગેરે સોપ્યું એટલે તે હીસાબે દરેકને અર્ધું કામ ભાગે આવ્યું પણ જીભ એક આપી બે નહી—છતાં તેને કામ એક નહી પણ બે સોંપ્યા, ખાવાનું અને બોલવાનું, બીજા બધા અવયવને ભાગે અર્ધું કામ આવ્યું અને આને એકલીને બે કામ આપ્યાં એટલે ચોગણું કામ તેને માથે ... તે શું સુચવે છે? શું પ્રભુને એક સામગ્રીના ટટકા

તુચ્છૌષધિભક્ષણ [illegible] જેટલો ખવાય [illegible] અને તેમાં ઘણા [illegible] તે [illegible] કેની હિંસા થાય [illegible] અસંખ્યાતા [illegible] પાપબંધનના કારણ [illegible] છે. તેમાં [illegible] છે. [illegible] નું કામ છે. એક પણ [illegible]

[illegible] ક્રમણના અર્થ [illegible] ગમતી હજી [illegible] જીવ જીમને [illegible] નહીં [illegible] આવી. વશ થઈ [illegible] સ્યાત [illegible] જેને [illegible] ક્રીડામાં [illegible] જીભ ઉપર કાબૂ [illegible] કર્યા [illegible] અસંભવિત છે. [illegible] વગર અતિ ઉત્તમ તપ [illegible] છે. લગભગ ઘણા રોગનું મૂળ [illegible] માંજ હોય છે.

એક શાસ્ત્રકારે કહ્યું છે કે— [illegible] મર્યાદા કર. પાચન શક્તિને ધક્કો લગાડે તેવું, [illegible]

ની તાણ પડી હતી ? પણ તે એમ, બતાવે
બીજાને એ કામ કરવાં હોય, તે વાપરતાં
અને ન ચાલતા વાપરવી એટલે ખાવામાં અ
અતિશય ઉપયોગ રાખવાની જરૂર છે.
બોલવું નહિ. અને મુખ વગર ખાવું નહી.
જેટલા શબ્દોથી રહતું હોય તેથી વધારે ર
નહી, અને જેટલું ખાવાથી ક્ષુધા વેદની
વધારે ખાવું નહી. નમાય તેટલું ખાવું તેમાં
કારણકે વધારે ન સમાય એટલે ઉપાય શું

कम्मउणं—અપન. समणोवासएण
पन्नरस्स —પંદર પ્રકા. कम्मादाणाइं—કર્મ
ઠેકાણા. जाणीयव्वा—જાણ नसमायरिव
આદરવા નહિ. तंजहा—તે જેમ છે તેમ.
—તે કહુંછું.

१ इंगालकम्मे—ભઠીનો વેપાર.
२ वणकम्मे—વન કપાવવાનો વેપાર.
३ साडिकम्मे—ચીજ સોડવીને વેચવાનો
४ भाडिकम्मो—ગાડી વીગેરેના ભાડા ખાવાં.
५ फोडिकम्मे—હળ વગેરેનો વેપાર, પૃથ્વ
વવાનો વેપાર.

૬ दंतवाणिज्जे—હાથીઓને દુઃખે દીધાથી પામેલી તેના દાંતનો વેપાર.

૭ केसवाणिज्जे—ચમરી ગાય પ્રમુખ તેના કેશનો વેપાર.

૮ रसवाणिज्जे—મદ્યાદી ચીજનો વેપાર, જીવ ઉત્પન્ન થાય તેવો વેપાર

૯ लक्खवाणिज्जे—લખ ખાર કે લાખનો વેપાર, કેમકે એમાં ત્રસજીવ, ખારનો ઉપયોગ બહુ કરવો પડે છે

૧૦ विसवाणिज्जे—ઝેરનો વેપાર

૧૧ जंतपिल्लणकम्मे—નાના મોટા યંત્રોનો વેપાર ઘાણીનો વેપાર

૧૨ निल्लंछणकम्मे—નાક, કાન છેદવા ગોધા કમાવવાનો વેપાર

૧૩ दवग्गिदावणया—દવાનળ લગાડવાનો વેપાર.

૧૪ सरदहतलागपरिसोसणया—સરોવર વીગેરે પાણી સોસવાનો વેપાર.

૧૫ असईजणपोसणया—આજીવિકા અર્થે દાસ, છોકરી વીગેરે ઉછેરવાનો વેપાર.

૬ दंतवाणिज्जे—હાથીઓને દુઃખે રીબાવી મરાવી તેના દાંતનો રોજગાર.

૭ केसवाणिज्जे—ચમરી ગાય મરાવી તેના કેશનો વેપાર.

૮ रसवाणिज्जे—પ્રવાહી ચીજનો વેપાર, જીવ ઉત્પન્ન થાય તેવો વેપાર.

૯ लखवाणिज्जे—રંગત બર કે લાખનો વેપાર, કેમકે એમાં શંખ, ખાંડણીનો ઉપયોગ બહુ કરવો પડે છે.

૧૦ विषवाणिज्जे-ઝેરનો વેપાર.

૧૧ जंतुपिलणकम्मं-નાશકારક સહુઓનો વેપાર. સં° આનો વેપાર.

૧૨ निलंछणकम्मे—નાક, કાન છેદવા. ગોધા સમારવાનો વેપાર

૧૩ दवग्गिदावणीया-દાવાનળ ઉભાડવાનો વેપાર.

૧૪ सरदहतलागपरिसोसणिया-સરોવર વગેરે પાણી શોષવાનો વેપાર.

૧૫ असइजणपोसणिया-આળછવડા ખર્ચ દોર. છોકરી વગેરે ઉછેરવાનો વેપાર.

જે કેરાળી, સાવધાનપણે વર્તી શકે તે આર્ય વ્યાપાર કહેવાય. કર્મ = દોષનું, આદાન = આવવું. તે કર્માદાન. સ્વાર્થ મુખ્યક વૃત્તિને લીધે ચિંતા, અન્યાય, હિંસા, ખટપટનો જેમાં સુમાર ન રહે એવા કર્માદાનથી બનુજ અત્રેય છે. અનાર્ય વ્યાપાર કરવાનો આ સાતમા વ્રતમાં નિષેધ છે. આવા પંદર તો નમુના રૂપે છે બાકી એવા ઘણા છે.]

. એવા કર્માદાનના વેપાર કરી કરમીમાં ખપવું તે કરતાં અકરમી રહેવાનું મન પુણ્યશાળી જીવને થાય. એહવા સાતમા વ્રતને વિષે કાંઈ પાપ દોષ લાગ્યો હોય તે મિચ્છામિદુક્કડં.

. * .

૮મું વ્રત.

ાઅથાદંડ કહેવાય છે. પાપ બે પ્રકારનાં થાય છે. એક ાર્થે અને એક વગર અર્થે. કહેવત છે કે-" કાશ્વે વામાં ઉતરવું છે ". તે પ્રમાણે સંસારી માણુસો કાંઈ ાવળ પાપના ત્યાગી નથી, પણુ તે પાપ મતલબ હોય ત્યારેજ કરવું ? કે વગર મતલબે કર્યાજ કરવું ? જેઓને મતલબસર પણુ પાપ કરવાની બંધી છે, તેને પછી વગર મતલબનું પણુ કરવું તો ક્યાં રહ્યું ? અને એટલાજ માટે સાધુને આઠમું વ્રત નથી. ઉપ્ણાં વૃતમાં જે કાંઈ છુટ રાખી તે કેવળ મતલબસરજ, વગર મતલબે નહી.

આ પ્રમાણે આઠમા વ્રતે બધાં ઉણાં વૃતને ગુણ કરેલ છે, તેથી તે ગુણુવ્રત કહેવાય છે.

વેંકમાં આવ્યાથી તો દંડ થાય પણ વગર વાંકે દંડ થાય તેમાંથી બચવા માટે આઠમું વૃતછે. જેને વ્યવહારીક ભાષામાં "ઉજડ ગામની" અથવા "અધીયારી" ઓળખાય છે, તેવી અધ્યારી કોઈને પસંદ નતાથી બહુ લોકો વગર અર્થે

વૃતની ચોપડીમાં

આઠમું વૃત

ભઠીમાં અગ્નિને બળતે અસંખ્ય ત્રસનો નાશ થાય છે. ઘાણીમાં ઘણા ત્રસ જીવના કલેવર હોય તેનો નાશ થાય છે. ગાડીઓમાં પણ અસંખ્ય ત્રસ જીવનો નાશ થાય છે. પેટમાં પણ ત્રસ જીવના સંહારનો સુમાર નથી. હાથી દાંત માટે હાથીને ક્રૂરતાથી મારવામાં આવે છે. દાંતની ચીજો વાપરવી તે પણ વેપારને ઉત્તેજન છે. કેશને માટે ને ચામડાને માટે ઢોરને મરાય છે. ઉપર મુજબ સમજવું. પ્રવાહી ચીજમાં અને રગાટના સમાનમાં ત્રસ મરે છે. ઝેરથી તો મનુષ્યનો નાશ થાય છે. સાંચામાં પણ ત્રસ મરે છે. ગોધા સમારવા તે દુઃખીતી રીતે નિર્દયતા છે. દાવાનળ લગાડવામાં કાંઈ હિંસાનો પાર નથી. સરોવરના પાણીમાં પણ ઘણા ત્રસ હોય છે. આંગણે ઢોર હોયને વાછડાં, પાડાં ઉછેરવાં તે અતિચારમાં આવે ન

બરફનો વેપાર જેમાં નર્દમ પાણી સાથેજ કામ એટલે અસંખ્યાતા જીવ સાથે કામ તે આમાં કેમ નહિ?— આ બધા વેપાર તો એવા છે કે જેમાં ત્રસની હીંસાનો મુમાર ન રહે. માટે એકેંદ્રીની હીંસાવાળા વેપાર આમાં ગણ્યા નથી.

: અનાજનો વેપાર જેમાં ત્રસની હીંસાનો પાર નહી રહે તે આ વેપારમાં કેમ નહી?— અનાજના વેપારમાં ત્રસની હીંસા પડી છે તે વાત ખરી; તે કરવા જોગ નથી તે ખરૂં, પણ આ જે પંદર વેપાર કહ્યા તે તો એવા છે કે તેમાં ગમે તેટલી સંભાળ રાખે તો પણ ત્રસની હીંસની નિયમા એટલે ત્રસની હીંસા વગર બનેજ નહી, પણ અનાજના વેપારમાં કાંઈક હોશ પ્રકૃતી કમી કરીને તરત નીકાલ કરે તો, વખતે ત્રસની હીંસા ન પણ હોય. માટે આ કર્માદાનમાં ગણેલ નથી.

નોટ—[ઘણા કર્મની કમાઓ કરી દેવા વાળા જે વેપાર તે વેપારનું નામ કર્માદાન. આર્ય વ્યાપાર કોને કહેવાય અલ્પ આરંભ, દયા, સત્ય, ક્ષમા, ન્યાયોપાર્જીત ૮ પ્રાપ્તી શુદ્ધિ, સદાચાર જે વ્યાપાર કરવાથી કાયમ કે તેનો પોષણ થાય, છે તેથી એવા જેનાથી લક્ષ્મ

ભઠીમાં અગ્નિને લઈને અસંખ્ય ત્રસનો નાશ થાય છે. ઝાડીમાં ઘણા ત્રસ જીવનાં રહેઠાણ હોય તેનો નાશ થાય છે. ગાડીઓમાં પણ અસંખ્ય ત્રસ જીવનો નાશ થાય છે. ખેડમાં પણ ત્રસ જીવના સંહારનો સુમાર નથી. હાથી દાંત માટે હાથીને ક્રુરતાથી મારવામાં આવે છે. દાંતની ચીજો વાપરવી તે પણ વેપારને ઉત્તેજન છે. કેશને માટે ને ચામડાને માટે ઢોરને મરાય છે. ઉપર મુજબ સમજવું. પ્રવાહી ચીજમાં અને રગાટના સમાનમાં ત્રસ મરે છે. ઝેરથી તો મનુષ્યનો નાશ થાય છે. સાંચામાં પણ ત્રસમરે છે. ગોધા સમારવા તે દેખીતી રીતે નિર્દયતા છે. દાવાનળ લગાડવામાં કાંઈ હિંસાનો પાર નથી. સરોવરના પાણીમા પણ ઘણા ત્રસ હોય છે. આંગણે ઢોર હોયને વાછડાં, પાડાં ઉછેરવાં તે અતિચારમાં આઠ ન આવે, તેનો બાધ ન હોય, અને સારૂં ઘરાક જોઈને વેચે તો પણ આમાં ન આવે. પણ વેચવાના ધંધા માટેજ ઉછેરેલાં આમાં આવે તેમ બાળ બચ્ચાં મોટાં કરવાં તે ૧૫ મા અતિચારમાં ન આવે પણ દીકરીઓને પૈસા લેવા માટેજ ઉછેરે તે તે ભોલવામાં આવે, આ કન્યાવિક્રયનું અને બાળલગ્નનું કેટલું પાપ તે બતાવવા અત્યારે અવકાશ નથી તે ઉપર ઘણા લેખકોએ પુષ્કળ લખ્યું છે.

બરફનો વેપાર જેમાં નર્દમ પાણી સાથેજ કામ એટલે અસંખ્યાતા જીવ સાથે કામ તે આમાં કેમ નહિ ?— આ બધા વેપાર તો એવા છે કે જેમાં ત્રસની હીંસાનો શુમાર ન રહે, માટે એકેંદ્રીની હીંસાવાળા વેપાર આમાં ગણ્યા નથી.

અનાજનો વેપાર જેમાં ત્રસની હીંસાનો પાર નહી રહે તે આ વેપારમાં કેમ નહી ?— અનાજના વેપારમાં ત્રસની હીંસા ઘણી છે તે વાત ખરી; તે કરવા જોગ નથી તે ખરૂં. પણ આ જે પંદર વેપાર કહ્યા તે તો એવા છે કે તેમાં ગમે તેટલી સંભાળ રાખે તો પણ ત્રસની હીંસાની નિયમા એટલે ત્રસની હીંસા વગર બનેજ નહી, પણ અનાજના વેપારમાં કાંઈક લાભ અરૂની કમી કરીને તરત નીકાલ કરે તો, વખતે ત્રસની હીંસા ન પણ હોય. માટે આ કર્માદાનમાં મેલ્યો નથી.

નોટ—[ઘણા કર્મની કમાણી કરી દેવા વાળા જે વેપાર તે વેપારનું નામ કર્માદાન થાય. વ્યાપાર કોને કહેવાય ? અલ્પ આરંભ, દયા, સત્ય દાન ન્યાયોપાર્જીત વીતની પ્રાપ્તી સશુદ્ધિ, સદાચાર જે વ્યાપાર કરવાથી કાયમ રહે કે તેનો પોષણ થાય, જીંદગી આખા જેનાથી અલ્પ થોડું

[illegible] તે આવાં વ્યાપાર
એ રીતી. આજીવિકાને [illegible] તે કર્માદાન.
[illegible] કર્મ [illegible] આવ્યું. તે કર્માદાન.
[illegible] હિંસા.
સ્વાર્થ [illegible] વિના, અન્યાય, હિંસા,
[illegible] ન રહે એવા કર્માદાનથી અદુર
[illegible] વ્યાપાર કરવાનો આ આત્મા [illegible]
નિષેધ છે. આ [illegible] તો નમુના રૂપે છે બાકી એવા
ઘણા છે]

એવા કર્માદાનના વેપાર કરી કરમીમાં ખપવું તે કરતાં અફરમાં રહેવાનું મન પુણ્યશાળી જીવને થાય.

એહવા સાતમા વ્રતને વિષે કાંઇ પાપ દોષ લાગ્યો હોય તો तस्समिच्छामिदुक्कडं.

• • •

આઠમું વ્રત.

आठमुं व्रत—આઠમું વ્રત अणथादंडनुं—સ્વાર્થ વિના આત્મા દંડાય છે [illegible] वेरमण-निवर्त्तवुं,દૂર રહેવું.

પંદર પ્રકારના વ્યાપારો કરવાથી કર્મો જેમ આવે છે, તેમ હેતુ વગરનું કામ કરવાથી, તેવું બોલવાથી અનર્થ દંડ ઉપજે છે. તેની મર્યાદા માટે આઠમું વ્ર

અનર્થાદંડ કહેવાય છે. પાપ બે પ્રકારનાં થાય છે. એક અર્થે અને એક વગર અર્થે. કહેવત છે કે–" કારણે કુવામાં ઉતરવું છે ". તે પ્રમાણે સંસારી માણસો કાંઈ કેવળ પાપના ત્યાગી નથી, પણ તે પાપ મતલબ હોય ત્યારેજ કરવું ? કે વગર મતલબે કર્યાજ કરવું ? જેઓને મતલબસર પણ પાપ કરવાની બાધી છે, તેને પછી વગર મતલબનું પણ કરવું તો ક્યાં રહ્યું ? અને એટલાજ માટે સાધુને આઠમું વ્રત નથી. ઉણાં વ્રતમાં જે કાંઈ છુટ રાખી તે કેવળ મતલબસરજ, વગર મતલબે નહી.

આ પ્રમાણે આઠમા વ્રતે બધાં ઉણાં વ્રતને ગુણ કરેલ છે, તેથી તે ગુણવ્રત કહેવાય છે.

વાંકમાં આવ્યાથી તો દંડ થાય પણ વગર વાંકે દંડ થાય તેમાંથી બચવા માટે આઠમું વ્રતછે. જેને વ્યવહારીક ભાષામાં " ઉજડ ગામની " અથવા " અધીયારી " શબ્દથી ઓળખાય છે, તેવી અધ્યારી કોઇને પસંદ નથી છતાં અજ્ઞાનતાથી બહુ લોકો વગર અર્થે દંડાય છે.

આઠમાં વ્રત માટે કેટલીક વ્રતની ચોપડીમાં જોવામાં આવતી ગેરસમજ.

કેટલીક વ્રતની છાપેલી ચોપડીઓમાં આઠમું વ્રત

[illegible] છે. હવે જો તે પ્રમાણે છોડી દેવામાં આવે તો પછી [illegible] શ્રાવકના મનમાંથી મુક્ત થયું, તો પછી તે [illegible] પાળશે?

[illegible] અર્થ—ગમે તેવી મનસાએ પણ [illegible] અર્થ તો તેઓ કરેજ કેમકે [illegible] ન બની શકે તો પછી બારસ [illegible] બારસમ ત્રિકરણ કહેવું પડે. [illegible] ન બને તો વાત જુદી, પણ [illegible] માટે સામાન્ય છે, માટે [illegible] બીજું એક સૂત્ર પણ [illegible] લેવું જોઈએ, [illegible] છે.

[illegible] આમાં આકરું સૂત્ર નથી

[illegible] [illegible] થકી [illegible] [illegible] અઘરું સૂ [illegible] ન બને નહિ અને [illegible] આકરું સૂ [illegible]

ટુકતું હોય, તો પછી આખું વ્રત એક ઘડી પણ પાળી શકાય નહીં. લોકશ ઊતરી સુધારવા તે દરેકના ઉપર વ્યવહારીક બોજો છે એટલે તે અર્થને હાનિ છે. ઉલટું સંસારી થઈ તે ઉપર દરકાર ન રાખે તો ઉલટું પાપ બાંધે. ત્યાગી અવસ્થાની વાત જુદી. જે કોઈ હેતુ માણસ જાણી આપણને રસ્તો પુછવા આવે, તે રસ્તો ખબર હોય તે છતાં સંસારીએ અનર્થ દંડની પાપની બીક રાખી રસ્તો ન દેખાડવો તેમાં દયા ધર્મ નાશ પામે છે; અને ધર્મ કલંકીત કરે છે. માનવું ન માનવું તે સહુ સહુની મરજી. ફકત વગર પુછયે બોલ બોલ કરવું તેનું નામજ અનર્થા દંડ કહેવાય છે. એમ પાપની બીક લાગની હોય તો ત્યાગી થવું, પણ આઈઓ ચારિત્ર અને લેહલું રૂડું રાખવું; પણ તેની ખામીનું કારણ ઉપર લાગુ પાડવું નહીં. ધર્મ તો નિષ્કલંકજ હોય. ગણવો તેમાં સમકિતની હાજરીનો પણ

ઘડાવિહે–ચાર પ્રકારે.

દંડાય છે તે. પન્નતે–પરૂપે છે, કહે છે તેમ.

અનર્થાદંડના ચાર પ્રકાર

અવમાણાચરિયં–આર્તધ્યાન રૌ

ગુઠ્યું હોય, તો પછી આકડું સુત એક ઘડી પણ પાળી શકાય નહી. છોકરા છોકરી સુધારવા તે દરેકના ઉપર વ્યવહારીક બોજો છે એટલે તે અર્થને લઈને છે. ઉલટું સંસારી થઈ તે ઉપર દરકાર ન રાખે તો ઉલટું પાપ બાંધે. ત્યાગી અવસ્થાની વાત જુદી. જો કોઈ હેતુ માણસ આવી આપણને રસ્તો પુછવા આવે, તે રસ્તો ખબર હોય તે છતાં સંસારીએ અનર્થા દંડની પાપની બીક રાખી રસ્તો ન દેખાડવો તેમાં દયા ધર્મ નાશ પામે છે; અને ધર્મ કલંકીત કરે છે. માનવું ન માનવું તે સહુ સહુની મરજી. ફકત વગર પુછયે બોલ બોલ કરવું તેનું નામજ અનર્થા દંડ કહેવાય છે. એમ પાપની બીક લાગતી હોય તો ત્યાગી થવું, પણ ભાઈઓ ચારિત્ર બને તેટલું ફકું રાખવું; પણ તેની ખામીનું કારણ ધર્મના ઉપર લાગુ પાડવું નહી. ધર્મ તો નિષ્કલંકજ હોય. તેને કલંકીત ગણવો તેમાં સમકિતની હાનીનો પણ સંભવ નથી.

चउव्विहे–ચાર પ્રકારે. अणट्ठादंडे—અર્થ વિના દંડય છે તે. पच्चक्खे–પડિકમે છે, કરે છે. तंजहा–તેમ છે તેમ.

અનર્થાદંડના ચાર પ્રકાર છે.

अवमाणाचरियं–આડું ધ્યાન ચીંતવવું. કોઈ માણસે

આપણું કાંઈ નુકશાન કર્યું તેને નુકશાન કરવાની આપણામાં શકિત હોય તો સઅપરાધિ અર્થે પહેલા વ્રતમાં છુટ રાખી છે માટે કોઈ ગમે તેમ કરે તેમાં આઠમું વ્રત ન જાય, પણ તેમ કરવાની શકિત ન હોય તો પછી નકામી ચીંતા કરવાથી શું થાય ? એવી ચીંતવણા કરવી તે અનર્થાદંડ કહેવાય. જેમ મીંદડીને કીધે છીંકું તુટે નહી અને મીંદડી દુધ પીએ નહી તેમ આપણું ચીંતવ્યું કાંઈ થાય નહી, અનથી કર્મ બાંધવા તેનું નામ પેલા પ્રકારનું અનર્થાદંડ.

કોઈ આપણી ચીજ ગુમ થઈ જાય તો શોધવા માટે બને તેટલો પ્રયત્ન કરવો, તેમાં કાંઈ આઠમું વ્રત જાય નહીં, પણ તે ચીજ નહી જડવાથી તેની પાછળ જે મિથ્યા રૂદન થાય છે તે અનર્થાદંડ. જો રૂદન કરવાથી કોઈ કાંઈ આપી દેતું હોય, અને તેટલાજ માટે રૂદન કરવામાં આવતું હોય તો આઠમું વ્રત ભંગ ન થાય. મરેલાની પાછળ ઝુરણા કરવી તે આઠમા વ્રતનો ખરે-ખરો નમુનો છે. રોવા કુટવાનો રીવાજ કમી કરવાની અથવા તે પ્રમાણે વ્યવહાર ન જાળવવાથી જે હેરણા થાય તે સહન કરવાની જાહેર હીંમત ન હોય તેને અંગે થોડું ઘણું કદાચ કરવું પડે તે અનર્થાદંડ નહિ. કેમકે તેમાં વ્યવહાર જાળવવા જેટલી પણ મતલબ

અનર્થાદંડ સેવનારનો એક ટુંક સંવાદ.

અધીચારીપ્રસાદ—(એક મોટો ત્રણ આનાનો શેરડીનો સાંઠો હાથમાં લઇને ચાલ્યા જાય છે તેને રસ્તામાં ઇર્ષાનંદભાઈ હાથમાં બાટલી લઇ ઉતાવળા દવાખાને જતા સામા મળે છે.)

ઇર્ષાનંદભાઇ— અહોહો! ભાઈ આવડો મોટો સાંઠો આજે તો લીધો, શેરડી શું કાંઈ સસ્તી છે? નહિતર આટલું બધું તો તમે ખરચો નહિ.

અધીચારીપ્રસાદ—(પોતે સાંઠો ત્રણ આનાનો લીધેલ, પણ કાંઇક પોતાની ચતુરાઇ બતાવવા અને કાંઇક ઇર્ષાનંદને કુચે મેળવવા કહ્યું કે) ભાઇ શેરડી બહુ સસ્તી છે, આ સાંઠો ફકત એક આનાનો છે.

ઇર્ષાનંદ—(આ ખાટી ગયો ને પોતે રહી ગયો તેથી ઇર્ષા પામીને) અહોહો! એવી સસ્તી ક્યા મળે છે? (અધિચારી મનમાં વિચારે છે કે—આ દવાખાને જાય છે તે ભલેને મોડું થાય ને આજે દવા વગર રહે તો બાયડીને મજા પડે માટે લાવને પહેલા કછીયાના મૂળ રામજી ઠક્કરની દુકાન બતાવું એટલે કણીઓ બરોબર સળગે) આમ વિચારી કહ્યું કે, છેલે ખુણે

ધ્યાનમાં રાખવું કે સંસારીને એક બીજાને સરસામાન લેવા દેવાની ઢાલ હોય અને લીએ દીએ તે અનર્થદંડ ન કહેવાય. એમ ન કરે તો પછી પોતાને જોઈએ તે ચીજ કોણ આપે? ને પકરે ચીજ આપવી તે તો લેવા માટે આપવી એટલે અર્થદંડ થયો, પણ નકામી છુબ ચલાવી તે અનર્થદંડ.

पावकम्मोवएसं—પાપ કરી ઉપદેશ વગર પુછે કર્યાજ કરવો. આ વખતે યાદ કરવું કે કોઈ આપણો આધાર રાખીને પુછવા આવે છતાં તેને ખરી વાત ન કરવી તે બધા પ્રકારના પાપમાં મુકેલ સંસારીને તદન અણુઘટતું છે.

पहवा आठमा—એવા આઠમા વ્રતમાં. **अणयादंड**—અર્થ વિના પાપ આવે તે. **सेववाना पचखाण**—સેવવા કરવાની બાધા **नावजीवाए**-જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. **दुविहं**—બે કરણે કરીને. **तिविहेणं**-ત્રણ જોગે કરીને. **नकरेमि**—હું પોતે પાપ લાગે એવું કરૂં નહી. **नकारवेमि**—હું પોતે બીજા પાસે કરાવું નહી. **मणसा**—મને કરીને. **वयसा**-વચને કરીને. **कायसा**-કાયાએ કરીને. બે કરણ અને ત્રણ જોગ એટલે ૨×૩=૬ છ કોટીએ પચ્ચખાણ.

આ વ્રત છ કોટીથી કરવાનું છે–આ વ્ર
ભંગ કરનાર પોતાનુજ હોલી નીકળનાર આત્મા કરે
આ વ્રતમાં કારણરૂપ છેજ છે. અને આત્મા
બનાવવામાં આવ્યું છે તેમ છતાં બીજાથી પોતાની
અને તેને ઉઠાવ કામ કરવાનું છે માટે જાણીને
કકકસરથી કરનારને આ પાપ થોડું લાગે છે.

पढमा आठमा अणट्ठा दंड—જેવા આઠમાં
વિના પાપ લાગે તે. वेरमण ममना—તજી દેવાના
पंच अइयारा—પાંચ અતિચાર. जाणियव्वा—જ
न समायरियव्वा—(પણ) આદરવા નહીં. तंजहा—તે
તેમ. ते आलोउं—તે કહી દેખાડું છું

१ कंदप्पे—કામ વધે તેવી વાતો કરે. ૨ कु
કુચેષ્ટા હાંસી મશ્કરી કરે. ३ मोहरिए—વાચા
४ संजुत्ताहिगरणे—અધિકરણ ભેગું કરે છે. બીજે
કરી કોઈને આપવા પણ તે, જેમ કે હથિયાર
સાથીને [illegible] [illegible] [illegible]
રાખવાં. ५ उवभोग परिभोग अइरेगे—
[illegible]
[illegible]

અનર્થાદંડ સમય સમય ગૈવાય છે માટે ડાહી માના દીકરામાં ગણાતા વણીકોએ આમાંથી બચવું જોઈએ; કેમકે વાણીઆ તણાઈ જતો હોય તોપણ અન્યમતી એમ કહે કે લાભે હોલો તણાતો હશે તો પછી ચતુર નરને વગર અર્થે દડાવવું પાલવે કે ?

એહવા આઠમા વ્રતને વિષે કાંઇ પાપ હોય લાગ્યો હોય તો तस्समिच्छामीदुक्कडं.

આ પ્રમાણે ત્રણ ગુણવ્રત પુરાં થયા; હવે ચાર શિક્ષાવ્રત એટલે શીખામણ આપનારા વ્રત શરૂ થાય છે.

નવમું વ્રત.

नवमुं सामायक व्रत—સમ્યગ પ્રકારે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રનો લાભ જેનાથી થાય તે સામાયક વ્રત. सावज्जजोगतुं--પાપકારી કામથી वेरमणं--નિવર્તવું. जावनियम --જ્યાં સુધી મર્યાદા બાંધી છે ત્યાં સુધી. पज्जुवासामि—શુભ જોગને સેવિશ. दुविहं—બે કરણે. तिविहेणं-ત્રણ જોગે. नकरेमि-પાપકારી કામ હું પોતે કરૂં નહિ नकारवेमि–પાપકારી કામ હું બીજા પાસે કરાવું નહીં.

मणसा-મને કરી. वयसा-વચને કરી. कायसा-કાયાએ કરીને બે કરણ અને ત્રણ જોગ ૨×૩=૬ એટલે છ કોટીએ પચ્ચખાણ.

एहवी सद्दहणा परुपणाए-પરૂપણા કરવી, પરૂપવું કહેવું. सामायकनो अवसर आवे--સમતારૂપ લાભ લેવાનો=સામાયક કરવાનો વખત મળે अने सामायक फरीये तिवारे--સામાયક કરીયે સ્પર્શીએ તે વખતે. फरसनाए करी--સામાયક કરી બેસવું તે. शुद्ध--નિર્વધપણે. एहवा नवमा सामायक व्रतना-એ નવમા સામાયક વ્રતના. पंचअइयारा-પાંચ અતિચાર. जाणि-यव्वा-જાણવા. नसमायरियव्वा-પણ આદરવા નહી. तंजहा-તે જેમ છે તેમ. ते आलोउं-તે કહી દેખાડું છું.

નવમું વ્રત સામાયકનું છે. તેનું બહુ વર્ણન પહેલા આવશ્યકમાં થઈ ગયું છે. જો કે ગૃહસ્થ બીજા કાંઈ પણ ધર્મમાં ન સમજતો હોય તો પણ સામાયક તો કરે છે. આ સૂત્રમાં કેટલુંક પણ [illegible] પડીકમણું કરતાં આવે જતું હોય તો તે [illegible] ૯-થી આ વ્રત [illegible] એવું છે. પણ [illegible] છે. નવમા વ્રત તો [illegible] સ્વરૂપ [illegible] રેખાઓ [illegible] બાકી છે તે તો [illegible]

પણ તેટલામાં બધા પ્રદેશમાં કાંઇ દરેક ઘડીએ પાપ કરવાની જરૂર પડતી નથી; માટે ઓછામાં ઓછી બે ઘડીને માટે આખા લોકમાં સર્વ પાપ મન, વચન, કાયાએ કરવા-કરાવવાની બંધી કરવી તેનું નામ સામાયક અથવા નવમું વ્રત.

અતિચાર—१ मणदुप्पणिहाणे-મન માઠું પ્રવર્તાઇ જાય. २ वयदुप्पणिहाणे—વચન માઠું પ્રવર્તાઇ જાય. ३ कायदुप्पणिहाणे—કાયા માઠી પ્રવર્તાઇ જાય. ४ सामाइयस्स सइ अकरणाये-સામાયક કરેલ છે છતાં નથી કરેલ એવું જાણવું તે. ५ सामाइयस्स अणवठीय सकरणाये—સામાયકનો વખત પુરો થયા સિવાય પળાઈ જાય પાઠ ઓછા અક્ષરા ભણાઈ જાય. આ વ્રત બહુ થોડા વખતનું છે માટે તેમાં બહુ ચેતીને ચાલવાનું છે. ધ્યાનમાં રાખવું કે જરા જરા આગાર રાખેલા છે તે તો જાવજીવના વ્રતમાં, બે ઘડીના નવમાં વ્રતમાં નહિ.

આ વ્રતમાં જે અવ્રતી ખુલે મોઢે બોલે તેની સાથે વાત ન કરવાનું ધ્યાન રાખવું. કેમકે વ્રત ૭ કોટી છે, પાપ લાગે એવું કામ બીલકુલ કરવું નહી. જુઠું લેશ માત્ર બોલાય નહીં. કોઇની ચીજ આજ્ઞા વગર નીભર્મી

વધુ હિતાવહ નહિ. [illegible] [illegible] [illegible] વધુ [illegible] [illegible]
[illegible] ફાયદો નથી તે [illegible] [illegible] [illegible] નહિ. [illegible]
તે [illegible] તે [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] છે કે નહિ.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે, અને [illegible]
રીતે તેના [illegible] છે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] નથી [illegible] [illegible]
[illegible] કરે તે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
તેમાં [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
આહાર [illegible] તે [illegible] [illegible] નથી [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] છે. અને [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] નહીં, માટે
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
શરીર [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] આહાર
[illegible] પણ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] છે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તેમ
નથી. એટલે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] પણ [illegible] [illegible] છે, અને [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] આહાર [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
માં [illegible] છે, માટે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] નહિ.

જેમ એક નિશાળમાં પાંચ કલાક ભણાવતા હોય તો પછી ત્રણ કલાકને આંતરે નાસ્તો કરવાની, પાણી પેસાબ વગેરેની રજા મળે. પણ કાંઈ જ્યાં એકજ કલાક કામ ચાલતું હોય ત્યાં તે નાસ્તાની રજા આપે તો પછી અરધી કલાક તો નાસ્તામાંજ વહી ગઇ. તેમ જો સામાયકનો વખત પચ્ચખાણની વ્યાખ્યાને વળગી, જમવા ખાવામાં ગાળે તો પછી જ્ઞાન ધ્યાન ક્યારે થાય? તેમ છતાં કોઇ એટલી બધી સામાયકે સાથે કરે કે તે વખત દરમીયાન આહાર પાણી વગેરેનો ખપ પડે ને ભુખ્યું ન રહેવાય તેમ હોય તો મુનીનો નિર્દોષ આહાર પાણી વહોરે તો કાંઈ વાંધો આવતો નથી. પરંતુ આ માણસે ઘણા કલાકની સામાયક માટે આહાર પાણી લીધાં, અને બીજા અન્ન દાખલ લઈ એક સામાયક વખત પણ આમજ ગાળે, માટે વ્યવહાર બગાડવો નહિં એવા ઘણા કલાકની સામાયકને સંવર નામ આપવું. સંવરમાં કોઇ હલન ચલન [illegible] પણ સંવરજ છે. શબ્દમાં કાંઈ કહ્યું નથી ભાવમાં કહ્યાનું છે.

એ નવમા વૃતને વિષે કાંઇ પાપ દોષ લાગ્યો હોય તો तस्समिच्छामिदुःक्कडं.

••

દસમું વ્રત.

આ દસમા વ્રતમાં રૂઢી પ્રવર્તન જુદું છે અને પાઠ મિલાય છે તે જુદી રીતે છે. ઘણા ખરા સ્થળોમાં જ્યારે પૈષો કરવાં કાંઇ કારણને લઇને મોડું થઇ જાય, ત્યારે બપોરે સાંજરે આવી સ્થાનકમાં રહી અઢારે પાપની બાંધી આવતી સવાર સુધી કરે છે તેનું નામ દશમું વ્રત કહે છે. આ કરણી બહુ સારી છે, કરવા યોગ્ય છે, તેમાં દ્રવ્યથી પચ્ચખાણ દસમા કરતાં વધે છે. ક્ષેત્રથી પણ વધે છે. પણ કાળથી ઘટે છે. માટે વખતે દસમા કરતાં આ વાત વધી જાય, કેમકે તેમાં પાપની અખા લોકમાં બાંધી આવે છે પણ ખરૂં દશમું વ્રત તો પાઠ પ્રમાણે એમ છે કે—

दसमुं देसावगासिक व्रत-દિશાની હદ બાંધવી એટલે તે હદ ઉપરાંત જવું નહી. दिनप्रते प्रभातथकी प्रारंभीने- દિવસ ઉગવાને વખતે સવારથી શરૂ કરીને. पूर्वादिक छ दिशे-પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, દક્ષીણ, ઉંચી, નીચી, એ ૭ દિશા. जेटली मर्यादा मोकली राखी छे— ૭ દીશા છે તેની જેટલી ધરતીની મર્યાદા બાંધી છે. ते उपरांत सइच्छाए-તે ઉપરાંત પોતાની ઇચ્છાએ.

काषाए जइने-કાયાએ કરીને. पांच आश्रव-પાંચ પાપ (જીવ હિંસા, જુઠ, ચોરી, મૈથુન, પરિગ્રહ). सेववाना पच्चखाण-સેવવાની બંધી. પ્રતિજ્ઞા કાળ થકી. जावअहोरत्तं-એક દિવસ અને એક રાત સુધી. ભાવ થકી. दुविहं-બે કરણે. तिविहेणं-ત્રણ જોગે. नकरेमि-હું પોતે પાપ કરૂ નહિ. नकारवेमि-બીજા પાસે પાપ કરાવું નહીં. मणसा, वयसा, कायसा-મન વચન કાયાએ કરીને હદબહારના ક્ષેત્રમાં.

આ બંધી તો-છઠામાં પણ હતી ત્યારે ફેર શું ?

આ વૃતમાં છઠા વૃત જેવીજ બંધી છે પણ છઠું જાવજીવનું હતુ, માટે તમા જન્મારામા કોઈ દિવસ પણ ખપ પડે, તેટલા વધારેમા વધારે માઈલ મોકળા હતા પણ કાંઇ તેટલા વિશાળ ક્ષેત્રમા સદાય જવું નથી માટે એક દિવસને માટે હદ ટુંકી કરી તેનુ નામ દશમુ અને તેમાંથી એક કલાકને માટે બધ પાપની બંધી કરે તેનું નામ સામાયક. અને જાવજીવની પાપની બંધી આખા લોક પ્રમાણે કરે તેનું નામ દિક્ષા એટલે દશમુ વતતો દુકાનનું બધું કામકાજ કરતાં પણ થાય તેવું તેનુ બંધારણ છે. માટે તે પ્રમાણે કોઇ દશમુ કરે તો

તેનો કાંઈ વાંધો લેવાનો નથી. અને આગતી ફેરી પ્રમાણે કરે તે પણ એક પદમાં ઘટે છે તો બીજાપદમાં વધે છે એટલે કાંઈ ખોટું નથી. પણ કોઈની ખુશ સમજ વગર બનુવી તે ખોટું. અપીર પછી કર્યું ધૂત કરનાર પંચ ભૂતમાં તો પ્રમાણ મળીજ બોલે છે, અને હેશ આજ સુધીમાં શિક્ષણ ન રાખે; અને સ્થાનકની અંદર પોષા-વાળાની માફક વારંવાર નોજ કર્યું અજાય. એમ માનનારા પણ પાઠમાં એમ બોલે છે કે " જેટલી મુદ્દતી પોરસી રોપી છે તે ઉપરાંત માથ આયણ નેવવાના પચ્ચખાણ " એટલે મેમા ટૂંકા જેન બો.ક.ના શબ્દો ઉપર વિચાર નહીં કરનારા તેમ ન ના પણ છે.

જેટલી મુદતા પોરસી સાર્ધપોરસી દુષ્પાઈકાલી મર્યાદા બાંધી છે તે ઉપરાંત ઉપભોગ પરિભોગ ભોગ નિર્ધારણ ધારવાના પચ્ચખાણ—નણીને કર્યું ને પોરસા [illegible] કરવ. માટે રાખી છે. પણ તેની અંદર [illegible] દ્રવ્ય એક દિવસે કાંઈ નિશ્ચય [illegible] નહીં. [illegible] કરવા પણ દ્રવ્યની મર્યાદા કરી છે પણ ન आर अन्नत्थणा एगविहं तिविहेणं न करेमि मणसा वयसा न वसा [illegible] દિવસને એક રાત સુધી [illegible] એટલે કરત

ત્રણ કોડીની બાંધી થાય છે. અને ખાવા પીવામાં ત્રણ કોટીજ પાવવે તેના ખુલાસા સાતમા વ્રતમાંજ આવી ગયો છે. આ પ્રમાણે મત તો સંસારનાં કામકાજ કરતાં પણ થઈ શકે છે.

एइवा दसमा देसावगासीक वृतना-એવા દશમા દિશાનું માન બાંધવાના વ્રતના. पंचअइयारा - પાંચ અતિચાર. जाणिवव्वा-જાણવા. नसमायरिवा-(પણ) આદરવા નહી. तंजहा ते आलोउं-તે જેમ છે તેમ કહું છું. १ आणवणपउगे-બીજા પાસે કાંઈ ચીજ મંગાવે. २ पेसवणपउगे પોતાનો નોકર તે કોઈ બીજું નથી એમ સમજી નોકર પાસે મંગાવે. ३ सदाणुवाए-સાદ કરીને કે (ક્ષેત્રમાથી ઓલાવે. ४ रुवाणुवाए-પોતાનું રૂપ દેખાડી, ઈસારત વીગેરે કરી કોઈને બોલાવે. ५ वहियापोग्गलपखेवे-બહાર કાંકરો વિગેરે નાંખી ગોલાવે હોય આ અતિચારમાં ઘણોજ ઉંડો અર્થ સમાયેલો છે. પ્રથમ બીજા પાસે કાંઈ ચીજ મંગાવે એમ કહ્યું પણ તે ખપતા ક્ષેત્રમાંથી કે અણખપતા ક્ષેત્રમાંથી તે વિચારવાનું છે. ખપતા ક્ષેત્રમાંથી ગમે તેમ પાપની છુટ છે, એટલે ખપતા ક્ષેત્રમાંથી મંગવવામાં લેશ માત્ર પણ ગુન્હો થતો નથી. માટે હવે વાત

અણુખપતાં ક્ષેત્રની રહી ; અણુખપતા ક્ષેત્રમાં તો છક્રોટી બાંધી છે એટલે અણુખપતા ક્ષેત્રમાં પાપ કરાવે તો તો અણાચાર થાય, પરંતુ બાંધી પાપ કરવાની છે. કોઇ ચીજ લાવવી અને પાપ કરવું તે બન્ને વાત એક નથી પણ જુદી જુદી છે તે ખુલાસો છઠા વ્રતમાં થઈ ગયો છે. પાપ કર્યા વગર પણ જે જતનાથી કોઇ ચીજ લાવે તો લાવી શકાય, તે અણુખપતા ક્ષેત્રની હોય તોપણ કાંઇ વાંધો નથી. પરંતુ તે ચીજ બીજો લાવે તો કાંઇ વ્રતનો ભંગ નથી, પણ બીજો પોતાના જેવી જતના ન રાખે માટે તેને અતિચાર દોષમાં ગણેલ છે, તે પ્રમાણે પાંચ અતિચારનું સમજવું. અને તેટલાજ માટે વ્રતવાળાને અવ્રુતી પાસે કામ ન કરાવાય.

એ દશમા વ્રતને વિષે કાંઇ પાપ દોષ લાગ્યો હોય તો तस्समिच्छामीदुक्कडं.

અગીયારમું વ્રત.

અગ્યારમું પોષધ વ્રત—અગીયારમું વ્રત પોષધ છે. પોષધ એટલે જેમ શરીરને ખાનપાનથી પોષણ અપાય છે તેમ આત્માને જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપથી પોષણ આપવું તેનું નામ પોષધ. જેમ પાપસ્થાનકના ત્યાગ ગુણે તેટલા વખત માટે થાય, પરંતુ નવમું વ્રત તો અઢારે [illegible] ઓછી બે ઘડીને માટે પાપ સ્થાનકના ત્યાગ કરે ત્યારે [illegible] કહેવાય. તેમ આત્માના પોષવાનું કામ [illegible] વખતને માટે [illegible] મુક્ત થવાથી થાય, [illegible] અઢારેનો ત્યાગ કરીને [illegible] સુધી [illegible] ત્યાગ કરે [illegible] તેનું નામ પરિપૂર્ણ પોષધ [illegible] ન બની શકે તો [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] નહિ. [illegible] [illegible] નહિ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તેના [illegible] પણ [illegible] છે [illegible] નહિ.

[illegible] સૂત્રમાં નો [illegible]

૧ [illegible] તેના [illegible] નિર્દેષ [illegible] અને, [illegible] [illegible] આ [illegible]

[illegible] અને [illegible]

[illegible]

[illegible]

ક્ષેત્રથી—આખા લોક પ્રમાણે. કાળથી—जाव अ-होरत्तं पज्जुवासामि—એક દિવસને એક રાત સુધી એ પ્રમાણે બાંધી કરીને પોષો અંગીકાર કરૂં છું. ભાવથી—दुविहं तिविहेणं नकरेमि नकारवेमि मणसा वयसा कायसा—મન, વચન, કાયાએ કરૂં નહીં, કરાવું નહીં, એમ બે કરણ અને ત્રણ જોગ ૨ × ૩ = એટલે ૬ કોટીએ પચ્ચખાણ.

પોષામાં દીવસે સુવાય કે નહી?

પોષામાં દીવસે સુવાય, એવી માન્યતા બધે ફેલાયલી છે, તેથી ઘણુંખરા તે માન્યતાને લઈને સુવાની હાજત ન હોય તો પણ સુએ છે. એક વખત કેટલાક પોષા કરનારાને પુછવામાં આવ્યું કે તમે સુઈ કેમ ગયા? ગઈ કાલે સુતા હતા? ત્યારે એકે જવાબ દીધો કે ગઈ કાલે ક્યાંથી સુવે? સંસારના કામકાજમાં રાત્રે પણ મોડે અરધી રાત્રે સુવા પામીએ છીએ, તો દિવસે સુવાની વાત કેવી? એટલે કાંઈ સુવાની ટેવ માત્ર છે નહી, તેમ અત્યારે ઉંઘ પણ આવતી નથી પણ પોષો છે માટે સુઈએ છીએ. મેં કહ્યું જો તમને હરરોજ સુવાની ટેવ હોય અથવા તમારા શરીરને કાંઈ હરકત હોય તો વાત જુદી, કેમકે તમે કાંઈ સામાયકમાં નથી, પણ મહેરબાન

જ્યારે તમે તમારા વેપારનું નાનું સરખું ગામ મુકી બહાર દેશાવર બે ચાર દીવસો માટે માલ લેવા જાઓ, અને ત્યાં વેપારની જબરી ધમાલ નજરે જુઓ—ત્યાં બપોરે સુઇ જાઓ કે જેમ વધારે ફરીને એન ફરીને ઝટ સોદો કરીને જલદી પરવારાય તેમ કરો ? તે પ્રમાણે પોપો આત્માની કમાણી કરવાનું ક્ષેત્ર ને કાળ છે, તેમાં જેટલું સુવાશે તેટલી કમાણી ઓછી થશે એમ નકી સમજજો; તો પછી મોસમ ટાણે સુવું કેમ પાલવે ? વળી સુવું તે પ્રમાદ છે, એટલે પ્રમાદ તે આશ્રવનો ભાગ છે, તે કાંઇ સંવર નથી ને તમારે આશ્રવનાં પચ્ચખાણ છે છતાં સુવું કેમ પાલવે ? આ બાઇને તો કાંઇક આ વાત ગળે ઉતરી પણ તેમાંથી એક બોલ્યો, ત્યારે સાધુ મુનીરાજે પ્રમાદનાં પચ્ચખાણ કર્યાં છતાં કેમ સુવે છે ? સુતી વખતે તો પાપસ્થાનકના રોજગાર બંધ રહે છે, તેને જવાબ આપ્યો કે ભાઇ પાપ કરનારા સુતા સારા, પણ પાપસ્થાનકના ત્યાગી તો જાગતા સારા, સુવામાં જો કલ્યાણ થતું હોય તો પછી એક પદ એવો નીકળે કે સદાય સુઇ રહેવું. પણ સુવું તે આશ્રવ છે, છતાં જેમ અમે તેવા વખતનો ફેર: ભગવાનની આજ્ઞા છે તેમ જેટલી ઉંઘ શરીરને જરૂરની છે તેટલીજ ઉંઘ લેવાની છે, તેમાં પણ અમે તેટલા કમતી કરવા

તરફ લક્ષ રાખવું, તેજ પ્રમાણે પોષામાં છે. શ્રીભગવતી સુત્રમાં જયતીબાઈએ " સુતા સારા કે જાગતા સારા " એ પ્રશ્ન ભગવાનને પુછયું છે તેમાં સંવરવાળાંને જાગતા સારા ઠરાવ્યા છે, તો પોષો તે સંવર છે.

एहवी सद्दहणा परुपणाए–એવી શ્રદ્ધા કરવાનું પરૂપવું. पोषानो अवसर आवे–પોષો કરવાનો વખત આવે. अने पोषो करीये तिवारे फरसनाए फरी शुद्ध– તે વારે શક્તિ મુજબ શુદ્ધ હોઊં. एहवा अगीयारमा परिपुर्ण पोषध व्रतना–એવા અગીયારમા પુરેપુરા (ચોવિસ કલાકમાં) ધર્મકરણીથી શરીરને પોષધવૃતનાં पंचअइयारा जाणियव्वा नसमायरियव्वा तंजहा ते आलोउं–પાંચ અતિચાર જાણવા પણ આદરવા નહિ. તે જેમ છે તેમ કહું છું.

१ अपडिलेहियं दुपडिलेहियं सेजा संथारए– પોષામાં પથારી બરાબર પડીલેહી ન હોય અથવા માઠી રીતે પડીલેહી હોય.

२ अपमजीयं दुपमजीयं सेजा संथाराए–પોષામાં પથારી બરાબર પોંજી ન હોય અથવા માઠી રીતે પોંજી હોય.

३ अपडिलेहियं दुपडिलेहियं उच्चारपासवण भूमि— ઝાડાએ જવાની તથા પેશાબ કરવાની જગ્યા બરાબર જોઈ ન હોય અથવા ખાટી રીતે જોઈ હોય.

४ अपमज्जियं दुपमज्जियं उच्चारपासवण भूमि— ઝાડાએ જવાની તથા પેશાબ કરવાની જગ્યા પોંજી ન હોય [illegible] પોંજી હોય.

५ पोरिसीए सम्मं अणाणुपालणया—પોરસી જે વખતે આવેલ હોય [illegible] (ધ્યાન વગર) પાળી હોય તે અતિચાર હોય.

પોસામાં બહાર જંગલ જવું પડે તો સાધુની માફક ક્રિયા કરવી [illegible] કરતાં વગેરે પડિલેહણ કરવામાં [illegible] જવાં. આહાર ન ખપે [illegible]—આ બધી સિદ્ધાંતથી સમજવું નહીં [illegible] સમજવે છે ને તેનું કારણ કેમ જણાય છે કે આહારની [illegible] બધી પડિલેહણમાં પાળવે નહીં. પણ કેટલું ઘણું કર [illegible] કરતાં [illegible] સિદ્ધાંતજ ગુરુથી [illegible] પણ અમે [illegible] વ્યવહાર [illegible] માટે વ્યવહાર જાળવો અને [illegible] ન હો તેમ ક

જ્યારે મુજે [illegible] ન થાય, જ્યારે તત્વાર્થ નહિ તેવ. [illegible]

ઘેર પોતે કરી એકેક મકરેશ આપુ આયાનિ આ- [illegible] પાણી [illegible] કે નહીં?

[illegible] કારણ.

(૧) [illegible] પણી છે જનથી અને [illegible] (૨) કરી [illegible] અગુજતા મા- લોકની [illegible] મુજતો હોય તે. [illegible] સુજતી [illegible] પોતામાં ફક્ત [illegible] કાર્યું અને ગમે તેવો મુજતો [illegible] જાય છે, તે [illegible] અને સાધુ સારી [illegible] પણ આ કામમાં તે [illegible] નથી છે. [illegible] નથી [illegible] નહી હોય તેને [illegible] તે [illegible] પણ પોતામાં શું કામ થાય? [illegible] કે જેમાં કામ છે.

એવા અતીચારમાં વ્રતને વિષે કાંઈ પાપ દોષ લાગ્યો તો तस्समिच्छामिदुक्कडं.

*

બારમું વ્રત.

બારમું અતિથિ સંવિભાગવ્રત–અતિથી એટલે નથી જેને માટે અમુક તિથીએ આશા રાખવી. વ્યવહારીક દશામાં અતિથી શબ્દ મહેમાનને લાગુ પાડવામાં આવે છે, કેમકે આપણે ત્યાં મહેમાન કયે દીવસે આવશે તે કહી શકાતું નથી. દીકરી પીયેર ઘણો વખત થયાં ન આવેલ હોય તો પજુસણ દિવસે તેની આશા રખાય, તે અતિથી નહીં. મહેમાન પણ આવ્યા અગાઉ ખબર આપે છે માટે તે પણ ખરેખર. તો અતિથી નહીં. ખરા અતિથી તો સાધુ મુનીરાજ કે જે કયે દીવસે આપણે ત્યાં પધારશે તે ખબર પધાર્યા અગાઉ કોઈને પણ પડતા નથી. તેમ છતાં મોટે મહોત્સવ [illegible] પણ જે પ્રકારની [illegible] વહોરવા આવવાની તિથી નહિ જણાવે છે તે અતિથી ન કહેવાય.

જ્યારે તિથી નહીં નથી ત્યારે કેમ કાળ લેવો

કેમકે આરે ઉપચાર, અ, કિ.ટ્વાં, ટે સાત અને આમાના
કાંઈ સચિત્ત કેટલી દીપિત છે, ને તરવાની પાછે ત્રણ ક્રિયા
વગેરે થયેલ છે તેનું સંજમ રૂપ જીવતર લૂંટી લેવાનું
કામ આ અસુજતું આપનાર કરે છે. તેથી અસુજતું
આપનારને ગર્ભમાંથી ગળવું પડે છે. એટલાવાળીને
વહોરાવનાર કરતાં અસુજતું લેવા માટે આગ્રહ કરનારના
ઘણાં કર્મ બંધે છે.

આપણાં બીજાં બધા વ્રત એવાં છે કે તે બરાબર
ન પાળવાથી આપણેજ ભારે થઈએ છીએ. બીજા એક
પણ વ્રત સાથે સાધુને સંબંધ નથી, પણ આ મનમાં દોષ
લાગવાથી સાધુપણાને પણ ધક્કો. અપાય છે. આપણે પૈર લેગ
ન થાય તો કાંઈ સાધુ ભુખ્યા નહી રહી જાય. તેમ
પરંતાવો કરવાની આપણો લાભ પણ કમતી નહી થાય,
છતાં અસુજતું વહોરાવવાનું કારણ એજ છે કે કેટલાકને
સુજતા અસુજતાની ખબરજ નથી તેને માટે પ્રથમ
કાયની ઓળખાણ તો જોઈએ, અને તે છ કાયની ઓળ-
ખાણ જો બરાબર થઈ ગઈ, તો નહી ધ્યાનમાં રાખવું
કે સાધુને અર્થે કોઈપણ પ્રકારનો સુક્ષ્મમાં સુક્ષ્મ પણ
જીવ મરે તે અસુજતું. આ ઉપરાંત આહાર પાણીમાં
બેંતાલીસ, સુડતાલીસ તથા છન્નું દોષ હોય છે તે પણ
જાણીએ, તો પછી સાધુ ગોચરી કરવાને લાયક

[illegible] ... અને [illegible] છે.

[illegible]

[illegible]

ઉકર્યું અને સાધુ ભીક્ષુક છતાં શોધતો નથી પણ તેની નીચે એક પણ જીવ હણાયો નથી, છતાં હું તેને હીંસાનો કરનાર કહું છું કેમકે તેના ભાવ દયામાં પ્રવર્તતા નથી, આ આધારને લઇને છન્નુ દોષ નહિ જાણનારને ભલે નિર્દોષ આહાર મળી જાય પણ તે નિર્દોષ હોવાનો અર્થી નથી, છતાં ખામણા વખતે છન્નુ દોષ રહિત આહાર પાણી લેનારનો ઇકરાર ધારણ કરે છે, એટલે જો તે દોષ મિટે ન હોય તો પછી તેજ સિદ્ધતા છે કે આ સંજમ કેવો પળાય છે ?

વેષધારી લીંપિકા વેશને ગુલામ કહેવાય અને ગુલામે કરી કેનેદ ક્યાંય કરી એમ થયુંજ નથી

સાધુ કોને કહેવાય તે જાણપણું થવા પછીજ ભાવના ભાવવી. શ્રાવકોને જોઇને સાધુને રક્ષા વગર છુટકો નથી, માટે છન્નુ દોષ શ્રાવકોએ જાણવા જોઇએ, અને જે ચાર પુરૂષોનાં સંજમ જીવનરને પોષણ આપી વ્યાખ્યાનો લાભ લેવો હોય તો, તેમાંથી જેટલા દોષ શ્રાવકથી લાગે છે તેનો અભ્યાસ ખાસ કરી શ્રાવિકાઓને આપવો જોઇએ, કેમકે તે ખાતાની વ્યવસ્થા તેમની પાસે છે.

કોઇ કોઇ સંઘાડાની એવી માન્યતા છે કે બીજી દીક્ષા, ભાષ્ય, અમારે નવ દીક્ષીતને માટે વેષધારી દીપક

જે સંસારમાં જવાથી વિરાધીક ન થાય, તેવે પરે હોય, જેને સાધુ માનીને સાધુ પાડવામાં આવતા ભિન્ન સાધુ ન પરે તેવા પ્રકારના મનુષ્યને આહાર પાણી વિગેરે લાવી આપે તે ત્યાગી ગણાય ?

પાકી દીક્ષાવાળાથી આ પ્રમાણે જ્યારે કાચી દીક્ષાવાળાને આહાર પાણી લાવી અપાય છે તો પછી તે પ્રત્યક્ષ છે કે કાચી દીક્ષામાં કેવળ નામ ન્યુનતા નથી.

ત્યારે કાચી દીક્ષા એટલે શું ?—કાચી દીક્ષા એટલે હજાણી કે પ્રાયશ્ચિત્તની નીમણુંક નહિ, નીમણુંક તો કાચી દીક્ષામાં પણ આપુની [illegible] છે પ્રેરણાની નીમણુંકપણાને એમનનું કામ હેવાક નહિ, તેમ કાચી દીક્ષાવાળો [illegible] હોય તોપણ [illegible] આપીને [illegible] તેનું [illegible] હોય [illegible] પાકી દીક્ષાવાળા [illegible] નહિ. પણ [illegible] તેનું [illegible] તો તે [illegible]

[illegible]

કરીને આહાર લીએ. ૨૫ અભીમાન કરીને લીએ. ૨૬ કપટાઈ કરીને લીએ. ૨૭ લોભ કરીને આહાર લીએ. ૨૮ આહાર લીધા પહેલાં તથા આહાર લીધા પછી દેનારનાં વખાણ કરે. ૨૯ વિદ્યા શીખવીને આહાર લીએ. ૩૦ મંત્ર શીખવીને આહાર લીએ. ૩૧ ચુરણ આપી અથવા શીખવીને આહાર લીએ. ૩૨ નક્ષત્રના જોગ શીખવી અગર કહી તથા નક્ષત્ર સૌભાગ્ય અથવા લક્ષણ કહી બતાવી કે શીખવીને આહાર લીએ. આ બધા દોષ નિશીથ સુત્રમાં છે. હવે દશ દોષ એષણાના કહે છે. ૩૩ આહાર લેતાં શંકા ઉપજે. ૩૪ અજોગ વસ્તુથી ખરડાએલ ભાજનથી આપે. ૩૫ સચેત ઢાંકેલી ચીજ આપે. ૩૬ સચેત ઉપર અચેત હોય ને આપે. ૩૭ જે વસ્તુમાં સચેત ચીજ ભરેલ છે તેને ઠલવી એજ ઠામમાં આહાર આપે ૩૮ આંધળા પાસેથી આહાર લીએ. ૩૯ સચેત અચેત ભેળું હોય તે લીએ. ૪૦ શસ્ત્ર પુરૂં પ્રણમેલ નથી તેવો આહાર લીએ. ૪૧ તરતનું લીપેલું ક્રમવીને આપે. ૪૨ ઢોળતા ઢોળતા લાવી આપે. હવે પાંચ આવશ્યક સુત્રમાં છે તે કહે છે. ૪૩ પ્રમાણ ખક્ષીયાળાવાળા કે અવવક હોય કે અપુરતું હોય તે ઉપાડીને આપે. ૪૪ ભોજનમાં પહેલું કાંઈ સંજોગ હોય તે આપે. ૪૫ આહાર ઉછાળેલા હોય તે આપે.

૪૬ અદ્રષ્ટ થકી આણી આપે. ૪૭ સારો આહાર મળવાથી નરસો આહાર પરઠી આપે. હવે દસવીકાલીક-માંથી પંદર બોલ કહે છે. ૪૮ દાનશાળાનો આહાર લીએ. ૪૯ મુવા માણસની પછવાડે પુન્ય માટે કરેલ હોય તે આહાર લીએ. ૫૦ બાવા સાધુ માટે કરેલ હોય તે આહાર લીએ. ૫૧ રાંક સારૂ કરેલ હોય તે આહાર લીએ. ૫૨ નિત્ય પ્રત્યે તેજ ઘરનો આહાર લીએ અથવા નિયમસર લીએ. ૫૩ સ્થાનકની આજ્ઞા-વાળાનો આહાર લીએ. ૫૪ રાજા સારૂ કરેલ આહાર લીએ. ૫૫ આહાર ન મળે ત્યારે માગીને લીએ, અથવા અમુક ચીજનું નામ પાડીને લીએ. ૫૬ સચેતને સંઘટે હોય તે લીએ. ૫૭ ખપું થોડુ ને ઝાઝું નાંખવું તેવો આહાર લીએ. ૫૮ ચોર જુગારી મલેચ્છ વીગેરેના મકાનનો આહાર લીએ. ૫૯ જેને વોરવા આવવા ના કહી હોય તેના ઘરનો આહાર લીએ. ૬૦ ગુણીકા પ્રમુખ અપ્રતિતકારી ઘરનો આહાર લીએ. ૬૧ વોર્યા પછી સચેત પાણીએ કાન કે હાથ ધોવાય. ૬૨ મટી-રાવાળા ખરડેલ ભાજનથી વહોરે.

હવે ઉત્તરાધ્યયન સુત્રના બે દોષ કહે છે—૬૩ સ્વજ્ઞાતીનો કે પોતાનાજ સંપ્રદાયનો આહાર વહોરે. ૬૪ ક્ષુધાદીક ૭ કારણ સીવાય આહાર લીએ.

હવે બે દોષ દાયાંગના કહે છે—૬૫ મેમાનને માટે કરેલ મેમાન જમ્યા પહેલાં લીએ. ૬૬ માંસવાળું ભાજનથી વહોરે.

હવે આચારાંગના ચાર દોષ કહે છે—૬૭ નિત્ય ને નિત્ય એકજ ઘરનો આહાર લીએ. ૬૮ નાત જમતી હોય ત્યાંથી આહાર લીએ. ૬૯ ભીખારીને અંતરાય પાડીને લીએ. ૭૦ વણાક પ્રમાણે જોઈને આહાર કે વસ્ત્ર વહોરે.

હવે શ્રી ભગવતિના બાર દોષ કહે છે—૭૧ આહારને વખાણે. ૭૨ આહારને વખોડે. ૭૩ સંજોગ મેળવી સ્વાદ ઉપજાવે. ૭૪ સૂર્ય ઉગ્યા પહેલાં વહોરે. ૭૫ બે ગાઉ ઉપરાંત આહાર લઈ જાય. ૭૬ પહેલા, પહોરનું વહોરેલ ચોથે પહોરે ભોગવે. ૭૭ આહારના પ્રમાણથી અધીકો આહાર કરે. ૭૮ કોઈ ભિખારીને આહાર વિગેરે આપે. ૭૯ અટવી ઉતરવાવાળાનું ભાતામાંથી આહાર આપે. ૮૦ દુકાળમાં રાંકોને આપવાનો આહાર લીએ. ૮૧ વરસાદમાં રાંકોને આપવા સારૂ કર્યું હોય તે આહાર લીએ. ૮૨ રોગીઓને માટે કર્યું હોય તેના ખાવા પહેલાં આહાર લીએ.

પાંચ દોષ પ્રશ્ન વ્યાકરણમાં છે—૮૩ રાખું રાખે

ફુંકે કરીને આવે. ૮૪ વહી ના કરી આવે. ૮૫ પાણી વિનાશ કોઈ ચોખ હાથીથી લીએ. ૮૬ વાળુ ચાટે કોયને મધા અને બાહેર કરીને આવે. ૮૭ આદ આસ્કુની આકુ ... કરીને લીએ.

એ ઉપ ... ૭—૮૮ ... ૮૯ ... [illegible] લીએ.

[illegible] ... ૯૦ ... [illegible] ... ૯૧ ... [illegible] ... ૯૨ ... [illegible] ... ૯૩ ... [illegible]

લીએ.

[illegible]

સાધુને ચૌદ પ્રકારનું દાન દેવાય, તેમાં આઠ પ્રકાર તો આપી દેવાને છે તેનાં નામઃ—

१ असणं–અન્ન. २ पाणं–પાણી. ३ खाइमं–મેવો. ४ साइमं–મુખવાસ. ५ वथ्य–વસ્ત્ર. ६ पडिग्गहं–પાત્રાં. ७ कंबलं–ધાબળી. ८ पायपुछणेणं – રજોહરણ આદી. આ આઠ ચીજો આપીને પાછી લઇ શકાય નહી.

આદી છ ચીજ— पाडीयारु–આપીને પાછી લેવાય છે. તે નામ.

१ पीढ–બાજોઠ. २ फलग–પાટ. ३ सेज्जा–સેયાદિકસ્થાન. ४ संथारपणं–તરણા પ્રમુખની પથારી સંથારો. ५ उसह–અન્ય વસ્તુનું કરેલું ઓસડ. ६ भेसज्जेणं–ઘણી વસ્તુનું કરેલુ ઓસડ. पडिलाभेमाणे–સાધુજીને ભાવે કરી આપતાં થકી (એ ચૌદ પ્રકારનું દાન) विहरामि–વિચરીશ.

આ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે સાધુજીએ પાટપાટલા પણ આપવાના છે, કેમકે એ ચૌદ પ્રકાર દેવાય નહિ તો વ્રત શી રીતે? તોપણ ભાવના શું કામની

દરરોજ સાધુને આવવા હુકમ નથી તો પછી દરરોજ ભાવના શા માટે ?

એકજ ગચ્છનાને તેજ ઘેર વળતે દિવસ જવાની ના છે, પણ કાંઇ ભાવના અમુક ગચ્છ આશરેજ ભાવવાની છે ? વળી આપવું એ જુદી વાત છે, અને ભાવના એ જુદી વાત છે. હાલમાં પ્લેગ વિગેરે કારણથી સાધુને ચોમાસામાં પણ ફરવું પડે છે, તે ઉપરથી પણ સિદ્ધ થાય છે કે ભાવના નિર્થક નથી.

કેટલાકનું માનવું એમ છે કે સાધુને જે આહાર દઇએ તેવો આહાર મળે. આ વાત તદ્દન મુર્ખાઇ ભરેલી છે. સંસારમાં પણ ચીજે ચીજ મળતી નથી. પણ જેવો ભાવ હોય તે પ્રમાણે મળે છે. સાધુજીને કાંટો કાઢવાને સોય જોતી હોય તે વખતે આપણે આપણને મિષ્ટાન મળવાની આશાથી સોયને બદલે મિષ્ટાન આપીએ, તો શું તેનું કામ પાર પડે કે ? ત્યારે શું સોયના આપનારને સોયજ મળે ? એમ કદી બને નહી. पहवी- सदहणा–એવી શ્રદ્ધા. परुपणाए–ઉપદેશ. साधु सा-...न, जोगवाइ मले अने सुझतो निर्दोष आहार पाणी

शोसरावीए तें वारें-આપુછનું પધારવું થાય તે વખતે. फासनाए करी-કાયાએ કરી. શુદ્ધ-નિર્દોષ.

અમે સેવે કારણે કીચીત કોપીત દેવું નહી, તેણે કાંઈ શીક્ષા આપણા ઘર ઉપર નથી લીધી, તેને તો આખું જગત ખુલ્લું છે. એટલુંજ નહી પણ તેણે આહાર પાણી ઉપર પણ શીક્ષા નથી લીધી.

ભાવના ભાવવામાં કેટલાક પ્રકારની થતી ગફલત.

દેલી બધ કરીને ભાવના ભાવવી વ્યર્થ છે કેમકે દેલીબંધ હોય ત્યાં સુધી જે દાનના ત્યાગીની ભાવના છે તે આવે નહી, તો તેને માટે બંધ દેલી ઉઘાડવા ન જવાય; પણ સહેજે ઉઘાડાં પડાં હોય એ તેને માટે પણ બંધ ન કરે તો વાંધો નહીં. ચાલવાનાં પગથીઆં ઉપર લીલોતરીનાં છાબડાં પડેલાં હોય તો, તે છાબડાં ઉપાડાય નહીં, પણ પ્રથમથીજ ભલે તેનું નિમીત્ત જાણીને પણ ફેરે નહી, તો વાંધો નહી. કદી સાધ, સાધ્વી ન પધારે તો બીજા કાલના ચાલવાવાળાથી પણ ઉચરાય નહી તેટલો લાભ જનની વખતે પાણીને લોટો ભરેલો હોય તે પાટલાને એવી રીતે મકરે

હોય કે વહોરાવવા જતાં તે લોટો હલ્યા વગર પડેજ નહી, તે લોટો મુકાણા પછી સાધ સાધ્વી નીમીત્તે આપો પાછો ન કરાય પણ પ્રથમથીજ સંભાળથી મુકવામાં વાંધો નહી. આવી આવી ઘણી બાબતોમાં ચીવટ રાખીને ધ્યાનમાં રાખે તેજ ભાવના ખરી.

અસુજતાના પ્રકાર.

કોઈ ચીજ સચેતને સંઘટે હોય તો તે ચીજ અસુજતી કહેવાય, પણ તે ચીજને નહી અડતાં બીજું બધુ વહોરાવાય. પરંતુ જો તે ચીજને અડે ને કોઈ સચેત હલી જાય તો પછી ઘર અસુજતું ગણાય, માટે તેવી ચીજોને અડવું નહીં. કોઈ મનુષ્યથી વહોરાવવાની ક્રિયા કરતા કંઇ સચેતને કીલામના થાય, એમ હોય છતાં તે માણસ તેવી કીલામના કાંઇ ન કરે તો તે વખતે તે માણસ અસુજતો કહેવાય, પણ બીજા માણસને વહોરાવવામાં હરકત નહીં તેમ બીજી વખત ફરી તેમ થાય નો તે માણસને પણ વાંધો નહી. પણ જો તે માણસ કોઇ રીતે કોઈ જીવને કીલામના કરે તો ઘર અસુજતું થાય. તે ઘર બીજી કોઇ રીતે કામજ ન આવે માટે ઘર અસુજતું ન થાય તે બાત બહુ ધ્યાનમાં રાખવી.

કેમકે જેમે તેટલા ચીવટવાળા ત્યાગીને પણ કેટલીક વાતમાં સંસારીને આધારે રહેવું જ પડે, અને આવી સ્થિતી છતાં ભાવના ભાવવામાં તૈયાર. આ પ્રમાણે દાળ, ચીજું, ઘી વીગેરે સચિત પદાર્થો કાંઇ કોઇ સાધુ આવીને અર્પે દૂર ન મુકાય, પણ એક વખત આપવું અર્પે કીધાં હોય તો ફરી જુદી મુકવામાં વાંધો નથી

કાલાતિક્રમે—જે આહાર કાળને લઈને અગાઉ થયો તે આપે તો અતિચાર.

પરોપદેશે—પોતે સુજતો છતાં પારકાને વહોરાવવા હુકમ કરે તો અતિચાર

ખૂબ નથી સમજવાનું કે જે વેરાવે તેનેજ લાભ [illegible]

સંથારાનો પાઠ.

अपच्छिम-પીછું કાંઇ કામ કરવું રહ્યું નથી. मारणंतीयं-પંડીત મરણને અંતે. सलेहणा-આત્માને પાપનાં કામથી દુર કરવો. અનશન કરવું. पोषधशाला-સંથારો કરવાની જગ્યા. पुंजीने-વાળીને સાફ કરીને (બહુ જતનાએ). उच्चारपासवण-વડી નીત તથા લઘુ નીતની (એટલે ઝાડો તથા પેસાબની). भूमिका—જગ્યા. पडिलेहीने-નજરે જોઇને, તપાસીને. गमणागमणे-જતાં આવતાં જીવ ચંપાણા હોય તેનું. पडिक्कमीने-પ્રાયશ્ચિત લઇને. दर्भादिक संथारो-દાભ વિગેરેની પથારી. संथरीने-પાથરીને. दर्भादिक संथारो-દાભ વિગેરેની પથારી (ઉપર). दुरुहिने-બેસીને. पुर्व तथा उत्तर दिशि-પૂર્વ અથવા ઉત્તર દિશા તરફ. पल्यंकादिक-પલાંઠી વાળીને અથવા શકિત પ્રમાણે. आसने बेसीने—આસન વાળીને. करयलं—બે હાથ. संपग्गहीयं—જોડીને (કમળના ડોડાની માફક.

सिरसावत्तयं—માથાને આવર્ત્તન દઈ. मथ्यएअंजली-कट्टु—માથે બે હાથ જોડેલા રાખી. एवं—એમ. वयासी—(વચનથી બોલીને). नमोथ्थुणं— નમસ્કાર હોજો अरिहंताणं—અરિહંત દેવને. भगवंताणं—ભગવાનને. जावसंतताणं-આખુ નમોથ્થુણં બોલીને. एम अनंता सिद्धने नमस्कार करीने—એમ અનંતા સિદ્ધ ભગવાનને નમીને. वर्तमान पोताना धर्मगुरु धर्माचार्यने नमस्कार करीने—હાલના પોતાના ધર્મ ગુરૂ ધર્માચાર્યને નમસ્કાર કરીને. पुर्वे जे व्रत आदर्यां छे ते—આગળ જે વ્રત ધારણ કરેલ છે તે. आलोइ—સંભારીને કહી જઈને. पडिक्कमि પ્રાયશ્ચિત લઈને નિંદી [illegible] મનની શાખે) भुल चुक माटे नींदा કરીને. निसल्ल थइने—સલ્ય રહીત થઈને. सव्वंपाणाइवायं—સર્વ પ્રકારે જીવ હીંસા કરવાની. पच्चखामि-બંધી કરીને. सव्वं मुसावायं पच्चखामि—સર્વ પ્રકારનુ જુઠ બોલવાની બંધી કરીને सव्वंअदिन्नादाणं पच्चखामि—સર્વ પ્રકારનું અણુદીધુ લેવાની બંધી કરીને सव्वमेहुणंपच्चखामि—સર્વથા મૈથુનની બંધી કરીને. सव्वंपरिग्गहंपच्चखामि—સર્વથા દોલત વગેરે પરીગ્રહ રાખવાની

બંધી કરીને. सव्वंकोहं पच्चखामि—સર્વથા ક્રોધ કરવાની બંધી કરીને. जावमिच्छादंसणसल्लं—તે મિચ્છાદંસણસલ્લ સુધીના અઢાર દોષ. अकरणिज्जंजोगं—નહીં કરવા જેમ (તેની) पच्चखामि—બંધી કરીને. जावज्जीवाए—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. तिविहं—ત્રણ કરણે. तिविहेणं—ત્રણ જોગે. नकरेमि—હું પાપ કરૂં નહીં. नकारवेमि—બીજા પાસે પાપ કરાવું નહીં. करंतंनाणुंजाणइ—કોઈ પાપ કરે તે રૂડું જાણું નહીં. मणसा—મને કરીને. वयसा—વચને કરીને. कायसा—કાયાએ કરીને.

આ વખતે પચ્ચખાણ ત્રણ કરણ અને ત્રણ જોગ એમ ૩×૩=૯ નવ કોટીના છે. તદન સાધુ જેવાંજ છે. एवमठारे पापस्थानक—એ રીતે અઢારે પાપનાં મુળ સેવવાના ઠેકાણાની. पच्चखीने—બંધી કરીને. सव्वं સર્વ પ્રકારનો. असणं—અન્ન. पाणं—પાણી. खाइमं—મેવો. साइमं—મુખવાસ. चउविहंपिआहारं—એ ચાર પ્રકારના અને બીજા પણ આહારની. पच्चखामि—બંધી કરીને. जावज्जीवाए—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. एव चारे आहार पच्चखीने—એમ ચારે આહારની બંધી કરીને. जं—જે. पियं—પ્રિયકારિ इमंसरीरं—

આ મારૂં શરીર. इठ्ठं-ઇષ્ટકારી. कंतं-કાંતિવંત. पियं-પ્રિયકારી. मणुन्नं-મનને ગમતું. મન ગમતું. मणामं-મનને અતિ વ્હાલું. धिज्जं-ધીરજવાન, ધીરજ દેનાર. विसासीयं-વિશ્વાસનું ઠેકાણું. समाणं-માનવા જોગ. अणुमयं-વિશેષે માનવા જોગ. बहुमयं-ઘણું માનવા જોગ. भंडकरंडगसमाणं-અડુમુલાં ઘરેણાંના ડાબલા જેવું. रयणंकरंडगभुयं-રત્નના કરંડીયા જેવું. माणंसियं-રખે મને ટાઢ [illegible] माणंउन्हं-[illegible] મને તાપ લાગે. माणं खुहा [illegible] माणंपीवासा-રખે મને તરસ [illegible] माणंवाला-[illegible] કરડે. माणंचो [illegible] माणंदंसा-[illegible] माणंमसगा [illegible] મને મચ્છર [illegible] माणंवाइयं-રખે મને [illegible] પિત્તિયં-રખે મને [illegible] संभिमं-રખે મને સળેખમ [illegible] મને અનેપાત થાય. [illegible] ઉત્પન્ન થાય. परिसहोवसग्गा [illegible] તથા ઉપસર્ગ થાય [illegible] ફરશે ઘઍ થકે. एयंपियणं [illegible] चरिमेहिं-છેલા

उस्सासनिस्सासेहिं—શ્વાસો શ્વાસ સુધી. वोसिरामि-त्तुंथुं तिकट्टु—એમ કહીને. एम शरीर वोसिरावीने—શરીરને તજી દઈને. कालंअणवकंखमाणे— કાળને અણુવાં છતો થકો. (જીવવાની આશા તથા મરણનો ભય ન રાખતો) विहरंति—વિચરીશ. एवी सद्दहणा परुवणाए—એવી શ્રદ્ધા પ્રરૂપણાથી अणसणनो अवसर आवे अणसण करुं ते वारे फरसनाए करी शुद्ध [illegible] પ્રસંગ આવે ને [illegible] કહું છે. एहवा—એવા. अपछिम—[illegible] मारणंतिय—મરણને અંતે. सल्लेहणा—[illegible] सणा—અણુસણ [illegible] आराहणाना—[illegible] વાળા. पंचअइयारा—પાંચ અતિચાર. जाणियव्वा [illegible] नसमायरियव्वा—[illegible] तंजहा ते आलोउं—તે જેમ છે તેમ કહું છું.

૧. इहलोगा संसप्पओगे—આ લોકમાં [illegible] મોટો રાજા થવાની ઇચ્છા કરવી તે.

૨. परलोगा संसप्पओगे—પરલોકને વિષે કોઈ મોટો દેવતાદિક થવાની ઇચ્છા કરવી તે.

અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અણાચારનો દાખલાથી સમજ.

એ ચારેય ગુનાના દરજા છે. ૧. જેમ એક ફળ કોઈ ઝાડ ઉપરથી પડ્યું ને તે ખાવાની મનની અંદર ઈચ્છા થઇ, તે ફળ ખાવાનો અતિક્રમ દોષ; ખાવાની ઈચ્છા ઉત્પન્ન થઇ પણ તેથી કરીને કાંઈ તે ખવાઈ ગયું નથી. ૨. તે ફળ લેવા આગળ ચાલવા માંડ્યું એટલે કાંઇક ખાવાનો પ્રયાસ આગળ ચાલ્યો. તે વ્યતિક્રમ દોષ. ૩. પછી તે ફળને છોલી વિગેરે ક્રિયા કરી મોઢામાં મુકવા લાયક બનાવ્યું એટલે હવે ફક્ત મોઢામાં મુકવું બાકી છે, પણ હજુ કોઇ કારણ ને મુકાતું અટકે અઈ તેનું નામ અતિચાર દોષ ૪. ફળ ખાય તે અણાચાર દોષ. આ પ્રમાણે દરેક કૃત્યમાં સમજી લેવું ને આળવણ પ્રાયશ્ચિત પણ તે પ્રમાણે હોય છે.

જ્યારે પોતાને એમ સમજાય કે હવે શરીરથી કાંઇ પણ કરણી બની શકે તેમ નથી ત્યાર પછી તેમાંથી માત કાઢી લેવાની ક્રિયા તેનું નામ સંથારો.

શરીર છે તે તીર (કાંડ) પહોંચવાની દોરી છે, તેના તરફ બે દરકારી રાખવાથી તીર પહોંચતા વાર લાગે માટે તે શરીરને સાચવવું પણ પાપ કરવાનો પચ્ચખાણ છે, તે વાત ધ્યાનમાં રાખીને મહાત્માને

સમજીને કે [illegible] તકને ત્યજીને શરીર બચાવી નહીં [illegible], ત્યારે દરેક આત્મ, [illegible] કરવાની આવશ્યકતા છે. [illegible] કર્મ રૂપીઆ ભાવ અને ઉત્તાવળ કરવામાં આવે છે [illegible] અને મુશ્કેલ છે. આત્માનું [illegible] નથી માટે [illegible] અને [illegible] તેઓનેજ કરાવવો. [illegible] છે. પણ મરણ વખતે [illegible] આહાર, ને કાયા, એ ત્રિવિધ [illegible] સમારો, સર્વેક્ષણ અણુસણ વિગેરે [illegible] છે. આવે વખતે આત્માનું [illegible] પુરેપુરી જરૂર છે. છેડાને [illegible] તેવી ગતી છે, પણ એટલું [illegible] રાખવું કે જેમ એક નીશાળીઆએ આખું વરસ વેશન ન [illegible] ને પરીક્ષાને આગલે દીવસે વાચવાથી [illegible] થવાનું ધારે તો જવલેજ બને છે, પણ [illegible] અભ્યાસ કામ આવે છે. (કોઈ અપવાદની વાત જુદી) તેમ આખો જનમ જે શ્રદ્ધાળી હોય, જે કુત્યો કયા હોય, જે જ્ઞાન ધ્યાન કરેલ હોય તેજ આ વખતે કામમાં આવે છે. માટે જનમ આખો શુદ્ધ વર્તનની જરૂર છે.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે, તે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તેવા નથી. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] —[illegible] [illegible] [illegible] લીધા [illegible], અથવા [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] પછી તેમાં [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] નાખી દેવું કરવું, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] નહીં આગળી તે [illegible] પ્રકારના [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ને આત્માને [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] પછી [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તે [illegible] [illegible] તેના [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] શકતો નથી. [illegible] [illegible] [illegible]—[illegible] સાગાર [illegible] અમુક વ્યાધી [illegible] [illegible] ઉપદ્રવ [illegible] ત્યાં સુધી અથવા અમુક વખત સુધી [illegible] બીજો અણાગારી— તે આગાર વગર [illegible] [illegible] [illegible].

સાગારીના બે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ન હોય [illegible] [illegible] મનથી તમામ જીવને કેવળીની સાખે ખમાવી

…લા અપરાધની માફી માગી, ચારે આહાર, તથા …ઢાર પાપ, અને ત્રેવીસની કાયા, નવ નવ કોટીથી …સરાવે. તે વખત પુરો થયે પ.રાવ ની વીધીથી પાળી …કાય અને જો પુરો વખત હોય તો બાર વ્રત મોટે … તે તમામ સંભાળી અને જે પોતે ધારી રાખેલ છે, … તમામ આળવી અને આખી જીંદગીમાં જે કાંઈ …ચુક થઈ હોય તથા ઉપેગ રહ્યો ન હોય તથા …મા મોળો પડી ગયો હોય, તેનો ઓરતો જેટલો …ય તેટલો જરૂર કરવો; અને ફરી કેવળીની સાખે …વજીવ બારે વ્રત અંગીકાર કરવાં. એમ કહી સંથા- …નો પાઠ વિગતથી ભણીને અઢાર પાપ, ચાર આહાર … ત્રેવિસની કાયાને જાવજીવ વોસરાવે.

…સંથારાના ટુંકા સમજણ સહિત પ્રતિજ્ઞા નીચે મુજબ—

દોહરે.

આહાર શરીર ને ઉપધી, પચખું પાપ અઢાર.
કાળ આવે તો …, જીવું તો આગાર.

…મોતથી નહિ બીતાનાઓ મરતી વખતે કેટલીક …તેમ ભાવનાઓ ભાવી ગયા તેથી વગર દુઃખે મોતને …રણ થવાય છે. મરવુ સહુને અવશ્ય છેજ; માટે તે

ભાવનાઓ સહુ કોઈને ઉપયોગી થશે એમ ધારી નીચે આપવામાં આવેલ છે.

(૧). આ શરીર મારા રાખવાથી રહે તેમ નથી અને મારા પાડવાથી પડે તેમ નથી ત્યારે પછી તેના વિયોગથી મારે શું કરવા ચીંતા કરવી ?

૨. આજ દીવસ સુધી હું એમ જાણતો હતો કે આ શરીર મારૂં છે; પણ હવે મને ખબર પડી કે તે કોઈનું નથી અને થશે નહીં. જો મારૂં હોય તો મારા હુકમમાં કાં ન રહે ? આ રોગ કાં આવે ? મરણ કાં આવે ?

૩. જીવતું છે તે મરતું નથી, અને મરે છે તે જીવતું નથી. એટલે આત્મા જીવે છે તે કોઈથી મારી શકાય તેમ નથી, અને શરીર મરે છે તે કોઈથી જીવાડાય તેમ નથી.

૪. એક બાળકના જમણા ખીસામાં મેવો ભરેલો છે, તેમ ડાબા ખીસામાં પણ મેવો ભરેલો છે, તો જેમાં હાથ ઘાલે તેમાંથી મીઠું મોહું થાય છે. તેજ પ્રમાણે જ્ઞાનીને જીવતાંય લાભ છે, અને મરતાં પણ લાભ છે. જીવે તો વ્રત નિયમ પાળે અને મરે તો સ્વર્ગ અને મોક્ષનાં અધિક સુખ પામે.

[illegible] રને મહેલમાં રહેવા [illegible] ડેમા જ્ઞાન સહિત [illegible] આવવાનો તે [illegible] હતી મહેલાતમાં જતાં [illegible]

[illegible] અનેક ક્રમ વેડી ગુણી [illegible] કરી બહાર દેવા ગયો, [illegible] કરી પાણ માગનો [illegible] વધે તે વખતે વેચી [illegible] તે વેચવા તેને કેદનો [illegible] તે ન વેચી શકે [illegible] નિર્વિકલ્પ કહેવાય? [illegible], સમાધી વધારી [illegible] કર્યાં, તેનેક વધાવ [illegible] મન ઢાંચવાથી [illegible]

[illegible] કામ કર્યું, અને તે [illegible] ન હોય તો [illegible] નહિ; પછી [illegible] [illegible] આવશ્યક છે

મૃત્યુજ છે. મોક્ષનું સુખ આપનાર મૃત્યુજ છે. મૃત્યુ વગર કંઈ મોક્ષ હોય નહીં, છતાં એ ઉપકારી મૃત્યુ માટે ખેદ હોય કે?

(૮). જેમ એક રાજાએ કોઈને પકડીને કેદમાં નાંખ્યો, ત્યાં કોઈ બીજો રાજા આવી ચડયો, કે જે આવનાર રાજા કેદમાં જનાર, તેમજ કેદમાં નાંખનાર બન્નેનો મીત્ર છે. તેણે મિત્રાઈને લઈને તે કેદીને છોડી મુકવાની રાજા પાસે વિનતી કરી, જેથી તેણે તે કેદીને છોડી દીધો. હવે પુછવાનું કે તે મિત્રના આવાગમનથી ખુશી થાય કે નહી? તેમ કર્મ શત્રુએ આ જીવ દેહ રૂપી પાંજરામાં પુર્યો છે. અને મૃત્યુ નામે મિત્રની કૃપાથી તેમાંથી છુટાય છે, તો પછી તેના આવાગમનથી આનંદ માનવો ન થાય?

(૯). રોગનું બહુ જોર હોય ત્યારે એમ વિચારવું કે જેમ તાપ વધારે હોય તેમ સોનું પણ જલદી ગળે છે, તેમ આકરા પરિષહ સમતા ભાવે સહન કરવાથી કર્મ વધારે ઝડપથી ખપશે.

મરદ દરદમાં મરદ પણ, દરદ સહે નહિ મરદ;
દરદ સહે તે મરદ નહિ, દરદ સહે તે મરદ.

(૧૦) આ રોગ આવ્યો તે પણ વધામણીનું કારણ છે, કેમકે વગર રોગે આ મલીન, ઉદારીક, અસુચીમય શરીર ઉપરથી મોહ ઉતરવો મુશ્કેલ હતો ?

(૧૧) આ તો નર્કે બાંધવાની પુરેપુરી મોસમ છે; કેમકે આ કરતાં ઘણા આકરાં દુઃખ નરકમાં પરવસ પણે સહન કર્યાં તોપણ જે નિર્જરા ન થઇ તે નિર્જરા (સમભાવ પ્રમાણે સહન કરવાથી) થવાનો અત્યારે ઉત્તમ પ્રસંગ આવ્યો.

(૧૨). ફાટેલું અને મેલું કપડું દુર કરી સારૂં પહેરવાનો અવસર પર્વને દિવસે આવે. નવીન નવીન શોધથી અને વૈદક શસ્ત્રા અપનાવ્યા કેમ જીવવું તે ઘણા માણસો શીખે છે, છતા પણ મરવું તો પડેજ છે; તો પછી કેમ મરવું તે શીખવવાની શું વધારે જરૂર નથી ? જો એક વાર મરતા આવડે તો પછી કાંઈ કરવાપણું રહેતું નથી. આ સ્થળે "મરતાં" એટલે "પંડીત મરણથી મરતા" એમ સમજવાનું છે. સમકીત સહીત સંથારો કરી મરનારનું મરણ પંડિત મરણ સમજવું, બાકી બધાં બાળ મરણજ છે. જે મરણથી જીવ ઘણી વખત મર્યો, નવાઈ ફક્ત પંડીત મરણનીજ છે, તો તે મરણની ભાવના ભાવવી.

ખરા સમજુ મનુષ્યો તો સુતી વખતે સંથારો કરીને સુવે છે, તે સંથારો સાગારી હોય છે. કાળ આવે તો જાવજીવ નંહિતર વખત પુરો થયે પાળે છે.

જેમ બંદુક ભરેલી રાખનાર સરદારને વખત આવતાં ભરવી પડતી નથી, તેમ આવી રીતે સંથારો કરી સુનારને કોઈ અકસ્માતથી કાળ આવે તો "પંડીત મરણ" લાભે છે. બાકી તો ભલભલેરા પણ અકસ્માત વખતે સલેખનનું નામ લઈ શકતા નથી. કોઈક બહાદુર જીવો રોગને લઈને મરણ તુલ્ય થાય ત્યારે લીએ છે.

અઢાર પાપ સ્થાનક.

१ प्रणातिपात-જીવહિંસા. २. मृषावाद-જુ
બોલવું તે. ३. अदत्तादान-ચોરી. ४. मैथुन-અબ્રહ્મ
અર્થ. ५. परिग्रह-દોલત વીગેરેમાં અસંતોષ અને મ
મતા રાખવી તે. ६. क्रोध-રીસ. ७. मान-અહંકાર
८. माया-કપટ. ९. लोभ-લોભ. १०. राग-પ્રીતિ
११. द्वेष-અદેખાઈ. १२. क्लेश-કલેશ, કજીઓ. १३
अभ्याख्यान-આળ ચઢાવવું તે. १४. पैशुन्य-ચાડ
ચુગલી કરવી તે १५. परपरिवाद-પારકાનું વાંકું બો
લવું-નિંદા કરવી. १६. रइअरइ-ખુશી-દીલગીરી. १७.
मायामोसो-કપટ સહિત જુઠું બોલવું. १८. मिछादं
सणसल्लु-ખોટા દેવ, ગુરૂ અને ધર્મનું સલ રાખવું.

એ અઢાર પાપ સ્થાનકમાંથી આ જના દિવસમાં કોઈ
પણ પાપ સ્થાનક સેવ્યું હોય, સેવરાવ્યું હોય, સેવતાં પ્રતે
રૂડું કરી જાણ્યું હોય તો કેવળી ભગવત આપની સાખે
તસ્સમિચ્છામી દુક્કડં.

જે જીવને શ્રાવકપણું લાગે તેને પાપ ૧૮ લાગેજ

આ સ્થળે શ્રાવકપણું એટલે વ્યવહારથી ગણાતું શ્રાવકનું પદ સમજવાનું નથી, પણ પાંચમા ગુણસ્થાનકનું પદ સમજવું.

પચીસ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ.

૧. अभिग्रहीक मिथ्यात्व–સાચા જુઠાના જાણપણા વિના અસત્યને હઠથી પકડી રાખવું તે.

૨. अणाभिग्रहीक मिथ्यात्व–બધા દેવ અને બધા ગુરૂના મતને માને તે.

૩. अभिनिवेशीक मिथ्यात्व–પોતે પકડેલો મત ખોટો જાણે છતાં મુકે નહીં તે.

૪. अणाभोग मिथ्यात्व–સમકિત સંબંધીનું બીલકુલ જાણપણું નથી તે

૫. सांशयिक मिथ्यात्व—સ્વમત ધર્મ સબંધી શંકા આણે તે.

૬. लौकिक मिथ्यात्व—દુનિયામાં ચાલતાં પર્વ, ધર્મ વિરૂદ્ધ કરે

૭. लोकोत्तर मिथ्यात्व--તિર્થંકર દેવની માનતા કે તે અથવા કરણીના ફળની લાલચે કાંઈ ૧ કરે તે.

૮. કુપરાવચન મિથ્યાત્વ—ત્રણસેં ત્રેસઠ પાખંડીના મતને માને.

૯. અજીવને જીવ કહે તે મિથ્યાત્વ. ૧૦. જીવને અજીવ કહે તે મિથ્યાત્વ. ૧૧. સાધુને કુસાધુ કહે તે મિથ્યાત્વ. ૧૨. કુસાધુને સાધુ કહે તે મિથ્યાત્વ. ૧૩. જૈન માર્ગને અન્ય માર્ગ કહે તે મિથ્યાત્વ. ૧૪. અન્ય માર્ગને જૈન માર્ગ કહે તે મિથ્યાત્વ. ૧૫ અધર્મને ધર્મ કહે તે મિથ્યાત્વ. ૧૬. ધર્મને અધર્મને ધર્મ કહે તે મિથ્યાત્વ. ૧૭. આઠ કર્મથી નથી મુકાણા તેને કહે જે મુકાણા તે મિથ્યાત્વ. ૧૮ આઠ કર્મથી મુકાણા તેને કહે નથી મુકાણા તે મિયાત્વ. ૧૯. જિન માર્ગથી ઓછું પરૂપે તે મિથ્યાત્વ. ૨૦. જિન માર્ગથી અધીકું પરૂપે તે મિથ્યાત્વ. ૨૧. જિન માર્ગથી વિપરીત પરૂપે તે મિથ્યાત્વ. ૨૨. અવિનય મિથ્યાત્વ ૨૩. અક્રિયા મિથ્યાત્વ. ૨૪. અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ. ૨૫ અસાતના મિથ્યાત્વ.

એ પચીસ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ મારે જીવે સેવ્યું હોય, સેવરાવ્યું હોય, અને સેવતાં રૂડું જાણ્યું હોય તો કેવળી ભગવંત આપની શાખે તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં.

આ પાઠ કોઈ કોઈ ગચ્છવાળા નથી ગ્રોલતા પણ તેને ખોટા કેવા નહિં. કેમકે અઢાર પાપમાં છેલ્લું પાપ

મિથ્યાત્વ છે, તે બોલનો આ પાઠમાં વિસ્તાર છે તે વિસ્તાર તો કોઇ ઓછો કરે ને કોઈ વધુ કરે; પણ જેમ વખત હોય તેના પ્રમાણમાં વધારે વિસ્તારથી લાભ છે. જે લોકો તે પાઠ નથી બોલતા તે બોલનારને ખોટા કહે છે, તેજ મિથ્યાત્વ છે.

ચૌદ સ્થાનકના સમૂર્છિમ જીવો.

મનુષ્યના શરીરથી ઉત્પન્ન થતી ચૌદ પ્રકારની ગંદકીમાં સમુર્છિમ જીવ ઉત્પન્ન થાય છે, તે જીવ સ્થાવર નથી પણ ત્રસ છે. ત્રસમાં પણ બેઇંદ્રી, ત્રેઇંદ્રી, ચૌરંદ્રી નથી પણ પચેંદ્રી છે. પચેંદ્રીમાં તિર્યંચ નારકી કે દેવતા નથી, પણ આપણા જેવાજ પચેંદ્રી અને આઠ પ્રાણના ધરવાવાળા મનુષ્ય છે; જે લોકો આ વાતને સિદ્ધાંતને આધારે નહી માનતા તેમને પણ પ્લેગ વિગેરેના ઉપદ્રવને લઇને હવે માનવું પડે છે, મોટામાં મોટું શહેર જે મુંબઇ જ્યાં જબરજસ્ત શોધખોળ કરનારા અને જ્યાં લોકોની તંન્દુરસ્તી માટે ગમે તેટલું ખરચ કરતાં નહીં અટકનારા છે તેજ શહેરમાં મરકીની શરૂઆત થઇ તે શું સુચવે છે! અને જે ગામડામાં લોકો તંન્દુરસ્તીનો નિયમ લેશ માત્ર પણ

નહિ સમજનારા, [illegible] ઉપર આગળ માથોડા, માથોડા જેટલા [illegible] ઢગલા [illegible] પડયા છે, તેઓ પ્લેગ કેવો હોય એમ પૂછે છે એ શું સુચવે છે?

[illegible] સ્વચ્છ કુદરતી હાજતના છે. [illegible] ગામ [illegible] પૈસાદાર સહુને તે હોયજ છે, [illegible] પવન અને રાખ જે તેનાં નિવારણ છે, તેને ઉપયોગ કરવાથી તે નાશકારક નીવડતાં નથી [illegible]. લોકોએ ઉપરથી બહુ સ્વચ્છતા દેખાડવા [illegible] ગંદકી [illegible] ઉતારી, એટલે તેને પવનને [illegible] સ્પર્શ થવા દીધો નહીં, એટલે ઉપરથી ગમે તેવું સાફ બનાવ્યું પણ અંદરથી [illegible] અને [illegible] વિગેરેને છાપરાંથી બાંધી [illegible] રાખ્યાં એટલે ગમે તેટલા ખરેરો સાફ ન થાય, તેવું સાફ કરનારા સુર્ય અને પવન કાંઈ કામ કરી શકવા નહિ તેથી મરકી વિગેરે ફાટી નીકળ્યો. અને તેથી ઉલટા ગામડામાં ઉપરથી ગંદકી દેખાય ખરી, પણ [illegible] લઈને અને છુટને લઈને સુર્ય [illegible] તે સુકાવી નાંખે, અને પવન પણ [illegible] કરે :

જૈનમતના ગણધરો ગંદા રહેવાનું છે, એવું માનનારા તથા એવું [illegible] સુકનારા સમુર્છિમની હીંસાનું કેવું

સ્વરૂપે જૈન મતમાં દર્શાવ્યું છે તે જાણવાની તસ્દી લીધે તો આ પરિણામ આવે નહિ.

નીચે જણાવેલા ચૌદ પદાર્થો જે જે મદી સુધી રહે તો તેમાં અસંખ્યાતા સમુર્છીમ મનુષ્ય ઉત્પન્ન થાય, ને તેની ઘાત થાય. તે જીવની દયા પાળવી એટલે તે, જીવને કોઈ પદાર્થથી પેદાશ કરવાનું નથી પણ તેને ઉત્પન્ન થવાનો પ્રસંગજ ન આપવો એજ તેની દયા છે. જો ઉત્પન્ન થાય તો તેને મરવા વગર બીજો રસ્તો નથી. તેમ તે ચૌદ પદાર્થો કુદરતના છે, તે કોઈથી અટકાવાય તેમ નથી પણ જો તે વસ્ત સુકાય જાય તેવી સ્થિતિમાં નાખ્યા હોય તો સમુર્છીમની ઘાત થાય નહિ, પણ જેમ મોટા શહેરની અંદર દરેક પ્રકારની ગંદકી ભોયની અંદર ઉતારીને ઉપરથી સાફ બનાવાય છે, તેમ કરવાથી, કાંઈ દયા પળાય નહિ અને તેમ કરવાથી કાંઈ સુર્ય, અને પવન આપણી સેવા બજાવે નહિ. અને રોગનો ઉપદ્રવ થયા વગર રહે નહિ, હાલમાં સાયન્સથી સિદ્ધ થયું છે કે બયકર રોગના જંતુઓ થાય છે, અને, જ્યારે જૈન મતમાં તે જંતુઓને મનુષ્ય ગણ્યા છે, ત્યારે તેઓને તો તેની દયા પાળવામાં બહુજ સાવચેત રહેવું પડે.

ગંદકીમાં સમુર્છિમ મનુષ્ય થાય તે તો દેખાય નહિ, પણ તેની અંદર રોગના જંતુઓ થાય છે તે જુદા અને ત્રસજીવ થાય છે જે નજરે દેખાય છે તે જુદા—

१ उच्चारेसुवा-વિષ્ટામાં. २ पासवणेसुवा-પેશાબમાં. ३ खेलेसुवा-બડખામાં. ४ संघाणे सुवा-નાકના મેલમાં. ५ वंतेसुवा – વમનમાં. ६ पीतेसुवा-પીતમાં. ७ सोणिएसुवा-લોહીમાં. ८ पुइएसुवा-પરૂમાં. ९ सुकेसुवा-વિર્યમાં. १० सुक्कपोगलपडिसालिएसुवा-ઉપર જણાવેલ પુદ્ગળ સુકાઇ ગયાં હોય તે ફરી ભીનાં થાય તેમાં. ११ इथ्यिपुरुषसंजोगेसुवा – સ્ત્રી પુરૂષના સંજોગમાં. १२ विगयजीवकलेवरेसुवा-મનુષ્યના કલેવરમાં. १३ नगरनी धमणे सुवा- ખાળમાં એકવાડને લઇને १४ सव्वेसुचेव असुरठाणेसुवा—અશુચિના સઘળાં ઠેકાણામાં.

આ બધા પદાર્થો સુકાઇ જાય તેમ કર્યું હોય તો સમુર્છિમ થાય નહિ.

મરણ થયા પછી મડદું કાઢવાને જે ઉતાવળ કરવામાં આવે છે, તેનું મુખ્ય કારણ એજ છે કે કલેવર

વધારે વખત રહ્યાથી સમુર્છિમ જીવ ઉત્પન થાય છે, અને તેટલા માટે જે મડદાને ઠેકાણે પાડતાં વિલંબ થાય તેની આબરૂને દીલ્પત ઠરાવેલ છે; એટલે દીલ્પતની ચાનકને લઈને જલદી ઠેકાણે પડાય છે. આવું ધાર્મીક ફરમાન છતાં ધામધુમની શોભાને, દયા કરતાં પહેલ આપનારા આવકો, સાધુ આર્યાનાં કલેવરોને કલાકોનાં કલાકો સુધી રાખી મુકવામાં લેશ માત્ર આંચકો ખાતા નથી. જો તરત નિવારણ કરે તો માંડવી ઓછી શોભા-વાળી બને, જો સાધારણ સાધુ હોય તો તો થોડા કલાકે વારો આવે, પણ જો બહુ પ્રતાપી હોય તો તો દીવસ કે દીવસ સુધી રાખી મુકે છે.

આ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે દયાની વાત નજીવી વધી શોભાની ઉપરજ લક્ષ અપાય છે. બહાર દેશથી તારો આવે છે કે અમો આવીએ ત્યાં સુધી માંડવી રાખજો, એમ રાખવામાં સમુર્છિમ કેટલાકની ઉત્પતિ થાય છે તેનો લેશ માત્ર વિચાર કર્યા વગર તેઓ દોડતા આવીને પોતે અહો ભાગી પોતાને માને છે. ગમે તેવા ઉત્તમ કે ક્રિયાપાત્ર સાધુ સાધ્વી હોય તેની પાછળ ગમે તેવી માંડવી કરે, ગમે તેવી શોભા કરે, ગમે તેવી પછેડી ઓઢાડે, તે માત્ર પોતાની વ્યવહારીક શોભા છે; અને સંસારીને તેવી શોભાની જરૂર પણ છે, પણ તેમાં

વેશ માત્ર પુજ્ય કે નિર્જરા માનવી તે હડહડતું મિથ્યાત્વ છે. જે લોકો મહાત્મા જીવતા છતાં દર્શને આવવા નવરા ન થયા હોય તેઓ પણ કાળ કર્યા પછી ગામે ટેટલા પૈસા પુંજી ખાઈ દર્શન કરવામાં કલ્યાણ માને છે તે જબરામાં જબર મિથ્યાત્વ છે. તેમાં જો કાંઇ કલ્યાણ હોય તો પછી મુર્તિ પુજામાં પણ કલ્યાણ થાય.

નોટ—[મોટી દુનિયા સ્વાર્થ બુદ્ધિને લઇ અધશ્રદ્ધાની પરંપરામાં સોવાય છે. જેથી વિવેકને બાજુ ઉપર રાખે છે. જેમકે ઘણા વાંઝીયા લોકોની સ્ત્રીઓ, તપસ્વી, ગચ્છાધિપતી, ક્રિયાચારી કે એવા કોઇપણ સંતના અવસાન સમયે માંડવી નીચે "છોકરાઓ થશે એવી આશાથી" હજારો માણસની મેદનીમાંથી નીકળી જાય છે

માંડવીને પગે લાગે છે તેની ધ્વજા, મુહપતી વીગેરે લઈ સાચવી રાખે છે તથા તેના વાધા કરી થનાર બચ્ચાને પહેરાવે છે તથા પુજે છે. આ ધારો વૈશ્નવોમાંથી અથવા મુર્તી પુજવાવાળામાંથી આવ્યો હોય એમ જણાય છે. આનું નામ હડહડતું "મિથ્યાત" નહીતો બીજું શું?]

આજ કાલે કલેવરને ન બગડે તેવા અંદર પદાર્થો પુરી કેટલાક માસ લગી રાખવાની કળા છે, તેમ જો તે શબમાં કાંઇ ચમત્કાર હોય તો પછી તિર્થંકરનું શબ તેવી રીતે કેમ રાખી ન મુકત ? ઘીના વાસણમાં સ્વાદ

પીતો હતો, ઘી અંદરથી નીકળી ગયા પછી વાસણ
શું છે ? વાસણનો દાખલો બંધ બેસતો નથી, કેમ
વાસણ તો ફરી બીજું ઘી ભરવામાં ઉપયોગી થાય,
જે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપનો પ્રભાવ હતો તે ધા
કેરનાર ચૈતન્ય ઉડી ગયા પછી માન્યતા શેની ?

અરે જો ચૈતન્ય હાજર હોય તોપણ જો જ્ઞાન, દ
ચારિત્રના ગુણ ન હોય તો વંદનીક છે કે ? સંજમ ધ
કર્યા અગાઉ તેજ આત્માને કેમ કોઇ નમતું ન હતું

કોઇસાં જાણવથી દોષ ને સમુર્છિમનું પાપ લેવું હોય તો એક રસ્તો.

એક સાધુ કાળ કરી જાય ત્યાર પછી [illegible]
એક ઓરડી બનાવી [illegible] હોય તો શું [illegible]
તેમાં કોને બેસવું પડશે ને કયા કેવાં નામ [illegible]
અને તેમ બનાવી [illegible] ન કયા [illegible]
પણ તેમ જો [illegible] હોય તો [illegible] લાગે
અને સમુર્છિમ [illegible]

નોટ:—[[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ખોડીપો હોય છે. જેવા વધારે વખત ન રાખતાં સમુર્છિમ જંતુ ઉપજવાનો રોગ ઓછો લાગે છે]

જ્યાં જ્યાં સમુર્છિમ ઉત્પન થાય ત્યાં રોગનાં જંતુ અને ત્રસજીવની ઉત્પતિ ચોક્સ છે. પેસાબ ઉપર પેસાબ કરવાથી રોગ થાય છે. કોલેરા પ્લેગવાળાની ઉલટી એકદમ દૂર કરવા ડૉક્ટરો પણ કહે છે.

એંઠમાં સમુર્છિમ થાય છે—એઠું પ્રથમ તો મુકવુંજ ન જોઇએ, પોતાને જોઇએ એટલુંજ ભાણામાં લેવું; એવો નિયમ કરવામાં આવે, તો સમુર્છિમ બીલકુલ થાય નહિ. ખરચ બહુ ઓછું થાય અને કોઇ જાતુ પ્રકારની દુખ સહન ન કરવા છતાં પણ એક વતનો તપ થાય; કેમકે પાણું મુકવું નહિ તેવી બંધી હોય તો ખાવામાં મુશ્કેલી પડશે એવી ખાત્રીથી ભાણામાંજ ઓછું લેવાય, એમ છતાં એઠું થાય તો તરતજ ઢોરને પાઇ દેવાથી ઢોરને પણ સંતોષ થાય. મોટા જમણવારમાં આ વાત બહુ વિચારી લેવાય છે. એંઠના વાસણો ઉપર કોઇ ધ્યાન આપી શકતું નથી અને તેમાં કોઇ કોઇ વખત મોટા મોટા જીવ મરી જાય છે. આપણાં બેનોએને કહ્યું "કેમ નાખી દેવું" ... શીખવાનું બાકી છે.

આ લોક; પદાર્થો એ મનુષ્ય સિવાયના હોય તેમાં સમ્મુર્છિમ થતા નથી.

કોઈ કોઈ અજ્ઞાનવાળા આ પાઠ બોલતા નથી કારણ એમ સમજે છે કે, એ પાઠ નવતત્વ આદિ જીવતત્વનો વિસ્તાર છે, પરંતુ આપણા અવશ્ય સમ્મુર્છિમની હીંસાના ઘણા પ્રસંગ આવે છે તે પાઠ બોલવાથી સમ્મુર્છિમ જીવ ક્યાં ઉત્પન્ન થાય છે માલુમ પડે, અને તેની કાળજી રખાય. પણ સ વર્ષ સુધી તો પાઠ દરરોજ બે વખત પ્રતિક્રમણ બોલવા છતાં કાંઈ સમજ ન આવે તો પછી બોલનાર અને બોલનારમાં ફેર શું? કોણી ગુરવા.

આ પાઠ પછી " દુષ્ણતી આળીઉ એલીરીયલ અપેચારકો " એ પાઠ બોલાય છે.

અને ત્યાર પછી નોકાર બેસીને ઇરેમિક આપો પાઠ બોલવો. જેથી જીવને યાદી આવે કે ના પચ્ચખાણ કરીને બેઠો, માટે આજ આળા ઉચિત અવર્તન રાખવું.

❦

શ્રી ચનારી મંગળાંનો પાઠ.

આ પાઠ બોલવામાં ઘણું અવસરે બોલાય છે. કોઈ માણસ એવા નહી હોય કે જેણે આ પાઠ સાંભળ્યો હોય નહીં એ પાઠ બોલવામાં એક પાઠનું પણ ખરચ નથી, સાધુ અજ્ઞાન કેટે ખુશામત કારણે અને કેટે પરંપરાથી ચાલી આવતી રૂઢી પ્રમાણે લાભ અલાભનો વિચાર કર્યા વગર આ પાઠની કીમત એટલી સાધારણ કરી મુકી છે કે, તેની કાંઈ કીમત નથી પણ તેમાં તેમને કેટલું નુકશાન છે, તે તો કોઈ વિચારતું નથી. સનારી લોકો પરણવા, કમાવવા, માનતા કરવા, ધારેલી મુરાદ પાર પાડવા, વિગેરે વિગેરે કામો કરાય તે તમામ કામ આશ્રવનાંજ છે અને તેવે વખતે પોતાનું કામ સફળ થાય એવી ઇચ્છાથી માંગળીક એટલે શુભ ચિન્હ લેવા આવે છે, અને કેટલીક સ્ત્રીઓ માંગળીક સાંભળીને પરોક્ષ રીતે એવી ભાવના છે કે તમારી મુરાદ પાર પડો. આશ્રવના કામમાં આવી આશીષ આપવી તે ત્યાગીને ઘટે છે કે ? વિવાહીને દિવસે શાસ્ત્ર પુજન કરી ત્યાગી પાસે માંગળીક સાંભળવા આવે તે શુભ ચિન્હ માને છે કે આ વર્ષમાં તને વ્યાપારમાં આગળી મળે. આવી આશીષ મુરખી-ઓજ આપી શકે. ત્યાગીઓ તો આ વખતે ધર્મજ

[illegible] નહિ, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] નહિ, પણ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] અને તેને [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ?

[illegible] છે.

કરેલ કર્મ ભોગવ્યા વગર છુટકો નથી, એમ જેની શ્રદ્ધા હોય તે માનતા કરવા જાય કે? બેસતે વરસે જ્યારે માણસો મંગળીક સાંભળવા આવે ત્યારે સિદ્ધાંત સંભળાવવાનો રીવાજ હોય તો ત્યાગીને ધકો લાગે નહિ.

શ્રી ચતારિ મંગળં (મંગલિક)

(ડાબો ઢીંચણ ધરતી ઉપર થાપી જમણો ઢીંચણ ઉભો રાખી બેહાથજોડી પગે લાગી આ પાઠ કહેવો) **चतारि मंगलं**—ચાર પ્રકારનામંગલિકતે કહે છે. **अरिहंतामंगलं**--અરિહંતદેવ મંગલીકછે. **सिद्धामंगलं**--સિદ્ધ દેવ મંગલિક છે. **साहुमंगलं**-સર્વ સાધુજી મંગલિક છે. **केवली पनतो धम्मो मगलं**--કેવળીનો પરૂપેલો ધર્મ મંગલીક છે. **चतारि लोगुत्तमा**—લોકને વિષે ચાર ઉત્તમ છે. **अरिहंत लोगुत्तमा**—અરિહંતદેવ લોકમાં ઉત્તમ છે. **सिद्धा लोगुत्तमा**—સિદ્ધદેવ લોકમાં ઉત્તમ છે. **साहु लोगुत्तमा** -સાધુ લોકમા ઉત્તમ છે. **केवलीपन्नतो धम्मो लोगुतमा**—કેવળીનો પરૂપેલો ધર્મ લોકમાં ઉત્તમ છે. **चतारि शरणं पव्वजामी** ચાર પ્રકારનું શરણ અંગિકાર કરૂં છું. **अरिहंता शरणपव्वाजामि**-અરિહંતનું

શરણ અંગિકાર કરૂં. सिद्धा शरणं पव्वजामि—સિદ્ધનું શરણ અંગીકાર કરૂં. साहु शरणं पव्वजामि-સાધુનું શરણ અંગિકાર કરૂં. केवली पन्नोतो धम्मो शरणं पव्वजामि—કેવળીના પરૂપેલ ધર્મનું શરણ અંગિકાર કરૂં.

चार शरणा--ઉપર કહેલા ચાર શરણ. चार मंगलिक--ઉપર કહેલા ચાર મંગલિક. चार उत्तम ઉપર કહેલા ચાર ઉત્તમ. करे जेह--જે કોઈ પ્રાણી અંગીકાર કરે. भवसागरमां न डूबे तेह--તે સંસાર સમુદ્રમાં ડુબે નહિ. सकल कर्मनो आणे अंत -સઘળા કર્મ (પાપ) નું છેવટ (અંત) લાવે. मोक्ष तणा सुख लहे अनंत--મોક્ષનાં અનંત સુખની લ્હેર થઈ શકે. भाव धरीने जे गुण गाय-નિર્મળ ભાવથી જે કોઈ પ્રાણી તેમના ગુણનું ગાન કરે. तेह जीव तरीने मुक्ते जाय-તે પ્રાણી આ સંસાર સમુદ્ર તરીને મુક્તિ જઈ શકે છે. संसार मांहि शरण चार આ સંસારમાં ઉપર કહ્યા મુજબ ઉત્તમ ચાર શરણ છે. अवर शरणु नहिं कोइ-(તે સિવાય એ ચાર શરણ તુલ્ય.) બીજું કોઇ શરણ

નથી. જે नरनारी माङ्गे—જે સ્ત્રી પુરૂષ એ કહેલા ચાર શરણ્યું અંગિકાર કરે. तेने अक्षय अविचल पद होये-તે અક્ષીને ક્ષય એટલે નાશ વિનાનું થશે નહિ એવું પદ પ્રાપ્ત થાય.

> अंगुठे अमृत वसे, लब्धि तणो भंडार ;
> गुरु गौतमने समरीए, (तो) मनवांछित फल दातार.

दोहरा.

> दयाज सुखनी वेलडी, दयाज सुखनी खाण,
> अनंत जीव मुक्ते गया, दया तणा फल जाण;
> हिंसा दुःखनी वेलडी, [illegible]
> अनंत जीव [illegible] तणा फल जाण.

अर्थ। इच्छामि पडिकमिउ जोमेदेवसिउ तथा इच्छामि पडिकमिउ इरियावहियाए—[illegible] પાઠ બોલવા.

નોટ:—[illegible] તેથી [illegible] આધાર નથી એ કહ્યા, [illegible] મુખમાંથી [illegible] છે, [illegible] કહેનારની, [illegible] છે. કારણકે ઉપરના ચાર આધારની [illegible] કેવળી માન્યતા કરતા [illegible] શરણું તે

ભોળું ! માટે આ માનતા ખોટી અને આ ભયથી ખોટી.]

એક ચાર પૈસાનું નાળીએરનું ખરચ કરી દેવ પાસેથી દેવકી મન કામના પુરી કરવી છે ! આ પ્રમાણે દેવને છેતરવા તે દેવનું અપમાન નહિં ? વળી દેવતો સેવકોનાં માતપિતા છે, તે દેવ એકાદ નાળીએર ઓછું આવવા માટે છોરૂની આરોગ્યતા ઉપર કટાક્ષ કરે કે ! દેવને છોરૂનીજ આરોગ્યતા ઉપર કટાક્ષ કરવાવાળા ગણવા તે દેવ સાથે નિર્દયતાનું તહોમત મુકવા બરોબર છે. આવી માનતાઓથી "કરેલાં કર્મ ભોગવ્યા વગર દેવને પણ છુટકો નથી" એવી સિદ્ધાંતની પરૂપણા હૈયામાં ઉતારી નથી, એ તો ચોકસ થાય છે. મંગલિકમાંનો એમ બોલાય છે કે જે કોઈ આ વાત અંગીકાર કરે, તેને અક્ષય, અવિચલ, પદ પ્રાપ્ત થાય, આમ છતાં શું વિશેષ લાભ લેવા જ્યાં ત્યાં ભટકવું ? ગુરૂ ગૌતમનું સ્મરણ કરવાથી સદાય મન વાંછીત ફળ મળે છે.

છેવટમાં ઈરીયાવહીનો પાઠ બોલવામાં આવે છે તેની સમજ.

આ પાઠ એટલો બધો ઉપયોગી છે કે, સામાયકમાં સ્તુતિ અને સ્તુતિની વીધીના પાઠ પછી તરતજ આ પાઠ પસંદ કરવામાં આવ્યો છે. સુતમાં

इच्छामि-ईच्छुं छुं. पडिक्कमिउं-पाप कर्मथी छुटा थवुं. इरिया-पथने विषे. वहियाए-चालती वखते. विराहणाए-हरकोई जीवनी विराधना करी होय. गमणागमणे-गमनने आगमन कहेतां जवां ने आवतां. पाणक्कमणे-कोई जीवने कचर्या होय १. बियक्कमणे-शाली प्रमुख बीज कचर्यां होय. २ हरियक्कमणे-लीलोतरी कचरी होय. ३ उस्सा- धुमस अथवा ઝાકળ. ४ उत्तिंग--कीडीयारुं. पणग--पंचवर्णी લીલકુગ. ६ दग---काचुं पाणी. ७ मट्टी--पंच वर्णी काची माटी वीगेरे तेतांलीस जातनी काची पृथ्वी. ८ मक्कडा-करोळीयानां पड. ९ संताणा - करोळीयानी जाळ. १० संकमणे-ए सर्वने कचर्या होय. जे मे जीवा विराहिया-जे में जीवने दुःख दीधुं होय. एगिंदिया-एक इंद्रिवाळा जेने फक्त शरीरज छे ते पृथ्वी पाणी वीगेरे स्थावर जीव. बेइंदिया - बे इंद्रिवाळा जेने शरीर जीभ छे तेवा. तेइंदिया- त्रण इंद्रिवाळा जेने काया, जीभ ने नाक छे तेवा. चउरिंदिया - चार इंद्रिवाळा जेने काया जीभ नाकने आंख छे तेवा.

पंचेंदिया–પાંચ ઇંદ્રિયવાળા જેને કાયા જીભ નાક આંખને કાન છે તેવા. अभिहया–સામા આવતા હણ્યા હોય. वत्तिया–વાટકા વાળ્યા હોય એટલે ધુળે કરી ઢાંક્યા હોય. लेसिया–ભોંય સાથે ઘસ્યા હોય. संघाइया–એક બીજા સાથે અથડાવ્યા હોય. संघट्टिया–એક બીજા સાથે ઘસ્યા હોય. परियाविया–શારીરીક પીડા ઉપજાવી હોય. किलामिया–દુઃખ ઉપજાવ્યું હોય. उद्दविया–ફાળપાડી હોય. ठाणाउट्ठाणं–સ્થાન એટલે તેને રહેવાને ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે. संकामिया–મુકયા હોય. जीवियाउ–જીવતર થકી. ववरोविया–નાશ કીધા હોય. तस्स–તેનું. मिच्छामिदुक्कडं–મારું પાપ મિથ્યા થાઓ.

આ પદ પુરું થયા પછી ૧૮૨૪૧૨૦ મિચ્છામી દુક્કડ કરેવાય છે તેનો હિસાબ. ૫૬૩ જીવના ભેદ, ગુણ્યા ૧૦ અભિહયાથી વિરાધના ઉપરના પદમાં આવી તે. ગુણ્યા ૨ રાગ, દ્વેષ, ગુણ્યા ૯ કરણ કેરી. ગુણ્યા ૩ વર્તમાન, ભુત, ભવિષ્ય, ગુણ્યા ૬ તે પંચ-સિદ્ધિની છે. આત્મા. એ. અપેક્ષાએ ગુણાકાર ૫૬૩ × ૧૦ × ૨ × ૯ × ૩ × ૬ = ૧૮૨૪૧૨૦ થાય છે.

હવે સમણ સુત્ર લખીયે છીએ.

આ સમણ સુત્ર સંબંધી ત્રણ વાતની શ્રદ્ધા છે.

૧. કેટલાક કહે છે કે સમણ સુત્ર બોલવુંજ જોઇએ તે વગર પ્રતિક્રમણ અધુરૂં ગણાય.

૨. કેટલાક કહે છે કે સમણ સુત્ર બોલે તો ભલે કાંઇ નુકશાન નથી, અને ન બોલે તો પણ ચાલે પરંતુ પોષામાં તો બોલ્યા વગર ચાલેજ નહિં.

૩. કેટલાક સંઘાડાના સાધુઓનું એવું ફરમાન છે કે સમણ સુત્ર શ્રાવકથી પોષામા પણ બોલાયજ નહિં.

આ ત્રણેય માન્યતામા સુત્રમા કાંઇ ખુલાસો હોવા સંભવ નથી, કેમકે જો સુત્રમાં ખુલાસો હોત તો આવી વિરોધતા આવત નહિં. પેહેલી માન્યતાવાળા ખરા છે કે ખોટા છે તે નિરાકરણ કરવા માટે કાંઇ આધાર નથી, પણ જેમ બીજી માન્યતાવાળા કહે છે તેમ જો હમેશ બોલાય તો ઘણો લાભ છે. કેમકે જરા છુટ મુકવાથી લોકોને છુટ જોઇએ છીએ, ન બોલવાનાં કારણમ

ફકત નકામો વખત લાગે તે સિવાય બીજું કાંઇ સમજાતું નથી; પણ તે તો માત્ર શ્રમણુજ છે. તેમાં શીનીટ ફસનો માંડ ફેર પડે છે. હાલ આ સ્થળમાં (ગોંડલ, કચ્છ લીંબડી સંઘાડાના ક્ષેત્રમાં) કહી મુકી દેવાતું નથી "તેથી શીખનારને પણ એમ રહે છે કે શ્રમણ સુત્ર ન આવડયું ત્યાં સુધી મને પ્રતિક્રમણ પુરૂં આવડયું નથી." હું પોતે જ્યારે પ્રતિક્રમણ શીખતો ત્યારે શ્રમણ સુત્ર આઠમ પાખીનેજ દીવસ બોલાતું, તેથી હું તે શીખ્યોજ નહિં; અને મને પ્રતિક્રમણ આવડે છે, એમ માની લીધું. ત્યાર બાદ કેટલેક વર્ષે મને શ્રમણ સુત્ર આવડયું છે તો પણ હજી પ્રખરામાં શ્રમણ સુત્ર બોલવામાં મારી છાતી ચાલતી નથી.

ત્રીજા પ્રકારની માન્યતા તો ઘણીજ રીતે ભુલ ભરેલી છે. તે માન્યતાવાળાં કહે છે કે શ્રમણ એટલે સાધુ તેને બોલવાનું, તેની અંદરના બોલ સાધુનેજ લાગુ પડે છે, આમાં તેઓ બે રીતે ખોટા પડે છે.

૧. લાગુ પાડવા આશરે જો લાગુ પડતુંજ બોલતું હોય, તો તો પછી પ્રતિક્રમણ એક લીટી પણ નહીં રહે, જેને વ્રત નહી હોય તેને પ્રતિક્રમણ કરવાની જરૂર નહી રહે. સંથારાનો પાઠ તો પછી કહી બોલાયજ નહી; પરંતુ તે બાબતનો ખુલાસો આગળ આવી ગયેલ છે.

૨. શ્રમણ સુત્રના અર્થનો વિચાર કરતાં (૧) પહેલામાં ઉંઘમાં લાગતા દોષનું વર્ણન છે તેથી "દૃષ્ટિથી સાધપણામાં" એટલે શ્રાવકપણામાં પણ તે દોષ લાગે અને સાધપણામાં પણ લાગે.

કેમકે ઉંઘવાથી અજતના થાય તે વર્ણન તે પાઠમાં છે, તો પછી તે પાઠની જરૂરીઆત નહી સ્વીકારનારાઓએ લેશ માત્ર પણ ઉંઘ ન કરવી જોઇએ, વળી ઉંઘીને ઉઠયા પછી એજ પહેલા સુત્રનો કાઉસગ્ગ કરવો તે વાજબી લાગે છે.

૨. બીજા સુત્રમાં વોરવાની રીતી છે. શ્રાવકને પણ વ્રતમાં હોય ત્યારે કોઈ ચીજ લેવા જવી પડે છે, વળી વોરાવવામાં શું ચીવટ રાખવી તે પણ આ પાઠમાં આવી જાય છે. એટલે બે પાઠ તો શ્રાવકને જાણવા જરૂરનાજ છે. (૩) ત્રીજા પાઠમાં સરસામાન કેમ લેવો મુકવો તેની વીધિ આવે છે, તે લેવા મુકવાનું કામ શ્રાવક તેમ સાધુ બનેને પડે છે. (૪) ચોથા શ્રમણ સુત્રમાં ૩૩ બોલ આવે છે, એમાં કેટલાક બોલ આદરવાના છે અને છાંડવાના છે, અને કેટલાક જાણવાના છે તે શ્રાવકોને પણ લાગુ પડે છે. ચોથા શ્રમણ સુત્રમાં કેટલું બધું જાણવાનું છે ? ચોથા શ્રમણ સુત્રમાં જેટલું જાણ-

પહેલું સૂત્ર.

इच्छामि-ઈચ્છુ છું. पडिक्कमिउं—અર્થાત્ નિવારણ કરવાને. पगामसिज्जाए-ઘણો સુઈ રહેતા હોઉં. निगामसिज्जाए—ઘણા વખતવાળા પાથરી સુતો હોઉં. संथाराउव्वट्टणाए-સુતા સુતા વગર પોંજે પડખુ ફેરવ્યુ હોય. परियट्टणाए-સુતા સુતા વગર પોંજે વારવાર પાસું ફેરવવાથી. आउट्टणाए-હાથ પગ પોંજ્યા વિના સંકોચવાથી. पसारणाए-હાથ પગ પોંજ્યા વીના લાંબા કરવાથી. छप्पइसंघट्टणाए-છપઈ જુ વિગેરે જીવ દબાવવાથી. कुइए-કુચેષ્ટા કરવાથી એટલે સ્ત્રી આદિકના બોલની બાધાએ ગમે તેમ બોલવાથી. कक्कराइए - ઉઘાડે મોઢે (જતના સિવાય) બોલવાથી. छीए - ઉઘાડે મોઢે છીંક ખાવાથી. जंभाइए-ઉઘાડે મોઢે બગાસું ખાવાથી. आमोसे-વગર પોંજ્યે શરીર ખંજવાળવાથી. ससरक्खामोसे - સચિત રજે ખરડેલ વસ્ત્રાદિકને સ્પર્શ કરવાથી. आउलमाउलाए-ચિત્ર આકુળ વ્યાકુળ થવાથી. सुवणवत्तीयाए-સ્વ-

સ્વપ્નામાં અનેક જાતના રૂપ દેખાવાથી. इत्थीविपरियासियाए-સ્વપ્નામાં સ્ત્રી સંગાથે ભોગની ઇચ્છા થવાથ " સ્ત્રીએ " પુરૂષ વિપરીયાસિયાએ " પુરૂષ સંગાથે એ બોલવું. दिठिविपरियासियाए - સ્વપ્નામાં સ્ત્રી સંગા દ્રષ્ટીથી ક્રીડા કરી હોય. मणविपरियासियाए-સ્વપ્ના માં સ્ત્રી સંગાથે મનથી ભોગ કીધો હોય તેથી. पाण भोयणविपरियासियाए-પાણી ભોજન સ્વપ્નામાં કીધ હોય તેથી. जोमे-(ઉપર જેટલા બોલ કહ્યા તેમાંથી જે મેં. देवसिउ-દિવસ સંબંધી. अइयारो - અતિચા (પાપ) કીધાં હોય. एम पहेला समणसुत्रने विपे जे अतिचार लाग्या होय ते केवली भगवंत आपनी साखे तस्समिच्छामिदुक्कडं.

આ પાઠના અર્થ ઉપરથી ખુલ્લું સમજાય છે કે આમાં આવતા સઘળા બોલ મતમાં હોય, ત્યારે શ્રાવકને તેમજ સાધુને લાગુ પડે છે. એનો એક પણ બોલ નથી કે જે શ્રાવકને લાગુ ન પડે. શ્રાવકને લાગુ પડતા કોઈ કોઈ બોલ કોઇ કોઇ જગોએ સાધુને લાગુ ન પણ પડે; પણ સાધુના સઘળા બોલ દેશથી સાધુને એટલે શ્રાવકને સર્વ લાગુ પડે છે. મતમાં ન હોય તો શ્રાવક કદી પડેલું

…ણ સુત્ર ન મેલે તો હરકત પણ ખાતે, પણ વનમાં …ને ઉંઘ કરે તેની મુખત્યારી એ ઢપ. વિના કેમ …? તો પછી દીખાયજ નહીં અને એ પડામાં પણ …મણ ન કરવું તે કેમ બને? એક એક બાબમાં …ો માર્મિક બાધ છે, તેનો વિચાર કરીએ.

પ્રથમ જરૂરીઆતથી વધારે સુતર નીજ ના આવી, …ાર બાદ વિશેષ પાપકરની ના આવી, સુના સુના …ણ જીવદયા માટે કેવી ચીવટ રાખવી તેનું ફરમાન આવ્યું, પહડ્યું ફેરવવું કે ખટોરવું ને પણ પોતાવા વગર નહિં, આમાં દયા માર્ગની ખરી રચના છે. અને શુરુઠા ઘણી વાર આગાેા નહી કરવે. તેનું આ કારણ છે; શુમો કેનથી રંગીન દારી માટે કે દીકરી દરીઓ માટે કે સુંદર દોરી માટે નથી ત્યાર બાદ પવિત્ર શોભતી—જેમ સંસારમાં આની શોભા પતી છે, તેમ ત્યાગીના જીવનમાં રહેલા શ્રાવક સહિતના મુખની શોભા મહોપની છે. મુખ ઉદ્દેશ તેનો દયા પાળવા માટેજ છે. તે સુતી વખતે એક બાજુએ મુકી દેવાની પરૂપણા કેટલાક સાધુ પાસેથી કાનોકાન સાંભળી છે, તેને સાધુ તથા સંસારી બેમાંથી એકેય ગણાય તેમ નથી. ઉંઘમાં પણ બગાસું કે છીંક ખુલે મોઢે ખાવાથી આલોવવામાં

[illegible] સારી સદ્દવાળા સમણ મુ[illegible]
[illegible]

[illegible] પનાથી જોતાં મુખબંધ[illegible]
તે [illegible] મુચવે છે [illegible]
[illegible] તારે પાલવશે
નહિ. [illegible] તજો.

[illegible] દુકાનમાં વેચાતા
[illegible] ઉપર ચીત્રાળીને
[illegible] માલ કોઈ
માગે ને દુકાન [illegible] મણાય છે,
તેમ મંડ્રાપ[illegible] જેવો સફેદ
રંગ મને [illegible] છે, છતાં અંતરમાં
કાળાશ હોય [illegible] છે.

કોરે મુકી દિધેલી [illegible] ખાવા ટાણે
શું આપવા જવાય? અર[illegible] બોલવું હોય
ત્યારે કોરે કેમ નથી મુકી દેતા [illegible] હાજ્યુએ ચાલે
કેમકે જાગતી વખતે છીંકની બગાસાની [illegible] હાજતની
ખબર અગાઉથી પડે છે, છતાં દિવસે લેશ માત્ર અલગ
નહિં કરનારા રાત્રે પડી મુકવાની દાઢાવાળા જબરજસ્ત
છેતરપીંડીનું કામ કરે છે. તેઓ મહોપતિ રોટલા ખાવાના

રેષાના તરીકેજ બાંધે છે, તો પછી જે વખતે તે કામ હોય ત્યારે શા માટે બાંધે? પોલીસ પેરા ઉપરથી તરે ત્યારે પટો છોડે, તેમ આ સાધપણાથી ઉતરી ગયેલ છે; એટલે કોઇ ન દેખે ત્યારે મહોપતિ છોડી નાંખે છે. સ્વપ્નામાં વિષયના વિચાર આવે તોપણ માળવણા એવું આ સુત્રમાં ફરમાન છે, શિયળનો કેવો અનુપમ બાબ્દો.

નવ વાડ તોડી માલ મિષ્ટાન ઉડાવનાર, શરીરની સુસુખા કરનાર, સુશોભીત વસ્ત્ર સહિત રહેનારને કદી સ્વપ્ના આવ્યા વગર રહેજ નહિં. અંગારાની એક રજ પણ આંગળી ઉપર પડવાથી ગરીબ તેમજ તવંગર બંનેને દાઝલો થાયજ.

સ્વપ્નામાં હંમેશ પરિચીત બનાવનાજ આવે છે. અફીણના વેપારીઓ સ્વપ્નામાં ઘરાગ સમજવતાં પોતાની પાઘડી ફાડી નાખવાની સ્વપ્નાની વાત સાંભળી છે. પણ કોઈ સ્ત્રીને ન્યાય ચુકવવાનું સ્વપ્નું આવ્યું એમ કોઇ કોઇએ સાંભળ્યુ છે? માટે પ્રથમ તેવી વાતચીત, દેખાવ વિગેરેથી દૂરજ રહેવું નવવાડ શુદ્ધ પાળનારને કદી વિષયનું સ્વપ્નું આવેજ નહિ. તેમ છતાં આવે તો નકી સમજવું કે હજુ વાડો

રીતે રાખી મુકેલું લીધું હોય. वलियाहुडियाए - દેવતાને અર્પણ કરેલ ને લીધું હોય. ठवणा पाहुडियाए-કોઈ ભીખારી માટે રાખી મુકેલું તે લીધું હોય. संकिएसहसागारे-શંકાવાળુ (અશુદ્ધ) હોય છતાં કે ઉતાવળથી લીધું હોય. अणेसणाए-અનેષણીય આ- શુદ્ધ આહાર લીધો હોય. पाणभोयणाए - પાણી લીધું હોય बीयभोयणाए - બીજવાળો આહાર વાપર્યો હોય. पाणभोयणाए-બીજવાળુ પાણી વાપર્યું હોય. बीय- भोयणाए-બીજ સહીત (સચેત) ભોજન લીધું હોય. हरियभोयणाए-લીલોતરી (સચેત) સહીત ભોજન લીધું હોય. पच्छाकम्मियाए-આહાર વે'રાવ્યા પછી હાથ ધોયા હોય. पुरेकम्मियाए-આહાર દેવા પહેલાં કાચું હાથ ધોયો હોય. अदिट्ठहडाए—નજરે નહી દેખાતું ત્યાંથી લાવી આપેલ હોય. दगसंसट्ठहडाए—કાચા પાણીનો સ્પર્શ કરીને લીધેલો આહાર લીધો હોય. रयसंसट्ठ हडाए—સચેત રજને સ્પર્શ કરેલ લીધું હોય. पारिसाडणियाए—ઢોળાતો આહાર લઈને નાંખી દીધો હોય. पारिठावणियाए—[illegible] કરી ને નાંખી દેવો [illegible] આહાર લીધો હોય.

उहासगवेजाए—[illegible] લીધી હોય. **जंउग्गमेणं** [illegible] **उप्पायणेसणाए**—[illegible] **अपडिशुद्ध**—[illegible] **पडिगाहीयं** લીધા હોય ને **परिभुत्तंवा**—[illegible] ને. **जंनपरिठविय**—[illegible] હોય. **तस्समिच्छामिदुक्कड.** [illegible]

બીજા [illegible] વીધી છે. પેહુ [illegible] તોજ બોહ્ય રૂપ છે. તેમ [illegible] તાને વોરવા જવાનો [illegible] ન [illegible] હોય પણ વે શવાનો પ્રસગ તો આવેલોજ હોય [illegible] વહ્યા છે. વળી શ્રાવકોને પણ [illegible] ઘણા આવે, અઢાર પાપના પચ્ચખાણ કરીને [illegible] ખાઈ પીને પણ બની શકે. કરમ બધન [illegible] થાય છે, તેવું ખાવાથી થતું નથી. પાપ કર્યા વગર [illegible] હમેશાં ખાઈ પી શકે છે, તે પ્રમાણે એટલે [illegible] નિર્દોષ હઇને ખાતાં આવડે તો ગૃહસ્થ પણ એકાદ દિવસ કે તેથી વધારે વખત ભુખ્યા ન રહેવા છતાં

પણ પાપના ત્યાગ કરી શકે. જેનાથી ભુખ્યું ન રહેવાતું હોય તે આખા લોક પ્રમાણે પાપની બંધી કરીને પણ સુજતા આહાર પાણી લઈ શકે, અને આમ કરનારને અપવાસ કરવા કરતાં વધારે લાભ થાય, પણ પોષા કરતાં વધારે નહિં. અપવાસમાં એક પણ પાપની બંધી નથી; ઉલટો ખાવામાં જોઈતો વખત ફાજલ થવાથી વધારે વખત સાવધ વેપારમાં રોકાવાય છે, જોકે આથી તપસ્વાની ના નથી. આતો મુકાબલો કરી સમજાવાય છે કે ગૃહસ્થને ચોરવા જવાનો અવસર આવે, અને પોષામાં પણ પાણી વિગેરે લેવા જવું પડે. અનેરા પોસાતીને બીજા પોષાવાળાએ પાણી વિગેરે લાવી દેવું એ પણ વૈયાવંચ નામનો અભ્યંતર તપ છે. અને જો આ સમણ સુત્ર ન સમજાયું હોય તો પછી આ પ્રકારની વૈયાવંચ કરનાર અને કરાવનાર બેઉને કરમબંધન છે, માટે જ્ઞાનને આસાન હેદ હોયજ નહિં.

હવે આહાર લેવાની આ પાઠમાં કેવી સુચના છે તે ઉપર વિચાર કરીયે. ગાયની પેઠે થોડો અહાર લેવો એટલે ગાય જેમ ખડને મુળ સહિત ન ઉપાડે પણ ગયેલો મુળ સહીત ઉપાડે તેમ તે પ્રમાણે સાધુને એક વાસણમાં દેખે એટલું બધું લઈ લેવાની મના છે.

સંકોચ ન પડે તેમ વિચાર રાખી થોડું પણ બાકી રાખવું, તેનુંજ નામ ગોચરી કહેવાય, નહીંતર ગધાચારી સમજવી.

કોઈનું કમાડ ઉઘાડીનેતો જવાયજ નહિ. કુતરાંને, વાછરાંને, કે બાળકને એવા એવાને પણ અંતરાઇ ન પડે તે ધ્યાનમાં રાખવાનું છે. કોઈને અર્થે રાખી મુકેલું હોય તે લેવાયજ નહિ, તે લેવાથી જેને માટે રાખેલ હોય તેને અંતરાઇ પડે. ઉપરોક્ત બાબતો લેવાની મના એટલાજ માટે છે કે તે નિષેધ માટે હોય છે, આથી શ્રાવકોને નીરેહ કરવાનો ટેકો મળે છે એમ માનવાનું નથી, ગોચરી કાંઈ હમેશા મમકીનીનીજ હોતી નથી, અને નિષેધ માટે કેટલું મહત્વ જવાથી કોઈને મનમાં બહુ કચવાણું થાય છે ભીખારી માટે રાખેલ હોય તે લેવાથી ભીખારીને અંતરાઇ પડે છે તથા બીજુંક દેખે તેવી રીતે કોઈને ઘેર જવાની પણ મના છે; કેમકે ત્યાગીને ભાવથી [illegible] ભીખારીના જીવને કચવાણું થાય.

૬. આહારકારે લીધું એટલે લેનાર ત્યાગી જો લેવા માટે અંગીકાર કરે તો તો ત્યાગીપણુંજ કયાં રહ્યું, તે તો જરા મન કચવાયેલું દેખે તોપણ ન લીએ, આતો

એમ શંકાયે છે કે કોઈ વોહરાવનાર પરાણે પાતરામાં નાંખી દીએ.

આહાર વોહરાવ્યા અગાઉ અથવા વોહરાવ્યા પછીના દોષ ગૃહસ્થથીજ લાગે છે, માટે તે વિષેશ ગૃહસ્થોને શીખવવાની ત્યાગીઓની ફરજ છે.

વહોરાવનાર વોહરાવવાની ચીજ ક્યાંથી લાવે છે તે નજરે દેખાય તેવી સ્થીતીમાં વોહરવા આવનારે ઉભું રહેવું જોઈએ. આ બાબત ભલે તેટલી સંભાળ રાખે તોપણ ગૃહસ્થનો ભરોસો રાખ્યા વગર ત્યાગીને છુટકોજ નથી. માટે ગૃહસ્થે લેશ માત્ર પણ દોષ લગાડવાથી મહા વિશ્વાસઘાત થાય છે તેમ જાણવું, તેમ ત્યાગીએ વહુન વિશ્વાસ ઉપર વાત મુકી ન દેતાં બને તેટલું જોવું. ગૃહસ્થની નજીક બહુ જવાથી કોઈ કોઈને આબરૂદોષનો વહેમ પડે છે તેવે ઘેર બનતાં સુધી જવું નહી, અને કદાચ જવું પડે તો તેનું મન કચવાય એટલું બધું નજીક ઉભું રહેવું નહી. અને ગૃહસ્થે તેનાથી અભડાવવાની લેશ માત્ર શંકા રાખવી નહિં. તેઓ મહા પવિત્રમાં પવિત્ર આત્મા છે, અને એવી શંકા રહેતી હોય તો જે મંગલિકમાં તેને ઉત્તમ ગણેલ છે તે મંગલિક સાંભળવી વ્યર્થ છે.

હથેળીની રેખા ભીની હોય તોપણ આહાર ન ખપે એ ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે વ્હોરતાં કેટલી સંભાળ રાખવાની જરૂર છે.

નાખી દેવો પડે એટલો આહાર આવીજ ન જાય એ વાત પેલી ધ્યાનમાં રાખવાની જરૂર છે. સ્હેજ ભુખે રહેવું પડે તેની હરકત નહીં. જેને "વિજય ચોર અને સુસુમા પુત્રીના" અધિકાર પ્રમાણે કેવળ સંજમ પાળવા માટે, શરીર નિભાવવા અર્થે, સુજતો નિર્દોષ અહાર પણ અને તે દિલગીરી સહીતજ લેવાનું ફરમાન છે, તેનાથી ખાવું થોડું ને નાંખી દેવું ઝાઝું એવો તુચ્છ આહાર જે શ્રાવકને પણ સાતમા વૃતના પ્રથમ અતિચારમાં છે તે અહાર થાયજ કેમ? વારે વારે માગી લેવું, તેતો ખાવાની લોલુપતાનુંજ પરિણામ છે. કેટલોક આહાર એવા પ્રકારનો દોષીત હોય છે કે જે પરઠી દેવોજ જોઈએ, તે અહારનું વર્ણન શ્રી દસ વૈકાલીક તથા આચારંગ વિગેરેમાં આપેલ છે. આવી રીતે બીજા સમણ સુત્રનો અધિકાર છે.

ત્રીજું સમણ સુત્ર.

पडिक्कमामि-પાપનું નિવારણ કરું છું. चउकालंस झायस्स-સજ્ઝાય કરવાના મુકરર કરેલા ચાર વખતે (સવાર, સાંજ, આગલી રાત્રે. પાછલી રાત્રે. अकरणयाए-સજ્ઝાય પાઠ ન કીધો હોય.' उभयकालं-બે વખત (સવારે, સાંજે). भंडोवगरणस्स-પાત્રા, વસ્ત્ર વિગેરે. अपडिलेहणयाए-નજરે ન જોયાં હોય. दुपडिलेहणयाए-આડી રીતે જોયાં હોય. अपमज्जणाए-પૂંજ્યા ન હોય. दुपमज्जणाए-આડી રીતે પૂંજ્યાં હોય. अइक्कमे-અતિક્રમ-પાપ કરવાનો વિચાર. वइक्कमे-વ્યતિક્રમ-પાપ કરવાની તૈયારી. अइयारे-અતિચાર-તે વસ્તુ કરવા લાગ્યો હોય. अणायारे-અણાચાર-પાપ કીધું હોય. जो-જે. मे-મેં. दिवसिउ-દિવસ સંબંધી अइयारकउ-અતિચાર કીધા હોય. तस्समिच्छामिदुक्कडं-તેનું પાપ મને નિષ્ફળ થાજો.

આ પાઠમાં ચાર વખત સજ્ઝાય ન થયેલ હોય તો

આળવણા છે–એટલે ત્યાગીએ તો ચાર વખત સઝાય કરવાનો રીવાજ રાખવોજ જોઇએ; અને એમ છતાં અપવાદ અર્થે કોઇ વખત ન બની શકે તો તેથી કાંઇ ત્યાગીપણું જાય નહિં. તેને માટે આળોવણા થાય; પણ કદી તે પ્રમાણે ચાર વખત સઝાય કરવીજ નહિં, અને છતાં બે વખત આ પાઠ બોલવો તે તો ફારસરૂપ છે, છેતરપીંડી છે. પોતાની માલીકીના દરેક સામાનનું બે વખત પડિલેહણ કરવાનું આ ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે પોતાથી પડિલેહણ બની શકે તેટલોજ સરસામાન પોતાની પાસે હોવો જોઇએ. પરગામ કે ગૃહસ્થાને ઘેર જે સરસામાન હોય તેનુ પડિલેહણ ન થાય તે વાત ચોકસ છે. તો પછી પેટી, પટારામાં, કે ગૃહસ્થને ત્યાં પોટલા રાખીને પડિલેહ[illegible] નથી કરતા [illegible] હમેશ બે વખત આ પ્રમાણે મારા માનવી તે જાણરજસ્ત છેતરપીંડી છે. એક એક પટારાને બને તાળાં દેવાય છે, અને મોટા શહેરના ઉપાશ્રયમા પટારા ને કપાટ આડે જગો જોવામાં આવતી નથી આ દેખાવ તો ઉપાશ્રયને નથી પણ એક ઓફીસનો પણ નથી. ખરેખર ત્રેઝુરીના મકાનનો આ દેખાવ છે. જેઓ એમ બચાવ કરતા હોય કે આજકાલ બાહ્યશક્તિ કમી થવાથી મીઢ કંઇ બધું યાદ રહેતું નથી તેથી ગૃહસ્થને ત્યાં મુકવું પડે, હવે જો કાળની સ્થીતીને

ને તેઓને વર્તનમાં આવ્યો દૂર પાડ્યો પડ્યો હોય પછી "બે વખત પડિલેહું ન કર્યું હોય તો મિચ્છામીદુક્કડં". તે પાઠ પણ જ્યારે પડિલેહણ નથી કર્યું ત્યારે બોલવો ન જોઈએ. આવી રીતે જે ચાર માસાનું પડિલેહણ ન થાય તેમાં જીવહિંસા થાય છે। ત્રીજા સમણ સુત્રમાં જે ગાદી ગંચાય છે તે કૃત્ય હમેશ કરે છે ને કર્યાજ કરવું છે; છતાં ગાદી માગવાનું કારસ શાજવાય છે તે જુઠું બોલાય છે.

શ્રી ભગવંતની જે કૃત્ય કરવાની ના છે તે કૃત્ય કરવું તે તિર્થંકર અદત્ત છે, આગ જો ગૃહસ્થને ઘેર મુકાય, અને પડિલેહણની પણ પીડા મટે તો પછી પરિગ્રહનો કાંઈ પાર રહેશે નહિ; કેમકે પૈસા ખરચવો પડતો નથી, અને સાચવવાના સ્થાનની કાંઈ ખોટ નથી, અને કુંચી પોતે નથી રાખતા એમ કહી ખાનું બતાવે છે. મોટા મોટા રાજ્યના ભંડારની કુંચીઓ ભંડારીજ રાખે છે.

પડિલેહણ કરવાનો કાળ તથા વિધી સિદ્ધાંતમાં શ્રી ઉત્તરાધ્યયનના ૨૬ મા અધ્યયનમાં સાફ કહેલા પોરના ચોથા ભાગમાં કહેલો છે, તે વાત દેખીતી રીતે વાજબી લાગે છે કેમકે વહેલું કરવાથી આખો દિવસ પડવાનો અવકાશ રહે છે, પડિલેહણ મોડામાં મોડું

આંખે સુજી શકે ત્યારે થવું જોઈએ. પડિલેહણ કે કરાય અને કેમ ન કરાય તે હકીકત પણ તેજ અધ્યયનમ છે. ચિત્ત બરોબર તે કામમાંજ રાખવાનું છે. પચખાણ કરાવવા જેવું મહા લાભનું કામ પણ પડિલેહણ કરત વખત કરવાની મના છે તો પછી વાતો ક્યાંજ રહી.

પડિલેહણના આ વખતની ગોઠવણુથી એમ અનુમા થાય છે કે ત્યાગીને બે વખત જમવાનું નથી, પણ તેરે કોઇ સ્થળે ચોખ્ખો પાઠ નથી; તેથી જેને રૂચી હોય ને બીજી વખત આહાર કરે તો કાંઇ શાસ્ત્રથી વાંધે નથી, પણ જમવા સારૂ થઈને પડિલેહણનો કાળ ફેરવ નાંખવો તે વાત વાજબી નથી.

નીચેના કારણસર સાંજની ગોચરી પાડવે તેમ નથી, પણ સવારની ગોચરીનો આહાર વાપરીને સાંજરે આહાર કરે તો નજ કરાય એવું કાંઇ નથી.

અન્યમતિના પણ ઘણા ખરા ત્યાગીઓ એકજ વખત આહાર કરે છે. વેપારમાં જે વેપારીને બહુ ઘરાગી હોય તે પણ માંડ માંડ ક્ષુધા સહન ન થાય ત્યારે જમવા નવરો થાય છે, તો પછી જેને જ્ઞાનનો અને ધ્યાનનો વેપાર લાગી રહ્યો છે, તેને ફક્ત શરીરની

તેને પાલવેજ નહિ. જેમ વિદ્યાર્થીઓ રવીવારની રજાની રાહ આતુરતાથી જુએ છે, તેટલીજ આતુરતાથી તેઓ અપવાસના દિવસની રાહ જોયાજ કરે.

ધ્યાનમાં રાખવું કે બે વખત જમવાની ના નથી; પણ બે વખત વહોરવાનું ન બની શકે, તેમ છતાં કોઈ આતુરી, વૃદ્ધ કે તપસ્વી હોય તો વહોરવામાં પણ કાંઈ વાંધો નથી; પણ દરેકને રીવાજ ન પડાવે. ગૃહસ્થને ઘેર સહુ જમી રહે ત્યારબાદ વધારાની ખબર પડે છે, અને સહુ જમી રહે તેટલો વખત વાળુટાણે જાય ત્યાંતો સાંજ પડે, કેટલોક દિવસ હોય ત્યાંતો ગોચરી આવી, આહાર કરી, પાતરાં સાફ કરીને પરઠવી જવું જોઈએ, તો પછી વહોરવા કયે વખતે નીકળવું? અતિશય વહેલું નીકળવાથી વાળુ તૈયાર થયેલ ન હોય. અને દિવસ છતાં વાળુ કરનારાં થોડા ઘર હોય અને તે પણ દુર હોવાથી ન આવે એટલે નજીક નજીકના ઘરથીજ પતાવાય છે, તેથી દિવસ છતા વાળુ કરનારા અને પાસે રહેનારા ઘણાં ખરાં ઘરમાં વહોરાવવાની જોગવાઈ મળશે એમ આશા રાખે છે. વળી બપોરે જેમ નેટકા ઘેર ફરતા અનુકુળ થાય તો પણ હાજર થવા કાંઈ કાનુન નથી કારણ કે ઘરનો કાંઈ પાર નથી. અને સાંજરે તો તે અનુકુળ ઉપરા ઉપર કેટલેક ઘેર જવા માટે તો પછી હીંમત રહે

નહિ કેમ, [illegible] ની જવાની બીક છે. વળી પ્રતિક્રમણ [illegible] છે તે વિચારતાં એમ માલુમ પડે છે [illegible] તો બનેજ નહિ.

कायगुत्तिए—કાયાને શુભ પરિણામે કરી ગોપવવું. पडिक्कमामितिहिंसल्लेहिं—નિવર્તું છું ત્રણ પ્રકારના શલ્યના દોષથી. मायासल्लेणं—માયા. કપટ રાખવું તે. नियाणसल्लेणं—નિયાણું એટલે ક્રિયાનું ફળ માગવું તે. मिच्छादंसणसल्लेणं—ખોટી શ્રદ્ધા તે. पडिक्कमामि—तिहिंगारवेहिं — ત્રણ પ્રકારના ગર્વના દોષથી. इड्ढिगारवेणं-રિદ્ધિનો ગર્વ કરે. रसगारवेणं-રૂડા રસ એટલે સ્વાદનો ગર્વ કરે. सायागारवेणं-શરીરના સુખનો ગર્વ કરે. पडिक्कमामितिहिंविराहणाए-નિવર્તું છું, ત્રણ પ્રકારની વિરાધનાથી. नाणविराहणाए-જ્ઞાનમાં ભંગ કરવો. दंसणविराहणाए-સમકિતમાં ભંગ. चरित्रविराहणाए-કરણીમાં ભંગ. पडिक्कमामिचउहिंकसाएहिं-નિવર્તું છું, ચાર પ્રકારના કષાયના દોષથી. कोहकसाएणं ક્રોધ કરવો તે કષાય. माणकसाएणं-માન કરવું તે કષાય. मायाकसाएणं—માયા-કપટ કરવું તે કષાય. लोहकसाएणं-લોભ કરવો તે કષાય. पडिक्कमामिचउहिं सन्नाहिं-નિવર્તું છું, ચાર પ્રકારની સંજ્ઞા વાંછનાના દોષથી. आहारसन्नाए-આહારની ઇચ્છા. भयसन्नाए-બીક-

થી કરવું તે. **मेहुणसन्नाए**-મૈથુનની ઇચ્છા. **परिग्गहसन्नाए**-પરિગ્રહની ઇચ્છા. **पडिक्कमामिचउहिंविकहाहिं**-નિવર્તું છું. ચાર પ્રકારની વિકથા-પાપની કથાથી. **इत्थीकहाए**-સ્ત્રી કથા રૂપાદીક વિગેરે. **भत्तकहाए**-ભોજનની કથા, સારૂં નરસું કહેવું. **देसकहाए**-દેશ વિષે સારૂં નરસું કહેવું. **रायकहाए**-રાજ વિષે સારૂં નરસું કહેવું. **पडिक्कमामिचउहिंझाणेहिं**-નિવર્તું છું ચાર પ્રકારના વિષય સંબંધી ધ્યાન ધરવાથી **अट्टेणंझाणेण**-વિષય સબંધી ધ્યાન ધરવાથી. **रुद्देणंझाणेणं**—હિંસાદીકનું ધ્યાન ધરવાથી. **धम्मेणंझाणेणं**-ધર્મ ધ્યાન ન ધરવાથી. **सुक्केणंझाणेणं**-નિર્મળ ધ્યાન ન ધરવાથી **पडिक्कमामिपंचहिंकिरियाहिं**-નિવર્તું છું. પાચ પ્રકારે ક્રિયા એટલે કર્મ લાગે છે તેથી **काइयाए**-કાયા અજતનાએ વ પરવાથી. **अहिगरणियाए**-અધિકરણથી (હથીયાર) **पाउसियाए**—જીવ ઉપર દ્વેષ રાખવાથી. **पारितावणियाए**-જીવને દુ ખ ઉપજાવવાથી **पाणाइवायकिरियाए**—જીવહિંસા કરવાથી. **पडिक्कमामिपंचहिंकामगुणेहिं**-નિવર્તુંછું. પાચ પ્રકારના કામ વધવાના ગુણના દોષથી. **सद्देणं**—વિષયોના શબ્દ સાં-

હેવાથી. ગંધેણં—સુગંધીઓથી. ફાસેણં—સ્પર્શ ફ-રસથી. पडिक्कमामि पंचहिं महव्वएहिं-નિવર્તું છું. પાંચ પ્રકારના મહાવ્રત વિષે દેષથી. पाणाइवायाउ वेरमणं-હિંસા કરવાથી. मुसावायाउ-જુઠું બોલવાથી. अदिन्नादाणाउ वेरमणं-અણદીધેલું લેવાથી. मेहुणाउ वेरमणं મૈથુનથી. परिग्गहाउ वेरमण-પરિગ્રહ રાખવાથી. पडिक्कमामि पंचहिं सुमिएहिं-નિવર્તું છું. પાંચ પ્રકારના સુમતિના દેષ લાગ્યા હોય તેથી. इरियासुमिए-જોઇને ન ચાલવું તે. भासासुमिए-જુઠવું કેત જે તેવું બોલવું. एसणासुमिए-દોષીત આહાર લેવા. आयाण भंड मत निखेवणा सुमिए પાત્રાં, વસ્ત્ર વગેરે ઉપકરણને અજતનાએ લેવાં મુકવાં. उच्चार, पासवण, खेल, जल, संघाण, पारिट्ठावणियासुमिए-વડીનીત, લઘુનીત, બળખો, મેલ, લીંટ. પરઠવાનું તે અજતનાએ પરઠવું તે સુમતિના દેષ.

નોટ:—[પ્રતિક્રમણ કરનાર મુની મહારાજ પહેલાં પાંચે મહાવ્રતોની, પાંચ સુમતિ, ત્રણ ગુપ્તિની અતિચાર આલોચના મિચ્છામિ દુક્કડં સાથે પડીક્કમણું કરે છે તથાપિ અત્રે શ્રોતા શ્રાવક સમજી શકે તેની ને તેની

આલોયણા લેવાનું કારણ આ છે કે—પરેલાં દોષોની આલોયણા છે, અને આ આલોયણા પુન્ય કર્મની જે વૃદ્ધી થઈ હોય તેની નિર્જરા કરવાને માટે છે.

પાપ એ બંધનકર્તા છે, તેમ પુન્ય શુભ વસ્તુનું ફળ આપનાર છે જેને શાસ્ત્રકારોએ "સોનાની બેડી" ના ઉપમા આપી છે, માટે તે પણ આલોયવા જરૂર છે.]

આ પાંચ સુમતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ જાળવવી એજ સંજમની મુશ્કેલી છે. એટલાં વાનાં જળવાયાં તોતો તે સાધુના સાધપણામાં કાંઈ ન્યુનતા નથી. તપસ્યા કોઈમાં વધારે હોય અને કોઇમાં ઓછી હોય, એથી સજમને દુષણ નથી. જ્ઞાન કોઈમાં વધારે હોય અને કોઈમાં વધારે ન હોય; પણ પાંચ સુમતિ, ત્રણ ગુપ્તિ, આઠ પ્રવચન માતા કહેવાય છે, તે જાળવવી કાંઇ સહેલું નથી, તેમાં વચન ગુપ્તિની બહુ મુશ્કેલી છે; માટે બોલતાં દંડાય તેવું સાધપણાનું પદ છે.

पडीक्कमामि छहिं जीव निकाएहिं—નિવર્તું છું. છ પ્રકારના જીવના સમુહની વિરાધનાથી. पुढविकाएणं—પૃથ્વીકાય માટી પ્રમુખ. आउकाएणं—અપકાય પાણી પ્રમુખ. तेउकाएणं-અગ્નિ પ્રમુખ. वाउकाएणं-વાઉકાય. વાયરા પ્રમુખ. वणस्सइकाएणं—વનસ્પતિ પ્રમુખ.

तस्स पाणाणं-ત્રસ જીવની હિંસા થતા કરી હોય. परि-कमामि छहिं लेसाहिं—નિત્ય પ્ર. છ પ્રકારની લેશ્યાના દોષથી. किण्हलेसाए—અત્યંત હિંસા કરવાનું મન. नील-लेसाए—દુરાગ્રહ કરવાનું મન. काउलेसाए— શરણપણું દૂર રાખીને પોતાના દોષ ઢાંકવા અને બીજાના ખોલવા. આ ત્રણ લેશ્યા ભૂંડી. तेउलेसाए—કપટ રહિત વનિતાઈના પ્રકાર. पम्हलेसाए—મન, વચન, કાયા ઓછા-વાના પ્રકાશ. सुक्कलेसाए—મુનિ, શુચિત સહિત રાગદ્વેષ જીતવાના ગુણ. આ ત્રણ લેશ્યા સારી ગ્રહણ ન કરી હોય તો.

સંસારી પાપ સ્થાનક ત્યાગ કરીને તો કદાચ બેસી શકે, પણ સારી અને માઠી લેશ્યા તો પગલે પગલે સંસારના દરેક કામમાં હોયજ અને કરવાપણુંનો આધાર તે ઉપર છે.

છયે લેશ્યાની ઓળખાણ—એક આંબાની કેરીઓ ખાવાની છ જણને ઈચ્છા થઈ; હવે ઈચ્છા પુરી પાડવાને છયે માણસો તૈયાર હતા, પણ દરેકની લેશ્યા જુદી જુદી હતી.

એકે કહ્યું—કે—ચાલો આંબો મૂળમાંથી ઉખેડી નાંખીએ. એટલે પોતાને કેરીઓ ખવાય, પણ બીજાને કોઈને

કે તેને પોતાને ફરીને આંબો કામ ન આવે, પોતાનું તતકાળીક કામ તો થયું પણ પાછળ ગમે તે થાય, તે જીવ કૃષ્ણલેશી.

બીજે કહ્યું—નાભાઈ આખો આંબો શા માટે પાડવો, કેરીવાળી ડાળીઓ ફક્ત કાપી લેવી; એટલે ફરીને તે આંબો કામ આવે તે નિલલેશી કહેવાય.

ત્રીજે કહ્યું—નહી નહી ડાળીઓ બધી ન તોડવી. ફકત પાકેલી કેરીઓવાળી ડાળીઓ તોડવી. નકામી બીજી શા માટે તોડવી? આ કાપુતલેશી જીવ.

ચોથે કહ્યું—ડાળી એક પણ ન તોડવી પણ પથરા મારી કેરી નીચે પાડવી. આ તેજોલેશીજીવ.

પાચમો કહે—પથ્થર શા માટે મારવો? આંબાની ડાળ ખુબ ઝંઝેડવી એટલે એની મેળે પાકેલી કેરીઓજ નીચે પડે. આ પદ્મલેશીજીવ.

છઠાએ કહ્યુ—એમ પણ કરી શામાટે, કાઈના જીવને દુઃખ દેવું? કેટલીક કેરીઓ સહેજે અનાયાસે નીચે ખરી પડેલી છે, તે લઈને ખાવી; કોઈપણ રીતે ખાવાનું કામ છે. આ પ્રમાણે છઠાની દરખાસ્ત પ્રમાણે કરવાથી ઓછે નુકશાને સહુની મતલબ પાર પડી હતી, તે શુક્લલેશી

ય. તે પ્રમાણે પાર પાડવામાં પણ સહુએ બહુ તના રાખવી જોઈએ.

पडिक्कमामि सत्तहिंभयठाणेहिं—સાત પ્રકારના ભય- ના ઠેકાણાથી નિવર્તું છું, આલોકભય, પરલોકભય, ધન- ભય, અકસ્માતભય, આજીવિકાભય, મરણભય, અપજશ ભય. આ સાત રીતી માંહેલી કોઈપણ રીતીથી ભય પામીને પાપ ન કરે તેને સાત ભયના ટાલણહાર કહીએ.

पडिक्कमामिअट्ठहिंमयठाणेहिं—નિવર્તું છું. આઠ પ્ર- કારના મદના ઠેકાણાથી. એ આઠેય કર્મ બંધનનાં સાધન તેનાથી દુર રહે તે આઠ મદના ગાળણહાર કહેવાય.

नवहिंबंभचेरगुत्तिहिं—નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિ.

दसविहेसमणधम्मे—દશ પ્રકારનો સાધુનો ધર્મ. ક્ષમા, નિર્લોભતા, કપટરહિતપણું, માનરહિતપણું, બાર પ્રકારનો તપ, સંજમ, સાચપણું, નિર્મળ, ધનરહિતપણું, બ્રહ્મચર્ય.

આ દશ પ્રકાર ઉપર મુનિશ્રી અમોલખ ઋષીજીએ શ્રી ધર્મતત્વ સંગ્રહ નામનો ગ્રંથ લખેલ છે. તે જૈન સમાચાર ઓફીસથી બહાર પડેલ છે. તેમાં વિસ્તારથી ખધુ વર્ણન આપેલ છે માટે આંહી કાંઈ જરૂર જણાતી નથી.

૨૪

एकादशविंशतिद्वादशश्रावकप्रतिमाद्वि—અગીયાર પ્રકારની શ્રાવકની પડિમા.

જે શ્રાવકને ફક્ત બાર વ્રતધારી થવાથી અટકી નહિ જતા વિશેષ કરણી કરવી હોય, અને દીક્ષા લેવાની ઇચ્છા પુર્ણતા ગમે તે કારણે ન આવી હોય તેને માટે ૧૧ પડિમા છે. (૧) પડિમામાં સમકિત ચોખ્ખું રાખવું.

ત્યારે શું બારવ્રત ધારી શ્રાવકનું સમકિત મલીન હશે?

પાંચમે ગુણ સ્થાનકે સમકિતમાં મલીનતા હોયજ નહિં; તો પછી બારવ્રતમા કયાથી હોયજ? પડિમા વગરની શ્રાવકની શ્રદ્ધામાં તો ફેર ન હોય; પરંતુ તેને છ છીંડીના આગાર હોય એટલે નીચેને છ કારણે તે કદાચ સમકિતને વિમુખ કૃત્ય નીરૂપાયે કરી શકે પણ પડિમાવાળો કોઈપણ કારણે તેવું કૃત્ય કરી શકે નહિ. છ છીંડી નીચે પ્રમાણે-૧ રાજ્ય સતાને કારણે. ૨. નાત, જાત, કુળ, કુટુંબના આગ્રહથી. ૩. કોઈ દેવ-સ્થાનને લીધે. ૪. કોઈ અયોગ્ય સ્થળે આવી જવાથી. ૫. વડીલના હુકમને વશ થઈને. ૬. કોઇ બળાત્કારથી કેવળ છીંડીને લઈનેજ જે કામ કરવું પડે, તે તો

ફક્ત પોતા રૂપે થાય, પણ તે બીજાના પ્રેરિત કરે, અને ખરા સુશ્રાવકો તે પણ ન કરે. આ પ્રમાણે છ ઝીણી પણ દરકાર ન કરવી તે કામ કેટલી મુશ્કેલીનું છે તે લખવાથી સમજાય તેવું નથી.

(૨) પડિમામાં બાર વ્રત. પેલી પડિમા કાયમ રાખી ને પાળવાં. બધી મુશ્કેલી પેલી પડિમાનીજ છે. પેલી પડિમામાં બાર વ્રત ન હોય તો ચાલે.

(૩) પેલી બે પડિમા કાયમ રાખીને ત્રીજીમાં દરરોજ સામાયક કરવી. આ ઉપરથી સમજાય છે કે નવમા વ્રતમાં દરરોજ સામાયક કરવાનું બંધન નથી. બીજી ને ત્રીજી પડિમાનું વર્તન ઘણી જગોએ હોય છે; પણ તે પેલી સહીત હોય તો પડિમા ગણાય.

(૪) ચોથીમાં પેલી ત્રણ પડિમા કાયમ રાખીને એક માસમાં બે પોષા કરવા.

(૫) પાંચમી પડિમામાં પહેલી ચાર કાયમ રાખીને પોષાને બળતો દિવસ પણ બ્રહ્મચર્ય પાળે, સ્નાન ન કરે.

(૬) છઠી પડિમામાં પેલી પાંચ કાયમ રાખીને સર્વથી બ્રહ્મચર્ય પાળવું, એટલે હવે છઠી પડિમામાં જ્યારે સદારાની બંધી છે ત્યારે ચોથું વ્રતજ સદારાની

ળ પીવાળાનેજ ગણાય, એવી બાપ આવે છે તેને સમ
વાય શી રીતે?

(૭) સાતની પડિમામાં પેલી છ કાયમ રાખી
ફક્ત સચેત ચીજનો અહાર ન કરે, આરંભ કરવા
હજુ બધી નથી.

(૮) આઠમી પડિમામાં પહેલી સાત કાયમ રાખી
આરંભ લાગે એવું કામ પોતે ન કરે, એટલે કોઈ પા
કરાવવામાં હજુ હરકત નથી.

(૯) નવમીપડિમામાં નોકર કે જેને પોતે પગ
ખવરાવે છે ને જે પોતાનું કામ કરવાને બંધાયેલ
તેની પાસે પણ કામ ન કરાવે તો પછી બીજા પા
તો કેમ કરાવાય?

(૧૦) દશમી પડિમા-નવમી પડિમામાં પોતા
આરંભ કરાવવાની બધા હતી, પણ પોતાની સુચન
વગર કોઈ પોતા અર્થે આરંભ કરી રાખે તો
ભોગવવાની બધા નહોતી. હવે પહેલી નવ કાયમ રાખ
ને પોતા સારૂ કીધેલ અહાર પાણી ન લીએ.

(૧૧) અગીયારમી પડિમા—દશમીમાં હજુ
આવકનો હોય, પેલી દશ કાયમ રાખીને અગીયારમીમ

સાધુનો વેષ ધારણ કરી સાધુ પ્રમાણે વરતે. જો કોઇ વંદન કરે તો કહે કે હું સાધુ નથી, પણ ક્રિયા સર્વ સાધુની પાળે.

તેમાં અપવાદ--૧. લોચ ન કરે તો ચાલે પણ પાપ ન લાગવા દીએ. ૨. વિહાર ન કરે તો ચાલે ૩. ગોચરી પોતાનીજ જ્ઞાતિમા કરે તો ચાલે. ૪. રજો-હરણ ઉપર કપડું ન બાંધે તો ચાલે

પહેલી પડિમા એક માસની, બીજી બે માસની, તેમ જેટલામી પડિમા હોય તેટલા માસની તે હોય તે સાડા પાંચ વરસે બધી પડિમા પુરી થઇ રહે. આ બાબતની પુર્ણ હકીકત ઉપાસગ દશાગમાં છે.

જો પડિમા પુરેપુરી કરવી હોય તે તો ઉપર બતાવી તેમ જોઇએ, પણ જેઓને ક્રમે ક્રમે ન કરતાં પહેલેથીજ ગમે તેટલામી લેવી હોય તો લવાય. પણ તે અગાઉની બધી ક્રીયા જોઇએ. તેમ ગમે તેટલા માસ સુધી પાળવી હોય તોપણ ક્રિયા કરવામાં કાંઇ વાંધો નથી. જેમ છત્રીસ કલાક અપવાસ ચોવીઆરો રાખી ચોવીસ કલાક અઢાર પાપની બંધી કરે તોજ પોસો કહેવાય, પણ તેથી ઓછું કરનારને કાંઇ ક્રિયા કરવાની ના નથી. જેટલો વેપાર એડે તેટલો વકરો થાય.

આ કાળે પડિમા શ્રાવકથી અદરાય નહિં તેમ કેટલાક કહે છે તેનો ખુલાસો.

લેશ માત્ર વિચાર કર્યા વિના કોઇને ઉતારી પાડવા માટે ગમે તેમ બોલે, તેને કોઇ આડું થવા જતું નથી; એમ તો આ લેખકને એક સંઘાડાના આચાર્યજી મનાતા વેષ ધારીએ કાંઇક પ્રશ્ન પુછતાં ચોખુ કીધું હતું કે "બાર વ્રત આજે અદરાય નહીં" આનું કારણ-મારી તેની સાથે વાતચીત કરવાની નાલાયકી તેને લાગી હોય તે હોય; કે પછે તેની શ્રદ્ધા એવી હોય, છતાં મેં તો માન્યું નથી; તે પ્રમાણે પડિમા અદરાય નહીં, એમ કહેનારાને એટલું પુછવું કે પડિમા ગમે તેવી આકરી ક્રિયા છે, પણ સજમથી ચડીઆતી કે ઉતરતી? ઉંચામાં ઉંચી જે ૧૧ મી પડિમા તે પણ સાધુની ક્રિયા જેવી છે તો પછી વિછેદ જવામાં પહેલાં વધારે આકરી ક્રિયા વિછેદ જાય કે નહેલી? પડિમા વિછેદ ગઇ એમ કહેનારને સાધપણું કેટલાક કાળ અગાઉ વિછેદ ગયું માનવું પડશે.

बारसहिंभिरकुपडिमाहिं—બાર પ્રકારની સાધુની પડિમા.

સુરવીર મુની એકલા વીચરી નીચે પ્રમાણે કરે—
પેહેલી પડિમામાં રોજ એક વખત એકજ ઘેર અહારની એકદાંત એટલે એક ધાર તથા પાણીની એક દાંત લઇને નિર્વાહ કરે.

બીજી, ત્રીજી, ચોથી, પાંચમી, છઠી, સાતમીમાં મહિનામાં રોજ બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ, છ, અને સાત દાંત ઉપરાંત લેવું નહિ. એવો અનુક્રમે નિયમ એટલે સાત પડિમા થઇ.

આઠમી નવમીમાં સાત દિવસ સુધી એકાંતરા અપવાસ, પણ આઠમીમાં કઠણ આસને તથા નવમીમાં દંડ આસને બેસે. દશમીમાં પણ એજ પ્રમાણે અપવાસ પણ ગાય દોવા બેસે છે તેવે આસને બેસે. અગીયારમી પડીમા એક રાત દિવસની તે અગાઉથી બે અપવાસ કરીને ત્રીજે દીવસે રાત્રે ગામ બહાર કાઉસગ્ગ કરે બારમી એક રાતની પડિમા તે પ્રથમ ત્રણ અપવાસ કરી ત્રીજે દિવસે રાત્રે વનમાંહે એક ચિતે રહીને ઉપસર્ગ આવે તે સહે "થી અનગડ સુગમા ગજ સુકમાલજીએ સહન કર્યું" તેમ આ ક્રિયામાથી પરિણામે હાંતો ૩ અવગુણ થાય, અથવા ગુણ થાય. જો ઉપસર્ગ સહન કરી શકે તો બેડોપાર થાય; પણ જો સહન ન થાય તો સંજમથી ભ્રષ્ટ થવાય. આ બાર ભીખુ-

પડિમા આજના સંયોગને અનુકૂળ નથી; તેથી વિચ્છેદ ગયેલ તે વાત સંભવે છે. સાધુપણા કરતાં તે આકરી ક્રિયા છે પણ તેને બદલે શ્રાવકની વિચ્છેદ ગઈ એમ ઠરાવે છે, તો સંજમ વિચ્છેદ ન હોય ત્યાં સુધી તે વિચ્છેદ જવાનો જરા પણ સંભવ નથી.

તેરસહિં કિરિયાઠાણેહિં—તેર પ્રકારનાં કર્મ બાંધવાનાં ઠેકાણાં—૧. કામ સારૂ આરંભ કરવો. ૨. વગર કામે આરંભ કરવો. ૩. જીવઘાત કરવા સારૂ હિંસા કરે ૪. અકસ્માતથી કોઈને દંડ કરતાં જતાં બીજાને ઘાત ૫. મિત્રને વેરી માની, અથવા ચોર નથી તેને ચોર માનીને હણે. ૬. જૂઠું બોલવાથી લાગે. ૭. [illegible] લેવાથી લાગે [illegible] ૯. અહંકાર કરવાથી લાગે. ૧૦. [illegible] ૧૧. કપટ કરવાથી. ૧૨. લોભ કરવાથી ૧૩. [illegible]

એ તેર પ્રકારની ક્રિયાથી [illegible] વિમુખ રહેવું છે.

ચઉદસહિં ભૂઅગામેહિં—ચૌદ પ્રકારના જીવના સમૂહ એવા કે—

૧. સૂક્ષ્મ એકેંદ્રી. ૨. બાદર એકેંદ્રી. ૩. બેઇંદ્રી.

તેઈંદ્રી. ૫. ચૌરેંદ્રી. ૬. સંજ્ઞીપંચેંદ્રી ૭. અસંજ્ઞી-પંચેંદ્રી. તે સાતના પ્રજાપ્તા તથા અપ્રજાપ્તાના મળીને ૧૪.

સૂક્ષ્મ—એટલે નજરે પડે નહી, માર્યા મરે નહી, [illegible] સિવાય નહી તેવા જીવ.

બાદર—એટલે સુક્ષ્મથી ઉલટું. નજરે પડે, માર્યા મરે અને છેદ્યા છેદાય તેવા જીવ.

સંજ્ઞી—એટલે મન સહિત અસંજ્ઞી-મન રહિત. પ્રજાપ્તા-એટલે પર્યાપ્તિ ૬ છે. આહાર, શરીર, ઇંદ્રી, શ્વાસોશ્વાસ, ભાષા ને મન જે જીવને જેટલી પર્યાપ્તિ બાંધવાની પ્રકૃતિ છે તેટલી જે જીવે તે પર્યાપ્તિ બાંધી હોય તે જીવ એ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તો કહેવાય.

[illegible]-[illegible] પ્રકારના દેવતા નારકીને [illegible]

[illegible]-[illegible] પ્રથમ [illegible] છે. [illegible] **સંજમેહિં**—સત્તર પ્રકારે અસંયમ છે. તે નીચે મુજબ-

૧ પૃથ્વી, ૨ પાણી, ૩ અગ્ની, ૪ વાયુ, ૫ વનસ્પતિ, ૬ બેઇંદ્રિ, ૭ તેઇંદ્રિ, ૮ ચઉરેંદ્રિ, ૯ પંચેંદ્રિ, એ નવને હણવા તે અસંજમ. ૧૦ અજીવને અજતનાએ વાપરે, ૧૧ જોયા વિના જમીન ઉપર બેસે, ૧૨ સંજમ વિષે લાગેલા સાધુને મદદ કરે નહિં. ૧૩ પાત્રા વિગેરે બરોબર પોંજે નહી. ૧૪ અવિધીએ પરઠવે. ૧૫ મનને. ૧૬ વચનને, ૧૭ કાયાને, અયોગ્ય રીતે વરતાવે તે અસંજમ.

આ ઉપરથી ખુલ્લુ સમજાય છે કે ગ્રહસ્થને ઘેર સરસામાન મુકનાર સાધુને સતર ભેદે સંજમના પાલણ-હાર કહેવા તે સત્ય છે કે અસત્ય :

अट्ठारसविहे अबंभेहिं–અઢાર પ્રકારનું અબ્રહ્મચર્ય. ઉદારીક શરીરવાલા સાથે (મનુષ્ય-તિર્યંચને) નવ કોટીએ અબ્રહ્મચર્ય સેવવું તે નવ, અને તેજ પ્રમાણે વૈક્રિય શરીરવાળા સાથે નવ કોટીએ, એટલે કુલ અઢાર પ્રકારનું અબ્રહ્મચર્ય. एगुणविसाए नायझाणेहिं–શ્રી જ્ઞાતાજી સૂત્રના પ્રથમ સ્કંધના ઓગણીશ અધ્યયન છે.

विसाए असमाहिठाणेहिं–વીસ પ્રકારનાં અસમાધિના ઠેકાણાં તે સાધુએ છોડવાં, તેના નામ—

૧ ઉતાવળું ચાલવું, ૨ નહીં પોંજે, ૩ જેમ તેમ પોંજે, ૪ ઘણા પાટપાટલા ભોગવે, આ ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે ઉપાશ્રયની અંદરના બધા પાટપાટલા ભોગવવા નહીં, ૫ ગુરૂના સામું બોલે, ૬ સાધુની ઘાત ચિંતવે, ૭ પ્રત્યનીકની ઘાત ચિંતવે, ૮ ક્રોધ કરે, ૯ પાધરૂં વાકું બોલે. ૧૦ પુરી ખબર વગર નિશ્ચયકારી ભાષા બોલે, ૧૧ કલેશ કરે, ૧૨ બીજાને કલેશ ઉપજાવે, ૧૩ અકાળે સઝાય કરે, ૧૪ બહારથી આવી હાથ પગ પોંજ્યા વિના સ્થાનકમાં દાખલ થાય, ધ્યાનમાં રાખવું કે અહિં ધોયા વગર દાખલ થાય એમ નથી, છતાં કેટલાક એવી ધારણા ધારી બેઠા છે કે બહારથી આવી હાથ પગ ધોવાજ જોઈએ, પણ તો અહીં "ધોયા વગર" કેમ નહીં લખ્યું હોય? શરીર શુશ્રૂષાને વશ થયેલા એવું બાનું બનાવે છે કે પગ અશુચીમાં વખતે પડેલ હોય માટે ધોવાથી શંકા ટળે, તેમાં ધોવાનો ઉદ્દેશ નથી, તેથી શંકાવાળા જ્યારે અશુચી ન દેખે તો પછી બીજા જીવો કેમ દેખતા હશે? અને તો પછી ઇર્યાસુમતીની મહત્વ માટે આળખવું લીધા બાદજ ધોવાનું બની શકે. ૧૫ પહોર રાત્રી ગયા પછી મોટે સાદે ઉતાવળું બોલે કે જેથી સંસારીઓ જાગી સાવદ્ય કામમાં

ાય ને વળી કઇકને અસાતા થાય. ૧૬ માંહો માંહે ઃઇઓ કરે, ૧૭ ગચ્છમાં તડ પડાવે, ૧૮ પોતે તપે ને બીજાને તપાવે, ૧૯ આખો દિવસ ખાખા કરે, ૨૦ કામકાજ કરવામાં સાવચેતી ન રાખે. એ વીસ પ્રકારની અસમાધિ.

एगविसाएसवलेहिं–એકવિસ જાતના સબળા એ-ટલે જબરા દોષ ટાળવા. ૧ હસ્તકર્મ કરે. ૨ મૈથુન સેવે. ૩ રાત્રીભોજન કરે. ૪ દોષીલો આહાર જમે. ૫ બાલીષ્ટ આહાર જમે, ૬ વેચાતું, ૭ ઓઢીનું-પડાવેલ-સૈયારૂં (બધા ધણીઓની રજાવગર) સામું આણેલું એવું એવું લે, એકવિન ... ... એવો ઇક્કાબ જેને ... ... આવે છે, તે માંહેલો છઠ્ઠો સાતમો દોષ ટાળનારા કેટલા છે તેનો જરા વાંચનારે ખ્યાલ કરવો અને જ્યારે ... સમગ્... નહીંજ શીખવવામાં આવે તો પછી વેચાતું કે ઉઠીનું લીધેલું ન હોય તે ... ... શી રીતે જાણશે?

૮. દિક્ષા લઇને છ માસ પહેલાં બીજા ટોળામાં જાય, આ ઉપરથી એમ પણ સમજાય છે કે છ માસ પછી પોતાનું ટોળું છોડવામાં હરકત નથી, એટલે કે પોતાનાં ટોળામાં કાંઇ ખામી વરતાય, અને તે ખામી

[illegible]

[illegible]

બંધ થશે તેવી દહેશતથી મકાન આપતા અચકાય છે આ મોટી ભુલ છે. આહાર પાણીતો સહુને ત્યાં હોય છે તે બનેની તો એકને ત્યાં નહિ, તો બીજાને ત્યાં જોગવાઇ થઇ રહેશે; પણ મકાન સહુને હોતાં નથી. તેમ મકાન તે પણ દાન છે. પાણીની તરસ વખતે ઘી શું કામનું? જ્યારે મકાનનો ખપ હોય ત્યારે જોગ હોય તો તરત આપવું, પણ એ તુરતનો લાભ જવા દઇ આહાર વહોરાવવાની આશા રાખવી તો મુનિ મહારાજ પધારે અને સુઝતું હોયજ તેની ખાત્રી શુ ? ૧૨ પોતાની કાયાએ કરી જીવ હીંસા કરવી. ૧૩ જાણી જોઇને જુઠું બોલવાથી. ૧૪ જાણીને ચોરી કરવાથી. ૧૫ જાણી જોઇને સચેત પૃથ્વી ઉપર ઉભા રહેવાથી, બેસવાથી, સુવાથી. ૧૬ માટીને પાણી એકઠું કરેલ હોય તથા સચેત રજથી પૃથ્વી ખરડાએલી હોય ત્યાં ઉભા રહેવાથી, બેસવાથી, સુવાથી. ૧૭. કોઇ પણ ચીજ સચેત [illegible]. ૧૮ ત્રસ જીવોના [illegible] [illegible]. ૧૯ એક વરસમાં દશ મોટી નદી [illegible]. (પુસ્તક ૯ મા બોલ મુજબ પણ તે હીસાબે બાર માસમાં છત્રીસ નહિ પણ દશ. જો વરસ માસમાં ૯ ઓળંગવી પડી હોય તો પછી ૯ માસ સુધીમાં એકથી વધારે ઓળંગવી નહી. ૨૦ એક વરસમાં

દસ આશાના સ્થાનકો સેવવાથી (જુઓ ખુલાસા માટે બોલ ૯, ૧૦, ૧૯). ૨૧ સચેત ખરડાએલ ભાજને આહાર પાણી લીએ.

बाविसाएपरिसहेहिं-બાવીસ પ્રકારના પરિસહ એટલે ઉપદ્રવ.

૧ ક્ષુધાનો. ૨ તૃષાનો. ૩ ટાઢનો. ૪ તાપનો. ૫ મચ્છર ડાંસનો. ૬ જુના વસ્ત્રનો, ૭ સંજમમાં અરતી અને સંસારમાં રતીનો. ૮ સ્ત્રીનો. ૯ ચાલવાનો. ૧૦ બેસવાનો. ૧૧ સ્થાનકનો. ૧૨ અશુભ વચન સાંભળી સહન કરવાનો. ૧૩ મારનો. ૧૪ માગવાનો. ૧૫ અલાભનો. ૧૬ રોગનો. ૧૭ તરણાંનો. ૧૮ મેલનો. ૧૯ સત્કારનો. ૨૦ જાણપણાંનો. ૨૧ અજ્ઞાનનો ૨૨ સમકિતનો. આ પરિસહનું વર્ણન " ઉતરાધ્યયનમાં બીજા અધ્યયનમાં છે " કોઇ દિક્ષાના ઉમેદવારને આ સવિસ્તર અર્થ સહિત સમજાવવામાં આવે તો પરભવની બીક ધરાવતો હોય તે, હીંમત વગરનો હોય તો તરત પરિક્ષા થાય.

तेविसाएसुयगडऋवणेहिं-સુયગડાંગ સુત્રના પેહલા તથા બીજા સુતસ્કંધના મળીને ૨૩ અધ્યયન છે.

उविमाएदेवेहिं-ચોવીસ જાતના દેવતા તે-ભવન ૧૦, વાણવ્યંતરના ૮, જ્યોતિષના ૫, વૈમા. ., એ કુલ મળી ૨૪.

पचविसाएभावणाहिं-પચીસ પ્રકારની ભાવના તે-ચ પાંચ મહાવ્રત ને દરેક મહાવ્રતની પાંચ ભાવના. સાધુને તે ક્રિયાની શીથીલતાનું દુઃખ ન હોય તો ભાવનાઓ, એ પ્રાવકો બને તો ઉલટો અતિચાર ભાવ આવે.

પહેલા મહાવ્રતની પાંચ ભાવનાઓ— ૧ જોઈને ચાલવું, ૨ શુદ્ધ મન રાખવું, ૩ સાવદ્ય વચન ન બોલવું, ૪ નિર્દોષ આહારપાણી લેવો, ૫ સરકામાન [illegible] મુકવો. બીજા મહાવ્રતની પાંચ ભાવના—૧ [illegible] વિચારીને બોલવું, ૨ ક્રોધી ન કરવી, ૩ લોભ ન કરવો, ૪ હાંસ્ય ન કરવો, ૫ ભય ન રાખવો. ત્રીજા મહાવ્રતની પાંચ ભાવના—૧ [illegible] (ઉપાશ્રય [illegible]) [illegible] ૨ [illegible] [illegible] [illegible] ૩ [illegible] ૪ [illegible] ૫. [illegible]

હી, ૩ પુર્વના કામભોગ સંભારવા નહીં, ૪ દિનપ્રતે રસ આહાર ન કરવો, ૫ સ્ત્રીને આસને બે ઘડી પેહલાં બેસવું નહીં. પાંચમા મહાવ્રતની પાંચ ભાવના—પાંચેય ઇંદ્રિને વશ રાખવી.

छव्विसाए दसाकप्पववहारेणं उद्देसण कालेणं—છવીસ અધ્યયન તે—૧૦ દશાશ્રુત સ્કંધ, ૧૦ વ્યવહાર સુત્રના, ૬ બ્રહત્કલ્પ સુત્રનાં. એમ કુલ મળી ૨૬.

सत्तावीसाए अणगारगुणेहिं—સતાવિસ સાધુના ગુણ છે—૧ પ્રાણાતિપાત, ૨ મૃષાવાદ, ૩ અદત્તાદાન, ૪ મૈથુન, ૫ પરિગ્રહ એ પાંચે વ્રત પાળે. ૬ પૃથ્વી, ૭ પાણી, ૮ અગ્ની, ૯ વાયુ, ૧૦ વનસ્પતિ, ૧૧ ત્રસ- જીવની હિંસા ન કરે, ૧૨ રાત્રી ભોજન ન કરે, ૧૩ શ્રોતેંદ્રિ, ૧૪ ચક્ષુઇંદ્રિ, ૧૫ ઘ્રાણેંદ્રિ, ૧૬ રસેંદ્રિ, ૧૭ સ્પર્શેંદ્રિ તેને વશ કરે. ૧૮ લોભ છતે, ૧૯ ક્ષમાવંત, ૨૦ ભાવ વિશુદ્ધિ, ૨૧ ક્રિયા વિશુદ્ધિ, ૨૨ સંજમચિત્ત, ૨૩ મન, ૨૪ વચન, ૨૫ કાયાને ગોપાવનાર, ૨૬ બાવીશ પરિસહના સહન કરનાર, ૨૭ મરણથી ડરે નહિ. એ સતાવિસ ગુણ.

अट्ठाविसाए आयारप्पकप्पेहिं—અાવીશ સાધુના

આચાર છે. તેમાં પચીસ અધ્યયન આચારંગમાં, ને ત્રણ અધ્યયન નિસીથ સુત્રમાં છે.

एगुणतिमाएपावसुयपसंगेहिं–૨૯ પ્રકારના પાપ સુત્ર છાંડવા.

૧ વ્યંતર દેવ કૃત હાસ્યાદિકનો ગ્રંથ. ૨. રૂધિરાદિ વરસે તેનો ગ્રંથ. ૩ ગ્રહના ચાળાના ફળ લખ્યાં હોય તે. ૪ ધરતી કંપના ફળનું જ્ઞાન બતાવે તે. ૫ શરીરના લક્ષણ સંબંધિ ગ્રંથ. ૬ મસ તિલકાદિકના જ્ઞાન સંબંધીના ગ્રંથ. ૭ હાથ પગની રેખા પ્રમુખનું જ્ઞાન બતાવે તે. ૮ સ્વરના લક્ષણ સંબંધી ગ્રંથ, એ આઠ મુળ તેના મતિ, વારતી, આદિ એક એકના ત્રણ ત્રણ ભેદ થાય છે એટલે કુલ ૨૪. વળી ૨૫ ગાથાવની અને નાટકી. વિધા ૨૬ વાસ્તુ કરાવવાની વિદ્યા. (ઘરનું). ૨૭આયુર્વેદની વિદ્યા. ૨૮ ધનુર્વેદની વિદ્યા. ૨૯ અન્યમતીના પર્વ તિથાની વિદ્યા.

સમજુ સુત્રના આવા વિસ્તારથી ભેદ જાણનારને ખાત્રી થાય કે દોરા કરી આપનાર, વૈદું કરનાર તે સાધુ નામને લાયક નથી માટે એવાનો મહિમા વધારવો એજ સમજુ સુત્ર ન શીખવા દેવાનો ઉદ્દેશ સમજાય છે.

तिसाएमहामोहनीठाणेहिं—ત્રીશ પ્રકારના મહા મોહની કર્મ બધાય છે, જેથી ઘણો કાળ રખડવું પડે તે મહા મોહનીમાંથી જેને જેને બચવું હોય તેને તે જાણવાની જરૂર છે; કેમકે જાણ્યા વગર છંડાય શી રીતે? તે સાધુ તથા શ્રાવક બંનેને લાગે. તેત્રીશ પ્રકારની મોહીની કર્મના નામ નીચે પ્રમાણે—૧ ત્રસ જીવને પાણીમાં ગુંગળાવીને મારે, ૨ બાળક આદિને મોઢે મુગો દઈને મારે. ૩ બાળક વિગેરેને માથા ચર્મ વીંટીને મારે ૪ મુગદળ પ્રમુખ માથામાં મારે. ૫ જે માણસ ઘણા જીવને આધાર ભુત હોય તેને મારે. ૬ મોટા શાસ્ત્રને દહે. ૭ છતી શક્તિને ગરીબની સાર સંભાળ ન રાખે. ૮ શુદ્ધ સાધુને બળાત્કારે ભ્રષ્ટ કરે. ૯. જૈન ધર્મનું વાકું બોલે. ૧૦ અહંકાર કરી આચાર્ય વિગેરેનું વાંકું બોલે. ૧૧ શુદ્ધ સાધુને આહાર પાણી આપવાનું બંધ કરે, ૧૨ ઘણાં હીંસાકારી હથીયારો એકઠાં કરે. ૧૩ જ્ઞાનનો માર્ગ ન પામે. ૧૪ મંત્ર, જંત્ર, આદિની સાધના કરે. ૧૫ ચારિત્ર લીધા પછી વિષયની વાંસના કરે. ૧૬ પોતે વિદ્વાન નહિ છતાં કહે કે હું વિદ્વાન છું ૧૭ તપસી ન હોય અને કહે કે હું તપસી છું. ૧૮ કોઈને ધુમાડાથી અગ્નિધંદ ગુંગળાવીને મારે. ૧૯ પોતે પાપ કરી બીજાને માથે નાંખે. ૨૦ કોઈનું અશુભ કામ

ભર સભામાં કહી દીએ. ૨૧ વિશ્વાસઘાત કરે. ૨૨ દરરોજ ક્રોધ તથા કલેશ કરે. ૨૩ કોઈ પુરૂષ સાથે પ્રીતી લગાડી તેની સ્ત્રીને ભોગવે. ૨૪ પોતે કુંવારો ન હોય ને કુંવારો કહે. ૨૫ જેણે પોતાને ધન આદિકે ચડાવ્યો તેનું માઠું ચીંતવે. ૨૬ બ્રહ્મચારી ન હોય ને કહે કે હું બ્રહ્મચારી છું. ૨૭ જેને પ્રતાપે લોકમાં પ્રસિદ્ધ થયો તેને હાની કરે. ૨૮ જેના ઉપર દેશની ચીંતા છે તેને હણે. ૨૯ કાંઇ દેખતો ન હોય અને કહે કે હું દેવતાદિકને દેખું છુ. ૩૦ દેવની અવગણા કરે.

एगातिसाएसिद्धाइगुणेहिं–એકત્રીસ સિદ્ધદેવના ગુણ તે કહે છે–૫ સંઠાણ, ૫ વર્ણ, ૫ રસ, ૮ ફરસ, ૨ ગંધ, ૩ વેદ, એ ૨૮ માંહેલું સિદ્ધને કાંઇ નથી. ૨૯ અશરિરપણું, ૩૦ અસંજમપણું. ૩૧ આઠકર્મ રહિતપણું.

बत्तिसाएजोगसंगहेहिं – બત્રીસ પ્રકારના જોગનો સંગ્રહ કરવો તે કહે છે.—૧ ગુરૂ પાસે પોતાના અર્થ ગુણની આળવણા લેવી, ૨ ગુરૂએ તે પ્રકાશવું નહીં, ૩ દઢ ધર્મ ઉપસર્ગે પણ છોડવો નહી, ૪ આલોક પરલોકની વાંછના રહિત તપ કરવો, ૫ ગુરુની શીખામણને માનવી, ૬ શરીરની શોભા ન કરવી, ૭ તપ કર્યો હોય તો પણ ગોચરી શું આવી તે જણાવવું નહી, ૮

શોક કરવો નહીં, ૯ પરિસહ ખમવા, ૧૦ સરલ ચિત્ત રાખવું, ૧૧ સંજમમાં પવિત્રપણે રહેવું, ૧૨ અતિચાર રહિત સમકીત આરાધવું, ૧૩ મન સ્વસ્થ રાખવું, ૧૪ માયા રહિત રહેવું, ૧૫ વિનયવંત થવું, ૧૬ ધિરજવંત થવું, ૧૭ સંવેગવંત થવું, ૧૮ કપટ રહિત પણે વરતવું, ૧૯ રૂડી ક્રિયા સહીત પ્રવર્તવું, ૨૦ સવર સહિત પ્રવર્તવું, ૨૧ પોતાના અવગુણ ટાળવા, ૨૨ વિષય વિરક્ત રહેવું, ૨૩ મૂળ ગુણ પચ્ચખાણવંત રહી હમેશાં ઉતર ગુણ પચ્ચખાણ કરવાં, ૨૪ દ્રવ્યથી કાયાંના અને ભાવથી કષાયનો ત્યાગ કરી કાઉસગ્ગ કરવો, ૨૫ પ્રમાદ ટાળવો, ૨૬ અવસર જોઇ ન્યાય પણે બોલવું, ૨૭ ધર્મ ધ્યાન કરવું, ૨૮ શુભ યોગે પ્રવર્તવું, ૨૯ મરણ વખતે ગમે તેવા ઉપસર્ગ આવે તો પણ ખમવા, ૩૦ જે રસ્તેથી કર્મનું આવરણ થાય તે રસ્તા તજવા, ૩૧ પ્રાયશ્ચિત વિશુદ્ધી માટે ગુપ્ત તપ કરે, ૩૨ મરણ કાળે આરાધના કરે.

- तेतिसाए आसायणाए—તેત્રીસ પ્રકારની અસાતના છે તે ટાળવી.—૧ ગુરૂની મોઢા આગળ ચાલે, ૨ ગુરૂની જોડા જોડ ચાલે, ૩ ગુરૂને અડાઇને ચાલે, ૪ ગુરૂને પુંઠ દઇને ઉભો રહે, ૫ ગુરૂની જોડા જોડ ઉભો રહે, ૬ ગુરૂની પુંઠે અડીને ઉભો રહે, ૭ ગુરૂથી અગાઉ બેસે, ૮

ગુરૂને ભરાઈને બેસે, ૯ ગુરૂને અડીને બેસે, ૧૦ ગુરૂ અગાઉ આચમન લે, ૧૧ ગુરૂ સાથે બહારથી આવે પણ ઈરિયાવહી પહેલી પડીકમે, ૧૨ કોઈ માણસને ગુરૂ બોલાવવા ઇચ્છે છે ત્યાં પોતે બોલાવે, ૧૩ પોતે સુતો જાગતો હોય પણ ગુરૂ સાદ કરે તો બોલે પણ નહી, ૧૪ પોતે આહાર પાણી લાવ્યો તે ગુરૂને દેખાડયા અગાઉ બીજાને દેખાડે, ૧૫ પોતે આહાર પાણી લાવ્યા તે પ્રથમ પોતાના શિષ્યને દેખાડે, પછી ગુરૂને દેખાડે, ૧૬ પોતે જે આહાર પાણી લાવ્યો છે તે પ્રથમ પોતાના શિષ્યને દીએ પછી ગુરૂને દીએ, ૧૭ પોતાનો શિષ્ય આહાર પાણી લાવ્યો છે તે ગુરૂને પુછયા વગર બીજાને આપે, ૧૮ ગુરૂ આદી સાથે આહાર કરવા બેઠા તો પોતે ઉતાવળુ ઉતાવળુ સારૂ સારૂં ખાવા માંડે, ૧૯ ગુરૂ બોલાવે ને બોલે નહી, ૨૦ ગુરૂ બોલાવે ત્યારે જોરથી કહે કે શું કહો છો ? ૨૧ ગુરૂ બોલાવે છતાં બેઠા બેઠા હોકારા કરે પણ આવે નહિ, ૨૨ ગુરૂ કામ ચીંધે તો ઉલટો કહે કે તમે કરોને, ૨૩ ગુરૂને આકરે વચને બોલાવે, ૨૪ ગુરૂને તિરસ્કારથી બોલાવે ને વચન ન પાળે, ૨૫ ગુરૂ કથા કહે તેમાં વચ્ચે કહે કે આમ કહો, ૨૬ ગુરૂ કથા કહે તેમાં વચ્ચે કહે કે તમે શું ભુલી ગયા કે ? ૨૭ ગુરૂ ધર્મ કથા કહે તેમાં રાજી ન

કહે, ૨૮ ગુરૂની ધર્મ કથામાં ભેદ પાડે, ૨૯ ગુરૂ ધર્મ કથા કહેતા હોય તેમાં આડું કહી જુદું બતાવે; ૩૦ ગુરૂનું વાકું બોલે, ૩૧ ગુરૂની પથારી ને ઠરી આપે, ૩૨ ગુરૂની પથારીને ખુંદી નાંખે, ૩૩ ગુરૂથી ઉંચે આસને બેસે.

હવે કેની કેની અસાતના થઇ હોય તો આલોવણા કરવી તે કહે છે. अरिहंताणं आसायणाए —શ્રી અરિહંત દેવની અસાતના કીધી હોય. सिद्धाणं आसायणाए—સિદ્ધ ભગવાનની. आयरियाणं आसायणाए-આચાર્યજીની. उवज्झायाणं आसायणाए-ઉપાધ્યાયજીની. साहूणं आसायणाए-સાધુની. साहुणीणं आसायणाए-સાધ્વીની. सावयाणं आसायणाए-શ્રાવકની. सावियाणं आसायणाए—શ્રાવિકાની. देवाणं आसायणाए-દેવતાની. देवीणं आसायणाए-દેવીઓની. इहलोगस्स आसायणाए-આ લોક એટલે મનુષ્ય તિર્યંચના ભવની નાસ્તી કીધી હોય. परलोगस्स आसायणाए-પરલોક એટલે દેવતા નારકીના ભવની નાસ્તી કીધી હોય. केवलीणं आसायणाए-કેવળીની અસાતના કરી હોય. केवलिपन्नत्तस्स धम्मस्स आसायणाए-કેવળી-

ના પરૂપેલ ધર્મની. सदेवमणुयासुरस्स लोगस्स आसायणाए-દેવતા—મનુષ્ય ને અસુર સહિત જે લોક તેની શ્રદ્ધા ન આણી હોય. सव्वपाणभुयजीवसत्ताणं आसायणाए-જીવના શાસ્વતાપણાની શ્રદ્ધા ન આણી હોય. कालस्स आसायणाए-ત્રણ કાળ નથી એમ કહ્યું હોય. सुयस्स आसायणाए-સુત્ર સિદ્ધાંન્તમાં શકા કરી હોય. सुयदेवयाए आसायणाए—સુત્ર-દેવ જે તિર્થંકર તેની અસાતના કરી હોય. वायणारियस्स आसायणाए—વાંચણી આપનારની અસાતના કરી હોય.

અહીંઆ જ્ઞાનના ચૌદ અતિચાર બોલે એટલે ચોથું શ્રમણ સુત્ર પુરૂં થયું. આમાં આવતા થોકડાના બોલ જુદી જુદી ચોપડીઓમાં જુદા જુદા છે, એટલે બધા આધારભુંત નથી, પણ સંખ્યા આધારભુત છે. ખરા બોલ કયા તે "સમવાયંગ" માં હોવા જોઇએ.

પાંચમું સમણ સુત્ર.

नमो—નમસ્કાર હોજો. चउविसाए—ચોવીશ तित्थयराणं—તિર્થંકરને. उसभाइ महावीर—રીખભદેવ સ્વામીથી મહાવીર સ્વામી સુધી. पज्जवसाणाणं—સેવા ભક્તિ કરૂં છું. इणमेव-એવા (તિર્થંકર દેવનો ભાંખેલો.) निग्गंथ—(ધનરહિતના) નિગ્રંથ. पावयणं—પરૂપેલ (સાધુનો ધર્મ). सच्चं-સાચો. अणुत्तरं-સર્વથી ઉત્તમ. केवलीयं-કેવળીનો કહેલ. परिपुन्नं-સંપુર્ણ. नेयाउयं-ન્યાયયુક્ત. संसुद्धं-પુરેપુરો શુદ્ધ. सल्लकत्तणं-શલ્યનો તોડનાર. सिद्धिमग्गं-એવો સિદ્ધ થવાનો માર્ગ. मुत्तिमग्गं-આઠ કર્મથી મુક્ત થવાનો માર્ગ. निज्जाणमग्गं-કર્મનો છેદો ભાગવાનો માર્ગ. निव्वाणमग्गं-કર્મરૂપી તાપ નિવારી શિતળ થવાનો માર્ગ. अवितह—જેવો ભગવંત દેવે કહ્યો છે તેવો યથા એમ. अविसंधि—તે સંદેહરહિત માર્ગ છે. सव्वदुक्खपहीणमग्गं-સઘળાં દુખ

મટાડવાનો માર્ગ. इयंट्ठिया-એને વિષે રહ્યાથી. जीवा-જીવ. सिजंति-સિદ્ધ થશે. बुजंति-સર્વ પદાર્થનું જાણપણું થશે. मुचंति-કર્મથી મુક્ત થશે. परिनिव्वायंति-કર્મ નિવારીને શિતળભુત થશે. सव्वदुखाणमंतकरंति—સર્વ દુખનો અંત કરશે. तंधम्मंसदहामि—તે ધર્મ શ્રદ્ધણ કરૂં છું. पतियामि-પ્રતિત આણું છું. रोएमि-મને રૂચે છે, ગમે છે. फासेमि-સ્પર્શ કરૂં છું. पालेमि-પાળું છું. अणुपालेमि-દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ એ સર્વ પ્રકારે કરીને વિશેષે પાળુ છુ. तंधम्मंसद्दहंतो-તે ધર્મની બીજાને શ્રદ્ધા અણાવતો. पत्तियंतो-પ્રતિત અણાવતો. रोयंतो-રૂચવતો. फासंतो-સ્પર્શ કરાવતો (તે મુજબ ચલાવતો) पालंतो-પળાવતો. अणुपालंतो-દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ ને ભાવ એ સર્વ પ્રકારે વિશેષે પળાવતો. तस्सधम्मस्स-તે ધર્મ. केवलीपन्नतस्स-કેવળીનો પરૂપેલ તેવો ધર્મ. अभिठिओमि-ઉદ્યમવંત થયો છુ. आराहणाए - આરાધવાને, પાળવાને. विरओमि-નિવર્તુ છુ. विराहणाए-તેની વિરાધના થકી. असंजमपरियाणामि-અસંજમ (અઢાર પાપ સ્થાનક છાંડુ છું). संजमउवसंपज्जामि - સંજમ (સતર ભેદે) અંગીકાર કરૂં છું. अबंभपरियाणमि -

અબ્રહ્મચર્યને (અઢાર ભેદે) છાંડુ છું. बंभंवसंपज्जामि-બ્રહ્મચર્યને (અઢાર ભેદે) અંગીકાર કરૂં છું. अकप्पं-परियाणामि-અકલ્પનિક (લેવા લાયક નહી તે) આહારાદિક છાંડુ છું. कप्पंउवसंपज्जामि- કલ્પનિક (લેવા લાયક) આહારાદિકને અંગીકાર કરૂં છું. अनाणंपरियाणामि-અજ્ઞાનને છાંડુ છું. नाणंउवसंपज्जामि-જ્ઞાનને અંગીકાર કરૂં છું. अकिरियंपरियाणामि-અક્રિયા ખોટી કરણીને છાંડુ છું. किरियंउवसंपज्जामि-સુકૃત અંગિકાર કરૂં છું. अबोहिंपरियाणामि-દુર્બોધપણું પ્રાપ્ત થાય તેવા કર્તવ્યને છાંડુ છું. बोहिंउवसंपज्जामि- સુબોધપણું પ્રાપ્ત થાય તેવા કર્તવ્યને અંગીકાર કરૂં છું. अमग्गंपरियाणामि - ઉન્માર્ગને ખોટા માર્ગને છાંડુ છું. मग्गंउवसंपज्जामि-મોક્ષમાર્ગ (જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અંગીકાર કરૂં છું) मिछत्तंपरियाणामि-મિથ્યાત્વને છાંડુ છું. समत्तंउवसंपज्जामि--સમકિતને અંગીકાર કરૂંછું जंसंभरामि-જે દોષ મને સાંભરે છે. जंचनसंभरामि--જે દોષ વળી મને સાંભરતા નથી. जंपडिक्कमामि--જેનું મેં પ્રાયશ્ચીત લીધું છે. जंचनपडिक्कमामि-જેનું મેં પ્રાયશ્ચીત લીધું ન હોય. तस्स-તે. सव्वस्स-સર્વ.

दिवसियस्स-દિવસ સંબંધી કરેલા. अइयारस्स-અતિચાર પાપનું. पडिक्कमामि-પ્રાયશ્ચીત કરૂં છું. નિવારણ કરૂં છું. समणोहं-હું શ્રમણ એટલે સાધુ છું. संजयं-હું સંજતિ છું. विरयं-સંસારથી વિરક્ત થયો છું. (આ બોલ તે કાળને વિષે ગ્રહસ્થ સંવરમાં હોય તેને પણ લાગુ પડે છે) पडिहयं-હણ્યાં છે. पच्चखायं-બંધી કરીને. पावकम्मे-પાપ કર્મને. अनियाणो-નિયાણા રહિત. दिठि-સમકિત દ્રષ્ટી. संपन्नो-સહિત છું માયા-કપટ. मोसं-જુઠું. विवजउ-તજી દીધુ છે. अढाइज्जेसुदिव-અઢીદ્વીપ. समुदेसु-સમુદ્ર છે તેને વિષે. पन्नरस-પંદરઃ-પાંચ ભરત, પાંચ ઈરવત, પાંચ મહાવિદેહ. कम्मभुमिसु-કર્મભુમીના ક્ષેત્રને વિષે. जावंति-જે. केइ—કોઈ. साहु—સાધુ. रयहरण—રજોહરણ. गुछ्छा-ગુછો. पडिग्गह-પાત્રાંના धारा-ધારણ કરનાર, રાખનાર છે. पंचमहव्वयधारा-પાંચ મહાવ્રતના ધારણહાર. अठारससहस्स-અઢાર હજાર. सीलांग-બ્રહ્મચર્ય સહિત સાધુના આચાર. रथ-રથના धारा-ધરણહારરૂપી.

(આ સ્થળે અઢાર હજાર શીલાંગ રથની સમજુત

આપવાની જરૂર છે. એક ગાથા ફેરવતાં ૧૮૦૦૦ ગાથા થાય છે.)

નોટ:—[૧૮૦૦૦ ભેદનું વર્ણન.

સ્ત્રીના ચાર પ્રકાર—૧ દેવી. ૨ મનુષ્ય. ૩ તિર્યંચ. અને ૪ અચેતન (જનાવરની મૂર્તિ) એ ચારને મન, વચન, કાયા એ ત્રણથી ગુણતાં ૧૨ ભેદ થયા. એ બારને કરવું, કરાવવું, ને અનુમોદવું એ ત્રણથી ગુણતાં ૩૬ ભેદ થયા. એ છત્રીસને પાંચ ઇંદ્રિયોથી ગુણતાં ૧૮૦ ભેદ થયા. એ એકસોએંશીને દશ પ્રકારના સંસ્કાર અથવા ભાવનાઓથી ગુણતાં ૧૮૦૦ ભેદ થયા, એ અઢારસોને દશ પ્રકારની કામચેષ્ટાએ ગુણતાં ૧૮૦૦૦ ભેદ થયા.

દશ પ્રકારના સંસ્કારનાં નામ.

મૈથુન કરવાથી ઇંદ્રિયો પણ ચંચળ થાય છે જેથી એ પાંચે ઇંદ્રીને શામેલ કરી અને કામ ઉપજાવવાથી તેના ૧૦ સંસ્કાર છે. (ઉપર કહેલા) તે નીચે મુજબ છે.

૧ શરીર સંસ્કાર (શરીરની શોભા કરવી).
૨ શૃંગાર સરાગ સેવા. (રાગ સહિત શૃંગાર રસની સેવા કરવી.)
૩ હાંસી ક્રિડા (હાંસી, ઠઠા, મશ્કરી કરવી.)
૪ સંસર્ગવાંછા (સંગતની ઇચ્છા કરવી.)

५ विषय संकल्प (विषय सेववानो इरादो करवो.)
६ शरीर निरीक्षण (स्त्रीनी देहने जोवो.)
७ शरीरमंडन (शरीरने आभुषण विगेरेथी शणगारवुं).
८ दान (स्नेह करवा माटे बीजाने प्रीय वस्तु होय ते देवी).
९ पुर्वरत स्मरण (पहेलां जे काम सेवना करी छे तेने याद करवी.
१० मनश्चिंत (मनमां मैथुननी चिंता करवी.) ए दश.

दश प्रकारनी काम चेष्टा तेना नाम.

१ चींता. (स्त्रीनी फिकर).
२ दर्शनेच्छा: (स्त्रीने जोवानी इच्छा).
३ दीर्घश्वास (मोटा मोटा श्वास लेवा जेने आंह कहे छे).
४ शरीरआर्ति (शरीरमां पीडा थवी).
५ शरीरमेंदता (शरीरना अग्नी थवी).
६ मंदाग्नि (अग्नी मंद पडी जाय एटले भोजन न पचे).
७ मुर्छा (बेहोश थइ जाय).
८ महोन्मत (गांडा जेवो बनी जाय).
९ प्राणसंदेह (पोतानो प्राण नीकळवानो शक लाववो).
१० शुकमोचन (विर्यनु छुटी जवु) ए दश.]

अलय-अक्षय. आयार-आचार. चरित्ता-चारित्र. तेसव्वे-ते सर्वने. सिरसा-मस्तक नमावीने. मणसा-

અંતઃકરણથી. મયએણં-મસ્તકે કરીને. વંદામિ-વાંદું છું. ગુણગ્રામ કરૂં છું.

જીવું ચઉવીસં અતિચાર આલોવ્યા, પડિકમ્યા, નિંદ્યા, નિસલ્ય થયા, વિશેષે વિશેષે અરિહંત, સિદ્ધ, કેવળી ગણધર, આચાર્ય ઉપાધ્યાય, સાધુ, સાધ્વી, ગુર્વાદિકને ભુજે ભુજે કરીને ખમાવું છું.

ઇતિ શ્રમણ સુત્ર સમાપ્ત.

હવે ખામણાં કહેલ છે.

હવે સર્વ જીવને ખમાવવાનું આવે છે. આ ખામણાના પાઠ જુદા જુદા ગચ્છવાળા જુદી જુદી રીતે બોલે છે તેનું કારણ એમ સંભવે છે કે આવશ્યક સુત્રમાં કોઈ ગચ્છે અંગીકાર કરેલી રીત હશે નહી, કેમકે એક અમલદાર ઉપર અરજી લખવામાં જે તેના ગુણ ગ્રામ લખવા પડે, તે દરેક અરજદાર સરખા લખે નહી; કોઇ બે શબ્દ વધારે લખે, કોઇ બે શબ્દ ઓછા લખે, પણ મતલબ બધાની એકજ હોવી જોઇએ. તેમ કોઈ વધુ પડતો શબ્દ હોવો જોઇએ નહી એટલીજ સભાળ રાખ-

વાની જરૂર છે. જો તેવા માણસના ગુણ લખવા બેસીએ તો કેટલાક કાગળો ભરાય, તો પછી પંચ પરમેષ્ઠિના ગુણ તો પુરા કોણ બોલીજ શકે? માટે વર્ણનને અનુસરીને બને તેટલા બોલવા, અને કોઈ વધારે શબ્દ આવતા હોય નહી, તેમ કોઈ બે શબ્દ ઓછા અધિકા બોલે તો તેને ખોટા કહેવા નહિં, કેમકે ગમે તેટલો કાળ બોલ્યા કરે તો પણ બધા ગુણ કોઈ કાળે બોલાઇ રહેશે નહિ.

પહેલાં કોને ખમાવાય અને પછી કોને ખમાવાય?

આ ક્રમમાં પણ ગચ્છવાર જુદી જુદી રીત છે, જો સમતભાવ મુકી દઈએ અને કોઈને ખોટા ન કહીએ તો કોઈની રીત ખોટી નથી. પણ [illegible] વડીલની રીત [illegible] છે. [illegible] ખમાવવાનું વીધીમાંથી કહેલ [illegible] પછી તે ખમાવવું નથી. [illegible] ક્રમ સમજી ખામણાં બોલાય તો તે વધારે ફાયદો કરતા [illegible] છે.

ખમાસમણ પાઠમાં નીચે મુજબ ખામણાં બોલાય છે.

પ્રથમ અરિહંતને [illegible] સહીત, બીજા સિદ્ધને, ત્રીજા આચાર્યજીને, ચોથા ઉપાધ્યાયજીને, પંચમ સાધુ-

છેલ્લે, છઠા ધર્મ ગુરૂને, પોતાના ધર્મ ગુરૂનાં નામ છઠા ખામણામાં બોલે છે.

પહેલાં ખામણામાં વિશ તિર્થંકરનાં નામ બોલતા નથી, તે સિદ્ધાન્તમાં પણ નથી અને તે વાત વાસ્તવીક લાગે છે.

બાકી તે બધાં ખામણા નોકારને અનુસરીને છે, તે પણ વાસ્તવિક છે. પરંતુ જે છેલાં ધર્મગુરૂને છે તે ધર્મગુરૂનો સમાવેશ નોકારમાં ત્રીજા, ચોથા ને પાંચમા પદમાં થઈ જાય છે. નોકાર જે ખરેખર શાસ્ત્રના શબ્દો છે, તેમાં પોતાના સંઘાડાના સાધુ સાધ્વીને કયાંય જુદી વિશેષ મહત્વતા આપેલ નથી; તો પછી છઠા ખામણા તે નામના બોલી, એટલો ભિન્ન ભાવ બતાવવું યોગ્ય લાગતું નથી; માટે છઠા શ્રાવક શ્રાવિકાને બોલાય તે ઠીક લાગે છે. ખામણાની અંદર નામ લેવાથી બહુ બહુ જગાએ ક્લેશ થયા છે, જે કૃત્યમાં કોઈનું મન દુખાય તો તે કૃત્ય કરવું તે ખામણા નથી, અને ગમે તેટલાં નામ લઈએ તો પણ ઘણા લાયકાતવાળા રહી જવાનાં, માટે નામ લેવાનું હાલના સમયમાં બંધ કરવાની જરૂર છે

આની અંદર દેવગીને ખમાવવાનું રહી ગયું, એમ કોઈ બોલે છે તેને એમ જવાબ દેવો કે નોકારમાં દેવ-ગીનો સમાવેશ ગણી લેવામાં આવે છે તો ખામણામાં જુદા શા માટે પાડવા?

દરીયાપુરી સંધાડાના ખામણા—પેહેલા અ
હંતને, બીજા કેવળીને, ત્રીજા સિદ્ધને, ચોથા ધર્મ
ધર્માચાર્યને, પાંચમા સાધુ સાધ્વીને, છઠા શ્રાવક શ્ર
કાને, કેવળીના ખામણા જુદા પાડવા જરૂર નથી ક
જો જુદા પાડે તો પછી તે ખામણાં ત્રીજાં બોલવાં
વધારે સારૂ છે. કેમકે તે ત્રીજા બોલવાથી નોકારનો
અતિશય નીતિમય બોધ (નોકારના વર્ણનમાં) અ
યેલ છે, તે ઉપકારીનો ઉપકાર પ્રથમ માનવાનું ઉ
ધોરણ દર્શાવ્યુ છે, તે વાત ઉથલી પડે છે.

લીંમડી સંધાડાના ખામણાં–પહેલા અરિહંત
બીજા સિદ્ધને, ત્રીજા કેવળીને, ચોથા ગણધર, આચાર
ઉપાધ્યાય સર્વ સધુઓ, પાચમા પોતાના સંધાડા
સાધુ માટે, છઠા શ્રાવક શ્રાવિકાને.

કેવળીને ત્રીજા બોલવાથી શું હરકત આવે છે
બતાવી દીધેલ છે. આચાર્યજી, ઉપાધ્યાયજી, ગણુધરજી
વિશેષ મહત્વતા આપવી હોય તો તેમાં કાંઈ ખો
નથી, પણ તો પછી તેનો અર્થ એટલો કરવો જોઈ
કે લોકને વિષે જેટલા જેટલા સાધુ આ પદ્વી ધરાવે
તેને આ ખામણા છે, પણ તો પછી નામ લીધે ક્યાં
આરો આવે? તેમ છતાં પોતાના સંધાડાના આચાર્ય
નામ લઈને ' વિગેરે ' શબ્દો બોલે તો સમાસ થઈ જાય

પરંતુ પોતાના સંઘાડાના સર્વનાં નામ આ ખામણામાં લેવાય છે. તેઓ એમ બતાવી આપે છે કે પોતાના સંઘાડામાં સર્વ સાધુસાધ્વીઓ, ઉપાધ્યાય, આચાર્ય ને ગણધરની પદવી વાળા છે, અને બાકી સર્વ સામાન્ય સાધુ છે.

આજ પ્રમાણે એટલા સંઘાડામાં ચાલે છે; પણ તેમાં ઘણાં ગણધર આચાર્ય ઉપાધ્યાયને કહીને પોતાના સંઘાડાનાં સહુનાં નામ લીયે છે, ને પાંચમા તે ઉપરાંત બીજા સાધ સાધ્વીને કરે છે.

આ બધી કડાકુટ મુકી દઇ નોકાર મુજબ બોલવા તે શ્રેષ્ઠ છે કેમકે તે શાસ્ત્રનો આધાર છે.

અત્યારે અહીં વર્ણન કરવાનો પ્રસંગ છે એટલે બધું વર્ણન કરી બતાવ્યું છે, પણ એ પ્રકારની ટીકાથી કોઇનું મન કચવાતું હોય, ને રોષ થતો હોય તો ગમે તેમ ચલવી લેવું તેજ ડહાપણ છે.

પહેલા ખામણામાં જઘન્ય ૨૦ તીર્થંકર તેનાં જે નામ લેવાય છે તે યોગ્ય લાગતું નથી. કારણ કે જ્યાં શરૂઆત નથી ત્યાં પેલા તિર્થંકર થી મંધિર સ્વામીને શું આધારે ગણતા હશે? તે પહેલાના તિર્થંકર ગણાતા કેમ બંધ થયા હશે? આના જવાબમાં કોઇ કહેશે કે શ્રી રિખભદેવ સ્વામીને પહેલા શું આધારે ગણાય છે?

[illegible]

[illegible]

એ [illegible] પહેલું [illegible] [illegible] [illegible]

વધારે સમજુમાં ખપવાનો દાવો કરયો હોય તેણે પ્રથમ ખમાવવું જોઇએ.

આપણે અમુક માણસ સાથે કલેશ નથી કર્યો, એમ આપણને ખાત્રી હોય તોપણ જો સામા માણસની આપણા તરફથી કચવાણ છે એમ આપણને ખબર થાય તોપણ ખમાવવું જોઇએ.

સાસુ વહુમાં ખમામણાની ગેરવાજબી રીત.

આ દેશમાં રોકડ લઇને વહુ સાસુને ખમાવે છે તેમાં જો એક વહુની રકમ બીજી વહુ કરતાં ઓછી હોય તો તેજ વખતે કલેશ સળગે છે, ખમાવવું તે અંતરભાવનું છે તે કાંઇ વેપાર કરવાનો નથી.

શુદ્ધ મનથી ખમાવાય નહીં અને જો છમછરી થાવી જાય તો પછી, તે પજોસણ નહીં અને પરોજાણુજ છે. અને ઉલટા ખમાવવાને દિવસે કલેશ થાય છે.

ત્યાર બાદ નીચેની ગાથા બોલાય છે—

खामेमि सव्वेजीवा, सव्वेजीवावी खमंतुमे–હું સર્વ જીવને ખમાવુંછું ને સર્વ જીવ મારો અપરાધ ક્ષમા કરજો. मित्तिमे सव्वभूएसु, वेरमज्झं न केणई—આ જગતમાં મારે સર્વ સાથે મિત્રાઇ છે. મારે કોઇ જીવ સાથે વેર નથી.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

પાંચમો આવશ્યક.

તેમાં પ્રથમ [illegible] [illegible] [illegible] છે, તેની [illegible] [illegible] [illegible] '[illegible]' [illegible] બોલીએ, પછી '[illegible]' બોલીએ, પછી [illegible] [illegible] [illegible] બોલીએ, પછી [illegible] [illegible] [illegible] '[illegible]' [illegible] બોલીએ, પછી [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે કે [illegible] [illegible] તે [illegible] [illegible] કરવામાં આવે છે. [illegible]

તથા રાગ દ્વેષનું મુળ નાશ પામે. આવો ચમત્કારીક પાઠ છે. છતાં કેટલાક સંપ્રદાયમાં તે બોલવાની નાં છે. તેનું કારણ–

આ ધર્મધ્યાનનો અધિકાર શ્રીભગવતી સુત્રમાંથી લીધેલો છે. અને કાઉસગ્ગ કરતી વખતે અકાળ હોય માટે બોલાય નહિ એમ તેઓનું માનવું છે.

તે શંકાનો ખુલાસો– તે કાઉસગ્ગમાં સિદ્ધાંન્તનો પાઠ તો એટલો જુજ આવે છે કે તેટલો ભાગ બોલવામાં હરકત નહિ. એવી હરકત ગણાય તો તો નોકાર વિગેરે ઘણા પાઠ ચીજ સિદ્ધાંતમાં છે. ધર્મ ધ્યાનનો આઝો ભાગ અર્થરૂપમાં છે, એટલે તે બોલવામાં હરકત નથી; અને ખુલ્લા અર્થ સમજાય તેવા છે માટે અહીં લખેલ નથી.

ત્યારબાદ લોગસ્સ બોલી બે ઇચ્છામી ખમાસમણાં બોલે, એટલે પાચમો આવશ્યક પુરો થયો. ને છકાની આજ્ઞા માગે.

છઠો આવશ્યક.

છઠા આવશ્યકમાં—ચોવિહારના પચ્ચખાણ કરે તે નીચે મુજબ.

चउविहं—ચાર પ્રકારના. **पिआहारं**-આહાર. **असणं, पाणं, खाइमं, साइमं**—અન્ન, પાણી, મેવા, મુખવાસ. **अन्नथणाभोगेणं**—અજાણતાં મુખમાં કાંઈ વસ્તુ પડાઈ જાય તેની આગાર. **सहस्सागारेणं**—અચાનક કે ઓચિંતાં કોઈ કાંઈ નાંખે તેની આગાર. **सव्वसमाहिवत्तियागारेणं** શરીર અસમાધિ થાય તેથી તેના આગાર. **अप्पाणं वोसिरामी**—અશુભ [illegible]

આ [illegible]
આગાર એ કહેવ [illegible]
પોતાની મરજી મુજબ ધરી લેવ [illegible]
પચ્ચખાણનું નામ [illegible] છે

કોઈથી [illegible] અમુક
સ્થળમાં કરે તે ચોવિહારનું પચ્ચખાણ કહેવાય નહીં.
અમુક સ્થળ એમ કહેવું તે કોઈને [illegible] નહીં,

અને કાળ ન ધારે તો પછી પચ્ચખાણ પાળે ક્યારે? જ્યારે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ત્રણેની જરૂર ત્યારે ભાવ કેમ ન હોય? ભાવથી ખાવા પીવાના પચ્ચખાણ ત્રણ કોટીએ કે એક કોટીથીજ હોય; જો સંવર કરે તોજ છ કોટી પાલવે; કેમકે ખાવા પીવાના છ કોટી પચ્ચખાણ કરવાથી પુન્યનો બંધ આવી જાય છે, શુભ કામ નહીં કરૂં એવા પચ્ચખાણ લેવાયજ નહીં, માટે છ કોટી ચોવિહારના પચ્ચખાણ ન બને પણ તેનો અર્થ કાંઇ એવો નથી કે ચોવિહારમાં કરણ કોટી નજ હોય.

સંવર વખતે છ કોટી ચોવિહાર કેમ થાય? પુન્ય બાંધવામાં કાંઇક પાપ કરવું પડે છે, તો પછી જે વખતે પાપની બંધીમાં હોઇએ ત્યારે પુન્ય કરવાની જરૂર નથી, તે વખતે નિર્જરારૂપી ઓરાતના વકરા આડે પુન્યરૂપી સામાન્ય વકરાની દરકાર હોયજ નહીં.

બોલવાની રૂઢીમાં ભૂલ—સાધુ મુનીરાજને ચોવિહાર કરાવો એમ કહેવું તેનો અર્થ એવો થાય છે કે અમને ચાર આહાર [illegible], માટે ચોવિહારના પચ્ચખાણ કરાવો એમ કહેવું.

ચોવિહારમાં કોઇપણ ચીજ મોઢામાં નાખવાનીજ બંધી છે, પણ બીજી કોઇ રીતે કોઇ ચીજ શરીરમાં

દાખલ થાય તો વાંધો નથી; તોપણ તે ચીજ આહારરૂપે ન હોવી જોઇએ.

આ પ્રમાણે છઠો આવશ્યક પુરો થયા પછી નીચે પ્રમાણે બોલાય છે—

૨૫ મિથ્યાત્વનું પ્રતિક્રમણ.

૧૨ અવ્રતનું પ્રતિક્રમણ—(બાર વ્રત ન પાળે તે શ્રાવકને અને સાધુને ૫ મહાવ્રત અને ૫ ઇંદ્રિયોના વિષયો. ૧ રાત્રિ ભોજન ૧ અશુભ મન. એ રીતે ૧૨.)

૨૫ કષાય-અનંતાનુબંધી, પચ્ચખાણાવર્ણી, અપચ્ચખાણાવર્ણી, સંજ્વલન, એમ ચાર જાતનો ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એમ ૧૬. ૧૭ હાસ્ય. ૧૮ રતિ. ૧૯ અરતિ. [illegible] ભય. [illegible] શોક. ૨૨ દુગંછા. ૨૩ [illegible] વેદ [illegible] પુરૂષવેદ અને ૨૫ નપુંસક વેદ.

૧૫ અશુભ યોગ— [illegible] મિશ્ર [illegible] મિશ્ર [illegible] એમ ત્રણ તથા [illegible])

૫ પ્રમાદ— [illegible] નિદ્રા [illegible]

૮૨ [illegible] પ્રતિક્રમણ.

વર્તમાનકાળનો સંવર, ગયા કાળનું પ્રતિક્રમણ, આવતા કાળના પચ્ચખાણ

જૈન તે ચૈન છે—(જૈન ધર્મ સરસ છે) બાકી બધાં ફૈન છે-(બીજા બધા તોફાન છે) આ વાક્ય મનમાં સમજવું, પણ બોલાય નહીં તો સારૂં, તે પણ શાસ્ત્રનો નથી. કોઈની લાગણી દુખાય તેવું બોલવાની શાસ્ત્રની મનાઇ છે. બોલવું તે વાત જુદી અને માનવું તે વાત જુદી છે એમ બોલનારાઓ પણ અન્ય માને માને છે તો પછી બોલીને કોઈની લાગણી દુઃખવવા સિવાય બીજું કાંઈ વળતું નથી.

નસકિય', નકખીય'—જેમાં કાંઈ સાર રાખી નથી અને અનેક મતની દરકાર કરી નથી, આ પ્રમાણે હમેશા બોલવાવાળા બધા ઢોંગમાં સામેલ હોય તે કેટલી માયામય રીતમાં કહેવાય?

અહીં પ્રતિક્રમણ પુરૂં થાય છે, હવે બાદ નમુ નમિઊણ બોલાય છે —

કોઈ પહેલું સિદ્ધને, બીજું અરિહંતને, ત્રીજું ધર્મ ગુરૂને કહે છે, અને કોઈ પહેલું અરિહંતને, બીજું સિદ્ધને, ત્રીજું ધર્મ ગુરૂને કહે છે. ઉપકારીને પહેલું નમન કરવાનો જે ઉત્તમ નિયમ તે પ્રારંભ આગમે

અનુપમ ના અરિહંત ને જેને અનુમોદન કરવું સંપૂર્ણ અરિહંતને કહેવું તે યથાર્થ છે અને જેમ કહેવાય "નમો અરિહંતાણં" સુધીનું પદ છે. તે પછીના શબ્દો આગળ નહીં કેમકે અરિહંત તે જ પૂર્ણ છે, તેમનાં તે સ્વરૂપ વિશે જે કહીને પ્રગટ કરવામાં આવે છે તેમ જ તે દરેક પદો

नमोत्थुणं — અમારા નમસ્કાર હોજો. अरिहंताणं અરિહંતને. भगवंताणं — ભગવંતને. आइगराणं — ચારિત્ર ધર્મ આદીના કરનારને. तित्थयराणं તીર્થના કરનારને. सयंसं-बुद्धाणं — સ્વયં પોતે બોધ પામેલા. पुरिसुत्त-माणं — પુરુષોને વિષે ઉત્તમ. पुरिस — પુરુષમાં સિંહ સમાન. वर — પુરુષમાં ઉત્તમ. गंध हत्थीणं — ગંધ હસ્તિ સમાન. लोगुत्तमाणं — લોકમાં ઉત્તમ. लोगना-हाणं — સર્વ લોકના નાથ. लोगहियाणं — લોકના હિત કરનાર. लोगपईवाणं — લોકમાં દિપક સમાન. लोग-पज्जोयगराणं — લોકમાં પ્રકાશ કરનાર. अभयदयाणं — અભયદાનના દાતાર. चक्खुदयाणं — જ્ઞાનરૂપી ચક્ષુના દાતાર. मग्गदयाणं — મોક્ષ માર્ગ બતાવનાર. सरण-दयाणं — શરણના આપનાર. जीवदयाणं સંયમ જીવિતના

[illegible]

मयल-અચળ. मरुय-રોગ રહિત. मणंत-અંત રહિત. मक्खय—ક્ષય રહિત. मव्वाबाह—બાધા પીડા રહિત. मपुणरावित्ती-ફરી જેને જનમવું નથી. सिद्धिगइ—સિદ્ધની ગતી. नामधेयं-સિદ્ધનું નામ. ठाणं-સિદ્ધનું સ્થાનક. संपत्ताणं-પામ્યા છે. (સિદ્ધને) नमोजिणाणं—નમસ્કાર હોજો—પામવાના છે. (અરિહંતને).

ત્રીજા નમોથુણંમાં શુરૂઆતના અવકાશ મુજબ આવડે એટલા ગુણગ્રામ કરવા અહીં પ્રતિક્રમણના છયે આવશ્યક પુરા થયા, પણ શરૂઆતમાં સંવર કે સામાય જે બાંધેલ હોય તે વખત પુરો થયેથી પાળ્યા વગર છુટું થવાય નહીં તે પાળવાની વીધી—૧ નવકાર, ૨ તિખુતો ૩ ઇરીયાવહી, ૪ તસ્સઉત્તરી. એમ પાઠ બોલી ઇરિયાવહીનો કાઉસગ્ગ કરવો. પછી લોગસ્સ અને પાળવાની વીધી બોલી પછી નમોથુણં બે બોલાય છે.

આ પાઠ બધાએ પોતાની મેળે બોલવાના છે કારણ કે સહુનો વખત એક સાથે પુરો થતો નથી, અને સંવરજ પાળયો હોય તો પાઠ બોલવાની જરૂર પણ નથી. ફક્ત પાળવાની વીધી બોલે તો ચાલે. एवा नवमा सामायक व्रतना એવા નવમા સામાયક વ્રતના. पंच-अइयारा-પાંચ અતિચાર. जाणियव्वा-જાણવા. नसमायर-

रिवा-પણ આદરવા નહીં. तंजहातेमालोउं-તે જેમ છે તેમ કહું છું. मणदुपणिहाणे-મન માઠું વરત્યું હોય. वयदुपणिहाणे-વચન માઠું વરત્યું હોય. कायदुपणिहाणे-કાયા માઠી વરતી હોય सामाइयससइअकरणयाए-સામાયક બરાબર કીધું કે નહીં તેના બરોબર ખબર ન રહ્યા હોય. सामाइयस अणवठियसइ करणयाए-સામાયકને પુરૂં થયા વિના પાળ્યું હોય તો તે. तस्समिच्छामिदुकडं-ખોટું કીધેલું નિશ્ફળ થાઓ.

હવે જે પાઠ આવે છે તે તમામ જાતના પચ્ચખાણ પાળવામાં બોલાય છે. જે પચ્ચખાણ પાળવાં હોય તેનું નામ બોલીને. समकाएणं-શુભ યોગથી. फासियं-જે ભાવે આદર્યુ પાલીયં-તે ભાવે પાળ્યુ. सोहियं-શુદ્ધ કર્યું. तिरियं-પાર ઉતર્યું. कित्तियं-કીર્તી કરી. आराहियं આરાધના કીધી. आणाए-વિતરાગ દેવની આજ્ઞા મુજબ. अणुपालीयं-જે ભાવે લીધું તેવે ભાવે. नभवइ-ન વરતાયું હોય તો. तस्समिच्छामिदुकडं- તે પશ્ચાતાપ કરૂં છું, તે ખોટા કીધાનું ફળ નિષ્ફળ થાઓ. સામાયકમા ચાર વિકથા, ચાર કષાય કરી હોય તો પશ્ચાતાપ કરૂં છું સામાયકમાં દશ મનના, દસ વચનના, બાર કાયાના, બત્રીસ દોષ માંહેલો જે દોષ લાગ્યો હોય તે પશ્ચાતાપ કરૂં છું.

પ્રતિક્રમણ પુરૂં થયા પછી પ્રતિક્રમણનો ભાવ દર્શાવનાર સ્તુતી.

(મુજ ઉપર ગુજ્જી) એ રાગ.

આ જીવ અનાદી બાળ મુરખ સરદાર
તેણે મોટાં પાપ કર્યાં, તેનો નહીં પાર
મોહ મત્સર ભરીયો, ક્રોધ માનનો દરીયો
વિવેકી સજ્જનને, સગોવડો થઈ નડીયો
ગુરૂ દેવ જનમ દાતાને, દીધું દુઃખ
છકાઈ હુલ્લીને, માન્યું મનથી સુખ

ઝટકાવી ઢોરૂ, લેશ શરમ નવ રાખી
પરનીંદા ચાડી, અસત્ય ભાષા ભાખી

મુજ દુષણ તે તો, જાણો શ્રી જીનરાજ
વિતરાગી નીરાગી, બક્ષીસે મહારાજ

દયાવંત દયાળુ, તુમ મહા દરીયાવ
આ બાળકને લેવો તમ શરણે લાવ

આ દાસ આપના, ચરણ કમળનો રાગી
આ પામરને પ્રભુ, આપથી લગની લાગી

નોધાર તણા, આધારજ આ સંસાર
અપાર અનંતા, ગુણ ન પામું પાર

દાતાર અપુરવ, સુખ તણા દેનારા
રિપુને પણ છો, બરાબરી કરનારા
અમ કીજો વિધ મેળો, થાય ગરીબ નીવાજ
ગુલાબ હુલ્લાને, નાવ લીજે મહારાજ

હાલના જમાનાને અનુસરતી જીવરાશી.

આની અંદર આવતી દરેક કસુર સર્વ જીવે આ ભવે અથવા અનેરેભવે કરેલી છે. માટે હવે તેવી કસુર નહી કરવાનો બોધ દરેક લીટી ઉપરથી લેવાનો છે તથા થયેલી કસુરની પસ્તાવા સહિત ક્ષમા માગવાની છે.

(અસલની રાણી પદમાવતીની જુની જીવરાશીનો રાગ.)

વિર દાદાનાં વચનો તણા, અવળા કીધા મેં અર્થ;
યુક્તિ કરી મન વાળીયું, વય કાઢી વ્યર્થ. તે મુજ મિચ્છામિદુક્કડં. ૧
સાધુએ શિક્ષા દીધી ઘણી, નગુરો સાંઠે દીન;
પણ હું વજ્ર પત્થર બન્યો, થયો કાંઈ નવભિન્ન. તે. ૨
નામે ફક્ત શ્રાવક રહ્યો, કામ સાવજ હુંસ;
દીકરીનો લીધો દોકડો, તેણે પરણ્યો થઈ ખુશ. તે. ૩

આય જપેરથી ગયો, તિર્યંચથી પણ એજ;
એકેન્દ્રિય સમ થઇ રહ્યો, આ શું હીન વિવેક. તે. ૪
આવી અપાસરે માનમાં, કીધી રેલછેલ;
સમતા હરણી સર્વની, ઉલટો કીધો મેલ. તે. ૫
જૈન થયો પણ વશ પડયો, પાંચ ઇન્દ્રિને હાથ;
તજવાનું તે મેં આદર્યું, આગે નાખી બાથ. તે. ૬
ધર્મનો મર્મ જાણ્યા વિના, નિંદા કીધી અપાર;
પરધર્મની ટાપટીપમાં, ખોયો વાર હજાર. તે. ૭
શ્રદ્ધા વિન તપ વ્રત કર્યાં, ચાહું લેવા ઇનામ;
જશ મોટાઇમાં મરી રહ્યો, એ શું મોક્ષ ઇનામ. તે. ૮
મારે મમતે કજીયા વધ્યા, ઘર સંપની માંય;
નિર્જીવ વાતને કારણે, ભેદ પાડયા જ્યાં ત્યાંય તે. ૯
શ્રાવકનો ભવ ભોગવું, કોઇ પૂર્વનાં પુણ્ય;
પણ મેં ફર્જ તણું કરી, ઉતાર્યું નવ ઋણ. તે. ૧૦
'પુત્ર' થઇ નવ સાચવ્યો, માત તાત વિવેક;
નારી લઇ મોએ થયો, દીધાં દુઃખ અનેક. તે. ૧૧
'ભ્રાત' થઇ મેં રોપીયાં, ક્લેશ દ્વેષનાં બીજ;
બંધુમાં છેટાં પડાવીયાં, શર્મ સાચવ્યો નહીં જ. તે. ૧૨
'નાથ' થઇ નિર્લજપણે, માર્યો નારીને માર;
શાન્તપણે શિખવ્યો નહીં, ધર્માધર્મ વિચાર. તે. ૧૩
'બાપ' બન્યો પણ બાળની, લીધી નવ સંભાળ;
ધર્મ વિદ્યાના દાન વિણ, રાખ્યો બાળને બાળ. તે. ૧૪

'સસરો' થઈ મેં પાપીએ, વહુની લુંટી લાજ;
ધોળામાં નાખી ધુળ મેં, ભર્યો પાપનો ભાર. તે. ૧૫
'નોકર' નિમકહરામ મેં, લીધી લાંચ હરામ;
શેઠનું કાઢયું સુડ મેં, ધર્યું મહાજન નામ. તે. ૧૬
'દેશી' બની નર દેશનું, કીધું કોઈ કલ્યાણ;
દેશના દુશ્મનથી મળ્યો, સ્વર્ગે અધ અજાણ. તે. ૧૭
દ્રોહી બની દેશ રાજની, બાજી બગાડી સર્વ;
રંક પ્રજા રખડાવી મેં, ઉરનું સમજાવ્યું મર્મ. તે. ૧૮
લવ સુખ સ્વારથ કારણે, રાજા રૈયત માંય;
ભેદ પડાવ્યો ભુંડપ લઈ, મંગાશે નરક સદ તે. ૧૯
'શિષ્ય' બન્યો ગુરુરાજથી, કીધાં ગર્વ ગુમાન;
શીખ ન જ્ઞાન અરજે ગુરુ, રહ્યો એક અજ્ઞાન. તે. ૨૦
આંખે થકી મેં કોઈ દીન, ન કર્યું ગુરુદર્શન;
વાંચ્યું ન સૂત્ર કે શાસ્ત્ર કાંઈ, મિત્રમાંહી પ્રસન્ન તે. ૨૧
કાન દઈ કથની સુણી, પારકા પ્યારીનાં ગીત;
શાસ્ત્ર કથા સુણતાં મને, ઉંઘ આવી અચિંત. તે. ૨૨
પ્રભુ રસને ચ ખ્યો નહીં, રસનાથી કોઈ વાર;
પ્રભુ કીર્તન ને સ્તવનમાં, સાચવ્યું મુખ દ્વાર. તે. ૨૩
પુષ્પ ગુલાબ અત્તર તણી, લીધી મહેં બહુ ગંધ;
સંત ચરણની રજ તણી, નવ લીધી સુગંધ. તે. ૨૪
કાયા કરી કુરબાન મેં, પરનારી પતંગ;
જપ તપ વ્રત નવ આદર્યા, સેવ્યો નવ સત્સંગ. તે. ૨૫

વેપારી થઈ કે બહુ કમાવા, દૂર જવામાં ને હોમા
લોકાં [illegible] ને [illegible], [illegible] લાખ લોભ. તે. ૨૬
બાલુ કર ને [illegible] કરી આવ્યા [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] કરે, [illegible] નેલ વિવેક' તે. ૨૭
[illegible] [illegible] નહીં [illegible], [illegible] આવી [illegible],
[illegible] [illegible] કીધી હાથમાં, [illegible] [illegible] [illegible] તે. ૨૮
કુટુંબ [illegible] ન આવી શકશે, ધર્મ [illegible] પણ;
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] તે. ૨૯
ચોર ને પેલા [illegible], [illegible] જીવને હાથ;
[illegible] પેટને [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. તે. ૩૦
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] હાથ;
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. તે. ૩૧
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible];
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. તે. ૩૨
શ્રી [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible];
[illegible] [illegible] [illegible] તે, [illegible] કરી [illegible]. તે. ૩૩
[illegible] થઈ ને [illegible], [illegible] [illegible];
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. તે. ૩૪
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible];
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] તે [illegible]? તે. ૩૫

દેખું નજરે દુઃખ પામતાં, મારાં બધુ તિર્યંચ;
શક્તિ છતાં મહાગાંડ થઇ, દાન દીધું ન રંચ. તે. ૩૬

ધન મારૂં તો ધર્યું રહ્યું, નાખ્યું માથ લગાર;
તોય અટકાવ્યાં પરણ્યા, સઘમાં કીધો ખાર. તે. ૩૭

ભુખે મરે મારા બધુઓ, ધંધા વિણ નાચાર;
નજરે નિરાંતે નિહાળીઆ, ડગે નવ તલભર. તે. ૩૮

હું જાણ્યે જગ સઉ ગણ્યું, મારે ધન સ્થાને સ્થાન;
હું ઢાંક્યો જન ઢાંકીયું, હું તાનીથી તાન તે. ૩૯

પેઢી પઢારા પૂરણ ભર્યા, ધન ધને ધિક્કાર;
પાછાળ ગામનાં મુજ બધુઓ, ઉકરો દઈ ધિક્કાર. તે ૪૦

છકરા છળ કરીને કર્યું, અંતરાઈ ભોગ;
અંતરાઈ વિચારી શું કરે, મન મેલુ એ રોગ તે. ૪૧

અપંગ અનાથ પશુ તણી, લીલી ન મેં સાંભળી;
અપંગ પશુ રખાર ગને, ઉકરો કીધી ગાળ તે ૪૨

નરકખાના ઘર આગળે, ખાળકુંડી ને કુંડ;
દુર્ગંધ દરદ વધી વધ્યાં, જેથી જંતુના ઝુંડ. તે. ૪૩.

'જનની' બની જગને સુરી, નારી સમજી ન કાંઈ;
સંતાનો વધુમી કરે, કુખ લજવી કમાઈ. તે. ૪૪.

'વહુ' બની મેં વર વશ કીધે, નજરે નચાવ્યો કરીને;
સહુ સગા સંતાપીઆ, અજવાળ્યું સાસુ પેટ. તે. ૪૫.

'સાધુ' નામની હું પામિયો, મનુષ્યે દીધી આળ,
ધરતી માતાની વિનતી, ન આવી આપણી ખાળ. તે. ૪૬.
પાછીપાની ને રાખશું, [illegible] કાજ,
સહુ એવે [illegible] [illegible] કરવું તે. ૪૭.
'સાધુ' થઈ પેર કહેવું [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તે. ૪૮.
દીધો ન હોય ઉપદેશ શુભ, [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] તે. ૪૯.
'શુદ્ધ' થઈ બેઠો ટોચ કરી, કોટે બાંધીને ગર,
જ્ઞાન સાગરથી નેવ ઝુકે. [illegible] તે. ૫૦.
અંગમાંથી બુદ્ધિ ગાઢી, [illegible] ભગ,
આપકહાયા ઉતરી ગયો, [illegible] તે. ૫૧.
પાપ કરે આજી લોકને, [illegible] [illegible],
શિક્ષા આપે [illegible], પણ દીધો કેમ હોય ! તે. ૫૨.
આજ [illegible] હોય પણ, [illegible] હોય,
કેમ ક્રોધ છે હું નહીં, [illegible] ! તે. ૫૩.
ક્યાં મોમાં અપવાદ હો, ક્યાં સાધામય બોધ,
ક્યાં પીધો પ્રતિકાર છે, પણ મમત તો હોવ. તે. ૫૪
ભવ પુરો થયો આવીએ, [illegible] પાછળો પહોર,
તોય ન [illegible], [illegible] તે. ૫૫

ગુરૂજી હું તો હવે ગળગળો, આવ્યો આશ્રયે આજ;
કોમળ કરો મુજ કાળજું, ઉગારો મહારાજ! તે. ૫૬.

ચાહે તો પાઓ જડીબુટ્ટિ, ચાહે દ્યો વનવાસ:
અંગ ઉપાંગ છે આપનાં, હું તો આપનો દાસ. તે. ૫૭.

"મિચ્છામી દુક્કડ" કે'તાં ગયાં, વર્ષો મુજ અનેક;
નાવી સરળતા મુજ અંગમાં, આ તો અચરજ છેક. તે. ૫૮.

અનુભવ કરી એ આતમા! છોડ સઘળી કુટેવ;
ધીરે ધીરે સૌ સારૂં થશે, જિન દેવને સેવ. તે. ૫૯.

કસોજણુ આખા વર્ષનું, રાખે જૈની ગર્થ;
ઊકાટે આઠે દીનમાં, કરે અન્યમતિ અર્થ. તે. ૬૦.

દૂખે સુણે તેવું કહે, એ પર ધરશો ન રોષ;
કજીઆ કઢાપા ઉખેળીએ, એમાં એનો શો દોષ? તે. ૬૧.

કોમળ બને જો કાળજું, છુટે હાથથી ધન;
વધરાનો થાય વિનાશ તો, પર્યુસણ ધન્ય ધન્ય તે. ૬૨.

આવા અનર્થો થઇ ગયા, હવે ન કરૂં એક;
તો તો પર્યુષણ પર્વ છે, નહિતર 'પગોજસુ' છેક! તે. ૬૩

ગાય શીખે ને સાંભળે, વર્તે રાખી વિવેક;
પ્રાણજીવન તો જાણશે, પ્રભુજી શ્રાવક લેખ. તે. ૬૪

દેવલોકની હકીકતનું પત્રક.

દેવલોકનું નામ.	કેવા સંઠાણે આકાર.	કેટલાં (લાખ) વિમાન.	કેટલા જોજનનાં ઊંચ નગરોમાં	કેટલા હાથનું દેહમાન	કેટલા જોજનના મહેલ.	કેટલા સાગરનું આયુષ્ય.	
સુધર્મા.		૩૨	૨૭સો	૭	૫૦૦	૨	દરેક દેવલોકમાં દેવતા અસંખ્યાતા છે. દેવી ફક્ત બીજા દેવલોક સુધીજ છે.
ઇશાન.		૨૮	"	"	"	"	
સનંતકુમાર		૧૨	૨૬સો	૬	૬૦૦	૭	
મહેંદ્ર.		૮	"	"	"	"	
બ્રહ્મલોક.	પુર્ણચંદ્ર	૪	૨૫સો	૫	૭૦૦	૧૦	
લાંતક.	"	૫૦ હજાર.	"	"	"	૧૪	
મહાશુક્ર.	"	૪૦ "	૨૪સો	૪	૮૦૦	૧૭	
સહસ્રાર.	"	૬ "	"	"	"	૧૮	
આણુંત.		ચારસો (આણુંત, પ્રાણત)	"	૩	૯૦૦	૧૯	
પ્રાણત.			"	"	"	૨૦	
આરણ.		ત્રણસો (આરણ, અચ્યુ.)	૨૩સો	"	"	૨૧	
અચ્યુ.			"	"	"	૨૨	

નારકીની હકીકતનું પત્રક.

ક્રમ	નામ	ગોત્ર.	કેટલો જોજનનો પંડ.	કેટલા જોજન પોલાણ.	પાથરી	અવઘેણા.				કેટલા નરકા વાસા.	
						ભવધારણ.		વિકૃપ.			
						ધનુષ્ય	આંગળ	ધનુષ્ય	આંગળ		
૧	ઘમા	રત્નપ્રભા	૧૮૦૦૦૦	૧૭૮૦૦૦	૧૩	૭॥।	૬	૧૫॥	૧૨	૩૦૦૦૦૦૦	દરેક નર્કમાં જેટલા પાથરા તેથી એક ઓછું આંતરૂં અને દરેક નર્કમાં અસંખ્યાતા નારકી છે
૨	વંશા.	શર્કરાપ્રભા	૧૩૨૦૦૦	૧૩૦૦૦૦	૧૧	૧૫॥	૧૨	૩૧।	૦	૨૫૦૦૦૦૦	
૩	શેલા	વાલુકાપ્રભા.	૧૨૮૦૦૦	૧૨૬૦૦૦	૯	૩૧।	૦	૬૨॥	૦	૧૫૦૦૦૦૦	
૪	અંજના	પંકપ્રભા	૧૨૦૦૦૦	૧૧૮૦૦૦	૭	૬૨॥	૦	૧૨૫	૦	૧૦૦૦૦૦૦	
૫	રિષ્ટા.	ધુમપ્રભા.	૧૧૮૦૦૦	૧૧૬૦૦૦	૫	૧૨૫	૦	૨૫૦	૦	૩૦૦૦૦૦	
૬	મઘા.	તમપ્રભા.	૧૧૬૦૦૦	૧૧૪૦૦૦	૩	૨૫૦	૦	૫૦૦	૦	૯૯૯૯૫	
૭	માઘવતી.	તમતમપ્રભા	૧૦૮૦૦૦	૩૦૦૦	૧	૫૦૦	૦	૧૦૦૦	૦	૫	

બાર દેવલોકથી ઉપર નવ ગ્રિવેગ છે તેમાં ત્રણ ત્રીક છે તેના વર્ણનનું પત્રક.

કેટલામી ત્રીક	કેટલાં વિમાન.	દેવતાનું આવખું.	ઊંચપણીઆં.	દેવતાની અવધિજ્ઞા	કેટલા જોજનના મહેલ
૧	૧૧૧	૨૨ થી ૨૫ સાગર	બત્રીસ જોજનના	બે હાથની	હજાર જોજનના
૨	૧૦૭	૨૫ થી ૨૮ સાગર			
૩	૧૦૦	૨૮ થી ૩૧ સાગર			

જ્યોતિષ ચક્રની ગાઉગણુનો હિસાબ.

જો. ૩	શનિશ્ચર
જો. ૩	મંગળ
જો ૩	બ્રહસ્પતિ
જો. ૩	શુક્ર
જો ૪	બુધ
જો ૪	નક્ષત્રનાં વિ.
જો ૮૦	ચંદ્રમાનું વિ.
જો. ૧૦	સૂર્યનું વિમાન
જો ૭૯૦	તારા મંડળ
૦	પૃથ્વી

૯૦૦ જોજન કુલ.

જોજન ચાર ગાઉનો ..

છ કાયના બોલનું યંત્રક.

નામ.	ગોત્ર.			કુળ કેટલા લાખ કોડ.	ઉતકૃષ્ટ આયુષ્ય કેટલું.	[illegible]
ડી થાવર· કાય	પૃથ્વી કાય.			૧૨	બાવીસ હજાર વર્ષ.	[illegible]
બંભી થાવર કાય.	અપ કાય.			૭	સાત હજાર વર્ષ.	[illegible]
સપી થાવર કાય.	તેઉ કાય, અગ્ની.			૩	૩ અહો- રાત્રી.	[illegible]
સુમતી થા- વર કાય.	વાઉ કાય.			૭	ત્રણ હજાર વર્ષનું	[illegible]
પયાવચ થાવર કાય	વનસ્પતિ કાય.			૨૮	દશ હજાર વર્ષનું.	[illegible]
જંગમકાય.	ત્રસકાય.		બેઈંદ્રી.	૭	૧૨ વરસ.	
			તેરંદ્રી.	૮	૪૯ દિવસ	
			ચોરંદ્રી.	૯	૬ માસ	
		૫ ઈંદ્રી	તીર્જચ જળચર	૧૨।।	કોડ પૂર્વ	
			સ્થળચર	૧૦	૩ પલ્યોપમ	
			ખેચર	૧૨	પલ્યોપમનો અસં- ખ્યાતમો ભાગ	
			ઉરપર	૧૦	કોડ પૂર્વ	
			ભુજપૂર.	૯	કોડ પૂર્વ	
			નારકી	૨૫	૩૩ સાગર	
			દેવતા	૨૬	૩૩ સાગર	
			મનુષ્ય	૧૨	૩ પલ્યોપમ	

કુલ ૧૯૭।।